

CENTRUM SZKOLENIA POLICJI

Jerzy Telak

PRZYGOTOWANIE RATOWNIKÓW

W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM

**do działania na rzecz bezpieczeństwa
na obszarach wodnych**

LEGIONOWO 2017

CENTRUM SZKOLENIA POLICJI

Jerzy Telak

PRZYGOTOWANIE RATOWNIKÓW

W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM

**do działania na rzecz bezpieczeństwa
na obszarach wodnych**

LEGIONOWO 2017

Recenzenci:

prof. dr hab. Ryszard Jakubczak

dr hab. prof. UMK Bolesław Sprengel

nadinsp. w st. sp. Adam Rapacki

gen. bryg. w st. sp. Wiesław Leśniakiewicz

doktor honoris causa Lwowskiego Państwowego

Uniwersytetu Bezpieczeństwa Życia

Projekt okładki:

Wioleta Kaczańska

Centrum Szkolenia Policji

Legionowo 2017

ISBN 978-83-62455-34-8

Opracowanie redakcyjne i graficzne, korekta, skład i druk:

Wydział Wydawnictw i Poligrafii

Centrum Szkolenia Policji w Legionowie

Nakład 200 egz.

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
-------------	---

ROZDZIAŁ 1.

Organizacja ratownictwa wodnego	15
1.1. Geneza i rozwój ratownictwa wodnego	15
1.2. Działalność Międzynarodowej Federacji Ratowania Życia	21
1.2.1. Cele i zadania Międzynarodowej Federacji Ratowania Życia	21
1.2.2. Działalność Europejskiego Oddziału Międzynarodowej Federacji Ratowania Życia	29
1.3. Ratownictwo wodne w Polsce	35
1.3.1. Początki zorganizowanego ratownictwa wodnego w Polsce	35
1.3.2. Działalność Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego	39
1.3.3. Polskie ratownictwo wodne w świetle uwarunkowań prawnych	45
1.4. Zagrożenia bezpieczeństwa na obszarach wodnych	50

ROZDZIAŁ 2.

Organizacja ratownictwa wodnego w województwie świętokrzyskim	57
2.1. Kąpieliska i kryte pływalnie w województwie świętokrzyskim	57
2.2. Organizacja ratowników wodnych w Kielcach	60
2.3. Działalność WOPR w województwie świętokrzyskim	64
2.4. Działania drużyn WOPR w województwie świętokrzyskim	70
2.5. Podnoszenie gotowości do działań ratowników wodnych	74
2.6. Aktywność profilaktyczno-promocyjna WOPR w województwie świętokrzyskim	77

ROZDZIAŁ 3.

Aktywność w zakresie bezpieczeństwa na wodach jednostki wojewódzkiej WOPR w Kielcach	85
3.1. Zasoby i działania jednostek terenowych WOPR w Kielcach	85
3.1.1. Oddział Miejski WOPR w Kielcach	85
3.1.2. Oddziały WOPR w Radomiu, Pionkach i Białobrzegach	87
3.1.3. Jednostka WOPR w Ostrowcu Świętokrzyskim	88
3.1.4. WOPR w gminie Połaniec	91
3.1.5. WOPR w Starachowicach	93
3.1.6. WOPR w Końskich	95
3.1.7. WOPR w Sandomierzu	95
3.2. Podstawowe aspekty działania grupy reagowania WOPR w województwie świętokrzyskim	96
3.2.1. Cele i działania grup reagowania WOPR	96
3.2.2. Działalność Grupy Operacyjnej WOPR w Kielcach w latach 2004–2012	99
3.3. Sprzęt ratowniczy WOPR w województwie świętokrzyskim	104

ROZDZIAŁ 4.

Współpraca i współdziałanie ratowników wodnych z jednostkami straży pożarnej i Policją podczas zdarzeń nadzwyczajnych na obszarach wodnych

województwa świętokrzyskiego	113
4.1. Ryzyko powodziowe w województwie świętokrzyskim	113
4.1.1. Powódzie na obszarze województwa świętokrzyskiego	113
4.1.2. Narzędzia prawne i zasoby w ochronie przeciwpowodziowej	123
4.2. Działania Państwowej Straży Pożarnej na obszarach wodnych województwa świętokrzyskiego	128
4.2.1. Rozwój ratownictwa wodnego w PSP	128
4.2.2. Ratownictwo wodne PSP w województwie świętokrzyskim	134
4.3. Ochotnicze straże pożarne na obszarach wodnych w województwie świętokrzyskim	136
4.4. Policja na wodach województwa świętokrzyskiego	142
4.4.1. Służby policyjne na obszarach wodnych w Polsce	142
4.4.2. Szkolenie i doskonalenie zawodowe do służby na wodach	146
4.4.3. Wybrane przedsięwzięcia Policji na wodach w województwie świętokrzyskim	151
4.4.4. Przeciwpowodziowe działania policyjne w 2010 r.	153
4.4.5. Zadania świętokrzyskiej Policji w ramach akcji „Bezpieczne wakacje”	156

ROZDZIAŁ 5.

Przygotowanie zasobów osobowych w województwie świętokrzyskim do działania na rzecz bezpieczeństwa na obszarach wodnych – pożądane kierunki zmian

w procesie ich szkolenia	160
5.1. Formy szkolenia ratowników wodnych	160
5.2. Sportowe ratownictwo wodne	166
5.2.1. Zawody sportowe w ratownictwie wodnym i pływackie z udziałem ratowników z województwa świętokrzyskiego	166
5.2.2. Mistrzostwa Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie formą doskonalenia zasobów osobowych	169
5.3. Założenia reorganizacji szkolenia i doskonalenia ratowników wodnych	180

Zakończenie	193
--------------------------	------------

Bibliografia	197
---------------------------	------------

Załączniki	219
-------------------------	------------

WSTĘP

Do najistotniejszych potrzeb człowieka należy potrzeba bezpieczeństwa, jako druga co do ważności, po potrzebach fizjologicznych. Bezpieczeństwo jest ważnym celem człowieka i grup społecznych¹ i należy je traktować podmiotowo² jako ciągły proces społeczny nakierowany na: „zaspokojenie potrzeb: istnienia, przetrwania, pewności, stabilności, całości, tożsamości, niezależności, ochrony poziomu i jakości życia”, którego brak powoduje niepokój i poczucie zagrożenia³. Bezpieczeństwo jawi się jako nadrzędna wartość i najważniejszy cel państwowy, społeczny i indywidualny⁴ oraz wiedza zapewniająca możliwość egzystencji, realizacji interesów w niesprzyjającym środowisku, redukcji ryzyka, zapobiegania i przeciwstawiania się zagrożeniom⁵, a w wymiarze codziennym jako stan poczucia pewności, stabilizacji i harmonii pozwalający na bezstresowe funkcjonowanie⁶.

¹ J. Stańczyk, *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, Warszawa 1996, s. 18, <https://pl.scribd.com/doc/203092659/Sta%C5%82czesne-pojmowanie-bezpiecze%C5%84stwa-pdf> [dostęp: 20.12.2016 r.].

² Szerzej: R. Zięba, *O tożsamości nauk o bezpieczeństwie*, „Zeszyty Naukowe AON” 2012, nr 1(86), s. 7 i n.

³ R. Zięba, *Pojęcie, istota bezpieczeństwa państwa w stosunkach międzynarodowych*, „Sprawy Międzynarodowe” 1989, z. 10, Warszawa, s. 50.

⁴ W. Kitler, *Bezpieczeństwo narodowe*, „Zeszyt Problemowy” 2010, nr 1(61), Towarzystwo Wiedzy Obronnej, Warszawa, s. 25.

⁵ Szerzej: B. Kaczmarczyk, *Bezpieczeństwo i jego typologie*, „Bezpieczeństwo i Technika Pożarnicza”, Vol. 31/3/13, wyd. CNBOP-PIB, Józefów 2013, s. 19–21.

⁶ K. Górską, A. Rożej, *Wybrane metody empiryczne w naukach o bezpieczeństwie*, „Bezpieczeństwo i Technika Pożarnicza”, Vol. 30/2/13, wyd. CNBOP-PIB, Józefów 2013, s. 11 i 12.

Państwo ma zapewnić wewnętrzne i zewnętrzne warunki dla rozwoju oraz ochronę przed zagrożeniami⁷, w tym bezpieczeństwo obywateli⁸. Realizacja określonych potrzeb i celów wymaga zinstytucjonalizowanych organizacji, a te tworzą pewien system obejmujący podmioty publiczne, gospodarcze i instytucje pozarządowe⁹. Dla zapewnienia bezpieczeństwa narodowego¹⁰ administracja rządowa w Polsce dąży do podnoszenia poziomu bezpieczeństwa i porządku publicznego, ratownictwa i ochrony ludności oraz systemu zarządzania kryzysowego¹¹, także w sytuacjach nadzwyczajnych¹².

Zagrożenia bezpieczeństwa mają uwarunkowania cywilizacyjne¹³. Poczucie bezpieczeństwa ma wpływ na psychikę człowieka. Potrzeba zapewnienia sobie bezpieczeństwa wiąże się z eliminacją lub unikaniem zagrożenia. Rozległe i długotrwałe zagrożenie powoduje, że należy je postrzegać jako kryzys¹⁴. Uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne, globalne, kontynentalne, regionalne, państwowe, lokalne powodują, że zagrożenia bezpieczeństwa są zjawiskiem obiektywnym, towarzyszącym człowiekowi od początku jego egzystencji¹⁵. Do podstawowych zagrożeń ludności, mienia i środowiska należą, ze względu na źródło, zagrożenia pierwotne i wtórne. Zagrożenia pierwotne są powodowane przez awarie, katastrofy, kataklizmy, które mają charakter naturalnych, technicznych, militarnych, nadzwyczajnych zagrożeń środowiska. Zagrożenia wtórne obejmują egzystencję człowieka, środowisko naturalne i dobra materialne¹⁶. Katastrofy dzieli się na naturalne i nienaturalne, w tym intensywne opady, powodzie, zjawiska lodowe na zbiornikach wodnych oraz awarie techniczne z uszkodzeniem lub zniszczeniem obiektu, urządzenia lub systemu urządzeń¹⁷.

System bezpieczeństwa narodowego i wchodzący w jego skład system bezpieczeństwa wewnętrznego są sformalizowane, a sprawy wewnętrzne obejmują sprawy bezpieczeństwa publicznego oraz bezpieczeństwa powszechnego z nadzorem nad ratownictwem wodnym¹⁸. Demokratyczne państwo ma zagwarantować poziom bezpieczeństwa akceptowany przez społeczeństwo, pozwalający na egzystowanie na odpowiednim do rozwoju cywiliza-

⁷ R. Jakubczak, *Obrona narodowa w tworzeniu bezpieczeństwa III RP: Podręcznik dla studentek i studentów*, Dom Wydawniczy Bellona, Warszawa 2003, s. 61.

⁸ Szerzej: *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2014, <https://www.bbn.gov.pl/ftp/SBN%20RP.pdf> [dostęp: 15.12.2015 r.].

⁹ Z. Nowakowski, *Bezpieczeństwo narodowe – ewolucja pojęcia i zakresu*, w: *Bezpieczeństwo narodowe i zarządzanie kryzysowe w Polsce w XXI wieku – dylematy i wyzwania*, red. T. Jemiola, K. Rajchel, Warszawa 2008, s. 87.

¹⁰ Szerzej: *Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Warszawa 2013.

¹¹ Uchwała nr 17 Rady Ministrów z dnia 12 lutego 2013 r. – Strategia „Sprawne Państwo 2020” (M.P. z 2013 r., poz. 136), zał. s. 10 i 11.

¹² Uchwała nr 67 Rady Ministrów z dnia 9 kwietnia 2013 r. – Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022 (M.P. z 2013 r., poz. 377), s. 14.

¹³ K. Jałoszyński, *Charakterystyka współczesnych zagrożeń*, w: *Teoretyczne aspekty strategii bezpieczeństwa państwa*, red. A. Szerauc, Wydawnictwo Naukowe NOVUM, Płock 2010, s. 29 i n.

¹⁴ J. Konieczny, *Zarządzanie w sytuacjach kryzysowych, wypadkach i katastrofach*, Poznań–Warszawa 2001, s. 12 i n.

¹⁵ K. Jałoszyński, *Charakterystyka współczesnych zagrożeń*, s. 32 i n.

¹⁶ R. Jakubczak, *Obrona narodowa w tworzeniu bezpieczeństwa III RP*, zał. nr 32.

¹⁷ Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. z 2014 r. poz. 333, z późn. zm.).

¹⁸ Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2016 r. poz. 543, z późn. zm.), art. 29 ust. 1.

cyjnego poziomie¹⁹. Sprawy bezpieczeństwa osób przebywających na obszarach wodnych w Polsce zostały uregulowane ustawowo²⁰.

Administrowanie sprawami bezpieczeństwa stanowi część „podsystemu celów, zadań i wartości systemu administracji publicznej”, a administracja publiczna organizuje życie społeczne i gospodarcze oraz działa w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego kraju²¹. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji nadzoruje krajowy system ratowniczo-gaśniczy (KSRG), którego zwierzchnikiem jest Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej. Za prowadzenie działań ratowniczych z zakresu bezpieczeństwa powszechnego odpowiada Państwowa Straż Pożarna (PSP) – zawodowa formacja przeznaczona m.in. do walki z klęskami żywiołowymi i innymi miejscowymi zagrożeniami²². Celem KSRG jest ochrona przede wszystkim życia i zdrowia osób, a system ten obejmuje podmioty ustawowo wskazane do uczestnictwa w nim oraz wchodzące w jego skład dobrowolnie na podstawie umów cywilno-prawnych podmioty różnych sektorów, w tym trzeciego sektora (organizacje pozarządowe)²³. Na obszarach wodnych występują zagrożenia i wypadki utonięcia osób. W minionych latach w Polsce corocznie traciło życie w wypadku utonięcia kilkaset osób²⁴. Stan ratownictwa i ochrony ludności, w tym ratownictwa wodnego, został zdiagnozowany w 2014 r.²⁵

Istotną rolę w zakresie bezpieczeństwa na polskich obszarach wodnych odgrywały formacje policyjne – Policja Państwowa, Milicja Obywatelska, Policja, a od 1962 r. Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe (WOPR) z celem prowadzenia działań ratowniczych, polegających w szczególności na organizowaniu i udzielaniu pomocy osobom, które uległy wypadkowi lub są narażone na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia na obszarze wodnym²⁶. Cel ten jest realizowany m.in. poprzez współtworzenie systemu bezpieczeństwa wewnętrznego i współdziałanie z podmiotami zajmującymi się: bezpieczeństwem powszechnym, ochroną środowiska wodnego, prowadzeniem akcji ratowniczych na wodach podczas zagrożeń powszechnych, awarii technicznych, katastrof naturalnych i klęsk żywiołowych, w tym powodzi. O jego randze stanowiły forma i charakter, cele statutowe oraz zasoby osobowe i sprzętowe. WOPR, będąc członkiem Międzynarodowej Federacji

¹⁹ *Bezpieczeństwo wewnętrzne RP w ujęciu systemowym i zadań administracji publicznej*, red. B. Wiśniewski, S. Zalewski, Bielsko-Biała 2006, s. 23.

²⁰ Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 656).

²¹ S. Wrzosek, *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa jako element podsystemu celów działania administracji publicznej*, w: *Bezpieczeństwo wewnętrzne we współczesnym państwie*, red. E. Ura, K. Rajchel, M. Pomykała, S. Pieprzny, Rzeszów 2008, s. 24 i n.

²² Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. z 2016 r. poz. 603, z późn. zm.), art. 1 ust. 1.

²³ J. Telak, *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w systemie reagowania kryzysowego*, wyd. ZG WOPR, Warszawa 2007, s. 33 i n.

²⁴ Por. B. Hołyst, *Wiktyologia*, Wydawnictwo Prawnicze PWN, wyd. 3, Warszawa 2006, s. 1125–1271.

²⁵ Uchwała nr 59/2014 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie przyjęcia Programu Ratownictwa i Ochrony Ludności na lata 2014–2020 (RM-111-43-14), zał. Program Ratownictwa i Ochrony Ludności na lata 2014–2020, s. 12 i 13; Komunikat Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 listopada 2014 r. o podjęciu przez Radę Ministrów uchwały w sprawie przyjęcia Programu Ratownictwa i Ochrony Ludności na lata 2014–2020 (M.P. z 2014 r. poz. 1076).

²⁶ Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych, art. 2 pkt 4; Statut Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego (KRS 0000050111, REGON: 000822890), § 8.

Ratowania Życia (*International Life Saving Federation*, ILS Federation), posiada zasoby osobowe, strukturę i sprzęt pozwalające efektywnie zapewniać bezpieczeństwo osób pływających, kąpiących się i uprawiających sporty wodne.

Kielce, których daty powstania nie sposób ustalić, są miastem na prawach powiatu, od 1999 r. stolicą województwa świętokrzyskiego²⁷. Przypuszczalnie już w końcu XIII w. Kielce były miastem²⁸. Pod koniec XVII w., w wyniku trzeciego rozbioru Polski, Kielce znalazły się w Galicji Zachodniej (zabór austriacki), jako stolica cyrkułu ze starostą na czele. W 1809 r. miasto zostało włączone do Księstwa Warszawskiego z siedzibą władz powiatowych departamentu radomskiego. Jako skutek ustanowienia Wolnego Miasta Krakowa, w 1818 r. do Kielc została przeniesiona stolica województwa krakowskiego²⁹. W odrodzonym państwie polskim w 1919 r. zostało utworzone województwo kieleckie ze stolicą Kielcami³⁰. W skład województwa weszły ziemie dawnej guberni kieleckiej i guberni radomskiej, z Zagłębiem Dąbrowskim i powiatem częstochowskim³¹. Zmiany granic województwa zostały wprowadzone w 1939 r. Po drugiej wojnie światowej dokonano podziałów administracyjnych: w 1944, 1950, 1975 i 1999 r. W latach 1944–1998 województwo kieleckie funkcjonowało na różnych obszarach, które w wyniku reformy administracyjnej w 1999 r. zostało zlikwidowane³².

Struktura WOPR organizacji polskich ratowników wodnych³³ o zasięgu ogólnokrajowym odpowiadała podziałowi administracyjnemu państwa. Jednostki wojewódzkie WOPR, w tym w Kielcach, w działalności opierały się na pracy jej członków, w szczególności młodzieży, spośród której najsprawniejsi, najbardziej odpowiedzialni i zaangażowani zostawali zawodowymi ratownikami wodnymi. Wojewódzki WOPR w Kielcach, z ratownikami przygotowanymi do zapewniania bezpieczeństwa osób przebywających na obszarach wodnych, tj. pływalniach i parkach wodnych oraz kąpieliskach śródlądowych oraz imprezach turystycznych i zawodach sportowych, a także w sytuacjach zagrożeń powszechnych, katastrof naturalnych, awarii technicznych i klęsk żywiołowych, zapisał się wielkimi zgłoskami w historii działaniem na rzecz zmniejszenia liczby osób tonących w województwie kieleckim i świętokrzyskim.

²⁷ Ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa (Dz. U. z 1998 r. Nr 96, poz. 603, z późn. zm.), art. 2 ust. 1 pkt 13.

²⁸ [http://www.um.kielce.pl/\[pznajmiasto/historia/](http://www.um.kielce.pl/[pznajmiasto/historia/) [dostęp: 28.07.2016 r.].

²⁹ [http://www.um.kielce.pl/\[pznajmiasto/historia/historia2/](http://www.um.kielce.pl/[pznajmiasto/historia/historia2/) [dostęp: 28.07.2016 r.].

³⁰ Ustawa tymczasowa z dnia 2 sierpnia 1919 r. o organizacji władz administracyjnych II instancji (Dz. Pr. P. P. z 1919 r. Nr 65, poz. 395).

³¹ *Miasta polskie w tysiącleciu*, red. S. Pazyra, t. 1, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków 1965–1967, s. 490.

³² Szerzej: T. Koba-Ryszewska, *Przeszłość administracyjna ziem województwa kieleckiego*, w: *Z dziejów ziemi kieleckiej (1918–1944)*, Warszawa 1970; J.Z. Pająk, *Dzieje podziałów administracyjnych a granice regionu świętokrzyskiego*, w: *Region świętokrzyski. Mīt czy rzeczywistość?*, Kielce 2001; J. Swajdo, *Między Wisłą a Pilicą. Dzieje podziałów administracyjnych w regionie kielecko-radomskim do 1975 roku*, Kielce 2005.

³³ Ratownik wodny, na podstawie ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych, art. 2 pkt 5, to „osoba posiadająca wiedzę i umiejętności z zakresu ratownictwa i technik pływackich oraz inne kwalifikacje przydatne w ratownictwie wodnym i spełniająca wymagania określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym” (Dz. U. z 2016 r. poz. 1868), zatrudniona lub pełniąca służbę w podmiocie uprawnionym do wykonywania ratownictwa wodnego lub będącą członkiem tego podmiotu.

W związku z tym jawi się luka w wiedzy i za tym idący problem naukowy – **brak pełnej wiedzy o obiektywnych potrzebach w zakresie kształcenia zasobów osobowych podmiotów działających w zakresie ratownictwa wodnego**. Problem ten został rozwiązany poprzez przeprowadzenie badania, które umożliwiło uzyskanie lub uzupełnienie wiedzy, metodami naukowymi w celu poprawy efektywności dydaktycznych form i metod szkolenia.

Celem badań było: **zdefiniowanie i ocena realizacji zadań ratowników wodnych na rzecz bezpieczeństwa na obszarach wodnych w województwie świętokrzyskim oraz wskazanie kierunków zmian w procesie ich szkolenia, tak aby ich efektywność była większa**. Cele szczegółowe zostały określone jako:

- 1) identyfikacja organizacji ratownictwa wodnego w ujęciu międzynarodowym i krajowym;
- 2) ocena organizacji ratownictwa wodnego w województwie świętokrzyskim;
- 3) ocena aktywności WOPR w województwie świętokrzyskim na rzecz bezpieczeństwa na wodach;
- 4) ocena zakresu współpracy i współdziałania WOPR w województwie świętokrzyskim z jednostkami straży pożarnych i Policji na rzecz bezpieczeństwa na wodach;
- 5) określenie pożądanych zmian w systemie szkolenia i doskonalenia ratowników w województwie świętokrzyskim do działań na rzecz bezpieczeństwa na wodach.

Główny problem badawczy został sformułowany w pytaniu: **Jak są przygotowani ratownicy wodni w województwie świętokrzyskim do realizacji zadań wobec współczesnych zagrożeń bezpieczeństwa na obszarach wodnych i jakich zmian należy dokonać w procesie ich szkolenia, aby ich efektywność była większa?**

Z tego głównego problemu badawczego zostały sformułowane następujące problemy szczegółowe:

- 1) Jak jest zorganizowane współczesne ratownictwo wodne?
- 2) Jaki charakter ma organizacja ratownictwa wodnego w województwie świętokrzyskim wobec specyfiki obszarów wodnych w tym województwie?
- 3) Jakie zadania realizuje WOPR w województwie świętokrzyskim w zakresie bezpieczeństwa na wodach, wynikające ze specyfiki obszarów wodnych w tym województwie?
- 4) Jak kształtuje się współpraca i współdziałanie WOPR w województwie świętokrzyskim z jednostkami straży pożarnych i Policji na rzecz bezpieczeństwa na wodach województwa?
- 5) Jakich zmian należy dokonać w procesie przygotowania ratowników, aby ich efektywność w działaniach na rzecz bezpieczeństwa na wodach była większa?

Po krytycznej ocenie literatury przedmiotu i materiałów źródłowych, wykorzystując doświadczenia osobiste, została sformułowana hipoteza robocza: **charakter zagrożenia bezpieczeństwa na obszarach wodnych województwa świętokrzyskiego jest specyficzny na tle innych rejonów kraju. Ma to wpływ na przygotowanie ratowników wodnych do działań ratowniczych. Zmiany systemowe i programowe funkcjonowania ratowników wodnych w województwie świętokrzyskim mogą podnieść ich poziom przygotowania do działania na rzecz bezpieczeństwa na obszarach wodnych**. Natomiast hipotezy szczegółowe sformułowano w następujący sposób:

- 1) organizacja ratownictwa wodnego ma tradycje międzynarodowe, a polskie rozwiązania z tego obszaru czerpały i mogą czerpać rozwiązania, jakie są stosowane w tym obszarze

- na świecie, uwzględniając rodzimą specyfikę zagrożeń na obszarach wodnych i uwarunkowania formalno-prawne w tym zakresie;
- 2) specyfika zagrożeń bezpieczeństwa na wodach województwa świętokrzyskiego wpływa na organizację ratownictwa wodnego w tym regionie;
 - 3) zasoby osobowo-materiałowe kieleckiego WOPR są podporządkowane specyfice zagrożeń bezpieczeństwa na obszarach wodnych województwa świętokrzyskiego;
 - 4) specyfika zagrożeń bezpieczeństwa na wodach województwa świętokrzyskiego przekłada się na organizację działań ratowniczych, a ich skuteczność może być większa poprzez współpracę i współdziałanie w tym zakresie ratowników wodnych z Policją i jednostkami Państwowej i Ochotniczej Straży Pożarnej;
 - 5) wprowadzenie zmian organizacyjno-szkoleniowych w organizacji działań w obszarze ratownictwa wodnego w województwie świętokrzyskim może mieć pierwszorzędne znaczenie dla podniesienia ich efektywności.

Przedmiotem badań, których wynik stanowi niniejsza publikacja, była organizacja, istotne zdarzenia, dorobek i doświadczenia w ujęciu historycznym, z udziałem osób oddanych ratownictwu wodnemu oraz literatura, akty prawne, strony internetowe, dokumentacja i inne. Przedmiot badań charakteryzował się złożonością, wieloaspektowością działań, które utrudniały wybór metod badawczych, dlatego w badaniach została przyjęta, jako główna, zasada holizmu metodologicznego.

Brak publikacji naukowych oraz nieudokumentowane, intuicyjne podejście doprowadziły do zastosowania wyłącznie analiz eksperckich przy tworzeniu sytemu i programów szkolenia. Niewielka liczba publikacji o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych spowodowała ograniczenia w dostępie do pełnej wiedzy o działalności z zakresu ratownictwa wodnego na obszarze województwa świętokrzyskiego.

W trakcie badań zostały zastosowane metody badawcze teoretyczne i empiryczne właściwe dla nauk społecznych, tj.: obserwacja, analiza i krytyka źródłowa, analiza porównawcza, krytyczna ocena publikacji i dokumentów źródłowych, analiza jakościowa i ilościowa, badanie opinii z wykorzystaniem techniki wywiadu, synteza.

W analizie jakościowej przeważała analiza szczegółowa publikacji, źródeł prawa i dokumentów. W badaniach teoretycznych zastosowano wszystkie formy analizy i syntezy (elementarną, funkcjonalną, logiczną), które w zespoleniu z analogią oraz abstrahowaniem izolującym i generalizującym umożliwiły ustalenie kolejności, porównywanie i przeciwstawianie zdarzeń (faktów), zestawienie wyników badań, połączenie i oddzielenie treści poznawczych, zdefiniowanie różnic i podobieństw w elementach przedmiotu badań i efektach poznania oraz usystematyzowania uzyskanych wyników badań. Proces poznania indukcyjnego został oparty na wynikach obserwacji bezpośredniej i pośredniej stosowanej zarówno w kraju, jak i za granicą. Z reguł i uogólnień uzyskanych drogą indukcyjną uzyskano poprzez dedukcję wyprowadzenie treści poznawczych. W badaniach wykorzystano metody porównania związane z odwoływaniem się do rozwiązań w zakresie ratownictwa wodnego stosowanych poza Polską.

Wywiad jako technika uzupełniająca został przeprowadzony z wybranymi osobami istotnymi dla rozwoju lub funkcjonowania służb i podmiotów ratownictwa wodnego w sposób jawny z zastosowaniem kwestionariusza wywiadu z pytaniami otwartymi.

JERZY TELAK

W wyniku syntezy zostały wyciągnięte wnioski zasadnicze, dla których podstawę stanowiła wcześniej dokonana analiza o charakterze twierdzeń podstawowych.

W celu zweryfikowania przedstawionych hipotez roboczych i osiągnięcia założonych celów badawczych zastosowano metody badawcze uwzględniające systemowe podejście do przedmiotu i obszaru badań. Na ich dobór istotny wpływ miał fakt, że przedmiotem badań nie były organizacje i służby, tj. WOPR, PSP, OSP i Policja oraz ich działalność na obszarach wodnych.

Badaniom sprzyjało osobiste pełnienie przez autora funkcji prezesa WOPR, pełnienie funkcji delegata na Walnym Zgromadzeniu ILS Federation oraz członka i wiceprezydenta Zarządu Oddziału Europejskiego ILS Federation, kierowanie procesem szkolenia i doskonalenia zawodowego policjantów do działania na wodach w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, udział w szkoleniu na ratowników wodnych podchorążych Szkoły Głównej Służby Pożarniczej w Warszawie, wzbogaconymi przez badania prowadzone w kraju i za granicą oraz staż we Lwowskim Państwowym Uniwersytecie Bezpieczeństwa Życia, a także udział w krajowych i międzynarodowych konferencjach i sympozjach poświęconych problematyce bezpieczeństwa na obszarach wodnych i ratownictwa wodnego, jak również utrzymywanie bieżących kontaktów z kompetentnymi podmiotami krajowymi i zagranicznymi.

Oceniając relacje zachodzące pomiędzy organizacjami ratownictwa wodnego a systemem ILS Federation, wykorzystano metodę badawczą – analogię. System ILS Federation stanowił konsekwencję niekwestionowanej pozycji lidera w sprawach ratownictwa wodnego na arenie międzynarodowej. Przeniesienie rozwiązań ILS Federation na grunt polski w obecnej sytuacji nie jest możliwe bez wprowadzenia odpowiednich zmian. Stąd też dokonano ich krytycznej analizy, proponując wykorzystanie jedynie tych rozwiązań, które po uwzględnieniu różnic dzielących organizację międzynarodową od rozwiązań polskich, możliwe są do przyjęcia w warunkach krajowych.

Znaczącą grupę metod stanowiły badania opinii pozwalające na uzyskanie cennych danych dotyczących praktycznego funkcjonowania badanych struktur ratownictwa wodnego i wzajemnych powiązań podmiotów działających w zakresie ratownictwa wodnego. Badania te prowadzono głównie metodą wywiadu ze specjalistami krajowymi oraz ze stowarzyszeń innych państw i ILS Federation, a ich wyniki pozwoliły na przyjęcie kierunku reorganizacji systemu szkolenia i doskonalenia zawodowego ratowników do działań na obszarach wodnych.

Podczas podróży zagranicznych, udziału w pokazach działania i sprzętu, a także ćwiczeniach jednostek ratownictwa wodnego w Polsce i innych krajach została zastosowana metoda obserwacji, która pozwoliła uzyskać wiedzę naukową o organizacji i kierowaniu działaniami ratowniczymi na wodach. Obserwacja pośrednia prowadzona była przy szkoleniach centralnych instruktorów i starszych ratowników oraz kursach lokalnych dla ratowników i młodszych ratowników WOPR, a także podczas szkolenia ratowników wodnych.

Obserwacja bezpośrednia była prowadzona podczas zawodów, ćwiczeń i treningów oraz manewrów wielopodmiotowych, tj.: Mistrzostw Świata i Europy w Ratownictwie Wodnym, Mistrzostw Polski i zawodów cyklu „Grand Prix” w Ratownictwie Wodnym oraz „Mistrzostw NIVEA Ratowników WOPR”, Mistrzostw Województwa Świętokrzyskiego

Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie, ćwiczeń „Caviar 2014” w województwie pomorskim, a także podczas szkolenia i doskonalenia zawodowego policjantów pełniących służbę prewencyjną lub wykonujących zadania służbowe na obszarach wodnych oraz szkolenia i ćwiczeń Specjalistycznych Grup Ratownictwa Wodno-Nurkowego PSP i podchorążych Szkoły Głównej Służby Pożarniczej w Warszawie.

Przeprowadzona krytyczna ocena literatury przedmiotu umożliwiła dokonanie wszechstronnych uogólnień merytorycznych, dających możliwość formułowania wniosków co do potrzeby wniesienia nowych treści w obszar podejmowanych przedsięwzięć w zakresie bezpieczeństwa na obszarach wodnych i ratownictwa wodnego. Literatura przedmiotu badań nie jest bogata, a problematyka bezpieczeństwa na obszarach wodnych i ratownictwa wodnego zajmuje wąską grupę naukowców, którzy zwiększyli swoją aktywność wraz z powołaniem Rady Naukowej WOPR, stymulującej liczne prace, studia oraz badania naukowe. Efekty jej działania znajdują odzwierciedlenie w pracach opublikowanych po 2001 r.

Niniejsza praca w kontekście poznawczym:

- wskazuje zagrożenia bezpieczeństwa na obszarach wodnych;
- porządkuje terminologię i pojęcia związane z ratownictwem wodnym;

a w kontekście utylitarnym:

- przedstawia założenia reorganizacji systemu szkolenia i doskonalenia zasobów do reagowania na obszarach wodnych;
- wskazuje główne kierunki doskonalenia przedsięwzięć edukacyjnych ratowników wodnych.

Publikacja składa się z pięciu rozdziałów, wstępu, zakończenia, bibliografii i załączników, a jej układ koreluje z celem badań oraz sformułowanymi problemami badawczymi. Rozdziały zostały poprzedzone wprowadzeniem i zakończone podsumowaniem z wnioskami stanowiącymi istotę wyników badań. Są one podstawą propozycji rozwiązań w zakresie doskonalenia zasobów osobowych do reagowania na wodach.

Rozdział pierwszy publikacji pt. „Organizacja ratownictwa wodnego” dotyczy ratownictwa wodnego, które zostało przedstawione w ujęciu historycznym, z jego genezą i rozwojem oraz opisanymi celami, zadaniami i władzami Międzynarodowej Federacji Ratowania Życia i jej podstawowymi formami działalności, a także jego oddziały regionalnego – ILS Federation of Europe oraz początków zorganizowanego ratownictwa wodnego na ziemiach polskich i wybranych form aktywności WOPR z zarysowanym aktualnym potencjałem, w tym także w świetle uwarunkowań prawnych oraz wskazaniem zagrożeń bezpieczeństwa na obszarach wodnych.

Rozdział drugi pt. „Organizacja ratownictwa wodnego w województwie świętokrzyskim” dotyczy identyfikacji miejsc kąpeli i pływania z wyszczególnieniem kąpielisk i krytych pływalni, a także organizacji ratowników wodnych w Kielcach, działalności WOPR i jego drużyn oraz form podnoszenia gotowości ratowników wodnych i aktywności profilaktyczno-promocyjnej WOPR w województwie świętokrzyskim.

W rozdziale trzecim monografii pt. „Aktywność w zakresie bezpieczeństwa na wodach jednostki wojewódzkiej WOPR w Kielcach” odniesiono się do zasobów i działania jednostek terenowych WOPR w Kielcach w ujęciu historycznym, wraz z oddziałem Miejskim WOPR w Kielcach, oddziałami WOPR w Radomiu, Pionkach i Białobrzegach, jednost-

kami WOPR w Ostrowcu Świętokrzyskim, gminie Połaniec, Starachowicach, Końskich i Sandomierzu. Zaprezentowano także działania grup reagowania ratowników wodnych, z Grupą Operacyjną WOPR w Kielcach w latach 2004–2012, przygotowania zasobów osobowych i wyposażenia jednostki wojewódzkiej WOPR w Kielcach, cele i działania grup reagowania WOPR, w tym Grupy Operacyjnej WOPR w Kielcach w latach 2004–2012 oraz przedstawiono sprzęt ratowniczy województwa świętokrzyskiego.

W rozdziale czwartym pt. „Współpraca i współdziałanie ratowników wodnych z jednostkami straży pożarnej i Policji podczas zdarzeń nadzwyczajnych na obszarach wodnych województwa świętokrzyskiego” została zawarta wiedza o ryzyku powodziowym, niektórych powodziach, narzędziach prawnych i mobilnych zasobów w ochronie przeciwpowodziowej, działania strażaków na obszarach wodnych, rozwoju ratownictwa wodnego w PSP i jego stanie w województwie świętokrzyskim, a także o świętokrzyskich Ochotniczych Strażach Pożarnych oraz służbach policyjnych na obszarach wodnych w Polsce, o roli formacji policyjnych, zadaniach dydaktycznych Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, a także wybranych przedsięwzięciach Policji na wodach w województwie świętokrzyskim, w tym przeciwpowodziowych działaniach policyjnych w 2010 r. i akcji „Bezpieczne wakacje”.

W rozdziale piątym pt. „Przygotowanie zasobów osobowych w województwie świętokrzyskim do działania na rzecz bezpieczeństwa na obszarach wodnych – pożądane kierunki zmian w procesie ich szkolenia” zostały przedstawione formy szkolenia ratowników wodnych, zawody sportowe w ratownictwie wodnym i pływackie z udziałem ratowników z województwa świętokrzyskiego. Zaprezentowano założenia i koncepcję reorganizacji szkolenia i doskonalenia ratowników wodnych.

Prezentowana praca powstała dzięki przychylności wielu osób, w tym szacownego grona profesorskiego oraz pracowników naukowo-dydaktycznych Wydziału Bezpieczeństwa Wewnętrznego Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, ze strony których spotkała mnie wyrozumiałość i pomoc.

ORGANIZACJA RATOWNICTWA WODNEGO

1.

1.1. Geneza i rozwój ratownictwa wodnego

Ratownictwo stanowi jeden z najistotniejszych elementów systemów bezpieczeństwa o kardynalnym znaczeniu dla ludności i poszczególnych osób, znajdujących się w stanie nagłego zagrożenia życia lub zdrowia. W zamierzchłej przeszłości narodziła się potrzeba ratowania osób, której towarzyszył systematyczny wzrost poziomu wiedzy związanej ze skutecznymi sposobami jej niesienia, w tym ewakuowania osób z obszaru zagrożenia oraz przywracania zatrzymanych czynności życiowych. Rozwojowi cywilizacyjnemu towarzyszyło odkrywanie i doskonalenie metod i technik ratownictwa oraz wprowadzanie do użycia prostych narzędzi przydatnych do niesienia pomocy. Następnie rozpoczęło się konstruowanie – z czasem coraz bardziej zaawansowanych technicznie – środków (sprzętu) przeznaczonych do ratownictwa. Istotnym dla rozwoju ratownictwa było także powstawanie różnych form organizacyjnych zraszających osoby pragnące działać w tej dziedzinie.

Zapisy o ratowaniu życia człowieka sięgają czasów starożytnych. W Starym Testamencie opisano dwa przypadki zastosowania zabiegu ożywiania, przywracania czynności życiowych. W Pierwszej Księdze Królewskiej Starego Testamentu, w rozdziale 17, znajduje się informacja o tym, jak biblijny prorok Elias z Tiszbe ratuje – niosąc pomoc i przywracając czynności życiowe – syna wdowy z Sarepty koło Sydonu. W wersecie 17 tego rozdziału jest mowa o tym, że chłopiec „przestał oddychać” (Rz 17, 19 BT), w wersecie 21 i 22, że pro-

rok Eliasz „trzykrotnie rozciągnął się nad dzieckiem” i „dusza dziecka powróciła do niego, a ono ożyło” (Rz 17, 21–22 BT)³⁴.

W rozdziale 4 Drugiej Księgi Królewskiej opisano ożywienie, przywrócenie przez Elizeusza czynności życiowych u pozornie martwego chłopca z Szunem. W wersecie 20 tego rozdziału napisano, że „pozostał on na jej kolanach aż do połu i umarł” (Rz 4, 20 BT), w wersecie 32: „Elizeusz wszedł do domu, a oto na jego własnym łóżku chłopiec leżał martwy” (Rz 4, 32 BT), dalej, w wersecie 34: „Następnie wszedł na łóżko, rozciągnął się na dziecku, położył twarz swoją na jego twarzy, oczy swoje na jego oczach, dłonie swoje na jego dłoniach – i pochylony nad nim pozostawał, tak iż się rozgrzało ciało chłopca” (Rz 4, 34 BT). Następnie w wersecie 35 zostało zapisane: „wchodził na łóżko i pochylał się nad nim. Wtedy chłopiec ziewnął siedem razy i otworzył oczy” (Rz 4, 35 BT)³⁵.

Choć opisane przypadki „ożywiania” różnią się czasem i miejscem zdarzenia oraz dotyczą dwóch proroków, można przyjąć, że zastosowano w nich podobną metodę przywracania czynności życiowych. Na podstawie tych opisów, pochodzących z około 586 r. p.n.e., powszechnie uznaje się, że prorocy Eliasz i Elizeusz zastosowali metody sztucznego oddychania bez przyrządów³⁶.

Starożytni Chińczycy i Egipcjanie uznawali usuwanie wody z dróg oddechowych osoby podtopionej za istotny zabieg ratujący życie. W starożytnym Egipcie wykonywano go, podwieszając ofiarę za pięty, oraz naprzemiennie ugniatano i rozciągano jej klatkę piersiową. W Chinach i Japonii przewieszano ratowanego przez grzbiet wołu, który idąc, podrzucał podtopioną osobę, co powodowało usunięcie z jej organizmu wody i przywrócenie oddechu³⁷. Stosowane były także metody ożywiania poprzez bodźce wywołujące ból, np. układano żarzący się węgiel, drewno itp. na brzuchu ofiary, co miało powodować przywrócenie oddechu. Sposób polegający na wdmuchiowaniu dymu tytoniowego przy użyciu odpowiedniego przyrządu do jednego z naturalnych otworów ciała osoby podtopionej – pierwotnie stosowany przez północno-amerykańskich Indian – wykorzystywano do 1812 r. przez Królewską Flotę Anglii. W rzeczywistości podczas takich zabiegów, to nie dym tytoniowy, ale samo wprowadzenie obcego ciała do organizmu poszkodowanego i inhalacja powodowało przywrócenie czynności życiowych³⁸.

Tracheotomia była znana już w starożytnej Grecji w II wieku p.n.e., przecięcie tchawicy wobec groźby uduszenia chorego zalecał Asklepiades³⁹. O takim zabiegu informacje zna-

³⁴ Biblia Tysiąclecia, rozdział 17, wersety 17, 21–22, www.biblia.deon.pl/rozdzial.php?id=1225 [dostęp: 22.02.2014 r.].

³⁵ Tamże, Druga Księga Królewska, rozdział 4, wersety: 20, 32, 34, 35, www.biblia.deon.pl/rozdzial.php?id=1258 [dostęp: 22.02.2014 r.].

³⁶ Prawie wszystko o ratownictwie wodnym, praca zbiorowa, wyd. Zarząd Główny Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, Warszawa 1993, s. 9; elektr.file:///C:/Users/JT/AppData/Local/Microsoft/Windows/INetCache/IE/VNNY90MD/PRAWIE%20WSZYSTKO%20O%20RATOWNICTWIE%20WODNYM.pdf [dostęp: 2.08.2016 r.]; I. Tabacek-Bejster, *Działalność Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego 1962–1989*, wyd. ZG WOPR, Warszawa 2012, s. 7 i n.

³⁷ Prawie wszystko o ratownictwie wodnym, s. 2.

³⁸ Patrz: T. Gwiazdziński, *Ratownictwo wodne bez tajemnic*, wyd. Sport i Turystyka, Warszawa 1980, s. 7 i n.; I. Tabacek-Bejster, *Działalność Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego 1962–1989*, s. 12.

³⁹ Asklepiades (ur. około 124 lub 129 r. p.n.e., zm. w 40 r. p.n.e.), rzymski lekarz i filozof pochodzenia greckiego głoszący zasadę leczenia: „cito, tuto, et iucunde (curare)”, któremu przypisuje się wprowadzenie zabiegu przecięcia tchawicy (tracheotomię). J. Skalski, R.W. Gryglewski twierdzą, że już w pismach Hipokratesa (kryty-

JERZY TELAK

leżć można w zapisach arabskich i perskich medyków z okresu średniowiecza i odrodzenia⁴⁰. Obecnie tracheotomia jest określana jako: „zabieg operacyjny polegający na przecięciu tchawicy i wprowadzeniu rurki, stosowany w przypadkach zwężenia lub niedrożności krtani”⁴¹.

Chirurg Guy De Chauliac⁴² w XIV w. opisał udrożnienie górnych dróg oddechowych za pomocą wprowadzenia do tchawicy specjalnej rurki. Do wspomagania sztucznego oddychania stosowano różnego rodzaju miechy i worki z powietrzem. W 1775 r. Hunter zalecał stosowanie dmuchaw i miechów przy ratowaniu tonących (topielców). Źródła wskazują, że historia sztucznego oddychania jest starsza o ponad tysiąc lat od historii wykonywania pośredniego masażu serca. Pierwsze podręczniki poświęcone zagadnieniom resuscytacji zostały wydane w 1773 r. – Jonson, w 1788 r. – Kite, w 1792 r. – Cury. Uczni ci zalecali stosowanie metody usta-usta, usta-nos oraz używanie różnych rurek, masek i miechów oddechowych⁴³.

Zainteresowanie nauką pływania i ratownictwem wodnym w Europie w okresie odrodzenia systematycznie wzrastało. Efektem tego było powstanie w XVIII wieku wielu towarzystw działających w zakresie ratowania tonących. Pierwszym na świecie było Towarzystwo Ratowania Ludzi Utopionych w Amsterdamie (*Matschappy Tot Redding von Drenkelingen zu Amsterdam*), które powstało w 1767 r. W 1769 r. powołano pierwsze niemieckie towarzystwo – Hamburgskie Zakłady Ratownictwa (*Die Hamburgischen Rettungsanstalten*), a w 1772 r. powstały towarzystwa ratownictwa wodnego w Lille, Wiedniu, Wenecji i Kopenhadze oraz w 1773 r. w Paryżu i w 1774 r. w Londynie. W 1793 r. Guts-Muths wydał publikację pt. *Gymnastyka dla młodzieży* (*Gymnastik für die Jugend*), w której poruszał problemy ratownictwa wodnego⁴⁴.

Na przełomie XVIII i XIX w. Londyńskie Towarzystwo Ratowania Osób Pozornie Utopionych (*London's Society for the Recovery of Persons Apparently Drowned*) stosowało metody ożywiania topielców, w tym metodę usta-usta, używając rurek udrażniających drogi oddechowe, a nawet prądu elektrycznego, za pomocą którego pobudzano akcję serca. Gdy towarzystwo to rozszerzyło profil swojej działalności o ratowanie ludzi porażonych piorunem czy takich, którzy upadli z wysokości, zmieniło swoją nazwę na Królewskie Humanitarne Towarzystwo na rzecz Pozornie Umarłych (*Royal Humane Society for the Apparently Dead*). W 1819 r. Giovanni Aldini opublikował pracę pt. *Zastosowanie galwanizmu do celów leczniczych, szczególnie w przypadkach pozornej śmierci*, w której opisał zasady i metody przywracania czynności życiowych. W połowie XIX w. dużym zainteresowaniem

kowanego przez Asklepiadesa) znajdujemy wzmiankę o wykonywaniu tracheotomii. Więcej w: *Zasłużeni dla medycyny*, red. J.H. Skalski, R.W. Gryglewski, Termedia Wydawnictwa Medyczne, Poznań 2009.

⁴⁰ Oxford – *Wielka Historia Świata. Cywilizacje Ameryki Północnej, Środkowej i Południowej. Olmekowie – Inkowie*, praca zbiorowa: t. 14, Polskie Media Amer. Com., Poznań 2006, s. 245.

⁴¹ *Uniwersalny słownik języka polskiego*, red. S. Dubisz, PWN, T-Ż, Warszawa 2006, s. 96.

⁴² Guy de Chauliac (ur. ok. 1300 r. w Chaulhac, zm. 25 lipca 1368 r. w Awinionie) – francuski chirurg, określany jako „ojciec chirurgii”, lekarz papieża Klemensa VI i jego dwóch następców, autor dzieła *Chirurgia magna* (1363), <http://www.chu-montpellier.fr/fr/a-propos-du-chru/decouvrir-le-chu/etablissements/gui-de-chauliac/&prev=search>; <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/8518141?dopt=Abstract> [dostęp: 15.08.2016 r.].

⁴³ Szerzej: M. Sych, *Resuscytacja: teoria i praktyka ożywiania*, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 1995.

⁴⁴ I. Tabaczek-Bejster, *Działalność Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego 1962–1989*, s. 13.

cieszyły się zagadnienia związane z organizowaniem pomocy osobom zagrożonym na wodach i tonącym, a także wymagającym pierwszej pomocy po podtopieniu. Członkami brytyjskiego Królewskiego Towarzystwa Humanitarnego (*Royal Humane Society*), promującego w tym okresie ratownictwo wodne, byli znani twórcy metod ożywiania, w tym sztucznego oddychania, dr Hall Marshall, dr Henry R. Silvester i dr Howard⁴⁵.

Wielkie zasługi w zakresie rozwoju ratownictwa wodnego przypisuje się Francuskiemu Towarzystwu Ratunkowemu, które działało na rzecz nawiązania międzynarodowej współpracy organizacji ratunkowych poszczególnych państw. Założyciel tego towarzystwa, Raymond Pitet⁴⁶, był inicjatorem utworzenia międzynarodowego związku towarzystw ratowania życia i zdrowia osób tonących i zagrożonych na wodach na wzór Międzynarodowego Czerwonego Krzyża⁴⁷.

Carl Euler i Hermann Kluge w 1870 r. wydali podręcznik pt. *Sztuka pływania* z rozdziałem poświęconym ratownictwu wodnemu. W publikacji tej został wymieniony podręczny sprzęt ratunkowy, m.in. lina o długości 30–35 stóp z pływakami uniemożliwiającymi zatonięcie liny, bosak z żerdzią o długości 15–16 stóp i hakiem oraz łódź ratunkowa. Opisano w nim także wzorcowy schemat organizacji kąpieliska i niezbędne wyposażenie dla ratowników wodnych, a także metody podpływania, holowania i wyciągania z wody osoby zagrożonej utonięciem. Znalazł się tam również opis wykonanego z drewna i skóry manekina wielkości dorosłego człowieka, służącego do prowadzenia ćwiczeń przez ratowników wodnych⁴⁸.

W Instytucie Ratownictwa Śródziemnomorskiego w Marsylii w 1878 r. został zorganizowany pierwszy międzynarodowy zjazd – światowy kongres – przedstawiciele krajowych towarzystw ratowania tonących. Podczas niego wyrażono wolę powołania organizacji międzynarodowej, która skupiałaby wszystkie organizacje zainteresowane ratownictwem wodnym, bez względu na formę i zakres ich działania⁴⁹. W 1891 r. utworzono brytyjsko-irlandzką organizację ratownictwa i klubów ratownictwa wodnego (*lifeguarding*) pn. Królewskie Towarzystwo Ratownictwa Wodnego (*The Royal Life Saving Society*). Towarzystwo to w 1894 r. rozszerzyło swoją działalność na Kanadę i Australię. W 1898 r. na wzór angielskiego towarzystwa powstało Szwedzkie Towarzystwo Pływania i Ratowania (*Svenska Sim och Livrädnings Sällskapet*)⁵⁰.

⁴⁵ Szerzej: tamże.

⁴⁶ Raymond Pitet (1872–1959), profesor wychowania fizycznego, współzałożyciel Związku Pływackiego Normandii, który zajmował się problemami utonięcia, współtwórca Unii Braterstwa Francuskich Ratowników (1897), członek, założyciel i Prezes Narodowego Związku Towarzystw Pływania i Ratowania Życia w Paryżu (1899), organizator I Mistrzostw Pływackich i Ratowniczych Marynarki Wojennej i Sił Edukacji w Neuilly-sur-Seine (1902), dyrektor techniczny Krajowej Federacji Pływania i Ratownictwa (1906), Prezes Międzynarodowej Federacji Ratownictwa – Federation Internationale de Sauvetage – FIS w latach 1910–1951, organizator I Kongresu FIS w Brukseli (1913) i Kongresu FIS z udziałem przedstawicieli 31 państw w Trouville (1929).

⁴⁷ I. Tabaczek-Bejster, *Działalność Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego 1962–1989*, s. 18; M. Witkowski, *Początki i rozwój ratownictwa wodnego w Polsce*, „Wychowanie Fizyczne i Sport” 1973, nr 4, Warszawa, s. 150.

⁴⁸ I. Tabaczek-Bejster, *Działalność Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego 1962–1989*, s. 13 i n.; C. Euler, H. Kluge, *Schwimmkunst*, Verlag von EH Schroeder, Berlin 1870, s. 20–21, 103–105.

⁴⁹ <https://archive.org/details/premiercongrsin01unkngoog> [dostęp: 16.08.2016 r.].

⁵⁰ I. Tabaczek-Bejster, *Działalność Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego 1962–1989*, s. 13.

JERZY TELAK

W 1917 r. powstał Holenderski Związek Ratowania Tonących (*Nederlandsche Bond tot het Redden van Drenkelingen*), który połączył samodzielnie działające grupy ratowników wodnych. Do 1936 r. związek ten przeszkolił ponad 20 tysięcy ratowników, których ubezpieczał od wypadków śmierci i choroby oraz szkód związanych z akcją ratowniczą. Związek prowadził promocję bezpieczeństwa wodnego w oparciu o odczyty, wykorzystanie filmów, wydawał także miesięcznik poświęcony sprawom ratownictwa wodnego oraz promował zawody sportowe w zakresie ratownictwa wodnego z różnymi konkurencjami. Ratownicy startowali w pływaniu na dystansach 50 m stylem dowolnym, 75 m żabką i 25 m pod wodą oraz na dystansie 25 m, w konkurencji polegającej na holowaniu topielca (kukły o wadze 35 kg), a także w konkurencji wyciągania kukły z dna i holowania jej do brzegu na dystansie 25 m. Dwa razy w roku były organizowane wewnętrzne zawody i raz mistrzostwa brygad ratowniczych. Holenderska organizacja nadawała stopnie: przygotowawczy, A, B, C (instruktorski), ratownika wybrzeża morskiego⁵¹.

Pierwszy Międzynarodowy Kongres Ratownictwa Wodnego odbył się 10 czerwca 1908 r. w Berlinie. Był on podsumowaniem pracy organizacji działających na polu ratownictwa wodnego w Europie, podczas jego trwania wytyczono również kierunki dalszych przedsięwzięć. Na drugim z kolei kongresie, w 1910 r., zorganizowanym przez Francuską Narodową Federację Ratownictwa w Saint-Ouen, powołano Międzynarodową Federację Ratownictwa (*Federation Inernationale de Sauvetage*, FIS) z siedzibą w Madrycie, później przeniesioną do Essen, której celem był „rozwój i utrzymanie instytucji ratownictwa i propagandy naukowej znajomości problemów ratownictwa wodnego”. Członkami założycielami FIS były organizacje ratowników wodnych z Belgii, Danii, Francji, Wielkiej Brytanii, Luksemburga i Szwajcarii. FIS w 1952 r. zmieniała swoją nazwę na Międzynarodową Federację Ratownictwa, Niesienia Pomocy i Sportów Użytkowych (*Fédération Internationale de Sauvetage et de Sports et de Secourisme Utilitaires*), w 1963 r. na Międzynarodową Federację Ratownictwa i Sportów Użytkowych (*Fédération Internationale de Sport et de Sauvetage Utilitaires*), w 1985 r. po raz kolejny zmieniono nazwę FIS na Międzynarodową Federację Ratownictwa Wodnego (*Fédération Inernationale de Sauvetage Aquatique*)⁵². W 1970 r. Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe (WOPR) zostało członkiem FIS⁵³. Na rycinie nr 1 przedstawiono znak graficzny FIS.

Ryc. 1. Znak Międzynarodowej Federacji Ratownictwa Wodnego

Źródło: www.ilsf.org/about/history/fis
[dostęp: 22.02.2014 r.].

Niezależnie od samodzielnie działających towarzystw ratownictwa, w niektórych państwach ratownictwem wodnym od wielu lat zajmują się także organizacje Czerwonego Półksiężyca, Czerwonego Lwa i Czerwonego Krzyża zrzeszone w Międzynarodowej Lidze

⁵¹ Tamże, s. 15.

⁵² <http://www.wopr.pl/index.php?option=content&view=article&id=54:wopr&am> [dostęp: 15.08.2016 r.].

⁵³ W. Witkowski, *Ogólny zarys ratownictwa wodnego na świecie i w Polsce*, w: *Ogólnopolskie Sympozjum Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego*, red. Z. Wiatr, 8–9 maja 1976 r., Poznań 1976.

Czerwonego Krzyża z siedzibą w Genewie. Należą do nich również europejskie organizacje Czerwonego Krzyża w Austrii, Francji, Holandii, Niemczech, Szwecji, Wielkiej Brytanii. W Stanach Zjednoczonych sprawami ratownictwa wodnego od 1914 r. zajmuje się Północnoamerykańskie Stowarzyszenie Ratownictwa Wodnego funkcjonujące w strukturze Amerykańskiego Czerwonego Krzyża, który włączył do swojego programu działania związane z ratowaniem tonących. Równolegle podjęło działalność Amerykańskie Stowarzyszenie Ratowania Życia (SLSAA)⁵⁴.

Wynikiem porozumienia się organizacji ratownictwa wodnego w Australii, Wielkiej Brytanii, Nowej Zelandii, Afryki Południowej i USA została utworzona w Cronulli (Australia) w 1971 r. Światowa Organizacja Ratowania Życia (*World Life Saving*, WLS), która procedurę prawną konstituowania się zakończyła 14 czerwca 1977 r. Celem organizacji było szerzenie edukacji na rzecz bezpieczeństwa morskiego, a motto stanowił układ słów: „ludzie – dla – ludzi” (*people-to-people*), co jest zbliżone do określeń „międzyludzkie”, „międzyludzkość”⁵⁵. Na rycinie nr 2 został przedstawiony znak WLS.

W Leven (Belgia) 23–24 lutego 1993 r. odbył się Kongres Zjednoczeniowy – wspólne Walne Zgromadzenie FIS i WLS. Reprezentanci – uprawnieni przedstawiciele – FIS i WLS podpisali wtedy umowę o połączeniu (zjednoczeniu), w wyniku której powstała Międzynarodowa Federacja Ratowania Życia (*International Life Saving Federation*, ILS Federation), federacja organizacji ratowników wodnych, niepolityczna i niedochodowa, działająca na zasadzie *non profit*. Przed wspólnym Kongresem FIS i WLS uzgodniły wstępną wersję konstytucji (statutu) oraz regulaminu ILS Federation. W trakcie kongresu zostały przyjęte wcześniej wypracowane regulacje i wybrane tymczasowe władze z Zarządem Głównym (*Board of Directors*). Prezydentem ILS Federation został Kevin Weldon⁵⁶. Celem wybranego zarządu była finalizacja procesu łączenia organizacji. Ostateczne ukonstytuowanie się ILS Federation nastąpiło 3 września 1994 r. podczas Kongresu w Cardiff⁵⁷.

Ryc. 2. Znak Światowej Organizacji Ratowania Życia

Źródło: www.ilsf.org/about/history/fis
[dostęp: 22.02.2016 r.].

⁵⁴ <http://www.ilsf.org/about/history/fis/> [dostęp: 30.05.2016 r.].

⁵⁵ <http://www.ilsf.org/about/history/wls> [dostęp: 16.08.2016 r.]; I. Tabaczek-Bejster, *Działalność Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego 1962–1989*, s. 17.

⁵⁶ Kevin Ernest Weldon (ur. 1933 r.) australijski wydawca książek, biznesmen, lotnik i filantrop, służył w Royal Australian Naval Reserve, założyciel Earthwatch Australia, organizacji wspierającej naukowe wyprawy badawcze, członek wielu komitetów i rad, w tym Powerhouse Museum (Sydney) i Instytutu Studiów Aborygenów (Canberra), Prezydent Pacific Surf Club, założyciel i Prezydent ILS (1994–2004), Prezes Ruchu Ratowania Życia Świata (1971), członek Zarządu Krajowej Rady Surf Lifesaving, uhonorowany Orderem Australii (1994).

⁵⁷ <http://www.ilsf.org/about/history> [dostęp: 16.05.2015 r.].

JERZY TELAK

1.2. Działalność Międzynarodowej Federacji Ratowania Życia

1.2.1. Cele i zadania Międzynarodowej Federacji Ratowania Życia

ILS Federation, do którego członków założycieli należy WOPR, prowadzi, wspiera działalność i współpracuje z międzynarodowymi i narodowymi organizacjami zaangażowanymi w prewencję utonięć, zapewnianie bezpieczeństwa na obszarach wodnych i propagowanie sportu ratowniczego wśród ratowników, także zawodowych. ILS Federation zrzesza organizacje (stowarzyszenia, federacje) narodowe z około 25 mln ratowników wodnych, w ramach czterech Oddziałów Regionalnych: Afryki, Ameryki (Południowej, Północnej), Azji i Pacyfiku, Europy⁵⁸. Oddziały regionalne ILS Federation, które zostały przedstawione na schemacie 1, zostały utworzone w celu skupienia organizacji narodowych z jednego regionu geograficznego. Poszczególne jednostki regionalne są odpowiedzialne za inicjowanie, nadzorowanie i koordynację działań w danym regionie, a każda z organizacji członkowskich ILS Federation działa w ramach Oddziału Regionalnego⁵⁹.

Schemat 1. Oddziały regionalne Międzynarodowej Federacji Ratowania Życia

Źródło: Opracowano na podstawie Statutu ILS Federation.

Misją ILS Federation jest zwiększenie bezpieczeństwa oraz ochrony życia ludzkiego w środowisku wodnym, co czyni za pomocą różnych środków, w tym poprzez ułatwianie wymiany informacji o badaniach i najlepszych praktykach. ILS Federation jest uznawana za autorytet w dziedzinie globalnych działań prowadzonych na rzecz prewencji utonięć, organizacją niepowiązaną z żadną religią, posiadającą w swoich szeregach ludzi różnych wyznań i ateistów. Prowadzi, wspiera i współpracuje z krajowymi organizacjami ratownictwa wodnego, których celem jest poprawa bezpieczeństwa na wodach przez prowadzenie przedsięwzięć prewencyjnych, zapobiegających utonięciom osób, ratowanie osób i edukacji w zakresie bezpieczeństwa na obszarach wodnych, doskonalenie umiejętności

⁵⁸ Szerzej: J. Telak, T. Zalewski, E. Zieliński, *Bezpieczeństwo i ratownictwo na obszarach wodnych – wybrane zagadnienia*, wyd. Bydgoskiej Szkoły Wyższej, Bydgoszcz 2014.

⁵⁹ Constitution International Life Saving Federation, <http://www.ilsf.org/> art. 6.1 [dostęp: 19.05.2015 r.].

niesienia pomocy tonącym, prowadzenia akcji ratowniczych, a także propagowanie i rozwój sportu ratownictwa wodnego. W zakresie działalności ILS Federation znalazło się:

- poszukiwanie najlepszych metod i środków ratownictwa wodnego, zapobiegania uto-
nięciom, resuscytacji i udzielania pomocy;
- nauka ratownictwa i wymiana doświadczeń ratowniczych w zakresie technik i prowa-
dzonych akcji;
- wymiana praktycznych, medycznych i naukowych doświadczeń w zakresie ratownictwa
i zapobiegania utonięciom;
- wspieranie działalności ośrodków i szkół ratowniczych, prowadzących działalność na
całym świecie;
- popularyzacja programów nauczania i działań podejmowanych przez ILS Federation
na całym świecie, nawiązywanie stosunków i współpraca z innymi międzynarodowymi
organizacjami humanitarnymi;
- wspieranie jednolitego wyposażenia, zakresu informacji, używanych symboli
i ustalanych reguł służących kontroli i regulacji korzystania ze środowiska wodnego;
- wspieranie i organizowanie sportu ratowniczego i regularne organizowanie między-
narodowych zawodów w ratownictwie wodnym, służących stymulowaniu zaintereso-
wania organizacji członkowskich ILS Federation, podnoszeniu poziomu umiejętności
i chęci ratowania osób, które znalazły się w niebezpieczeństwie w środowisku wodnym;
- wspieranie inicjatyw międzynarodowych kongresów, które zmierzają do nawiązywania
przyjaznych stosunków, budowania solidarności i współpracy pomiędzy organizacjami
członkowskimi ILS Federation i innymi podmiotami, które realizują podobne cele;
- wspieranie działań zapobiegających zanieczyszczaniu wód i plaż oraz innych elementów
środowiska wodnego, które mogą stanowić zagrożenie dla użytkowników tego środowiska;
- zawieranie transakcji finansowych na zakup środków trwałych i ruchomych lub innych
celów, które ILS Federation uważa za właściwe do realizacji;
- podejmowanie innych działań, które według ILS Federation przyczynią się do realizo-
wania celów⁶⁰.

Statut i przepisy wykonawcze stanowią podsta-
wę działalności ILS. W oparciu o przepisy ogólne
wydawane są wytyczne, zalecenia i regulaminy.
Prototyp znaku identyfikującego (logo) ILS został
zaprojektowany przez prezydenta Kevina Weldo-
na, który wstępnie przygotował czarno-białe logo,
a następnie dodał do niego kolory. Ostateczną wer-
sję znaku słowno-graficznego (logotypu) ILS, która
została przedstawiona na rycinie nr 3, opracowano
w 1995 r. w agencji reklamowej „Studio Montage”.
Na znak słowno-graficzny ILS Federation składają
się: grafika linii wody i linii siatki tworzące kształt
kuli ziemskiej w kolorze niebieskim oraz słowa:

Ryc. 3. Znak Międzynarodowej
Federacji Ratowania Życia

Źródło: <http://www.ilsf.org/en/about/history>
[dostęp: 31.05.2016 r.].

⁶⁰ Tamże, art. 3.

JERZY TELAK

ILS i INTERNATIONAL LIFE SAVING w kolorze czerwonym, zamknięte w niebieskim kręgu. Flaga ILS Federation po raz pierwszy została zaprezentowana podczas walnego zgromadzenia w Cardiff (1994)⁶¹.

Najwyższym organem sprawującym władzę ILS Federation jest Walne Zgromadzenie (*General Assembly*), zwane także Kongresem, w którym każdy z członków (zrzeszonych organizacji narodowych) ma swojego przedstawiciela. ILS Federation posiada: członków pełnoprawnych – Pełnoprawne Organizacje Członkowskie (*Full Members*), członków zrzeszonych – Zrzeszone Organizacje Członkowskie (*Associate Members*), członków korespondentów – Korespondujące Organizacje Członkowskie (*Corresponding Members*). W Walnych Zgromadzeniach ILS Federation mogą brać udział z prawem głosu stanowiącego członkowie pełnoprawni, natomiast bez prawa głosu stanowiącego członkowie zrzeszeni i członkowie korespondencji, a także partnerzy i zaproszeni goście. Walne Zgromadzenie ILS Federation jest uprawnione do uchwalania Konstytucji i regulaminu federacji⁶². Walne Zgromadzenie jest upoważnione do następujących działań:

- inicjowanie i zatwierdzanie zmian w Konstytucji ILS Federation;
- wybieranie i dymisjonowanie Prezydenta i Sekretarza Generalnego oraz Biegłych Rewidentów Finansowych oraz wyznaczanie i dymisjonowanie Dyrektorów;
- zatwierdzanie budżetu i podziału środków finansowych;
- udzielanie absolutorium i zwalnianie z odpowiedzialności Członków Zarządu i Biegłych Rewidentów Finansowych;
- określanie wysokości rocznych składek członkowskich;
- nadawanie statusu członka pełnoprawnego oraz usuwanie członka pełnoprawnego z organizacji, z powodów innych niż brak uiszczania składek członkowskich;
- rozwiązywanie organizacji;
- dostosowywanie programów przedsięwzięć;
- podejmowanie decyzji w sprawach wnoszonych przez Zarząd Główny, Oddziały Regionalne i członków pełnoprawnych;
- podejmowanie decyzji w pozostałych sprawach przewidzianych statutem ILS Federation⁶³.

Walne Zgromadzenie ILS Federation zwołuje się co cztery lata w celu dokonania wyboru Zarządu Głównego, zwanego Radą Dyrektorów (*Board of Directors*) ILS Federation, oraz Prezydenta (*President*). W skład Zarządu Głównego wybiera się także Sekretarza Generalnego (*Secretary General*), czterech wiceprezydentów (*Vice Presidents*), po jednym z każdego Oddziału Regionalnego ILS Federation (Afryki, Ameryki, Azji i Pacyfiku, Europy). Ponadto wybierani są Członkowie Zarządu Głównego (*Directors*) ILS Federation. Członków Zarządu Głównego ILS Federation – przedstawicieli członków pełnoprawnych – wybiera się według odrębnie ustalonego klucza. Wiceprezydentów i Członków Zarządu Głównego nominują oddziały regionalne ILS Federation⁶⁴. Walne Zgromadzenie na wniosek Zarządu Głównego ILS Federation może akceptować wnioski w sprawie tworzenia komisji i podkomisji (np. sportowej, medycznej, szkoleniowej). Walne Zebranie ILS Federation może być zwyczajne

⁶¹ Tamże.

⁶² Constitution International Life Saving Federation, art. 7.

⁶³ Tamże, art. 2 i 7.

⁶⁴ Constitution International Life Saving Federation, art. 8.1.

(*Annual*), wyborcze (*Elective*) lub nadzwyczajne (*Extraordinary*) zwoływane w sprawach najwyższej wagi dla ILS. Do kontroli funkcjonowania ILS Federation służy Zespół Audytorów wewnętrznych (*Internal Auditors*). Oficjalnym językiem ILS Federation jest angielski⁶⁵.

Pomiędzy kolejnymi posiedzeniami Walnego Zgromadzenia bieżące sprawy ILS Federation prowadzi Zarząd Główny. Prezydent ILS Federation jest jednocześnie Przewodniczącym Zarządu Głównego ILS Federation. Siedziba ILS Federation jest ustanawiana przez Zarząd Główny i może być zmieniana. Sekretariat (*Chancellery*) ILS Federation obecnie znajduje się w Leuven (Belgia). Realizację zadań Sekretarza Generalnego i Sekretariatu, obejmujących obszar administracji ILS Federation, wspierają Radcy Prawni (*Legal Advisor*). Posiedzenia Zarządu Głównego ILS Federation organizowane są co najmniej raz w roku, w różnych miejscach świata. W przerwach pomiędzy posiedzeniami większość spraw ILS prowadzona jest przez Prezydenta i Sekretarza Generalnego ILS Federation⁶⁶.

WOPR, członek ILS Federation, delegowało Prezesa WOPR Jerzego Telaka i wiceprezesa Zarządu Głównego WOPR Tomasza Zalewskiego jako przedstawicieli do ILS Federation w 2012 r.⁶⁷ W dniach 6–7 listopada 2012 r. w Adelaide (Australia) odbył się Kongres – Walne Zebranie – ILS Federation, który otworzył Prezydent ILS dr Klaus Wilkens. W trakcie Kongresu, w którym uczestniczyło 101 delegatów z całego świata, wybrano na następną kadencję władze: Prezydenta ILS Federation Grahama Forda, Wiceprezydentów ILS Federation – dr Detleva Morha, Chrisa Brewstera, Purrushottana Sharmana, dr Mohameda Ahmeda Saleha oraz Sekretarza Generalnego ILS dr Haralda Vervaecke i Członków Dyrektoriatu ILS Federation – 2 osoby z regionu obu Ameryk, 3 osoby z regionu Azji i Pacyfiku, 3 osoby z Afryki i 7 osób z Europy, w tym dr. T. Zalewskiego⁶⁸. Następne Walne Zebranie zostało zwołane we wrześniu 2016 r. w Eindhoven (Holandia)⁶⁹. ILS Federation posiada rozwiniętą strukturę, którą przedstawiono na schemacie nr 2. Poprzez poszczególne elementy tej struktury są realizowane wielokierunkowe przedsięwzięcia.

Do zadań Zarządu należy w szczególności:

- wdrażanie decyzji podjętych przez Walne Zgromadzenie;
- inicjowanie i zatwierdzanie zmian w Regulaminie organizacji;
- powoływanie i rozwiązywanie Komisji, Komitetów i Grup Roboczych, włącznie z ustalaniem ich składu, warunków i metod pracy;
- zatwierdzanie inicjatyw i regulaminów zawodów sportowych prowadzonych pod patronatem ILS Federation;
- akceptacja kryteriów i warunków dotyczących spraw merytorycznych;
- ustalanie, publikowanie i dystrybuowanie programu przedsięwzięć ILS Federation;
- przyjmowanie sprawozdań z działalności i decydowanie w sprawach kolejnych przedsięwzięć;
- przyjmowanie Organizacji Członkowskich bez praw do głosu;

⁶⁵ Tamże.

⁶⁶ Tamże, art. 8.3.

⁶⁷ Uchwała nr 3/9/IX/12 Zarządu Głównego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego z dnia 20 kwietnia 2012 r. w sprawie przedstawicieli WOPR do stowarzyszeń, § 1, http://www.wopr.pl/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=279&Itemid=53 [dostęp: 14.05.2015 r.].

⁶⁸ http://www.wopr.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=965:kongres-ils [dostęp: 17.05.2015 r.].

⁶⁹ <http://www.ilsf.org/node/2310> [dostęp: 17.05.2015 r.].

JERZY TELAK

- nominowanie Członków Honorowych;
- zawiązywanie aliansów strategicznych i innych porozumień o współpracy z narodowymi, międzynarodowymi i innymi organizacjami⁷⁰.

Schemat 2. Struktura organizacyjna ILS

Źródło: opracowano na podstawie Statutu i Uchwały Walnego Zgromadzenia ILS Federation.

Posiedzenia Zarządu Głównego odbywają się regularnie. W obecnej kadencji władz pierwsze posiedzenie miało miejsce w Adelaide (6–9 listopada 2012 r.), drugie w La Grande Motte we Francji (15–16 września 2014 r.), a następne w Penang w Malezji (2–3 listopada 2015 r.) i ostatnie przed Walnym Zebraniem w Eindhoven (początek 3 września 2016 r.)⁷¹. Specjalistyczne Komisje ILS Federation, ciała doradcze i inicjujące zostały powołane w celu skanalizowania zainteresowania poszczególnymi istotnymi obszarami działalności. Komisje składają się z Komitetów, które są odpowiedzialne za zarządzanie, rozwój i techniczne aspekty głównych pól działalności ILS Federation. Działalność została oparta o cztery komisje (*Commissions*): Prewencja Utonięć i Powszechnej Edukacji (*Drowning Prevention & Public Education*), Komisja Ratownictwa (*Rescue Commission*), Komisja Sportu (*Sport Commission*), Komisja Zarządzania (*Business Commission*). W ramach Komisji Prewencji działają: Komitet ds. Utonięć Nieletnich, Komitet Analiz i Zbierania Informacji o Utonięciach, Komitet Katastrof Wodnych, Komitet Współpracy. W skład Komisji Ratownictwa wchodzi komitety (*Committees*)⁷².

W 2013 r. rozpoczął się intensywny proces dekompozycji WOPR. Pomimo wielkich osiągnięć na płaszczyźnie krajowej i arenie międzynarodowej, pozycja WOPR znacząco osłabła. W latach 2013–2015 powstało w Polsce wiele niezależnych od WOPR podmiotów, które uzyskały zgodę w formie decyzji Ministra Spraw Wewnętrznych na prowadzenie

⁷⁰ Tamże, art. 8.4.

⁷¹ http://www.ilsf.org/calendar/all?&calendar=All&field_datum_valuemin=&field_datum_caluemax= [dostęp: 17.05.2015 r.].

⁷² Tamże, art. 9.

działalności w zakresie ratownictwa wodnego (117 podmiotów na 11 stycznia 2017 r.)⁷³. Podmioty te w większości mają rodowód lub w nazwie wpisane WOPR. Atomizacja WOPR ma wiele uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych.

Na wielu płaszczyznach ILS Federation podejmuje wspólne działania, współpracuje z innymi podmiotami, w tym rządami państw, organizacjami pozarządowymi i sponsorami zainteresowanymi promocją ratownictwa wodnego. Federacja ta jest uznawana przez:

- Międzynarodowy Komitet Olimpijski, MKOl (*International Olympic Committee, IOC*)⁷⁴;
- Międzynarodową Radę Sportu Wojskowego (fr. *Conseil International du Sport Militaire, CISM*)⁷⁵;
- Światową Organizację Zdrowia (*World Health Organization, WHO*)⁷⁶.

ILS Federation jest także pełnoprawnym, z prawem głosu, członkiem:

- Ogólnego Stowarzyszenia Międzynarodowych Federacji Sportowych (*SportAccord – General of International Sports Federations, GAISF*);
- Stowarzyszenia Międzynarodowych Federacji Sportowych uznanych przez MKOl (*Association of IOC Recognised International Sports Federations, ARISF*);
- Międzynarodowego Stowarzyszenia „World Games” (*International World Games Association, IWGA*)⁷⁷.

Do ILS Federation należy także wspieranie i pomoc w koordynowaniu rozwoju działań ratowniczych zrzeszonych federacji narodowych oraz regionów poprzez opracowywane wytyczne (oświadczenia), obejmujące istotne kwestie związane z ratownictwem⁷⁸. Dotychczas zostały opublikowane wytyczne z zakresu ratownictwa wodnego pt.:

- *Ratownicy jako osoby uprawiające sporty wodne*;
- *Ramowe oceny ryzyka ILS Federation*;
- *Ratownik – schemat kolorów*;
- *Wykorzystanie międzynarodowych świadectw w kwestii zatrudnienia*;
- *Pływanie i edukacja wodna*;
- *Etyka w badaniach z udziałem ludzi*;
- *Ubiory ratownicze, katastrofy wodne*;
- *Oświadczenie młodzieży ILS Federation*⁷⁹.

Homologowane przez ILS Federation oświadczenia (wytyczne) medyczne dotyczą:

- poziomu siły mięśniowej brzucha w wypadkach tonięcia;
- chorób zakaźnych;
- zewnętrznego używania przez ratowników automatycznej defibrylacji;
- niebezpieczeństw słonecznych wiążących się z pracą ratownika;
- zasad udzielania dalszej pomocy po wyratowaniu z wody;

⁷³ <https://www.msw.gov.pl/pl/bezpieczenstwo/nadzor-nad-ratownictwe?page=1> [dostęp: 11.01.2017 r.].

⁷⁴ ILS został uznany przez MKOl, na podstawie Karty Olimpijskiej art. 29, na sesji w Atlancie (15–18 lipca 1996 r.).

⁷⁵ Sport ratowniczy jest częścią programu Wojskowych Mistrzostw Świata oraz Wojskowych „World Games”.

⁷⁶ ILS znalazła uznanie za rolę i doświadczenie w globalnej profilaktyce utonięć zgodną ze statusem Oficjalnej Organizacji WHO.

⁷⁷ J. Telak, T. Zalewski, E. Zieliński, *Bezpieczeństwo i ratownictwo na obszarach wodnych – wybrane zagadnienia*, s. 13 i n.; <http://www.ilsf.org/en/about/recognition> [dostęp: 25.05.2015 r.].

⁷⁸ <http://www.ilsf.org/en/medical/statements> [dostęp: 25.05.2015 r.].

⁷⁹ Tamże.

JERZY TELAK

- działań WBLS;
- wykorzystywania tlenu przez ratowników;
- umieszczania poszkodowanego na opadających plażach;
- umiejętności stosowania krytycznego RKO przez ratowników;
- zanurzania w zimnej wodzie, sygnałów ręcznych dla ratowników;
- wykorzystywania osobistych urządzeń flotacyjnych;
- drgawek oraz padaczki – ryzyka kąpeli, pływania i ratownictwa⁸⁰.

Co kilka lat ILS Federation zwołuje światową konferencję w sprawie zapobiegania utonięciom (WCDP), w której biorą udział organizacje członkowskie, czołowi naukowcy z całego świata, praktycy i decydenci polityczni. Istotą tej konferencji jest przedstawienie i omówienie najnowszych badań i koncepcji w kontekście profilaktyki, ratownictwa, bezpieczeństwa na wodach, sportu ratowniczego, zagrożeń epidemiologicznych, pierwszej pomocy i leczenia pourazowego wskutek wypadków w wodzie oraz dziedzin pokrewnych⁸¹. Pod auspicjami ILS Federation odbyło się pięć konferencji:

- „Światowa Konferencja Medycyny i Ratownictwa” w San Diego (USA) w 1997 r., której organizatorem była Organizacja Ratowania Życia Stanów Zjednoczonych (*United States Lifesaving Association*, USLA), a przewodniczącym B. Chris Brewster;
- „Światowa Konferencja Bezpieczeństwa Wodnego” w Porto (Portugalia) w 2007 r., której organizatorem było Portugalskie Stowarzyszenie Narodowe Ratownictwa Wodnego (*Associação Nacional de Salvamento Aquático Portugal*, AsNaSa)⁸²;
- „Światowa Konferencja Zapobiegania Utonięciom” (*The World Conference on Drowning Prevention*) w Da Nang (Wietnam) w 2011 r., której organizatorem było australijskie Królewskie Stowarzyszenie Ratowania Życia (*Royal Life Saving Society*, RLSS), a przewodniczącym Justin Scar (RLSS)⁸³;
- „Światowa Konferencja Zapobiegania Utonięciom” w Poczdamie (Niemcy) 19–22 października 2013 r., której organizatorem było Niemieckie Stowarzyszenie Ratowania Życia (*Deutsche Lebens–Rettungs–Gesellschaft e. V.*, DLRG), a przewodniczącym dr K. Wilkens⁸⁴;
- „Światowa Konferencja Zapobiegania Utonięciom” w Penang (Malezja) 4–6 listopada 2015 r., współfinansowana przez Światową Organizację Zdrowia (*World Health Organization*, WHO)⁸⁵.

Kolejna *ILS Federation World Conference on Drowning Prevention* została zaplanowana w Vancouver (Kanada) w 2017 r.⁸⁶ Niekiedy konferencje organizowane były przy okazji posiedzeń Zarządu ILS Federation, np. 1–4 października 2012 r. w Wellington (Nowa Zelandia)⁸⁷.

⁸⁰ <http://www.ilsf.org/en/about/organogram> [dostęp: 15.05.2015 r.].

⁸¹ http://www.ilsf.org/en/drowning-p_revention [dostęp: 25.05.2015 r.].

⁸² http://wopr.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1302:konferencja-ils-w-penang [dostęp: 25.05.2015 r.].

⁸³ <http://www.worldconferenceondrowningprevention2011.org/> [dostęp: 25.05.2015 r.].

⁸⁴ <http://www.ilsf.org/content/11th-world-conference-injury-prevention-and-safety-promotion> [dostęp: 17.05.2015 r.], <http://wcdp2013.org> [dostęp: 25.05.2015 r.].

⁸⁵ <http://www.wcdp2015.org/> [dostęp: 25.05.2015 r.].

⁸⁶ Tamże.

⁸⁷ <http://www.ilsf.org/content/11th-world-conference-injury-prevention-and-safety-promotion> [dostęp: 17.05.2015 r.].

W konferencji w Poczdamie (20–22 października 2013 r.) wzięli udział Prezydent ILS Federation Graham Ford, byli Prezydenci ILS Federation dr K. Wilkens i dr Steve Beerman, Prezydent ILS Federation of Europe dr Detlev Mohr, członkowie władz światowych i europejskich ILS Federation, z wiceprezydentem Europejskiego Oddziału Międzynarodowej Federacji Ratowania Życia (*International Life Saving Federation of Europe*, ILSE Federation), Prezesem WOPR J. Telakiem i członkiem Zarządu ILS Federation, wiceprezesem Zarządu Głównego WOPR dr. T. Zalewskim. W konferencji uczestniczyli Przewodniczący Komisji Edukacji ILSE Federation, członek Rady Naukowej WOPR dr Aleksander Skaliy, członek Komisji Zarządzania i Administracji ILSE Federation Apoloniusz Kurylczyk, Doradca Prezesa WOPR Magdalena Zielinska i Dyrektor Ośrodka Nowych Technologii Edukacyjnych WSG w Bydgoszczy Jacek Rudniewski oraz delegacje z 57 innych krajów świata. Podczas pierwszej sesji konferencji zostały wygłoszone referaty:

- K. Wilkens, *DLRG jako organizator konferencji oraz efektywna służba ratownictwa wodnego*;
- G. Ford, *Rola ILS Federation jako światowego partnera*;
- D. Meddings, *Prewencja utonięć w małym i średnio rozwiniętych krajach*;
- C. Holland, *Rola RLSS Commonwealth w dziedzinie ratownictwa wodnego*;
- D. Mohr, *ILSE Federation jako partner w Europie*⁸⁸.

Na poczdamską konferencję zostało przygotowanych około 100 referatów dotyczących ratownictwa wodnego, nauki pływania, zarządzania ratownictwem wodnym, niesienia pierwszej pomocy, w tym:

- T. Zalewski, J. Telak, *Funkcjonalny model WOPR w świetle nowych regulacji prawnych*;
- M. Zielinska, *Ratownictwo wodno-nurkowe w krajowym systemie ratowniczym w Polsce*;
- A. Skaliy, J. Rudniewski, *Praktyka wykorzystania platform e-learningowych w procesie kształcenia instruktorów pływania*;
- A. Kurylczyk, J. Telak, T. Zalewski, *Analiza programów profilaktycznych w Polsce*⁸⁹.

Członkowie władz ILS Federation organizują lub biorą udział w innych konferencjach, w tym naukowych.

Oprócz dążenia do zdefiniowania obecnego problemu utonięć w skali globalnej, co jest jednym z celów ILS Federation, opracowuje się także raporty o utonięciach na świecie w celu aktualizacji statystyk, zbiera dane dotyczące śmiertelności, a także dba o zapewnienie strategii wzmocnienia i wspierania lepszych, skuteczniejszych metod gromadzenia danych oraz o zapewnienie możliwości globalnej edukacji w oparciu o przypadki krajów z dobrze rozwiniętymi systemami i mechanizmami raportowania. ILS Federation zajmuje się również wydawaniem certyfikatów osobom wykwalifikowanym, które chcą, aby poziom ich wyszkolenia honorowany był na całym świecie. Certyfikat ILS Federation nie stanowi licencji, która gwarantuje zatrudnienie, ale potwierdza, że jego posiadacz pomyślnie ukończył kurs na dany stopień i posiada wymagane minimum kompetencji międzynarodowych opracowanych przez ILS Federation⁹⁰. Certyfikacji przez ILS Federation podlegają nastę-

⁸⁸ http://www.wopr.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1145:konferencja-ils-w-poczdamie [dostęp: 15.05.2015 r.].

⁸⁹ Tamże.

⁹⁰ <http://www.ilsf.org/en/education/ils-certificates> [dostęp: 17.05.2015 r.].

JERZY TELAK

pujące stopnie: młodszy ratownik, ratownik, ratownik pływalni, ratownik wód śródlądowych, ratownik morski, młodszy instruktor, instruktor, instruktor ratownictwa na pływalni, instruktor ratownictwa na wodach śródlądowych, instruktor ratownictwa na morzu, ratownik nurkowy, nurek wód otwartych, ratownik nurek, mistrz ratownictwa nurkowego, instruktor ratownictwa nurkowego stopnia 1, instruktor ratownictwa nurkowego stopnia 2, instruktor ratownictwa nurkowego stopnia 3, załogant łodzi ratunkowej, sternik łodzi ratunkowej, operator skutera wodnego, operator AED, instruktor AED, instruktor K9⁹¹.

Osoby, które mają zasługi dla ILS Federation w działalności organizacyjnej, wyróżnia się poprzez nadanie orderu, odznaczenia lub nagrody. Wyróżnianie najwybitniejszych działaczy jest narzędziem wzmacniającym motywację, dającym satysfakcję i podkreślającym uznanie dla osoby. Ordery, odznaczenia i nagrody ILS Federation posiadają pięć kategorii:

- Order Ratownictwa,
- Odznaczenie za Zasługi,
- Medal za Uratowanie Życia,
- Nagroda Prezydenta,
- Nagroda za Hojny Wkład.

„Ratownicza Sala Sławy”, wyrażając uznanie, prezentuje i upamiętnia zasłużone osoby i zespoły, których wybitne osiągnięcia i wkład w rozwój ILS Federation zostały docenione⁹².

1.2.2. Działalność Europejskiego Oddziału Międzynarodowej Federacji Ratowania Życia

ILSE Federation jest organizacją zrzeszającą federacje i stowarzyszenia prowadzące działalność w dziedzinie bezpieczeństwa osób przebywających przede wszystkim na obszarach wodnych. ILSE Federation to podmiot samodzielny, utworzony we wrześniu 1994 r., który posługuje się znakiem przedstawionym na rycinie nr 4.

Na przestrzeni około 20 lat ILSE Federation związała ze sobą podmioty z ponad 5 mln ratowników wodnych. ILSE Federation reprezentuje interesy organizacji działających na rzecz bezpieczeństwa na obszarach wodnych przede wszystkim kontynentu europejskiego, które są członkami trzech kategorii, tj.: członkowie pełnoprawni, członkowie zrzeszeni, członkowie korespondenci. Obecnie w strukturach ILSE Federation jest: 37 członków pełnoprawnych, 3 członków zrzeszonych i 3 członków korespondentów. Organizacje członkowskie ILSE Federation skupiają ponad 5 mln ratowników i działaczy na rzecz

Ryc. 4. Znak Europejskiego Oddziału Międzynarodowej Federacji Ratowania Życia

Źródło: <http://ilsf.org/en/about/history> [dostęp: 31.05.2016 r.].

⁹¹ Tamże.

⁹² <http://www.ilsf.org/en/about/organogram/honourees> [dostęp: 25.05.2015 r.]; por. J. Telak, *Organizacja pozarządowa ratowników wodnych w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej*, Lwów 2017.

bezpieczeństwa w środowisku wodnym. Federacje krajowe mogą stać się członkiem pełnoprawnym, członkiem zrzeszonym lub członkiem korespondentem po złożeniu wniosku i przejściu właściwej procedury⁹³. Członek pełnoprawny reprezentuje odpowiednią organizację (federację lub stowarzyszenie) narodową z Europy. Tylko jedna organizacja z danego kraju może zostać członkiem pełnoprawnym. Pozostałe organizacje z tego samego kraju mogą zostać jedynie członkiem stowarzyszonym lub członkiem korespondentem⁹⁴.

Do członków pełnoprawnych ILSE Federation należą:

- 1) Asociația Națională a Scafandrilor Profesioniști și Salvamarilor din România, Rumunia;
- 2) Belgian Life Saving Federation (BLSF), Belgia;
- 3) Bulgarian Red Cross Water Life Saving Service, Bułgaria;
- 4) Croatian Red Cross, Chorwacja;
- 5) Cyprus Life Saving Federation, Cypr;
- 6) Czech Red Cross Water Rescue Service, Czechy;
- 7) Danish Swimming Federation, Dania;
- 8) Deutsche Lebens – Rettungs – Gesellschaft (DLRG), Niemcy;
- 9) Estonia Life–Saving Association, Estonia;
- 10) Fédération Française de Sauvetage et de Secourisme, Francja;
- 11) Federazione Italiana Nuoto – Sezione Salvamento (FINS), Włochy;
- 12) Hellenic Red Cross – Division of Samaritans Rescuers and Lifeguards, Grecja;
- 13) Hungarian Life Saving Federation, Węgry;
- 14) Instituto de Socorros a Náufragos (ISN), Portugalia;
- 15) Irish Water Safety (IWS), Irlandia;
- 16) KNBRD Reddingsbrigades Nederland, Holandia;
- 17) Latvian Beach Lifeguard Association (LBLA), Łotwa;
- 18) Lithuanian Water Rescue Association (LVGA), Litwa;
- 19) Macedonian Red Cross, Macedonia;
- 20) Norges Livredningsselskap, Norwegia;
- 21) Österreichische Wasser–Rettung (ÖWR), Austria;
- 22) Real Federación Española de Salvamento y Socorrismo (RFESS), Hiszpania;
- 23) Red Cross of Montenegro, Czarnogóra;
- 24) Red Cross of Serbia, Serbia;
- 25) Royal Life Saving Society UK (RLSSUK), Wielka Brytania;
- 26) Russian Social Organisation, Russian Life Saving Society on Water (VOSVOD), Rosja;
- 27) Schweizerische Lebensrettungs–Gesellschaft (SLRG), Szwajcaria;
- 28) Scuba–Diving & Life Saving Club „BUK”, Bośnia i Hercegowina;
- 29) Slovak Red Cross – Water Rescue Service, Słowacja;
- 30) Slovenian Water Rescue Federation, Słowenia;
- 31) Socjeta' Nazzjonali Tas–Salvatagg – Malta, Malta;
- 32) Surf Life Saving Great Britain (SLSGB), Wielka Brytania;
- 33) Svenska Livräddningssällskapet (SLS), Szwecja;

⁹³ <http://europe.ilsf.org/about/members/> [dostęp: 25.05.2015 r.].

⁹⁴ <http://europe.ils.org/> [dostęp: 25.05.2015 r.].

JERZY TELAK

34) The Finnish Association for Swimming Instruction and Life Saving, Finlandia;

35) Turkish Underwater Sports Federation (TSSF), Turcja;

36) Water Rescue Society of Ukraine, Ukraina;

37) Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe (WOPR), Polska⁹⁵.

Członkami stowarzyszonymi są: *Deutsches Rote Kreuz e.V.* – Niemcy, *Associação de Nadadores Salvadores (ASNASA)* – Portugalia, *Royal National Lifeboat Institution (RNLI)* – Wielka Brytania⁹⁶. Członkiem korespondentem jest *Maatschappij tot Redding van Drenkelingen* – Holandia⁹⁷.

Zakłada się, że poprzez funkcjonowanie w światowej federacji ratowników wodnych ILSE Federation może przyczynić się do skuteczności globalnego wysiłku w celu zmniejszenia obrażeń i śmierci na wodach i terenach przywodnych. ILSE Federation pomaga w globalnej wymianie informacji o ratowaniu życia, promowaniu najlepszych praktyk z zakresu ratownictwa wodnego. Na zasadzie dobrowolności ILSE Federation pomaga w organizacji ratowania życia osób na obszarach wodnych Europy oraz sportowego ratownictwa wodnego, współpracując z innymi organami międzynarodowymi o podobnych celach. Misja i cele ILSE Federation stanowią dokładne odwzorowanie misji i celów ILS Federation, z zawężeniem pola działania do państw Europy. Struktura ILSE Federation powstała na mocy Konstytucji ILSE Federation, która została opracowana zgodnie z zapisami w Konstytucji ILS Federation i w Regulaminie federacji i na ich podstawie⁹⁸.

Naczelnym organem zarządzającym ILSE Federation jest Walne Zgromadzenie, składające się z przedstawicieli członków pełnoprawnych. Przedstawiciele niniejsi uczestniczą w Walnym Zgromadzeniu z prawem głosu. Natomiast członkowie zrzeszeni i członkowie korespondenci mogą brać udział w Walnym Zgromadzeniu ILSE Federation, ale bez prawa głosu⁹⁹. Zakres zadań i obowiązków Walnego Zgromadzenia ILSE Federation jest zbieżny z zakresem zadań i obowiązków Walnego Zgromadzenia ILS Federation, z zawężeniem możliwości stanowienia prawa i podejmowania decyzji i działań do regionu Europy. Walne Zgromadzenia odbyły się w: 1994 r. – Cardiff (Walia), 1997 r. – Bad Nenndorf (Niemcy), 1999 r. – Szczecin (Polska), 2003 r. – Nottwil (Szwajcaria), 2008 r. – Berlin (Niemcy), 2012 r. – Bad Nenndorf (Niemcy)¹⁰⁰.

Pomiędzy posiedzeniami Zgromadzenia sprawy ILSE Federation prowadzi Zarząd Główny ILSE Federation. Jest to naczelný organ koordynujący i decyzyjny organizacji. ILSE Federation ma dwa główne organy operacyjne: wyznaczający strategię Zarząd Główny i realizujące je, zorientowane na wdrażanie działań, komisje. Komisje i grupy robocze powoływane są przez Zarząd. Zarząd Główny składa się z prezydenta i czterech wiceprezydentów (do 2012 r. – pięciu, jeden z tytułem Starszego Wiceprezydenta (*Senior Vice President*)), oraz Członków Zarządu (*Directors*). Działania zarządu wspierane są przez sekretarza general-

⁹⁵ <http://europe.ilsf.org/about/members/full/> [dostęp: 14.07.2015 r.].

⁹⁶ <http://europe.ilsf.org/about/members/associate> [dostęp: 14.07.2015 r.].

⁹⁷ <http://europe.ilsf.org/node/59> [dostęp: 14.07.2015 r.].

⁹⁸ Constitution International Life Saving Federation of Europe, http://europe.ilsf.org/sites/europe.ilsf.org/files/ILSE-Constitution_0.pdf [dostęp: 25.05.2015 r.].

⁹⁹ Tamże, art. 5.

¹⁰⁰ <http://europe.ilsf.org/about/assembly/history> [dostęp: 4.10.2015 r.].

nego i sekretariat ILSE Federation¹⁰¹. W ramach ILSE Federation działają cztery Komisje (*Commissions*): Edukacji (*Education*), Ratownictwa (*Rescue*), Sportu (*Sport*), Zarządzania i Administracji (*Management and Administration*)¹⁰². Na schemacie nr 3 została przedstawiona struktura organizacyjna władz ILSE Federation¹⁰³.

Schemat 3. Struktura organizacyjna władz ILSE Federation

Źródło: opracowano na podstawie Statutu i Uchwały Walnego Zgromadzenia ILS Federation.

Posiedzenia Zarządu Głównego ILSE Federation odbyły się w następujących latach i miejscach: 1994 r. – Cardiff (Walia), 1995 r. – Frankfurt nad Menem (Niemcy), 1996 r. – Bergen (Norwegia), 1997 r. – Wenecja (Włochy), 1997 r. – Bad Nenndorf (Niemcy), 1998 r. – Wiedeń (Austria), 1999 r. – Cork (Irlandia), 2000 r. – Egmond aan Zee (Holandia), 2001 r. – Cavtat (Chorwacja), 2002 r. – Budapeszt (Węgry), 2003 r. – Paralimni (Cypr), 2003 r. – Nottwil (Szwajcaria), 2004 r. – Waterford (Irlandia), 2005 r. – Lübeck-Travemünde (Niemcy), 2006 r. – Patras (Grecja), 2007 r. – Belgrad (Serbia), 2008 r. – Cavtat – Dubrovnik (Chorwacja), 2008 r. – Berlin (Niemcy), 2009 r. – Paralimni (Cypr), 2011 r. – Dublin (Irlandia), 2012 r. – Kraków (Polska), 2012 r. – Bad Nenndorf (Niemcy), 2013 r. – Sibenik (Chorwacja), 2014 r. – Wiedeń (Austria), 2015 r. – Agya Napa (Cypr)¹⁰⁴.

Podczas posiedzenia Zarządu Prezydent zdaje sprawozdanie z bezpośrednich przedsięwzięć podejmowanych na rzecz ILSE Federation i wizyt składanych u poszczególnych członków organizacji, a poszczególni członkowie zarządu (prezesi, prezydenci) z działalności organizacji krajowych oraz w zakresie bezpieczeństwa osób przebywających na obszarach wodnych. Na posiedzeniach tych omawiane są także sprawy organizacyjne wniesione przez przewodniczących komisji ILSE Federation i inne zagadnienia. Komisje

¹⁰¹ http://europe.ilsf.org/sites/europe.ilsf.org/files/ILSE-Constitution_0.pdf, art. 6 [dostęp: 25.05.2015 r.].

¹⁰² <http://europe.ilsf.org/about/commissions> [dostęp: 14.07.2015 r.].

¹⁰³ Constitution International Life Saving Federation of Europe, art. 9.

¹⁰⁴ <http://europe.ilsf.org/> [dostęp: 9.05.2015 r.].

JERZY TELAK

są ponadnarodowymi grupami eksperckimi, skupiającymi profesjonalistów z całej Europy. Na czele każdej z komisji stoi Przewodniczący, wspierany przez Wiceprzewodniczącego i Sekretarza, pozostali eksperci są Członkami Komisji. W Komisji może zasiadać nie więcej niż dziesięciu członków, przy czym w jednej Komisji może być tylko jeden przedstawiciel danej pełnoprawnej organizacji członkowskiej. W pracach Komisji mogą brać udział dodatkowi, zewnątrzni eksperci i obserwatorzy. Komisje składają w określonych terminach aplikacje (wnioski) do Zarządu Głównego ILSE Federation, który po debacie podejmuje decyzje w formie uchwały w przedłożonych podczas posiedzenia sprawach¹⁰⁵.

Komisja Edukacji ILSE Federation zajmuje się sprawami promocji i rozwoju zawodowego ratowników wodnych. Do jej głównych zadań należy ujednolicenie nauczania ratowników w Europie oraz opracowywanie, dopasowywanie i sprawdzanie programów nauczania i szkolenia ratowników na otwartych wodach śródlądowych i kąpieliskach nadmorskich, w tym *Europejskiego Dyplomu*. Ślaskowodne i morskie kursy dyplomowe zostały opracowane dla europejskiej akredytacji¹⁰⁶.

Komisja Ratownictwa ILSE Federation działa w celu wprowadzania nowych technologii i metod, które mają za zadanie poprawić zdolność i możliwości ratowania tonących, w tym badaniem i testowaniem sprzętu ratunkowego i przydatnego w ratownictwie wodnym. Jednym z celów Komisji jest ujednolicenie znaków i sprzętu ratunkowego w Europie, a także wypracowanie we współpracy z Fundacją Edukacji Ekologicznej w Europie (FEEE) – w ramach kampanii pt. „Błękitna Flaga” – Plażowego Systemu Znaków Bezpieczeństwa (*Beach Safety Signal System*)¹⁰⁷.

Komisja Sportu ILSE Federation zajmuje się promowaniem sportu ratownictwa wodnego w Europie, a do jej kompetencji należy organizacja Mistrzostw Europy i Mistrzostw Europy Juniorów w ratownictwie wodnym. Komisja ta wypracowała regulaminy rozgrywania poszczególnych konkurencji sportowego ratownictwa wodnego, odpowiada za standaryzowanie konkurencji i rozwój nauki dla sportu. Sportowe ratownictwo wodne ma na celu przede wszystkim zachęcenie ratowników do rozwoju, utrzymania i poprawy podstawowych fizycznych i psychicznych umiejętności potrzebnych do ratowania życia w środowisku wodnym. Poprzez rekomendację Komisji Sportu ILS Federation i ILSE Federation, przyjętą przez Radę Dyrektorów, ILSE Federation ustanawia zasady i przepisy dla międzynarodowych zawodów w sportowym ratownictwie wodnym oraz rozwija i organizuje międzynarodowe zawody sportowe¹⁰⁸.

Na przestrzeni około 30 lat odbyły się sygnowane przez europejskie federacje (FIS i ILSE Federation) zawody sportowe w następujących kategoriach:

- Puchary Europy FIS: 1982 r. – Warendorf (Niemcy), 1984 r. – Roermond (Holandia), 1986 r. – Modena (Włochy), 1988 r. – Trento–Levico (Włochy), 1992 r. – Messina–Milazzo (Włochy), 1994 r. – Alicante (Hiszpania);
- Mistrzostwa Europy: 1996 r. – Warendorf (Niemcy), 1998 r. – Eindhoven (Holandia), 1999 r. – Antwerpia (Belgia), 2001 r. – Mallorca (Hiszpania), 2003 r. – Tylosand (Szwecja)

¹⁰⁵ http://europe.ilsf.org/sites/europe.ilsf.org/files/ILSE-Constitution_0.pdf, art. 7 [dostęp: 25.05.2015 r.].

¹⁰⁶ <http://europe.ilsf.org/about/commissions/education> [dostęp: 25.05.2015 r.].

¹⁰⁷ <http://europe.ilsf.org/about/commissions/education/tasks> [dostęp: 25.05.2015 r.].

¹⁰⁸ <http://europe.ilsf.org/node/58> [dostęp: 25.05.2015 r.].

- cja), 2005 r. – Lübeck–Travemünde (Niemcy), 2007 r. – Tenerife Santa Cruz de Tenerife i El Medano (Hiszpania), 2011 r. – Alicante (Hiszpania), 2013 r. – Noordwijk i Haga (Holandia);
- Mistrzostwa Europy Juniorów: 1993 r. – Reus–Cambrils (Hiszpania), 1994 r. – Valenciennes (Francja), 1995 r. – Bardonecchia (Włochy), 1996 r. – Luckenwalde (Niemcy), 1997 r. – Riccione (Włochy), 1998 r. – Antwerpia (Belgia), 1999 r. – Tenerife Puerto de la Cruz (Hiszpania), 2000 r. – Valenciennes (Francja), 2001 r. – Liptovsky Mikolaš (Czechy), 2002 r. – Sozopol/Burgas (Bułgaria), 2003 r. – Viareggio (Włochy), 2004 r. – Gdynia i Sopot (Polska), 2005 r. – Alicante (Hiszpania), 2006 r. – Canet en Roussillon (Francja), 2007 r. – Ostia (Włochy), 2008 r. – Eindhoven/Den Haag (Holandia), 2009 r. – Eindhoven (Holandia), 2010 r. – Antwerpia (Belgia), 2011 r. – Kopenhaga (Dania), 2013 r. – Riccione (Włochy);
 - Mistrzostwa Europy Masters: 2003 r. – Viareggio (Włochy), 2005 r. – Lübeck–Travemünde (Niemcy);
 - Mistrzostwa Europy Łodzi Motorowych IRB: 2005 r. – Lübeck–Travemünde (Niemcy), 2010 i 2011 r. – Bournemouth (Wielka Brytania), 2013 r. – Kopenhaga (Dania)¹⁰⁹.

Komisja Zarządzania i Administracji jest ukierunkowana na prowadzenie spraw organizacyjnych i administracyjnych federacji narodowych. Członkami komisji są prezesi, sekretarze i inni odpowiedzialni menedżerowie organizacji narodowych. W ILSE Federation funkcjonują: Doradca ds. Rozwoju, Doradca Prawny i Doradca Medyczny oraz dwóch Biegłych Rewidentów Finansowych¹¹⁰.

ILSE Federation współpracuje z wieloma organizacjami w Europie, tj.:

- EU Niemieckie Biuro Sportu (*EU Office of German Sports*);
- Europejska Konferencja Sportu (*European Sport Conference*);
- Europejska Policyjna Unia Sportowa (*Union Sportive des Polices d'Europe*, USPE);
- Europejska Pozarządowa Organizacja Sportowa (*The European Non-Governmental Sport Organisation*, ENGSO);
- Europejska Rada Resuscytacji (*European Resuscitation Council*, ERC);
- Europejska Sieć Sportu, Nauki, Edukacji i Zatrudnienia (*European Network of Sport Science, Education and Employment*, ENSSEE);
- Europejski Komitet Normalizacyjny (*Comité Européen de Normalisation*, CEN);
- Europejski Komitet Olimpijski (*European Olympic Committees*, EOC);
- Europejski Oddział Międzynarodowej Federacji Stowarzyszeń Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca (*International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, European Branch*, IFRC);
- Europejski Oddział Światowej Organizacji Zdrowia (*WHO European Branch*);
- Europejski Sojusz na rzecz Bezpieczeństwa Dzieci (*European Child Safety Alliance*, ECSA);
- Europejskie Stowarzyszenie na rzecz Zapobiegania Urazom i Propagowania Bezpieczeństwa (*European Association for Injury Prevention and Safety Promotion*, EuroSafe);

¹⁰⁹ <http://europe.ilsf.org/about/commissions/sport/competitions/history> [dostęp: 25.05.2015 r.]; <http://europe.ilsf.org/sites/europe.ilsf.org/files/newsletter%20March%202013%20web%20version.pdf> [dostęp: 13.07.2015 r.].

¹¹⁰ <http://europe.ilsf.org/about/commissions/management-administration> [dostęp: 15.05.2015 r.].

JERZY TELAK

- Fundacja na rzecz Edukacji Ekologicznej (*Foundation for Environmental Education, FEE*);
- Unia Europejska (European Union, EU) uznaje ILSE Federation¹¹¹.

ILSE Federation jest postrzegana jako organizacja międzynarodowa istotna dla procesu integracji europejskiej oraz unifikacji form i metod zapewniania bezpieczeństwa osób przebywających na obszarach wodnych.

1.3. Ratownictwo wodne w Polsce

1.3.1. Początki zorganizowanego ratownictwa wodnego w Polsce

Najstarszy znaleziony zapis źródłowy o zorganizowanej formie ratownictwa wodnego na ziemiach polskich pochodzi z 1604 r. To wówczas starosta sandomierski Hieronim Gostomski przekazał środki na budowę w Sandomierzu klasztoru z małym szpitalem. Zakonnicy tego klasztoru mieli przypisanych wiele zadań, w tym niesienie pomocy ofiarom Wisły. Przedsięwzięcie Gostomskiego spotkało się z powszechną akceptacją w Sandomierzu oraz przychylną oceną i wsparciem biskupa krakowskiego Bernarda Maciejowskiego. To przełożyło się na decyzję proboszcza kościoła św. Piotra w Sandomierzu ks. Kacpra Cichockiego, który przekazał stosownym zapisem ziemie (plac, ogród) pod budowę obiektów klasztornych oraz budynek po plebani. Przy klasztorze powstał cmentarz, na którym chowano ciała ludzi, którzy utonęli w Wiśle¹¹².

Zagadnieniami ratowania tonących w latach 1773–1794 zajmowała się Komisja Edukacji Narodowej. W 1775 r. z inicjatywy ks. Adama Czartoryskiego wydano w Warszawie pierwszą w języku polskim broszurę, przewodnik metodyczny *O ratowaniu tonących*¹¹³.

We Wrocławiu, który znajdował się wówczas pod zaborem pruskim, król pruski Fryderyk II wydał 13 listopada 1775 r. w języku polskim ustawę: „Edykt względem prędkiego ratowania przez nagłe przypadki zaginionych w wodzie albo jakimkolwiek sposobem o utratę życia przewidzianych osób”, zawierającą zasady ratowania tonących. Na końcu poszczególnych rozdziałów znajdowały się rozporządzenia – akty wykonawcze do edyktu. Tą regulacją nadano ratownictwu wodnemu wysoką rangę oraz zobowiązano każdą osobę do udzielenia pomocy poszkodowanemu¹¹⁴.

Pod koniec XVIII w. w Krakowie utworzono Pogotowie Ratunkowe dla Tonących, a w 1820 r. we Lwowie została wydana publikacja Karola Hojnica *Nauka i sztuka pływania*, w której

¹¹¹ <http://europe.ilsf.org/about/partners> [dostęp: 14.07.2015 r.].

¹¹² Tamże; *Ogólnopolskie Sympozjum WOPR*, Poznań 1976, s. 7; *Sprawozdanie z działalności WOPR w latach 1982–1986*, Warszawa 1987, s. 1.

¹¹³ M. Sych, *Resuscytacja: teoria i praktyka żywienia*, s. 9; *Prawie wszystko o ratownictwie wodnym*, s. 11.

¹¹⁴ *Ogólnopolskie Sympozjum WOPR*, Poznań 1976, s. 7.

autor opisał metody holowania stosowane w celu ratowania osób zagrożonych na obszarze wodnym. W Królestwie Polskim w 1839 r. dopuszczano stosowanie „metod ożywania”¹¹⁵. Grupa polskich działaczy utworzyła w 1893 r. Kaliskie Towarzystwo Wioślarskie, które początkowo działało jako Oddział Cesarskiego Towarzystwa Ratowania Tonących, a dopiero od 1905 do 1923 r. pod nazwą własną¹¹⁶. W 1894 r. przy przychylności i poparciu gubernatora kaliskiego Michaiła Piotrowicza Daragana, za zgodą Zarządu Głównego Carskiego Rosyjskiego Towarzystwa Ratowania na Wodach (*Imperatorskoje Rossijskoje Obszczestwo Spasania na Wadach*) w Petersburgu został utworzony Okręg Kaliski. Przewodnictwem w Okręgu – pierwszej zarejestrowanej w urzędzie gubernialnym, działającej na ziemiach polskich organizacji ratowniczej z własnym statutem – przyjął Józef Radwan¹¹⁷.

W publikacjach i informacjach werbalnych była używana nazwa – bez słów „carskie” i „rosyjskie” – „Kaliskie Towarzystwo Ratowania Tonących”. Do statutowych celów organizacji należało utrzymywanie bezpieczeństwa na wodach w Kaliszu i jego okolicach, bezpośrednie niesienie pomocy tonącym, udzielanie pomocy w czasie powodzi (często dotyczyły Kalisz i okolice) oraz prowadzenie nauki pływania. Honorowymi członkami Kaliskiego Towarzystwa byli warszawski generał gubernator książę Aleksander Konstantynowicz Imeretyński i gubernator M. Piotrowicz Daragan. W 1898 r. Kaliskie Towarzystwo liczyło 99 członków, w 1899 r. posiadało 8 łodzi i podręczny sprzęt ratowniczy oraz budżet w wysokości ok. 900 rubli (wówczas znaczna kwota). W 1899 r. inspektor Oddziału Bałtyckiego Carskiego Rosyjskiego Towarzystwa Ratowania na Wodach, kapitan I klasy, baron Nolken został skierowany przez Zarząd Główny do przeprowadzenia kontroli w Kaliskim Towarzystwie Ratowania Tonących. W wyniku tej kontroli wysoko została oceniona działalność Kaliskiego Towarzystwa, szczególnie umiejętności jego ratowników wodnych, co znalazło odzwierciedlenie w wyrażonym w protokole uznaniu dla kierownictwa okręgu za: „odpowiedni kierunek działalności”¹¹⁸.

Dr Leon Wernic (członek Kaliskiego Towarzystwa) opisał, jak ratować tonących, wskazując związki pomiędzy umiejętnością pływania a bezpieczeństwem osoby na wodzie.

¹¹⁵ Tamże, s. 8.

¹¹⁶ E. Andrysiak, E. Obała, *Józef Radwan (1858–1936). Prawnik, wydawca i działacza społeczny*, Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Kalisz 2014; K. Kubiak, *Józef Radwan (1958–1936). Dziennikarz, wydawca, drukarz*, <http://www.info.kalisz.pl/biograf/radwanj.htm> [dostęp: 21.02.2014 r.].

¹¹⁷ Józef Wiktor Radwan (ur. 1858 r.) w Warszawie ukończył gimnazjum i Wydział Prawny Uniwersytetu Warszawskiego, sędzia śledczy w Kaliszu (1884), dziennikarz, prawnik, wydawca, drukarz, autor artykułów, recenzji teatralnych i książek, pisał dla *Gazety Warszawskiej*, *Wieku*, *Muchy* i *Kolców*, redaktor *Gazety Kaliskiej* (1893), właściciel „Drukarni *Gazety Kaliskiej*”, redaktor i wydawca tygodnika „*Jutrzenka Kaliska*” (1906), radca Prokuratury Królestwa Polskiego w Warszawie (1915), pracował w Piotrogrodzkim Towarzystwie Pomocy Ofiarom Wojny (1915), autor „Memoriału w sprawie odszkodowań niemieckich dla Kalisza” (1918), rozpowszechnionej na konferencji wersalskiej, radny miejski w Kaliszu (1919), sekretarz Towarzystwa Muzycznego (1890), członek korespondent Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (1907), pierwszy Prezes Związku Polskich Towarzystw Wioślarskich (1920), Prezes Dyrekcji Teatru Miejskiego (1900), członek Stowarzyszenia Robotników Chrześcijańskich „Ogniwo” (1907), Oddziału Towarzystwa Czerwonego Krzyża, Komitetu Przyjaciół Wytwarzalności Krajowej, Kaliskiej Resury Miejskiej, Zarządu Kaliskiego Oddziału Towarzystwa Opieki nad Zwierzętami, Klubu Strzelca w Kaliszu i Związku Przemysłowców Polskich, Prezes Stowarzyszenia Kupców Polskich (1918) i Polskiego Związku Prasy Prowincjonalnej (1922).

¹¹⁸ W. Nowak, *Zawsze na wznoszącej fali*, „*Kalisia Nowa*” 1998, nr 4, Kalisz, s. 6–7; W. Nowak, *Historia Kaliskiego Okręgu Carskiego Towarzystwa Ratowania Tonących*, w: *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*, wyd. 2, ZG WOPR, Warszawa 2007.

JERZY TELAK

Widział on potrzebę nauki pływania oraz stosowania profilaktyki i przestrzegania zasad bezpiecznej kąpieli. Niesienie pomocy osobom tonącym miało opierać się na umiejętnościach stosowania technik ratownictwa wodnego, a pierwsza pomoc na dwóch sposobach cuce-nia: „Caliano” (uciskanie mostka), „Laborda” (wysuwanie języka)¹¹⁹.

Od 1908 r. działało w Warszawie Petersburskie Towarzystwo Ratowania Tonących, które niesło pomoc poszkodowanym z rejonu Warszawy. Po zakończeniu pierwszej wojny światowej, w okresie odtwarzania państwa polskiego, zbudowano system ogólnokrajowych związków sportowych z powstałym w 1922 r. Związkiem Polskich Związków Sportowych na czele, który powołał z kolei Polski Związek Pływacki¹²⁰.

Na IV Zwyczajnym Zjeździe Delegatów Polskiego Związku Pływackiego, 11 kwietnia 1926 r. w Krakowie, dyskutowano na temat powołania Wydziału Ratownictwa przy PZP. 20 kwietnia 1926 r. Zarząd PZP powołał do życia Komisję ds. Ratownictwa Wodnego z siedzibą w Siemianowicach, której przewodniczącym został Feliks Berlik. Była to pierwsza forma ratownictwa wodnego w Polsce po odzyskaniu niepodległości po I wojnie światowej. Komisji Ratownictwa Wodnego PZP miały podlegać stowarzyszenia zajmujące się ratownictwem¹²¹. Komisja Ratownictwa Wodnego PZP w 1927 r. ustanowiła 29 czerwca „Dniem Ratownictwa”. Warszawski Okręgowy Związek Pływacki (WOZP) zorganizował 11 czerwca 1927 r. w Warszawie jednodniowy kurs ratownictwa wodnego na odznakę PZP, w którym wzięło udział 12 osób. W 1928 r. została opublikowana praca *Pływanie*, zawierająca przepisy zawodów w ratownictwie wodnym¹²².

Od 1936 r. PZP rozpoczął współpracę z organizacjami ratowania tonących Holandii i Niemiec. W porozumieniu z Państwowym Urzędem Wychowania Fizycznego i Przy-sposobienia Wojskowego PZP delegował do tych organizacji przedstawiciela, aby zapoznał się z organizacją i technikami ratownictwa wodnego¹²³. PZP zorganizował dla instruktorów pływania 12-dniowy kurs ratowania tonących w Centralnym Instytucie Wychowania Fizycznego w Warszawie, a jego kierownikiem i głównym wykładowcą był kpt. Kazimierz Laskowski, który odbył wcześniej szkolenie z zakresu ratownictwa wodnego w Holandii¹²⁴.

Zarząd Polskiego Związku Pływackiego w 1937 r. powołał Referat Ratownictwa w PZP (analogicznie w okręgach PZP), a także Komisję Sportowo-Egzaminacyjną z zamiarem powierzenia zadania przeprowadzania szkoleń i egzaminów na odznaki ratownicze I, II i III klasy oraz organizowania zawodów i mistrzostw Polski w ratownictwie wodnym. Do obowiązków Komisji Sportowo-Egzaminacyjnej Okręgu należało przeprowadzanie szkoleń i egzaminów na odznaki II i III klasy oraz zawodów ratowniczych i okręgowych mistrzostw

¹¹⁹ L. Wernic, *Jak ratować tonących*, wyd. Kaliski Okręg Towarzystwa Ratowania Tonących, Kalisz 1902 (reprint Agencja EMES, Kielce 1994); M. Witkowski, *Początki i rozwój ratownictwa wodnego w Polsce*, s. 151; *Prawie wszystko o ratownictwie wodnym*, s. 11.

¹²⁰ I. Tabaczek-Bejster, *Działalność Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego 1962–1989*, s. 19 i n.

¹²¹ Polski Związek Pływacki, rok założenia 1922, Komunikat nr 63, w: „Sport Wodny” 1926, nr 6, s. 80, <http://pbc.gda.pl/dlibra/plain-content?id=4206>; *Konferencja naukowo-medyczna z okazji 50-lecia Polskiego Związku Pływackiego*, red. R. Wysoczyński, Warszawa 1975, s. 54.

¹²² T. Semadeni, A. Zaleski, *Pływanie*, Lwów–Warszawa–Kraków 1928, s. 346–348.

¹²³ K. Laskowski, *Ratowanie tonących w Holandii*, w: „Wychowanie Fizyczne” 1936, nr 9–10, s. 411–412.

¹²⁴ M. Witkowski, *Początki i rozwój ratownictwa wodnego w Polsce*, s. 152.

w ratownictwie wodnym. Do celów i zadań Referatu należało m.in. organizowanie i rozwój ratownictwa wodnego w Polsce, popularyzowanie i szerzenie idei ratowania tonących wśród społeczeństwa, a zwłaszcza wśród młodzieży, popieranie i rozpowszechnienie umiejętności ratowania tonących jako usprawnienia sportowego oraz zrzeszenie wszystkich ratowników, ujednolicenie ich pracy w klubach i stowarzyszeniach sportowych¹²⁵.

Przed II wojną światową ratownictwo wodne w Polsce nie rozwijało się należycie, brak było publikacji z zakresu szkolenia i promocji, a przyczyn tego stanu upatrywano w zbyt niskim wsparciu finansowym i braku zainteresowania nim instytucji państwowych. W latach 1939–1945, w okresie drugiej wojny światowej i okupacji hitlerowskiej, nastąpiła przerwa w działaniu większości organizacji w Polsce, w tym także PZP¹²⁶.

Polski Związek Pływacki został reaktywowany w 1945 r., a w 1947 r. powołano przy nim Referat Ratownictwa Wodnego. Od 1952 r., dzięki aktywności kierownika Zakładu Pływania AWF w Warszawie i działacza PZP Dymitra Bogajewskiego, do programu studiów Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie włączono elementy ratownictwa wodnego, a Mieczysław Witkowski¹²⁷ opracował niezbędne materiały dydaktyczne z zakresu ratownictwa wodnego. W następnych latach ratownictwo wodne zostało włączone do programów studiów wszystkich uczelni wychowania fizycznego w Polsce. Na kursach dla instruktorów i trenerów pływania PZP były prowadzone zajęcia z ratownictwa wodnego¹²⁸.

W zarządzeniu nr 77 Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 25 czerwca 1956 r. określono warunki korzystania z kąpielisk ze szczegółową instrukcją w sprawie przepisów bezpieczeństwa w „ośrodkach wypoczynkowo-przyrodniczych”. W instrukcji tej określono zasady organizacji kąpielisk – ze strefami dla umiejących i nieumiejących pływać – na wodach bieżących i stałych dla ośrodków nadmorskich, śródlądowych i pływalni (basenów). Zostały określone kolory flag zezwalających lub zakazujących kąpeli (w czasie złych warunków atmosferycznych). Wywieszona biała flaga oznaczała, że obszar wodny dopuszcza się do pływania i kąpeli, czerwona flaga – kąpiel i pływanie pod warunkiem wzmożonej ostrożności, natomiast flaga czarna oznaczała zakaz wejścia do wody. W zapisach instrukcji zakazano wydawania sprzętu pływającego osobom nieposiadającym karty pływackiej¹²⁹.

Warszawski Okręgowy Związek Pływacki od 1958 r. zaczął organizować kursy dla ratowników wodnych, prowadzone według programu opracowanego przez M. Składę i M. Witkowskiego, powołał również Komisję Ratownictwa Wodnego. Został opublikowany podręcznik M. Witkowskiego *Ratowanie tonących*. W Katowicach przeprowadzono po raz pierwszy siedmiodniowy kurs instruktorów ratownictwa wodnego. W 1959 r. zmodyfikowano programy szkoleń na stopnie, a także wprowadzono legitymacje ratowników I i II klasy oraz

¹²⁵ Regulamin Referatu Ratownictwa Polskiego Związku Pływackiego, Warszawa 1937, s. 1–2.

¹²⁶ I. Tabacek-Bejster, *Działalność Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego 1962–1989*, s. 22.

¹²⁷ Prof. dr hab. Mieczysław Witkowski, ur. w 1929 r. w Lidzbarku Warmińskim, mieszkaniec Gdyni, Działdowa, Rybne, harcerz, członek zespołu muzycznego, absolwent klasy o profilu humanistycznym w Liceum Ogólnokształcącym im. Henryka Sienkiewicza w Malborku, absolwent, wykładowca, profesor i rektor Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie, założyciel WOPR, Prezes Zarządu Głównego WOPR, przedstawiciel WOPR w FIS i ILSE, instruktor WOPR nr 1, autor wielu opracowań nt. ratownictwa wodnego.

¹²⁸ Konferencja naukowo-medyczna z okazji 50-lecia Polskiego Związku Pływackiego, red. R. Wysoczański, s. 56–57; *Ogólnopolskie Sympozjum WOPR*, s. 7; *Materiały na V Krajowy Zjazd WOPR*, Warszawa 1987, s. 2–3.

¹²⁹ *Materiały na V Krajowy Zjazd WOPR*, s. 3.

JERZY TELAK

instruktorów ratownictwa wodnego. W latach 1959–1960 przeszkolono 74 instruktorów ratownictwa wodnego¹³⁰.

W biuletynie urzędowym Głównego Komitetu Kultury Fizycznej (GKKF) z 31 maja 1959 r. została opublikowana uchwała nr 2 Prezydium GKKF z dnia 23 stycznia 1959 r., która ustanawiała między innymi „powszechną kartę pływacką”. W celu upowszechnienia pływania oraz ujednolicenia kart pływackich, warunków ich uzyskiwania i trybu wydawania, jak również podniesienia warunków bezpieczeństwa osób kąpiących się, ustanowiono „powszechną kartę pływacką” jako dowód umiejętności pływania¹³¹.

Koncepcja utworzenia w Polsce „służby ratownictwa wodnego” została wypracowana w 1959 r., utonęły wówczas 1133 osoby, spośród których 25% stanowili małoletni. Zarządzenie nr 74 Przewodniczącego Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki z 11 kwietnia 1962 r. stanowiło podstawę utworzenia WOPR – „regulaminowej” (z tymczasowym regulaminem) organizacji. Tym samym utworzona organizacja wpisała się w kilkusetletnią tradycję ratownictwa wodnego na ziemiach polskich¹³².

1.3.2. Działalność Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego

Lokalne drużyny ratowników wodnych powstały w drugiej połowie lat 50. XX wieku w województwie poznańskim i Augustowie, a następnie w innych województwach. WOPR był odpowiedzią na społeczne zapotrzebowanie na organizację zajmującą się powszechną nauką pływania, organizacją kąpielisk i bezpieczeństwem na wodach¹³³. W latach 1962–2002 WOPR był nadzorowany przez centralny organ właściwy w sprawach kultury fizycznej, a od 2002 r. działa pod nadzorem merytorycznym ministra właściwego do spraw wewnętrznych. W 1967 r. WOPR po złożeniu dokumentów, w tym Statutu, został wpisany do rejestru Stowarzyszeń i Związków Urzędu Spraw Wewnętrznych Prezydium Rady Narodowej w Warszawie¹³⁴. Wojewódzkie jednostki WOPR, a także niektóre terenowe posiadają osobowość prawną, która przyznaje dużą autonomię oraz uprawnienia, ale i wiąże się z odpowiedzialnością¹³⁵. WOPR posiada znak: „niebieski krzyż na tle złotej kotwicy z umieszczonym wokół niego, pomiędzy dwoma pierścieniami, napisem – Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe”¹³⁶, który został przedstawiony na rycinie nr 5.

¹³⁰ M. Witkowski, *Początki i rozwój ratownictwa wodnego w Polsce*, s. 152–153; *Materiały na V Krajowy Zjazd WOPR*, s. 3; I. Tabaczek-Bejster, *Działalność Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego 1962–1989*, s. 22.

¹³¹ „Biuletyn Urzędowy Głównego Komitetu Kultury Fizycznej”, Warszawa 1959, s. 1.

¹³² <http://www.wopr.pl> [dostęp: 3.06.2013 r.].

¹³³ *Materiały na I Zjazd Krajowy WOPR*, Warszawa 1969, s. 12–13.

¹³⁴ Decyzja SW.III-80/22/67 Prezydium Rady Narodowej m.st. Warszawy z dnia 9 października 1967 r. w sprawie wpisu do rejestru stowarzyszeń Urzędu Spraw Wewnętrznych stowarzyszenia Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe z siedzibą w Warszawie, pod nr 893. Od 1962 r. obowiązywał Tymczasowy Regulamin WOPR opublikowany w „Biuletynie Informacyjnym” nr 3 Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki, Warszawa 1963; Projekt Statutu WOPR z marca 1966 r., sygnowany przez Komendę Główną WOPR, został opracowany na podstawie Regulaminu Przejściowego WOPR, zatwierdzonego na Zebraniu Komendy Głównej WOPR w dniu 15 lutego 1966 r.; Komendant Główny WOPR za pismem z dnia 12 października 1966 r. przesłał do Przewodniczącego GKKFiT wniosek w sprawie rejestracji WOPR z załączonym projektem statutu.

¹³⁵ Tamże; I. Tabaczek-Bejster, *Działalność Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego 1962–1989*, s. 27.

¹³⁶ Statut Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, § 6, ust. 1.

Ryc. 5. Znak Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego

Źródło: http://www.wopr.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=26&Itemid=71 [dostęp: 22.08.2016 r.].

W początkach istnienia WOPR skupił swoją działalność na zapewnieniu bezpieczeństwa na wodach śródlądowych i morskich przybrzeżnych. Była to przede wszystkim profilaktyka zmierzająca do zmniejszenia liczby utonięć z upowszechnianiem nauki pływania, niesienia pomocy tonącym, współdziałania na wodach z Milicją Obywatelską, respektowania przepisów porządkowych na obszarach wodnych oraz zabezpieczenia w sprzęt ratunkowy obiektów przywodnych, pływalni, basenów, kąpielisk, wypożyczalni sprzętu itd., a także zapewnienia udziału ratowników w różnych przedsięwzięciach na wodach, organizowania szkoleń ratowników wodnych i instruktorów

ratownictwa wodnego. Administratorzy nadwodnych ośrodków wypoczynkowych byli zobowiązani do współpracy z WOPR. Działania WOPR były uzgadniane z właściwymi terenowymi jednostkami MO¹³⁷.

Cele WOPR to: „organizowanie pomocy oraz ratowanie osób, które uległy wypadkowi lub narażone są na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia na wodach” – w tym zapisie statutowym mieściła się potrzeba przygotowania (wykształcenia) do pracy (w pełnym wymiarze czasu) na pływalniach i w innych obiektach posiadających niecki basenowe około 10 tys. ratowników wodnych oraz ponad 10 tys. ratowników do pracy na otwartych obszarach wodnych, w tym na śródlądowych i nadmorskich kąpieliskach i w miejscach wyznaczonych do kąpeli. Ratownicy WOPR byli przygotowani do pracy na otwartych wodach śródlądowych, organizowania pomocy i ratowania osób, w tym udzielania pierwszej pomocy¹³⁸. Ponadto WOPR mógł wydawać ekspertyzy i opinie z zakresu bezpieczeństwa wodnego, w tym dla środków przydatnych w ratownictwie wodnym, zaświadczeń bezpieczeństwa kąpielisk, pływalni i parków wodnych, a także ustalać programy kursów i szkoleń specjalistycznych z zakresu ratownictwa wodnego¹³⁹.

W ramach Ogólnopolskiego Komitetu Upowszechniania Pływania w latach 1962–1964 działała Komisja WOPR, która organizowała ratownictwo wodne w terenie¹⁴⁰. WOPR organizował społeczne drużyny ratowników wodnych, w 1964 r. zrzeszał w nich 8156 ratowników, którzy patrolowali 809 rejonów i przeprowadzili w tym roku ponad 2000 akcji ratowniczych¹⁴¹.

W pierwszych latach działalności WOPR nie posiadał statutu, regulaminu, struktury ani osobowości prawnej, co ograniczało możliwości pozyskiwania środków finansowych na

¹³⁷ „Biuletyn Informacyjny Ratownictwa Wodnego”, Warszawa 1967, s. 2–3.

¹³⁸ Statut Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, § 9 pkt 1, po zm. w 2003 r., w § 8 brzmi: „Celem WOPR jest prowadzenie działań ratowniczych, polegających w szczególności na organizowaniu i udzielaniu pomocy osobom, które uległy wypadkowi lub narażone są na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia na obszarze wodnym”.

¹³⁹ Tamże.

¹⁴⁰ *Ogólnopolskie Sympozjum WOPR*, s. 8; *Materiały na V Krajowy Zjazd WOPR*, s. 4.

¹⁴¹ T. Olszański, *Jakie było i jakie powinno być Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe*, Warszawa 1965, s. 1 i n.

JERZY TELAK

zakup i eksploatację sprzętu oraz na prowadzenie działalności. Brakowało również członków zdolnych do kierowania pracą organizacji. Animatorzy WOPR zdawali sobie sprawę ze słabości organizacyjnej i w związku z tym w dniach 6–7 listopada 1965 r. zwołali Ogólnopolski Sejmik WOPR w Poznaniu, z udziałem około 150 delegatów wojewódzkich komisji WOPR, przedstawicieli Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki, Wojewódzkich Komisji Kultury Fizycznej i Turystyki oraz instytucji i organizacji zainteresowanych porządkiem i bezpieczeństwem na wodach¹⁴².

W trakcie sejmiku podnoszono kwestie osobowości prawnej i społecznej potrzeby rozwoju WOPR oraz powołano zespół na szczeblu centralnym i zespoły na szczeblu wojewódzkim, które miały koordynować działalność WOPR i być załącznikiem władz przyszłego stowarzyszenia, z zadaniem przygotowania statusu organizacyjnego¹⁴³. Wybrane wtedy władze WOPR nazwano Komendą Główną, na czele której stał Komendant Główny WOPR. Na Krajowym Zjeździe WOPR, po przyjęciu Statutu WOPR¹⁴⁴, Komendę Główną WOPR zastąpił Zarząd Główny WOPR, który wybrał ze swego grona Prezydium ZG WOPR¹⁴⁵. Do 2013 r. działalność WOPR była organizowana na szczeblu centralnym przez Zjazd Krajowy, Zarząd Główny i jego Prezydium, Prezesa, Główną Komisję Rewizyjną i Sąd Honorowy, Radę Naukową i Kapitułę Odznaczeń oraz komisję do spraw ratownictwa, edukacji, sportu i zarządzania¹⁴⁶.

Jednym z podstawowych kierunków działalności pierwszych władz WOPR stało się upowszechnienie nauki pływania, w tym celu wprowadzono „powszechną kartę pływacką” i „specjalną kartę pływacką”¹⁴⁷. „Powszechną kartę pływacką” mogła uzyskać każda osoba po ukończeniu 14. roku życia oraz zdaniu wymaganego egzaminu. „Specjalną kartę pływacką” mogła uzyskać każda osoba po ukończeniu 18. roku życia oraz zdaniu egzaminu. Zajęcia w zakresie nauczania i doskonalenia umiejętności pływania prowadzone są przez ratowników WOPR na każdym obszarze wodnym w formie zorganizowanej dla grup i indywidualnie. Umiejętność pływania została uznana jako jeden z najistotniejszych czynników zwiększających bezpieczeństwo osób przebywających na obszarach wodnych. Do 2014 r. utrzymała się w WOPR forma egzaminowania i wydawania dokumentów oraz odznak potwierdzających umiejętność pływania.

W 1965 r. działalność władz WOPR została nakierowana na współpracę z podmiotami zainteresowanymi bezpieczeństwem na wodach, w tym z administracją państwową i samorządową, służbami i organizacjami działającymi w zakresie obronności państwa, bezpieczeństwa powszechnego, porządku publicznego oraz ochroną cywilną i środowiska wodnego. Wówczas na szczeblu centralnym, wojewódzkim i terenowym zostało podpi-

¹⁴² I. Tabacek-Bejster, *Działalność Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego 1962–1989*, s. 73; *Ratownicy chcą mieć własną organizację*, „Głos Wielkopolski” 1965, nr 247.

¹⁴³ *Wielkopolskie ratownictwo wodne*, Poznań 1973, s. 16; I. Tabacek-Bejster, *Działalność Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego 1962–1989*, s. 74.

¹⁴⁴ Statut Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego.

¹⁴⁵ *Sprawozdanie z dotychczasowej działalności – projekt programu działania na lata 1969–1973*, w: *Organizacja WOPR*, I Krajowy Zjazd WOPR, s. 92 i n.

¹⁴⁶ http://www.wopr.pl/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=150&Itemid=53 [dostęp: 22.04.2012 r.].

¹⁴⁷ Zarządzenie Przewodniczącego Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki z dnia 8 września 1965 r. w sprawie zasad i trybu wydawania kart pływackich (M.P. z 1965 r. Nr 53, poz. 278).

sanych wiele dwustronnych umów lub porozumień w sprawie współpracy. Do istotnych zadań statutowych WOPR należało uczestnictwo w operacjach i prowadzenie akcji ratowniczych (lub udział w nich) podczas zagrożeń powszechnych, katastrof naturalnych i awarii technicznych na wodach, w tym powodzi i pożarów. Największą aktywnością wykazali się ratownicy WOPR podczas akcji przeciwpowodziowych w 1997, 2001 i 2010 r. W akcji przeciwpowodziowej w 1997 r. wzięło udział ponad 1000 ratowników WOPR, w 2001 r. – blisko 1000, a w 2010 r. – ponad 2000¹⁴⁸.

Podczas Sejmiku WOPR w 1965 r. nakreślono zadanie przygotowania WOPR do wstąpienia do Międzynarodowej Federacji Ratownictwa i Sportów Użytkowych (FIS) oraz umacniania ośrodków szkolenia. Od tego czasu WOPR wymienia się doświadczeniami i współpracuje z pokrewnymi stowarzyszeniami krajowymi i zagranicznymi oraz społecznościami międzynarodowymi. W sierpniu 1970 r. delegaci WOPR wzięli udział w kongresie FIS zorganizowanym w Warnie i w styczniu 1971 r. WOPR został członkiem tej międzynarodowej organizacji. W dniach 13–18 maja 1971 r. delegacja WOPR uczestniczyła w kongresie FIS, który odbył się w Malmö w Szwecji. Do prac komisji FIS Propagandowej i Technicznej zostali włączeni delegaci WOPR. W 1971 r. WOPR nawiązał współpracę z DLRG oraz Zarządem Głównym Towarzystwa Anestezjologów Polskich¹⁴⁹. W 1973 r. na sekretarza Komisji Propagandy i Finansów FIS wybrano Wojciecha Płóciennika¹⁵⁰, a do zarządu FIS – M. Witkowskiego. Podczas kongresu FIS w Sofii w 1981 r. delegat WOPR M. Witkowski został wiceprezydentem FIS, a W. Płóciennik wiceprzewodniczącym Komisji Propagandy i Finansów¹⁵¹.

Kolejnym wyznaczonym na Sejmiku zadaniem WOPR było prowadzenie akcji promujących bezpieczeństwo wodne, co samodzielnie i z partnerami było realizowane w wielu formach w latach następnych – jako zadanie statutowe – zostało doprecyzowane jako możliwość prowadzenia przedsięwzięć prewencyjnych, profilaktycznych i edukacyjnych z zakresu bezpieczeństwa na obszarach wodnych oraz przeciwdziałania alkoholizmowi¹⁵².

W 1967 r. biuro ZG WOPR zorganizowało I Ogólnopolski Konkurs Drużyn WOPR. Przy współudziale GKKFiT, Komendy Głównej MO i Centrali PZU były organizowane konkursy o zasięgu lokalnym i ogólnopolskim pt. „Z wodą za pan brat”, „Ratujemy tonących”, „Najlepsze Kąpielisko”, „Ratownik R”. Na podstawie dokumentu *Program działania MO i Ochotniczej Rezerwy MO oraz WOPR w zakresie bezpieczeństwa i porządku na wodach* w latach 1978–1981 WOPR współpracował z Milicją Obywatelską. W 1979 r. w trakcie obchodów Międzynarodowego Roku Dziecka ratownicy WOPR prowadzili w szkołach,

¹⁴⁸ *Sprawozdania roczne WOPR za lata 1966–1972*, ZG WOPR, Warszawa.

¹⁴⁹ *Sprawozdanie z działalności WOPR w latach 1987–1992*, ZG WOPR, Warszawa 1992, s. 4–5.

¹⁵⁰ Wojciech Płóciennik (1932) – Komendant Główny Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego (1962–1967), Prezes Zarządu Głównego WOPR (1967–1969) oraz Prezes WOPR V, VI i VII kadencji (1987–2001), Prezes Honorowy WOPR (2001), Członek Honorowy WOPR (1972), członek założyciel WOPR, Sekretarz Generalny WOPR (1969–1987), członek (1971), Sekretarz (1973), wiceprzewodniczący (1981), Przewodniczący (1985–1994) Komisji Propagandy i Finansów FIS. Delegat WOPR w Międzynarodowej Federacji Ratowania Życia (ILS) i członek Dyrektoriatu ILS Federation of Europe (1994–2001).

¹⁵¹ *Sprawozdanie z działalności WOPR w latach 1967–1972*, ZG WOPR, Warszawa 1972, s. 7–10.

¹⁵² Statut Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, § 9 pkt 14.

JERZY TELAK

na koloniach i w miejscach zorganizowanego wypoczynku letniego dzieci i młodzieży pogadanki na temat bezpieczeństwa na wodach. Podjęto też współpracę z Ministerstwem Oświaty i Wychowania, a w terenie ze znaczną częścią kuratorów oświaty w ramach akcji „Lato w mieście”. Dużą aktywność WOPR odnotowano w latach 1982–1986, nagrano wówczas film *Na ratunek*, wykonano plakaty ze znakami obowiązującymi na wodach, które popularyzowały bezpieczne zachowanie się na wodach, a także wydano cykl biuletynów informacyjnych i publikacje: E. Bartkowiak, *Pływanie ratunkowe i udzielanie pomocy tonącemu*; E. Bartkowiak, M. Witkowski, *Nauczanie pływania – podstawy bezpieczeństwa w wodzie*. WOPR współpracował z Polskim Radiem i TV. Wieloletnia współpraca z audycją radiową *Lato z radiem* pozwoliła na prowadzenie najbardziej skutecznej akcji profilaktycznej o szerokim zasięgu. Prowadzono konkursy na najlepsze kąpielisko, najlepszego ratownika i akcje promujące pożądane zachowania nad wodą i na wodzie¹⁵³.

W latach 90. WOPR prowadził akcję pt. „Bezpieczna woda”, upowszechniającą zasady bezpiecznej kąpieli i pływania, wydawał dla dzieci broszurę *Z wodą za pan brat*¹⁵⁴.

W 2001 r. WOPR rozpoczął z Beiersdorf-Lechia S.A. (później NIVEA Polska Sp. z o.o.) akcję „Bezpieczne lato z NIVEA i WOPR”, później pn. „Bezpiecznie z NIVEA i WOPR”. W ramach współpracy z NIVEA w latach 2001–2011 został zrealizowany program edukacyjno-wychowawczy dla młodzieży szkolnej „Bądźmy bezpieczni nad wodą”, „Zostań ratownikiem WOPR z NIVEA”, ogólnopolska akcja „Bezpiecznie z NIVEA i WOPR” i „Już pływam z NIVEA i WOPR”. W 2010 r. rozpoczęła się akcja „Przedszkolak” dla 5- i 6-letnich dzieci¹⁵⁵.

W latach 2003–2007 WOPR współdziałał m.in. z FINLIFE S.A., PZU Życie oraz Polkomtel S.A., z którym podjęta współpraca skutkuje do dziś funkcjonowaniem opartego o technologię telefonii komórkowej systemu łączności i zbierania danych o akcjach ratowniczych z wykorzystaniem numeru 601 100 100. Ratownicy WOPR przeprowadzili wiele pokazów promujących bezpieczeństwo na obszarach wodnych i ratownictwo wodne. WOPR w latach 2007–2012 uczestniczył w kampanii społecznej „Pływam bez promili”, współorganizowanej od 2007 r. ze stowarzyszeniem Polska Wódka (*Polish Vodka Association*). W 2010 r. została podpisana umowa między WOPR a Programem 1 Polskiego Radia S.A. w celu promowania bezpieczeństwa na wodach.

Ważną kwestią od początku działalności WOPR było ujednolicenie metod ratownictwa wodnego z wykorzystaniem dorobku naukowego. W tym zakresie najistotniejszą rolę do 2003 r. odgrywało związane z WOPR środowisko naukowe AWF w Warszawie. W dniach 17–19 listopada 1978 r. WOPR był organizatorem trzeciego sympozjum krajowych służb ratowniczych, którego współorganizatorem był Zarząd Wojewódzki WOPR w Poznaniu. W latach 1982–1986 zostały przeprowadzone badania ankietowe na koloniach letnich i w wybranych wyższych uczelniach, które wykazały brak umiejętności pływania u ponad 70% dzieci i młodzieży. Podejmowanie prac badawczych w zakresie bezpieczeństwa na wodach obecnie należy do Rady Naukowej WOPR, która może inicjować i prowadzić badania naukowe, opracowywać ekspertyzy, opinie i sondaże, upowszechniać wiedzę

¹⁵³ I. Tabaczek-Bejster, *Działalność Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego 1962–1989*, s. 42 i 43.

¹⁵⁴ *Sprawozdanie z działalności WOPR w latach 1992–1998*, ZG WOPR, Warszawa 1998.

¹⁵⁵ *Sprawozdania roczne z realizacji umowy NIVEA WOPR za lata 2001–2011*, zbiór, ZG WOPR, Warszawa.

w formie publikacji, promować i recenzować prace naukowe, organizować konferencje z zakresu ratownictwa wodnego. W 2010 r. w 37-osobowym, „nowym” poszerzonym składzie, została powołana Rada Naukowa WOPR. Pierwszym przewodniczącym Rady Naukowej WOPR był prof. dr hab. Tadeusz Koszczyc, a drugim został prof. dr hab. Wojciech Wiesner¹⁵⁶.

W październiku 2004 r. z okazji jubileuszu 400-lecia pierwszej udokumentowanej inicjatywy z zakresu ratownictwa wodnego w Sandomierzu odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa pt. „WOPR w jednoczącej się Europie”. W grudniu 2007 r. odbyła się konferencja naukowa w Mysłowicach poświęcona sprawom ratownictwa wodnego. W latach 2003–2012 odbyły się konferencje (Bukowina Tatrzańska, Szczyrk, Korbielów) z cyklu *Zimowa Szkoła Sportów Wodnych, Ratownictwa, Rekreacji i Rehabilitacji w Wodzie*. Co najmniej raz w roku odbywają się posiedzenia Rady Naukowej WOPR. W roku jubileuszu 50-lecia WOPR, 12 maja 2012 r. w Krakowie odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa pt. „Problemy bezpieczeństwa w wodzie i ratowania tonących – teoria praktyce”¹⁵⁷. W latach 2003–2013 wielu członków WOPR napisało rozprawy doktorskie, prace magisterskie i dyplomowe dotyczące ratownictwa wodnego¹⁵⁸.

WOPR w 2012 r. obchodził 50. rocznicę powstania. Patronat Honorowy nad obchodami jubileuszu objął Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Bronisław Komorowski. 11 kwietnia 2012 r. Doradca Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Jan Lityński spotkał się z Wiceprezydentem ILS Federation, Prezydentem ILS Federation of Europe dr. K. Wilkensem, Wiceprezydentem ILSE, Prezesem WOPR J. Telakiem, Sekretarzem Generalnym ILSE Federation dr. D. Mohr, członkiem zarządu ILS Federation, Wiceprezydentem ILSE Federation Erikiem Bech, członkiem zarządu ILS Federation, Wiceprezydentem ILSE Federation Frankiem Nolanem, członkiem zarządu ILSE Federation Peterem Nelezinem i członkiem Komisji Edukacji ILSE Federation, wiceprezesem Zarządu Głównego WOPR T. Zalewskim. Podczas spotkania rozmawiano o roli ILS Federation, ILSE Federation i WOPR, o zagrożeniach na wodach, kwestiach utonięć w Europie i Polsce. Następnie w siedzibie Polskiego Komitetu Olimpijskiego odbyło się spotkanie z okazji 50. rocznicy powstania WOPR, w którym obok reprezentantów WOPR udział wzięli: przedstawiciel Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Jan Lityński, Minister Zdrowia Bartosz Arłukowicz, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Środowiska Stanisław Gawłowski, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych Stanisław Rakoczy, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego Paweł Orłowski, posłowie na Sejm RP Piotr van der Cogen, Marek Hok i Zbigniew Pacelt, a także Wojewoda Mazowiecki Jacek Kozłowski, Marszałek Wo-

¹⁵⁶ Uchwała nr 7/5/IX/10 Zarządu Głównego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego z dnia 24 kwietnia z 2010 r. w sprawie Rady Naukowej Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego; *Sprawozdanie z działalności Rady Naukowej WOPR w okresie od 1 stycznia 2012 r. do 31 grudnia 2012 r.*, „Sporty wodne i ratownictwo” 2013, nr 1, wyd. Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny w Radomiu, Radom 2013, s. 55–62.

¹⁵⁷ Komunikat Konferencja Naukowa, <http://www.wopr.pl/index.php?limitstart=240> [dostęp: 22.02.2014 r.].

¹⁵⁸ *Sprawozdanie Przewodniczącego Rady Naukowej WOPR w Szczyrk z dnia 8 stycznia 2014 r.*, ZG WOPR, Warszawa 2014.

JERZY TELAK

jewództwa Mazowieckiego Adam Struzik i delegacja zagraniczna z dr. K. Wilkensem na czele. Marszałek A. Struzik uhonorował WOPR medalem „Pro Masowia”¹⁵⁹.

1.3.3. Polskie ratownictwo wodne w świetle uwarunkowań prawnych

WOPR działa na podstawie ustawy dotyczącej stowarzyszeń¹⁶⁰, działalności pożytku publicznego i wolontariatu¹⁶¹, bezpieczeństwa na obszarach wodnych¹⁶², państwowego ratownictwa medycznego¹⁶³, innych przepisów oraz na podstawie własnego Statutu. Ostatnie zmiany w Statucie WOPR zostały zarejestrowane w związku z uchwałą nr 7 Nadzwyczajnego Zjazdu Krajowego WOPR z 26 lutego 2012 r. w sprawie zmian w Statucie Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego¹⁶⁴. Ratownictwo wodne w Polsce mogą wykonywać uprawnione podmioty i WOPR¹⁶⁵, po uzyskaniu stosownej zgody i z uwzględnieniem obowiązujących przepisów prawnych¹⁶⁶.

WOPR jako stowarzyszenie kultury fizycznej, działające „na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, z siedzibą władz krajowych w Warszawie”, posiadało: „strukturę zgodną z podziałem administracyjnym kraju oraz władze na szczeblach: centralnym, wojewódzkim, terenowym”. Struktura ta została przedstawiona w tabeli nr 1¹⁶⁷.

¹⁵⁹ Spotkanie w 50. rocznicę powstania WOPR, Komunikat, ZG WOPR, Warszawa 2012, <http://www.wopr.pl/index.php?limitstart=256> [dostęp: 22.02.2014 r.]; *Sprawozdanie z działalności Rady Naukowej WOPR w okresie od 1 stycznia 2012 r. do 31 grudnia 2012 r.*

¹⁶⁰ Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2017 r. poz. 210).

¹⁶¹ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2016 r. poz. 1817).

¹⁶² Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych.

¹⁶³ Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym.

¹⁶⁴ Postanowienie Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy XIII Wydział Gospodarczy KRS z 25 maja 2012 r.

¹⁶⁵ Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych.

¹⁶⁶ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 19 marca 2007 r. w sprawie kursu w zakresie kwalifikowanej pierwszej pomocy (Dz. U. Nr 60, poz. 408); rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2010 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz jej stosowania (Dz. U. Nr 82, poz. 537) – nie obowiązuje od dnia 1.01.2015 r.; rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 grudnia 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków, jakie muszą spełniać organizatorzy wycieczek dla dzieci i młodzieży szkolnej, a także zasad jego organizowania i nadzorowania (Dz. U. Nr 218, poz. 1696) – nie obowiązuje od dnia 1.04.2016 r.; rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 23 stycznia 2012 r. w sprawie minimalnych wymagań dotyczących liczby ratowników wodnych zapewniających stałą kontrolę wyznaczonego obszaru wodnego (Dz. U. poz. 108); rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 27 lutego 2012 r. w sprawie wymagań dotyczących wyposażenia wyznaczonych obszarów wodnych w sprzęt ratunkowy i pomocniczy, urządzenia sygnalizacyjne i ostrzegawcze oraz sprzęt medyczny, leki i artykuły sanitarne (Dz. U. poz. 261); rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6 marca 2012 r. w sprawie sposobu oznakowania i zabezpieczenia obszarów wodnych oraz wzorów znaków zakazu, nakazu oraz znaków informacyjnych i flag (Dz. U. poz. 268); rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie szkoleń w ratownictwie rodzinnym (Dz. U. poz. 747).

¹⁶⁷ Statut Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, § 5.

Tabela 1. Poziomy organizacyjne WOPR

Lp.	Poziom	Liczba jednostek
1	Krajowy	1
2	Wojewódzki	16
3	Rejonowy/powiatowy (terenowy)	Około 100
4	Podstawowy – drużyny	Około 600

Źródło: opracowano na podstawie statutu WOPR, uchwały ZG WOPR.

Struktura WOPR zamyka się w pięciu przedstawionych w tabeli nr 2 regionach, łącząc po trzy, a w jednym przypadku cztery jednostki wojewódzkie¹⁶⁸.

Tabela 2. Podział regionalny WOPR

Region	Województwo
1	kujawsko-pomorskie, pomorskie, warmińsko-mazurskie
2	łódzkie, mazowieckie, podlaskie, lubelskie
3	małopolskie, podkarpackie, świętokrzyskie
4	dolnośląskie, opolskie, śląskie
5	lubuskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie

Źródło: opracowano na podstawie uchwały nr 7/3/IX/08 Zarządu Głównego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego z dnia 25 kwietnia 2008 r. w sprawie zakresu zadań członków Zarządu Głównego WOPR.

Najwyższa władza WOPR to Zjazd Krajowy składający się z delegatów wybieranych na okres 5 lat na zjazdach jednostek wojewódzkich, a władze centralne stanowią: Zarząd Główny, Główna Komisja Rewizyjna, Sąd Honorowy. Zarząd Główny kieruje stowarzyszeniem w okresie pomiędzy Zjazdami Krajowymi. Prezes WOPR stoi na czele oraz kieruje pracami Zarządu Głównego i Prezydium Zarządu Głównego, wybranego na pierwszym posiedzeniu Zarządu Głównego. Główna Komisja Rewizyjna sprawuje kontrolę nad działalnością WOPR na szczeblu centralnym, a Sąd Honorowy zapobiega i likwiduje spory oraz rozwiązuje konflikty. W skład Prezydium Zarządu Głównego WOPR, które odbywa posiedzenia co najmniej 6 razy w roku, wchodzi po jednym przedstawicielu z regionu¹⁶⁹. Po jednym przedstawicielu z poszczególnych regionów znajduje się również w składzie Głównej Komisji Rewizyjnej WOPR. Proporcjonalnie do poszczególnych regionów został złożony skład Sądu Honorowego WOPR.

Na szczeblu centralnym w WOPR działały dwa zespoły opiniodawcze: Rada Naukowa i Kapituła Odznaczeń, a także cztery komisje problemowe. Do bezpośredniej współpracy z Prezesem WOPR powołano wielu doradców.

Członkami Rady Naukowej mogły być osoby posiadające stopnie naukowe, o uznanym autorytecie naukowym, wspierające WOPR i deklarujące pomoc w realizacji celów statutowych. Rada Naukowa działała kolegiąlnie, realizując swoje zadania na posiedzeniach ple-

¹⁶⁸ Uchwała nr 7/3/IX/08 Zarządu Głównego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego z dnia 25 kwietnia 2008 r. w sprawie zakresu zadań członków Zarządu Głównego WOPR.

¹⁶⁹ Tamże, § 15.

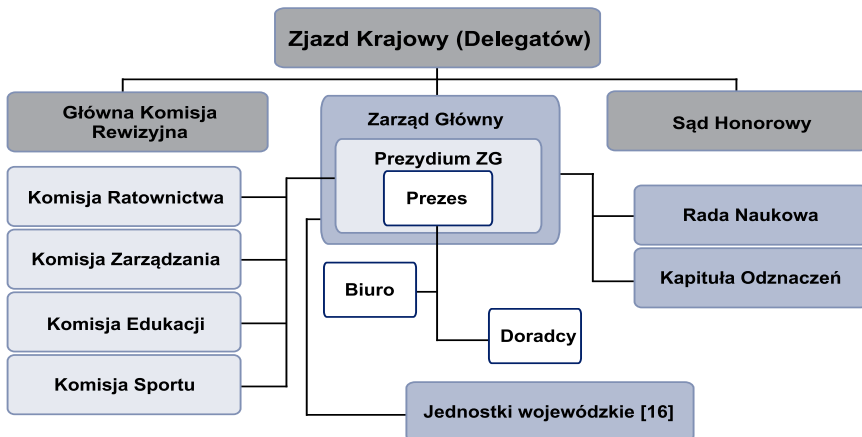
JERZY TELAK

narnych lub na posiedzeniach zespołów problemowych oraz wydawała opinie i doradzała w sprawach naukowych.

Do zadań Kapituły Odznaczeń należało opracowywanie i składanie: opinii w sprawie nadawania godności, tytułów, odznak i medali WOPR oraz wniosków i opinii w sprawie wzorów odznak i medali WOPR. Kapituła wydawała opinie i przygotowywała wnioski w sprawach przyznania godności Prezesa Honorowego WOPR, tytułu członka Honorowego WOPR i odznaczeń WOPR oraz opiniowała wnioski o odznaczenia państwowe i resortowe.

W WOPR działały komisje problemowe: Edukacji, Ratownictwa, Zarządzania i Sportu. W kompetencji Komisji Edukacji leżało nauczanie pływania, edukacja dzieci, młodzieży i osób ponad 50-letnich, nauczanie technik ratownictwa wodnego i organizacji kursów na stopnie ratowników, a także przygotowania materiałów dydaktycznych. Komisja Ratownictwa zajmowała się sprawami standardów bezpieczeństwa, taktyki, technik i środków (sprzętu) ratownictwa wodnego, szacowania ryzyka, zarządzania kąpieliskami i pływalniami oraz prewencji. Do Komisji Zarządzania należały sprawy statystyki utonięć, marketingu, przetargów i zakupów, sponsoringu, systemu korespondencji, finansów i księgowości. Komisja Sportu organizowała zawody sportowe, w tym mistrzostwa i Grand Prix Polski w ratownictwie wodnym, oraz wypracowywała koncepcje programowe, a także animowała działania komitetów: sędziów, organizatorów, trenerów. Struktura WOPR na szczeblu centralnym została przedstawiona na schemacie 4¹⁷⁰.

Schemat 4. Struktura WOPR – szczebel centralny

Źródło: opracowano na podstawie statutu WOPR i uchwały 10/1/IX/08 Zarządu Głównego WOPR z dnia 13 kwietnia 2008 r. w sprawie organizacji.

¹⁷⁰ Statut Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego; uchwała nr 10/1/IX/08 Zarządu Głównego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego z dnia 13 kwietnia 2008 r. w sprawie organizacji.

Najwyższą władzą jednostki wojewódzkiej WOPR jest walne zebranie delegatów lub członków¹⁷¹. Władzami wykonawczymi jednostki wojewódzkiej są zarząd, komisja rewizyjna i sąd koleżeński. Jednostki terenowe mają natomiast najwyższą władzę w formie walnego zebrania delegatów lub członków oraz podobnie jak jednostki wojewódzkie, władze wykonawcze, zarząd, komisję rewizyjną i sąd koleżeński¹⁷².

Jednostki wojewódzkie uzyskały osobowość prawną, natomiast jednostki terenowe mogły ją posiadać. Jednostki WOPR miały obowiązek przestrzegania Statutu WOPR oraz uchwał i decyzji władz centralnych, a jednostki wojewódzkie – „składania Zarządowi Głównemu rocznych sprawozdań z działalności, w tym finansowej i majątkowej”¹⁷³. Ważną rolę w latach 2003–2012 odgrywały grupy reagowania WOPR.

W Okartowie nad jeziorem Śniardwy w 1978 r. powstała Stacja Ratownictwa Wodnego. Od 1982 r. Stacja dawała ochronę ratowniczą dla południowej części Wielkich Jezior Mazurskich, a w 1991 r. została zarejestrowana w Urzędzie Kultury Fizycznej i Sportu w Warszawie¹⁷⁴. Ze struktury WOPR w 2010 r. została wyodrębniona jednostka terenowa WOPR – Mazurskie WOPR, które również prowadziło działania z zakresu ratownictwa wodnego, w tym edukacyjne. Później jako samodzielne stowarzyszenie przyjęło nazwę: Mazurskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe¹⁷⁵.

W okresie od 1962 r. do 2013 r. WOPR dysponowało znaczącymi zasobami ratownictwa wodnego. Jednostki WOPR zostały wykorzystane w sytuacjach kryzysowych, w tym podczas powodzi w 1997, 2001 i 2010 r. oraz burzy na Wielkich Jeziorach Mazurskich w 2007 r. W latach 2004–2012 grupy reagowania WOPR (operacyjne, interwencyjne) wyznaczały standardy działania, wyszkolenia i wyposażenia WOPR, wiele szkoleń specjalistycznych było prowadzonych przez kierowników Grup Operacyjnych WOPR¹⁷⁶. Prezydent ILS Federation w 2012 r. uznał WOPR za jedno z najlepszych stowarzyszeń ratowników wodnych, plasując je na 5. pozycji w Europie¹⁷⁷.

W latach 2012–2014 w Polsce znacząco wzrosła liczba wypadków utonięcia osób w wodach ogólnodostępnych¹⁷⁸. Należy zapewnić efektywne wykorzystanie zasobów podmiotów ratownictwa wodnego w działaniach antykryzysowych poprzez włączanie ich w system reagowania i zarządzania kryzysowego na poziomach lokalnych. Optymalizacja działań ratowniczych w okresie letnim oraz w warunkach powodzi i przy innych zdarzeniach negatywnych na obszarach wodnych powinna stanowić cel administracji publicznej.

W 2013 r. pojawiły się pierwsze przedsiębiorstwa działające w zakresie ratownictwa wodnego. W 2015 r. ponad 100 podmiotów posiadało zgodę na wykonywanie ratownictwa wodnego¹⁷⁹.

¹⁷¹ Statut Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, § 27.

¹⁷² Tamże, § 28.

¹⁷³ Tamże, § 29.

¹⁷⁴ <http://msr-okartowo.pl/> [dostęp: 23.05.2015 r.].

¹⁷⁵ <http://mazurskiewopr.pl/> [dostęp: 23.05.2015 r.].

¹⁷⁶ XX Forum Ratownictwa, Komunikat, dok. elektr., http://wopr.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1251:xx-forum-ratownictwa [dostęp: 23.05.2015 r.].

¹⁷⁷ http://wopr.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=820:50-lat-wopr [dostęp: 29.05.2015 r.].

¹⁷⁸ XX Forum Ratownictwa, Komunikat, dok. elektr.

¹⁷⁹ Wykaz podmiotów uprawnionych do wykonywania ratownictwa wodnego posiada zgodę Ministra Spraw Wewnętrznych na wykonywanie ratownictwa wodnego, dok. elektr., <https://msw.gov.pl/pl/bezpieczenstwo/nadzor-nad-ratownictwe?page=1> [dostęp: 13.07.2015 r.].

JERZY TELAK

W wyniku fragmentacji WOPR powstało wiele podmiotów gospodarczych i organizacji pozarządowych, w części z jego rodowodem (ok. 70%). W latach 2013–2015 zmieniła się pozycja WOPR. WOPR odegrało istotną rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa osobom przebywającym na obszarach wodnych, a jego zasoby były wykorzystywane w działaniach na rzecz bezpieczeństwa w sytuacjach kryzysowych.

Na dekompozycję WOPR złożyło się wiele czynników zewnętrznych i wewnętrznych. Został zamknięty rozdział znaczącego zaangażowania wielu osób w sprawy bezpieczeństwa osób przebywających na obszarach wodnych. WOPR pozostawił po sobie bogaty dorobek, historię i tradycję, na które złożyła się praca wykonana przez aktywistów stowarzyszenia na rzecz bezpieczeństwa powszechnego.

Międzynarodowa Federacja Ratowania Życia i jej europejski oddział posiadają zdefiniowane obszary działania i dopracowane struktury organizacyjne oraz uznanie na arenie międzynarodowej. Nowa jakość tworzona w drugiej dekadzie XXI w. w ratownictwie wodnym zamyka okres ponad 50 lat efektywnej służby społeczeństwu w wydaniu WOPR.

Polskie organizacje ratowników wodnych, których liderem przez pół wieku było WOPR, posiadają bogate i wieloletnie doświadczenia, ale specyficzne uwarunkowania prawne ograniczają ich możliwości do reagowania na wodach otwartych.

Wraz z wprowadzeniem regulacji prawnych po 2011 r. pojawiły się zastrzeżenia do wprowadzonych wymagań kwalifikacyjnych oraz kontrowersje wobec kwalifikacji kadry dydaktycznej prowadzącej szkolenia ratowników wodnych i instruktorów w zakresie ratownictwa wodnego¹⁸⁰. Zgodnie z dyspozycją ustawodawcy: „podmioty uprawnione do wykonywania ratownictwa wodnego mogą organizować i prowadzić szkolenia ratowników wodnych i instruktorów w zakresie ratownictwa wodnego oraz psów ratowniczych wraz z ich przewodnikami”¹⁸¹. Minister właściwy do spraw wewnętrznych uzyskał upoważnienie do: „określenia, w drodze rozporządzenia, kwalifikacji kadry dydaktycznej prowadzącej szkolenia ratowników wodnych i instruktorów, mając na względzie bezpieczeństwo na obszarach wodnych, zapewnienie odpowiedniego poziomu wyszkolenia ratowników wodnych, zapewnienie odpowiedniego poziomu kadry dydaktycznej, konieczność zapewnienia jednolitego sposobu przeprowadzania egzaminu oraz zakres uprawnień uzyskiwanych po zdaniu egzaminu”¹⁸². W rozporządzeniu znalazły się zapisy niekonstytucyjne, a jednocześnie został pominięty dorobek edukacyjny ILS Federation i WOPR.

Podmiotom działającym w zakresie ratownictwa wodnego administracja rządowa wytyczyła drogę rozwoju poprzez przedsiębiorczość, ratownictwo wodne stało się biznesem. Pofragmentowany przy tym WOPR powinien pójść w kierunku zmiany ustrojowej ze stowarzyszenia w związek stowarzyszeń, aby w ILS Federation reprezentować, jeśli nie całe, to znaczną część środowisk polskiego ratownictwa wodnego. Przy woli władz krajowych WOPR, zmiana taka powinna prowadzić do konsolidacji zasobów, a dalej odbudowy i wzmocnienia struktury organizacyjnej oraz nawiązania do tradycji stowarzyszenia o charakterze utylitarnym. Współczesne podmioty działające w zakresie ratownictwa wodnego,

¹⁸⁰ M. Furs, *Opinia prawna dotycząca kwalifikacji kadry dydaktycznej prowadzącej szkolenia ratowników wodnych i instruktorów w zakresie ratownictwa wodnego z dnia 15 grudnia 2016 r.*

¹⁸¹ Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych, art. 15 ust. 1.

¹⁸² Tamże, art. 15 ust. 4.

przy zachowaniu charakteru przedsiębiorstw, powinny korzystać z wiedzy i sprawdzonych globalnych rozwiązań organizacyjnych ILS Federation. System szkolenia i programy szkoleń, a także wymogi kwalifikacyjne dla ratowników wodnych i instruktorów w zakresie ratownictwa wodnego, powinny wykorzystać wzorce organizacji zagranicznych i międzynarodowych. Należy ustanowić szczegółowe upoważnienie ministra właściwego do spraw wewnętrznych do niektórych zapisów w rozporządzeniach. Doświadczenia WOPR powinny być wykorzystane przez administrację publiczną, w szczególności w zakresie działań profilaktycznych.

1.4. Zagrożenia bezpieczeństwa na obszarach wodnych

Do obszarów bezpieczeństwa powszechnego należy bezpieczeństwo osób przebywających na obszarach wodnych. Potrzeba zapewniania bezpieczeństwa występuje w sytuacjach szczególnych, np. przy zdarzeniach o charakterze katastrofy naturalnej lub awarii technicznej, mogących przyjąć rozmiary klęski żywiołowej, których skutki zagrażają życiu lub zdrowiu dużej liczby osób, mieniu w wielkich rozmiarach albo środowisku na znacznych obszarach, a pomoc i ochrona mogą być skutecznie podjęte tylko przy zastosowaniu nadzwyczajnych środków, we współdziałaniu różnych organów i instytucji oraz specjalistycznych służb i formacji, działających pod jednolitym kierownictwem. W przypadku wprowadzenia stanu klęski żywiołowej w celu zapobiegania jej skutkom lub podczas ich usuwania w działaniach ratowniczych biorą udział różne podmioty, ale czołową rolę powinna odgrywać Państwowa Straż Pożarna. Kierujący działaniami ratowniczymi powinni brać pod uwagę możliwość współpracy ze społecznymi organizacjami ratowniczymi¹⁸³.

Na wodach powszechnie dostępnych i stanowiących własność prywatną, w tym podmiotów zbiorowych, występują zagrożenia nadzwyczajne o szerokim wymiarze, jak i indywidualne. Zagrożeniom tym towarzyszą masowe i pojedyncze wypadki utonięcia osób. Według statystyk Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) corocznie tonie około 400 000 osób, np. w 2004 r. utonęło około 388 000 osób. Wypadki utonięcia są trzecią w kolejności przyczyną przedwczesnej utraty życia i łącznie stanowią 7% wszystkich wypadków ze skutkiem śmiertelnym. 96% wypadków utonięcia osób ma miejsce w krajach o niskich i średnich dochodach, z tego 43% zdarzeń śmiertelnych na obszarach wodnych ma miejsce w Chinach i Indiach. Szacuje się, że koszt utraty życia poprzez utonięcie wynosi w USA około 273 mln USD rocznie, w Australii – około 85,5 mln USD, a w Kanadzie – około 173 mln USD. Najwyższe wskaźniki utonięć są wśród dzieci poniżej 5. roku życia, z wyjątkiem Kanady i Nowej Zelandii, w których najwięcej tonie dorosłych mężczyzn. Wypadkom utonięcia ulega dwa razy więcej mężczyzn niż kobiet¹⁸⁴.

¹⁸³ Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych.

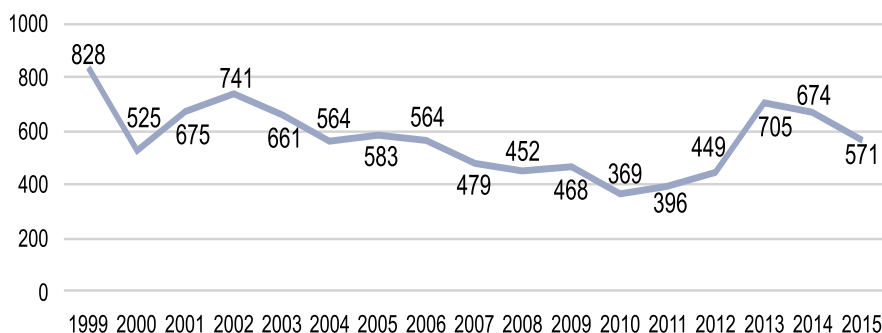
¹⁸⁴ <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs347/en/index.html> [dostęp: 11.07.2012 r.].

JERZY TELAK

W Polsce w latach 1962–2003 utonęło ponad 42 tys. osób (co oznacza, że średnio każdego roku życie w ten sposób traciło około tysiąca osób)¹⁸⁵, od 2004 r. do 2011 r. – 3875 osób¹⁸⁶, natomiast w 2012 r. do 10 lipca – 262 osoby. Istotnym problemem w Polsce jest systematyczny wzrost liczby ofiar utonięć, we krwi których stwierdzono zawartość alkoholu. W 2000 r. alkohol we krwi stwierdzono u 52% zbadanych ofiar utonięcia, w 2005 r. – 63%, a w 2011 r. – 78%¹⁸⁷.

W latach 2002–2010 spadała liczba wypadków utonięcia osób. Państwo posiadało możliwości prawne, techniczne i finansowe dla poprawy bezpieczeństwa na obszarach wodnych. Dane dotyczące wypadków utonięcia w latach 1998–2014 zostały przedstawione na rycinie nr 6¹⁸⁸.

Ryc. 6. Wykres liczby wypadków utonięcia osób w Polsce w latach 1998–2014

Źródło: opracowano na podstawie: <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/utonięcia> [dostęp: 5.05.2016 r.].

W latach 1998–1999 liczba wypadków utonięcia osób była bardzo wysoka, przekraczała 800 zdarzeń w roku. W 2000 r. utonęło stosunkowo niedużo osób. Po wzroście liczby wypadków utraty życia w wyniku utonięcia w 2001 i 2002 r. nastąpił systematyczny ich spadek do 2010 r. W 2010 r. odnotowano najmniejszą liczbę wypadków utonięcia – 369, w tym 295 w wodach ogólnodostępnych. Po 2010 r. tendencja spadkowa odwróciła się. Po nieznamym wzroście w 2011 r. nastąpił istotny wzrost do 709 wypadków w 2013 r.

¹⁸⁵ B. Hołyst, *Wiktymologia*, s. 350.

¹⁸⁶ http://www.statystyka.policja.pl/portal/ST/931/wybrane_statystyki.html [dostęp: 11.07.2016 r.].

¹⁸⁷ Tamże.

¹⁸⁸ J. Telak, T. Kozak, E. Zieliński, *Bezpieczeństwo na obszarach wodnych, wybrane aspekty*, w: *Bezpieczeństwo i ratownictwo*, red. J. Telak, E. Zieliński, wyd. Wyższa Szkoła Nauk o Zdrowiu w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2015, <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.30969>, s. 7–20 [dostęp: 30.12.2015 r.].

W 2013 r. utonęło o 340 osób więcej niż w 2010 r. i o 260 więcej niż w 2012 r. W 2014 r. miał miejsce nieznaczny spadek o 35 ofiar utonięcia w stosunku do 2013 r.¹⁸⁹

Statystyki dotyczące wypadków utonięcia były prowadzone przez Policję, WOPR, GUS, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego i inne podmioty. WOPR zaprzestał zbierania danych o wypadkach utonięcia osób po 2013 r. Najpełniejsze dane dotyczące zdarzeń utonięcia zawierają dane statystyczne publikowane przez Komendę Główną Policji, które w ujęciu tabelarycznym za lata 2011–2013 zostały przedstawione w wykazie w tabeli nr 3.

Tabela 3. Wykaz liczb wypadków utonięcia osób w województwach w latach 2011–2013

Lp.	Województwo	Liczba wypadków utonięcia		
		2011	2012	2013
1	dolnośląskie	5	12	53
2	kujawsko-pomorskie	39	43	55
3	lubelskie	38	37	54
4	lubuskie	13	19	14
5	łódzkie	18	30	44
6	małopolskie	21	17	44
7	mazowieckie	46	71	97
8	opolskie	7	10	15
9	podkarpackie	18	12	41
10	podlaskie	32	25	23
11	pomorskie	37	36	61
12	śląskie	35	30	33
13	świętokrzyskie	25	27	31
14	warmińsko-mazurskie	23	32	68
15	wielkopolskie	23	21	39
16	zachodniopomorskie	16	27	37
Razem		396	449	709

Źródło: opracowano na podstawie danych Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach.

Od maja do września 2014 r. Policja odnotowała 398 wypadków utonięcia, czyli więcej niż w całym 2011 r.¹⁹⁰ Z danych statystycznych wynika, że w 2013 r. najwięcej wypadków utonięcia miało miejsce w województwie mazowieckim – 97 zdarzeń, warmińsko-mazurskim – 67, pomorskim – 61, kujawsko-pomorskim – 55, lubelskim – 54. Największy w 2013 r. w stosunku do 2012 r. wzrost liczby wypadków skutkujących utonięciem osoby nastąpił w województwach: dolnośląskim – o 41 ofiar, warmińsko-mazurskim – o 36, podkarpac-

¹⁸⁹ Szerzej: R. Halik, A. Poznańska, W. Seroka, B. Wojtyniak, *Analiza „Wypadkowe utonięcia w Polsce w latach 2000–2012”*, „Przegląd Epidemiologiczny” 2014, nr 68, wyd. Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego Państwowego Zakładu Higieny i Polskiego Towarzystwa Epidemiologów i Lekarzy Chorób Zakaźnych, Warszawa 2014, s. 591–594, file:///C:/Users?JT/AppData/Local/Microsoft/Windows/INetCache/IE/VNNY90MD/35-Przeg_epidem_3-2014-PL.pdf [dostęp: 9.05.2016 r.].

¹⁹⁰ J. Telak, T. Kozak, E. Zieliński, *Bezpieczeństwo na obszarach wodnych, wybrane aspekty*.

JERZY TELAK

kim – o 29, małopolskim – o 27 i mazowieckim – o 26. Najwięcej przypadków tonięcia odnotowano w miesiącach letnich – lipcu i sierpniu – charakteryzujących się najwyższymi temperaturami w skali roku. W tych miesiącach doszło w 2013 r. do 332 zdarzeń tonięcia, co stanowi 43% ogółu przypadków tonięcia w całym roku. Wydaje się zachodzić związek z przypadającymi na te miesiące urlopami i feriami letnimi w szkołach, uprawianiem sportów wodnych, wędkowaniem i wypoczynkiem nad wodą. Z 12 do 43 wzrosła liczba utonięć w morzu. Rozpiętość linii brzegowej, charakterystyka terenu, falowanie przy wybrzeżach, dynamika zdarzenia na otwartym morzu powodują, że nawet specjalistyczne podmioty uprawnione do ratownictwa wodnego znajdujące się blisko tonącego i podejmujące błyskawicznie akcje ratownicze, nie zawsze są w stanie udzielić pomocy¹⁹¹.

Najwięcej wypadków utonięcia osób w 2013 r. odnotowano w: rzece – 203, jeziorze – 132, stawie – 125, zalewie – 54, w godzinach 12⁰⁰–18⁰⁰ (256), 18⁰⁰–24⁰⁰ (136), a najmniej w godzinach 24⁰⁰–06⁰⁰ (53). U 156 osób, które utonęły, stwierdzono stan nietrzeźwości, jednak nie w każdym przypadku badano stan trzeźwości ofiar. Najczęstszą przyczyną wypadków tonięcia według danych Policji to: kąpiel w miejscu niestrzeżonym lecz niezabronionym (128 ofiar), kąpiel w miejscu zabronionym (67), nieostrożność podczas przebywania nad wodą (55), łowienie ryb (37). Najwięcej wypadków miało miejsce w niedzielę (149), sobotę (123) i piątki (85). Najwięcej utonęło osób, które miały ponad 50 lat – 285, z przedziału wiekowego 31–50 lat było 178 ofiar, z przedziału wiekowego 19–30 lat było 115 ofiar, wśród nastolatków z przedziału wiekowego 15–18 lat było 45 ofiar, wśród dzieci z przedziału wiekowego 8–14 lat było 18 ofiar, a wśród dzieci do lat 7 było 14 ofiar. W 2012 r. w grupie wiekowej najmłodszych dzieci odnotowano tylko 3 wypadki utonięcia. Dodać należy, że nie w każdym przypadku rejestracji utonięcia został zaznaczony przedział wiekowy ofiary¹⁹².

Do wypadków utonięcia najczęściej dochodziło w miejscach niestrzeżonych, tzw. dzikich kąpieliskach, co pozwala dzieciom i młodzieży na podejmowanie ryzykownych działań, chociaż w ostatnich latach doszło do obniżenia liczby wypadków utonięcia (np. w 2011 r. liczba utonięć była o 55% niższa niż w 2006 r.). Szczególną uwagę należy zwracać na bezpieczeństwo kąpeli na kąpieliskach nadmorskich¹⁹³. W latach 2011–2012 zostały uregulowane sprawy bezpieczeństwa osób przebywających na obszarach wodnych, które miały istotny wpływ na poziom bezpieczeństwa osób przebywających na polskich obszarach wodnych¹⁹⁴.

¹⁹¹ Sporządzono na podstawie opracowania Komendy Głównej Policji, z wykorzystaniem danych Systemu Analitycznego KSIP (2013) i TEMIDA (2011.2012); <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/utonięcia> [dostęp: 5.10.2014 r.].

¹⁹² Tamże.

¹⁹³ Szerzej: E. Zieliński, P. Paciorek, J. Wiecek, T. Zalewski, J. Telak, K. Sadaj-Owczarek, K. Nowacka, *Taktyka działania ratowników wodnych w zdarzeniu masowego tonięcia – studium przypadku „Wicie”*, w: *Edukacja dla bezpieczeństwa zdrowia publicznego. Wybrane problemy*, red. B. Boniek, P. Paciorek, wyd. Wyższa Szkoła Gospodarki, Bydgoszcz 2014.

¹⁹⁴ Szerzej: M. Furs, J. Telak, E. Zieliński, T. Zalewski, B. Boniek, *Prawne aspekty bezpieczeństwa osób przebywających na obszarach wodnych*, w: *Edukacja dla bezpieczeństwa zdrowia publicznego. Wybrane problemy*, red. B. Boniek, P. Paciorek, wyd. Wyższa Szkoła Gospodarki, Bydgoszcz 2014, s. 107–117; J. Telak, T. Zalewski, *Selected aspects of regulating safety of people in water areas in Poland*, w: *Specialist lifesaving – selected issues*, red. I. Tabaczek-Bejster, wyd. Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów 2013.

Policja wskazała na główne przyczyny wypadków utonięcia osób:

- nadmierna brawura podczas kąpieli i pływania,
- nieznajomość zbiornika wodnego,
- brak umiejętności lub odpowiedniego przygotowania się do pływania,
- niestosowanie indywidualnych środków ochrony,
- brak właściwego nadzoru nad małoletnimi.

Na podstawie porównania danych statystycznych ryzyko utonięcia osoby w wodach polskich jest dwukrotnie wyższe od innych krajów UE. Z danych wynika, że najczęściej ofiarami utonięcia byli mężczyźni wieku od 45 do 59 lat. Mężczyźni z wykształceniem zawodowym tonęli siedmiokrotnie częściej niż ci z wykształceniem wyższym. Natomiast ryzyko śmierci w wyniku utonięcia kobiety jest pięciokrotnie niższe. Średniorocznie w Polsce na 100 tys. mieszkańców traciły życie w wyniku utonięcia dwie osoby. Średnio w krajach UE jedna osoba. Do najistotniejszych przyczyn utonięcia zalicza się pobyt na obszarze wodnym po spożyciu alkoholu. W latach 2000–2011 co czwarta ofiara utonięcia pozostawała pod wpływem alkoholu, w tym przede wszystkim mężczyzn (27,4%), mniej kobiet (9,9%). W około 40% wypadków utonięcia nie został określony stan trzeźwości. Po 2012 r. zmalała liczba projektów profilaktycznych dotyczących bezpieczeństwa na wodach. Aktywność różnych służb na wodach była stosunkowo niska, szczególnie na obszarach niestrzeżonych, tj. dzikich kąpieliskach, zbiornikach wodnych nieprzeznaczonych do uprawiania sportów i turystyki. Ponad 81% utonięć zaistniało w województwie zamieszkania ofiary utonięcia. Blisko ½ wypadków miała miejsce w okresie od czerwca do sierpnia. Polacy najczęściej tonęli w jeziorach (25%) i rzekach (21,3%), mniej w Morzu Bałtyckim (3,7%). Najwyższy współczynnik utonięć został odnotowany w województwie warmińsko-mazurskim (4,6 na 100 tys. mieszkańców). Duża wypadkowość ma miejsce w województwach o dużej liczbie zbiorników wodnych, z wyłączeniem województwa zachodniopomorskiego. Najbezpieczniej było w województwie śląskim. W latach 2000–2012 utonęło 12,7 tys., w tym 501 osób wskutek samobójstwa, 37 w wyniku działań przestępczych, 28 osób w wypadku jednostek pływających¹⁹⁵. W tabeli nr 4 i na rycinie nr 7 zostały przedstawione wypadki utonięcia osób w latach 2005–2009 w województwie świętokrzyskim¹⁹⁶.

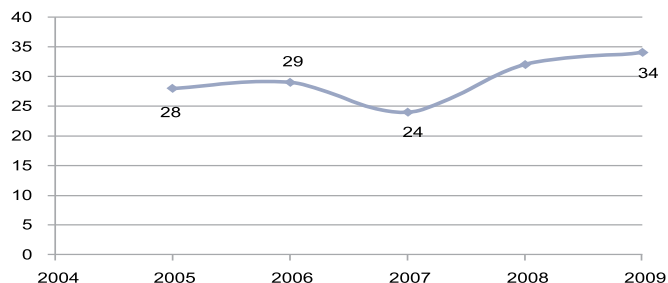
Tabela 4. Wykaz wypadków utonięcia osób w latach 2005–2009 w województwie świętokrzyskim

Rok	2005	2006	2007	2008	2009
Liczba ofiar	28	29	24	32	34

¹⁹⁵ Por.: R. Halik, A. Poznańska, W. Seroka, B. Wojtyniak, *Analiza „Wypadkowe utonięcia w Polsce w latach 2000–2012”*.

¹⁹⁶ Sprawozdanie o stanie bezpieczeństwa na obszarach wodnych, na terenie podległym Komendzie Wojewódzkiej Policji w Kielcach w roku 2009.

JERZY TELAK

Ryc. 7. Wykres wypadków utonięcia osób w latach 2005–2009 w województwie świętokrzyskim

Źródło: opracowano na podstawie danych Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach.

Istotnym czynnikiem powodującym większą liczbę wypadków utonięcia osób stanowią warunki pogodowe. Im cieplejszy i bardziej słoneczny okres, tym wypadków zdarza się więcej. W 2010 r. utonęło 35 osób, w tym 5 w wyniku powodzi w powiecie sandomierskim¹⁹⁷. W 2015 r. w województwie świętokrzyskim miało miejsce 14 wypadków utonięcia osób, których wykaz został przedstawiony tabeli nr 5¹⁹⁸.

Tabela 5. Wykaz wypadków utonięcia osób w województwie świętokrzyskim w 2015 r.

Lp.	Dzień, miesiąc	Osoba, wiek, miejsce – miejscowość
1	26 lutego	mężczyzna 64 l., rzeka, las – Samsonów
2	2 marca	chłopiec 2 l., zbiornik wodny, posesja – Strudzieniec
3	17 maja	mężczyzna 57 l., rzeka Kamienna – Starachowice
4	1 czerwca	mężczyzna 59 l., rzeka Wisła – Ożarów
5	6 czerwca	mężczyzna 63 l., rzeka Nida – Czarkowy
6	2 lipca	mężczyzna 29 l., rzeka Świślina – Jadowniki
7	4 lipca	mężczyzna 23 l., zbiornik wodny Sielpia
8	13 lipca	mężczyzna 23 l., zbiornik wodny Kadzielnia
9	15 lipca	mężczyzna 45 l., zbiornik wodny Rejów
10	18 lipca	mężczyzna 33 l., zbiornik wodny przeciwpożarowy – Starachowice
11	9 sierpnia	mężczyzna 27 l., zbiornik wodny po wyrobisku – Mnin
12	9 sierpnia	mężczyzna 58 l., rzeka Kamienna – Bałtów
13	15 sierpnia	mężczyzna 21 l., zbiornik wodny Chańcza
14	18 sierpnia	mężczyzna 44 l., rzeka Kamienna

Źródło: opracowano na podstawie danych Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach.

¹⁹⁷ Raport końcowy z przeprowadzonej operacji policyjnej pod kryptonimem „Powódź” I etap przygotowawczy i etap planowania operacyjnego, sporządził: nadkom. Michał Jończyk, podpisał Szef Sztabu Dowódcy Operacji „Powódź” mł. insp. Jarosław Wojtylak.

¹⁹⁸ Materiały Wydziału Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach.

Zdarzenia negatywne, wypadki niosą za sobą straty, w tym finansowe. Na zmniejszenie prawdopodobieństwa zaistnienia np. wypadku utonięcia osoby wpływają prowadzone działania profilaktyczne i prewencyjne, ich jakość i intensywność. Działania ratownicze zmniejszają skutki zdarzenia negatywnego. Liczy się koszty wypadków śmiertelnych, w tym w wyniku utonięcia osób. Szacuje się te koszty na podstawie wyliczeń opłat administracyjnych na opiekę medyczną oraz strat zdolności produkcyjnej i obniżenia jakości życia. Amerykański Ośrodek ds. Zwalczania i Zapobiegania Wypadkom (USCDCP) zestawiał koszty śmierci, wahające się od 2 790 000 USD do 3 610 000 USD, z kosztami inwalidztwa powstałymi na skutek wypadku na obszarze wodnym lub nad wodą, mieszczącymi się między 138 000 USD a 181 000 USD, z dodatkowymi 15 000 USD na koszty miesięcznego opiekowania się osobą chorą¹⁹⁹. Przy ubezpieczeniach osób uprawiających formy kultury fizycznej ryzyko wiąże się ze stratą finansową, ale na względzie należy mieć także skutki emocjonalne, medyczne, ekologiczne, prawne²⁰⁰.

¹⁹⁹ G.D. Witman, *Economic Cost of Drowning in Inland Lakes and Rivers*, w: „International Journal of Aquatic Research and Education. Human Kinetics” 2008, nr 1, s. 56–58; T. Zalewski, J. Telak, *Szacowanie ryzyka i kategoryzacja wskaźnikami pomiarowymi rozwoju bezpieczeństwa wodnego*, w: *Stan, perspektywy i rozwój ratownictwa, kultury fizycznej i sportu w XXI wieku*, red. M. Napierała, A. Skaliy, W. Żukow, wyd. Wyższa Szkoła Gospodarki, Bydgoszcz 2011, s. 134.

²⁰⁰ J. Bierens, *Handbook of drowning*. Springer, Berlin 2006.

ORGANIZACJA RATOWNICTWA WODNEGO W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM

2.

2.1. Kąpieliska i kryte pływalnie w województwie świętokrzyskim

Na terenie województwa świętokrzyskiego znajdują się sztuczne zbiorniki wodne (zalewy, stawy) powstałe w wyniku działalności gospodarczej lub stare fragmenty koryt rzek. Do największych należą wodne zbiorniki zaporowe w miejscowościach: Chańcza, Sielpia, Wióry, Brody Iłżeckie, Rejów, Borków, Cedzyna, Starachowice, Oksa, Gutwin oraz mniejsze w: Kielcach, Suchedniowie, Mostkach, Pińczowie, Bernatce, a także nowo utworzone w Starachowicach, Końskich, Włoszczowej i Zagnańsku. Rzeki i zbiorniki wodne są rezerwuarami wody. W pobliżu zbiorników wodnych i rzek powstały ośrodki, w których podmioty prywatne zapewniające i Ośrodki Sportów i Rekreacji stworzyły warunki do pływania, kąpania się i uprawiania sportów wodnych, w tym motorowodnych²⁰¹. Zagrożenia bezpieczeństwa powszechnego wynikają ze zdarzeń między innymi na obszarach wodnych. Obszarami wodnymi są wody śródlądowe i przybrzeżne²⁰² oraz kąpieliska, miejsca wykorzystywane do kąpiei, pływalnie i inne obiekty dysponujące nieckami base-

²⁰¹ Analiza zagrożeń na wodach w województwie świętokrzyskim, Biuro Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach, Kielce 2012.

²⁰² Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2015 r. poz. 469, z późn. zm.), art. 5.

nowymi o łącznej powierzchni powyżej 100 m² i głębokości ponad 0,4 m w najgłębszym miejscu lub głębokości powyżej 1,2 m²⁰³.

W związku z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady Europejskiej dotyczącą zarządzania jakością wody w kąpieliskach, która uchyliła dyrektywę 76/160/EWG²⁰⁴, zostały wprowadzone zmiany w ustawie – Prawo wodne. W ustawie zdefiniowano pojęcia kąpieliska, miejsca wykorzystywanego do kąpeli, klasyfikacji wody w kąpielisku, organizatora, profilu wody w kąpielisku i sezonu kąpielowego. Wyznaczonym obszarem wodnym jest kąpielisko, miejsce wykorzystywane do kąpeli, pływalnia (obiekt kryty lub odkryty, z wodą przepływową, przeznaczony do pływania lub kąpeli, posiadający co najmniej jedną nieckę basenową, z trwałym brzegiem i dnem, wyposażony w urządzenia sanitarne, szatnie i natryski) oraz inne obiekty dysponujące nieckami basenowymi o łącznej powierzchni powyżej 100 m² i głębokości ponad 0,4 m w najgłębszym miejscu lub głębokości powyżej 1,2 m, a miejscem wykorzystywanym do kąpeli jest miejsce, o którym mowa w ustawie – Prawo wodne²⁰⁵.

Zgodnie z nim kąpieliskiem jest: „wyznaczony uchwałą rady gminy wydzielony i oznakowany fragment wód powierzchniowych, wykorzystywany przez dużą liczbę osób kąpiących się, określoną w uchwale rady gminy w sprawie wykazu kąpielisk, pod warunkiem że w stosunku do tego kąpieliska nie wydano stałego zakazu kąpeli”. Nie są kąpieliskiem: „basen pływacki, basen uzdrowiskowy, zamknięty zbiornik wodny podlegający oczyszczaniu lub wykorzystywaniu w celach terapeutycznych, sztuczny, zamknięty zbiornik wodny, oddzielony od wód powierzchniowych i wód podziemnych”. Miejscem wykorzystywanym do kąpeli w rozumieniu ustawy jest: „wydzielony i oznakowany fragment wód powierzchniowych, niebędący kąpieliskiem i wykorzystywany do kąpeli”. Organizatorem może być osoba fizyczna i prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która podjęła się zorganizowania kąpieliska lub miejsca wykorzystywanego do kąpeli oraz uzyskała na to zgodę właściciela wody i przyległego gruntu, albo która prowadzi kąpielisko lub miejsce wykorzystywane do kąpeli. Klasyfikacja wody polega na: „przyporządkowaniu wody w kąpielisku do odpowiedniej klasy – ze względu na jej właściwości – dokonanych przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej na podstawie oceny jakości wody”. Profil wody w kąpielisku to: „zespół danych i informacji dotyczących cech fizycznych, geograficznych i hydrologicznych wody w kąpielisku oraz wód powierzchniowych, mających wpływ na jej jakość, wraz z identyfikacją i oceną przyczyn występowania zanieczyszczeń mogących wywierać niekorzystny wpływ na jakość wody w kąpielisku i stan zdrowia osób z niego korzystających”. Sezon kąpielowy określa się w stosownej uchwale rady gminy i jest to zazwyczaj okres między 15 czerwca a 30 września. Obowiązkiem rady gminy jest coroczne określenie do dnia 31 maja wykazu kąpielisk na terenie gminy lub na: „obszarach morskich przyległych do danej gminy”. Organizator kąpieliska do 31 grudnia roku poprzedzającego sezon kąpielowy ma złożyć do właściwego organu samorządu terytorial-

²⁰³ Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych.

²⁰⁴ Dyrektywa 2006/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 lutego 2006 r. (Dz. Urz. UE, 4.03.2006, L 64/37).

²⁰⁵ Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne, art. 9 ust. 1 pkt 5c.

JERZY TELAK

nego wniosek o umieszczenie w wykazie kąpielisk obszaru wodnego, na którym zakłada się zorganizowanie kąpieliska²⁰⁶.

W latach 60. i 70. na terenie województwa kieleckiego funkcjonowały trzy kryte pływalnie. Obiekty te były zlokalizowane w Pionkach (pływalnia powstała przed II wojną światową), w Ostrowcu Świętokrzyskim (oddana do użytku w 1954 r.) oraz w Kielcach (pływalnia zbudowana w 1964 r.) Oprócz tego istniało kilkanaście sezonowych pływalni i basenów odkrytych oraz około 20 kąpielisk zabezpieczonych przez ratowników WOPR w czasie sezonu letniego. W latach 2001–2011 nastąpił dynamiczny rozwój inwestycji związanych z budową krytych pływalni i parków wodnych. W Kielcach zbudowano 5 krytych pływalni, a na terenie województwa kilkanaście (w 1983 r. w województwie kieleckim funkcjonowały 3 kryte pływalnie). W sezonie letnim otwierane są pływalnie odkryte i kąpieliska na zbiornikach wodnych. Część pływalni znajduje się w szkołach, hotelach, centrach rehabilitacyjnych itp. Pływalnie dysponują infrastrukturą sportową, wypoczynkową i relaksacyjną (zjeżdżalnie, sauny, jacuzzi, grotty solne). Pływalnie w województwie świętokrzyskim:

1) **Kielce – powiat grodzki:**

- pływalnia kryta „MORS” przy Szkole Podstawowej nr 27, ul. Toporowskiego;
- pływalnia kryta „JURAJSKA” przy Szkole Podstawowej nr 25, ul. Jurajska;
- pływalnia kryta „ORKA” przy Szkole Podstawowej nr 24, ul. Kujawska;
- pływalnia kryta „DELFIN”, ul. Krakowska 2;
- pływalnia kryta „FOKA”, ul. Barwinek;
- pływalnia kryta, Centrum Sportowo-Rehabilitacyjne, ul. Jasna;
- pływalnia kryta, Hotel „La Mar”, ul. Sikorskiego;
- pływalnia kryta, Hotel „City Park”, ul. Paderewskiego;
- pływalnia kryta, Hotel Kongresowy, ul. Tarnowska;

2) **powiat kielecki (ziemski):**

- pływalnia kryta „PERŁA” – Sitkówka Nowiny, ul. Kubusia Puchatka;
- pływalnia kryta „KORAL” – Morawica, ul. Szklana;
- pływalnia kryta „OLIMPIC” – Strawczynek, ul. Turystyczna 6;
- pływalnia kryta, Ośrodek Rekreacyjno-Rehabilitacyjny – Piekoszów, ul. Kielecka 2;
- pływalnia kryta, Hotel „Ameliówka” – Mąchocice Kapitulne;
- pływalnia kryta, Hotel „Uroczysko” – Cedzyna 44D k/Kielc;
- pływalnia kryta – Dąbrowa k. Kielc;

3) **powiat konecki:**

- pływalnia kryta, Końskie, ul. Armii Krajowej;
- pływalnia kryta, Świętokrzyskie Centrum Rehabilitacji – Czarniecka Góra;

4) **powiat ostrowiecki:**

- pływalnia kryta „Rawszczyzna” – Ostrowiec Świętokrzyski, ul. Mickiewicza;

5) **powiat pińczowski:**

- pływalnia kryta „Delfinek” – Pińczów, ul. Siedem Źródeł 7;

6) **powiat buski:**

- pływalnia kryta – Busko-Zdrój, ul. Grota;

²⁰⁶ Tamże, art. 5 i n.

- 7) **powiat jędrzejowski:**
 - pływalnia kryta – Jędrzejów, ul. Przypkowskiego;
 - pływalnia kryta – Sędziszów, ul. Dworcowa;
- 8) **powiat sandomierski:**
 - pływalnia kryta „Błękitna Fala” – Sandomierz, ul. Zielona;
- 9) **powiat skarżyski:**
 - pływalnia kryta Skarżysko-Kamienna, ul. Spółdzielcza;
- 10) **powiat starachowicki:**
 - pływalnia kryta MCRiW – Starachowice, ul. Wojska Polskiego;
 - pływalnia kryta, Hotel „Senator” – Starachowice, ul. Krywicki;
- 11) **powiat staszewski:**
 - pływalnia kryta „Delfin” – Połaniec, ul. Witosa;
- 12) **powiat kazimierski:**
 - pływalnia kryta – Kazimierza Wielka, ul. Kościuszki;
- 13) **powiat opatowski:**
 - pływalnia kryta „Neptun” – Ożarów, ul. Ostrowiecka;
 - pływalnia kryta, Baćkowice 100;
- 14) **powiat włoszczowski:**
 - pływalnia kryta „Nemo” – Włoszczowa, ul. Wiśniowa.

Z powyższego zestawienia wynika, że w każdym powiecie województwa świętokrzyskiego znajduje się co najmniej jedna kryta pływalnia. Aby zapewnić bezpieczeństwo osób przebywających na obszarach wodnych w województwie świętokrzyskim istniała potrzeba rozwinięcia struktury organizacyjnej, a następnie stworzenia jednostkom terenowym WOPR jak najlepszych warunków do funkcjonowania. Wybrane zagadnienia organizacji ratownictwa wodnego w województwie świętokrzyskim, podstawa formalno-prawna i organizacyjna, struktury i władze WOPR w Kielcach zostały przedstawione w dalszej części pracy²⁰⁷.

2.2. Organizacja ratowników wodnych w Kielcach

Powstanie zaporowego zbiornika wodnego w Kielcach w 1957 r. oraz siedem nieszczęśliwych wypadków utonięcia stanowiły główne przyczyny decyzji władz administracyjnych i politycznych o powołaniu służby ratownictwa wodnego. Sprawy ratownictwa wodnego powierzono wówczas Kielecko-Lubelskiemu Okręgowemu Związkowi Pływackiemu. W 1957 r. przy Okręgowym Związku Pływackim powołano Komisję Ratownictwa Wodnego, która przeprowadziła pierwsze kursy dla kandydatów na ratowników wodnych. Uczestnicy tych kursów rekrutowali się głównie z istniejących sekcji pływackich klubów sportowych: Tęcza Kielce, KSZO Ostrowiec, Proch Pionki, Avia Świdnik, Czarni Radom²⁰⁸.

²⁰⁷ Analiza zagrożeń na wodach w województwie świętokrzyskim.

²⁰⁸ Informacja ze słów Prezesa Wacława Mozera i wiceprezesa ZW WOPR w Kielcach Anastazego Stępnia, Kielce 2014.

JERZY TELAK

Działalność Komisji Ratownictwa Wodnego rozwinęła się szczególnie w latach sześćdziesiątych. Największe osiągnięcia w zakresie szkolenia ratowników wodnych Komisja osiągnęła w Kielcach, Ostrowcu Świętokrzyskim, Pionkach, Białobrzegach i Radomiu. Działalność w zakresie ratownictwa wodnego była rozwijana przy współpracy z powiatowymi i miejskimi ośrodkami kultury fizycznej oraz Milicją Obywatelską. Zgodnie z wprowadzoną przez Komisję Ratownictwa przy OZP instrukcją nadawano ratownikom stopnie I i II klasy. W 1965 r. wprowadzono „nowe” legitymacje ratowników zawierające miejsca do wypełnienia danych o przebiegu pracy, badaniach lekarskich, szkoleniach i opłacaniu składek²⁰⁹.

Na I Zjeździe 12 grudnia 1968 r. została utworzona jednostka wojewódzka WOPR w Kielcach. Zgodnie z przyjętym wówczas Statutem, po dokonaniu w nim zmian przez kolejne Zjazdy, władzami Wojewódzkiego WOPR są Zjazd, Zarząd, Komisja Rewizyjna i Sąd Koleżeński, których kadencja trwa 5 lat. Dziesięć następnych (II–X) Zjazdów Wojewódzkich WOPR odbyło w miejscu i terminie ustalonym przez Zarząd Wojewódzki WOPR. W tabeli nr 6 zostały przedstawione terminy i miejsca odbycia się Zjazdów Wojewódzkich WOPR poszczególnych kadencji²¹⁰.

Tabela 6. Wykaz Zjazdów Wojewódzkich WOPR w Kielcach

Numer	Data	Miejsce	Okres kadencji
I	12 grudnia 1968 r.	Kielce	1968–1973
II	18 marca 1973 r.	Kielce	1973–1978
III	15 stycznia 1978 r.	Kielce	1978–1981
IV	4 października 1981 r.	Kielce	1981–1986
V	18 października 1986 r.	Kielce	1986–1991
VI	5 października 1991 r.	Kielce	1991–1997
VII	23 lutego 1997 r.	Kielce	1997–2003
VIII	22 lutego 2003 r.	Kielce	2003–2008
IX	19 stycznia 2008 r.	Kielce	2008–2013
X	19 stycznia 2013 r.	Nowiny	2013–2018

Źródło: opracowano na podstawie protokołów ze Zjazdów Wojewódzkich WOPR w Kielcach.

²⁰⁹ Tamże.

²¹⁰ Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w okresie II kadencji marzec 1973 r. – styczeń 1978 r., Kielce styczeń 1978 r.; Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach za 1978 r., Kielce 1979; Sprawozdanie roczne z działalności Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach w roku 1981, Kielce 1982; Protokół z obrad IV Wojewódzkiego Zjazdu Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach w dniu 4.10.1981 r., Kielce 1981; Protokół z V Wojewódzkiego Zjazdu Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach w dniu 18.10.1986 r., Kielce 1986; Sprawozdanie Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach za okres od 5.10.1991 r. do 22.02.1997 r., Kielce 1997, s. 3; Protokół z obrad VII Wojewódzkiego Zjazdu Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach w dniu 23.02.1997 r., Kielce 1997; Protokół z obrad VIII Wojewódzkiego Zjazdu Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach w dniu 22.02.2003 r., Kielce 2003; Protokół z obrad IX Wojewódzkiego Zjazdu Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach w dniu 19.01.2008 r., Kielce 2008; Protokół z X Zjazdu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach z dnia 16.02.2013 r., Kielce 2013.

Do kompetencji Zjazdu Wojewódzkiego WOPR należy:

- 1) uchwalanie zmian do Statutu Wojewódzkiego WOPR,
- 2) uchwalanie kierunków i programu działania Wojewódzkiego WOPR,
- 3) rozpatrywanie i ocena działalności Wojewódzkiego WOPR i jego władz,
- 4) wybór władz Wojewódzkiego WOPR oraz delegatów na Krajowy Zjazd,
- 5) udzielenie absolutorium ustępującym władzom Wojewódzkiego WOPR,
- 6) rozpatrywanie innych spraw wniesionych przez Zarząd lub Komisję Rewizyjną Wojewódzkiego WOPR²¹¹.

Zarząd Wojewódzkiego WOPR wybrany na Zjeździe przez delegatów składa się z 15–27 członków, a do jego kompetencji – w okresie między Zjazdami – należy kierowanie działalnością WOPR, a w szczególności:

- 1) reprezentowanie Wojewódzkiego WOPR na zewnątrz,
- 2) ustalanie okresowych planów działania,
- 3) powoływanie komisji specjalistycznych,
- 4) zarządzanie majątkiem i funduszami,
- 5) zwoływanie Zjazdu Wojewódzkiego WOPR,
- 6) podejmowanie decyzji w sprawach niezastrzeżonych do kompetencji innych władz WOPR,
- 7) rozstrzyganie sporów między członkami,
- 8) podejmowanie decyzji w sprawach skreślenia lub wykluczenia członków WOPR²¹².

Zarząd Wojewódzkiego WOPR wybiera ze swego grona Prezydium Zarządu w składzie 5 do 9 osób, w tym Prezesa, dwóch Wiceprezesów, sekretarza i skarbnika. Posiedzenia Zarządu odbywają się co najmniej dwa razy w roku, natomiast posiedzenia Prezydium Zarządu powinny odbywać się w miarę potrzeby, jednak nie rzadziej niż raz na dwa miesiące. Prezydium Zarządu Wojewódzkiego WOPR kieruje działalnością organizacji w okresie między posiedzeniami Zarządu. Komisja Rewizyjna składa się z 3 do 7 członków, w tym Przewodniczącego, jego Zastępcy i Sekretarza²¹³.

Do zakresu działania Komisji Rewizyjnej należy:

- 1) przeprowadzanie przynajmniej jeden raz w roku kontroli całokształtu działalności Wojewódzkiego WOPR ze szczególnym uwzględnieniem działalności finansowo-gospodarczej;
- 2) występowanie do Zarządu Wojewódzkiego WOPR z wnioskami wynikającymi z ustaleń kontroli i żądaniem wyjaśnień;
- 3) składanie sprawozdań Zjazdowi o stanie gospodarki oraz działalności Zarządu Wojewódzkiego WOPR, a także składowanie wniosków o udzielenie absolutorium ustępującemu Zarządowi WOPR;
- 4) koordynowanie działalności Komisji Rewizyjnych Oddziałów; posiedzenia Komisji Rewizyjnej odbywają się co najmniej 2 razy w roku²¹⁴.

²¹¹ Statut Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach, KRS: 0000088541, REGON: 000824681.

²¹² Tamże.

²¹³ Tamże.

²¹⁴ Tamże.

JERZY TELAK

Sąd Koleżeński prowadził sprawy związane z przestrzeganiem przez ratowników właściwych zasad moralnych i etycznych. Sąd zajmował się rozstrzyganiem sporów oraz rozpatrywaniem skarg i zażaleń dotyczących pracy ratowników. Do zadań Sądu należało podejmowanie decyzji w sprawach kar dyscyplinarnych, w tym w sprawach skreślenia i wykluczenia członków wojewódzkiego WOPR lub ponownego ich przyjęcia²¹⁵.

Działalność Zarządu Wojewódzkiego WOPR polegała w znacznym stopniu na nadzorze i koordynacji pracy komisji powołanych do prowadzenia przydzielonych zadań. W strukturze organizacyjnej Wojewódzkiego WOPR w Kielcach funkcjonowała Komisja Szkoleniowa, Komisja Sprzętowa i Komisja Organizacyjno-Propagandowa²¹⁶.

Podczas I Wojewódzkiego Zjazdu WOPR w Kielcach, zgodnie z podziałem administracyjnym kraju, zostały powołane Oddziały Wojewódzkiego WOPR w Kozienicach, Pionkach, Radomiu, Jędrzejowie, Pińczowie, Sandomierzu i Białobrzegach. Wraz z tym na poziom terenowy została przeniesiona podstawowa działalność organizacyjna. Istotnym osiągnięciem władz I kadencji było uzyskanie z dniem 1 czerwca 1971 r. osobowości prawnej jednostki wojewódzkiej WOPR w Kielcach²¹⁷.

Komisja Szkoleniowa zajmowała się: szkoleniem ratowników, organizowaniem szkolenia umożliwiającego uzyskanie patentów na stopień sternika motorowodnego, prowadziła podstawową naukę pływania w ramach akcji „Już Pływam”, organizowała zawody ratownicze i maratony pływackie²¹⁸. Do najistotniejszych przedsięwzięć szkoleniowych należała, podjęta w 1970 r. na podstawie uchwały – Zarząd Wojewódzki WOPR, weryfikacja ratowników. Zawiadomienia o weryfikacji wysłano do 305 ratowników działających na obszarze województwa. Ogółem zweryfikowano 198 ratowników, przyznając następujące stopnie: młodszego ratownika – 104 osobom, ratownika wodnego – 86 osobom, starszego ratownika – 2 osobom i stopnie instruktora – 6 osobom²¹⁹. Szkolenie ratowników wodnych na terenie województwa kieleckiego, a następnie świętokrzyskiego prowadzili instruktorzy ratownictwa wodnego²²⁰.

Komisja Sprzętowa zajmowała się: gospodarką i zabezpieczeniem sprzętu ratowniczego – łodziami ratowniczymi i silnikami, zapewnianiem konserwacji i naprawy sprzętu pływającego, dokonywaniem przydziału sprzętu ratowniczego na poszczególne obszary wodne i kąpieliska, prowadziła dokumentację związaną z dyslokacją sprzętu, nadzorowała przechowywanie sprzętu pływającego w okresie zimowym²²¹.

Komisja Organizacyjno-Propagandowa opracowywała roczne plany działalności wojewódzkiego WOPR, animowała współpracę z organizacjami PCK, OZZ, ZHP, Policją, Strażą Pożarną oraz administracją rządową i samorządową, a także odpowiadała za kontakty z mediami.

²¹⁵ Tamże.

²¹⁶ Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach za lata 1969–1972, Kielce, marzec 1973.

²¹⁷ Tamże.

²¹⁸ Regulamin Komisji Szkoleniowej Wojewódzkiego WOPR w Kielcach, ZW WOPR w Kielcach.

²¹⁹ Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach za lata 1969–1972, Kielce, marzec 1973.

²²⁰ Ze słów W. Mozera.

²²¹ Regulamin Komisji Sprzętowej Wojewódzkiego WOPR w Kielcach, ZW WOPR w Kielcach.

Do zadań komisji należało sprawowanie kontroli nad funkcjonowaniem kąpielisk i organizowanie konkursów „Ratujmy tonących” i „Bezpieczny wypoczynek nad wodą”²²².

Podczas X Zjazdu wypracowano wnioski do Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach w sprawie powoływania Oddziałów WOPR, inwentaryzacji składników majątkowych, kontynuacji konkursu rysunkowego dla dzieci i młodzieży szkolnej pt. „Bezpieczny wypoczynek nad wodą” i dla drużyn WOPR pt. „Ratujmy Tonących”, doposażenia drużyn WOPR w sprzęt ratowniczy, akcji nauki pływania dla dzieci pod hasłem „Świętokrzyskie samorządy z WOPR uczą pływać dzieci”, kontynuacji szkolenia i Mistrzostw Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie, inicjacji Okręgu Polskiego Związku Motorowodnego i Narciarstwa Wodnego w Kielcach, kontynuowania działalności wydawniczej, programów pozyskiwania środków na działalność statutową Wojewódzkiego WOPR. Do X Krajowego Zjazdu WOPR zostały skierowane wnioski o:

- opracowanie i wdrożenie jednolitych programów szkolenia na stopnie ratownicze, a następnie dostosowanie ich do aktualnych potrzeb i obowiązujących przepisów prawa;
- organizowanie Międzynarodowych Mistrzostw Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie w Chańcu;
- przygotowanie i publikowanie corocznie aktualizowanego *Poradnika Ratownika WOPR*²²³.

Struktura organizacyjna jednostki wojewódzkiej WOPR w Kielcach została przedstawiona w załączniku nr 1. Statutowe działania organizacyjne, zastosowane różnorodne formy profilaktyczne i prewencyjne w praktyce przez WOPR w województwie kieleckim i świętokrzyskim zostały opisane w następnej części pracy.

2.3. Działalność WOPR w województwie świętokrzyskim

Zaistniałe wypadki utonięcia osób w zbudowanym w 1957 r. zbiorniku wodnym w Kielcach w rejonie ul. Jesionowej skutkowały zatrudnieniem w 1958 r. dwóch ratowników wodnych. Ratownicy patrolowali obszar wodny i nadzorowali wypożyczalnię sprzętu pływającego z 25 kajakami. Dla ratowników i funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej z posterunku wodnego zostały udostępnione pomieszczenia w budynku nad zbiornikiem, który należał do Zarządu Zieleni Miejskiej, a następnie do Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej miasta. Zaporowy zbiornik wodny w Cedzynie znajduje się na wschodzie w nieznaczej odległości od miasta Kielce. Od chwili jego zalania w 1976 r. stał się on miejscem do uprawiania sportów wodnych, wypoczynku i spędzania wolnego czasu mieszkańców Kielc i okolic. Od początku zostały wyznaczone na nim dwa kąpieliska. Wojewódzki Ośrodek Sportu i Rekreacji zaadaptował znajdujący się nad brzegiem zbiornika budynek dla celów administracyjnych, w którym miejsce znaleźli ratownicy WOPR i członkowie klubu żeglarskiego

²²² Regulamin Komisji Organizacyjno-Propagandowej Wojewódzkiego WOPR w Kielcach, ZW WOPR w Kielcach.

²²³ Protokół Komisji Uchwał i Wniosków X Zjazdu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach, Kielce 2013.

JERZY TELAK

„MEWA”. Nad brzegiem zbiornika w Cedzynie, w tzw. „Domku Maja”, WOPR zorganizował bazę ratowniczą, następnie ośrodek szkoleniowy zainicjował budowę hangaru na łódzie i sprzęt ratowniczy. Po rozwiązaniu WOSiR teren został przekazany gminie Górno, a zabudowania wraz ze sprzętem przejął WOPR w Kielcach. W 2000 r. została podpisana na okres 25 lat umowa użyczenia terenu między gminą Górno a wojewódzkim WOPR w Kielcach. Ze względu na zły stan techniczny budynku WOPR w kolejnych latach dokonał wymiany okien oraz przeprowadził remont dachu i instalacji ogrzewania c.o. Baza WOPR nad zalewem w Cedzynie była wykorzystywana przede wszystkim do prowadzenia szkoleń ratowników wodnych, sterników motorowodnych i żeglarzy. Przez wiele lat mieścił się w niej sezonowy posterunek Policji Wodnej. Miasto Pińczów leży nad malowniczo meandrującą rzeką Nida, która okresowo wylewała, stwarzając wiele problemów i zagrożeń. Nad rzeką znajdowała się stacja wodna PTTK, siedzibę miał Klub Wodny „KON-TIKI” i jedna z pierwszych drużyn WOPR w województwie kieleckim. W 1969 r. została zbudowana siedziba Miejskiego Ośrodka Sportu i Turystyki, w której jeden z lokali oddano do dyspozycji WOPR. W 1969 r. rozpoczęła się regulacja rzeki Nidy, co spowodowało, że w 1971 r. jej koryto zostało znacząco odsunięte od miasta. Starorzecze stało się zbiornikiem retencyjnym o powierzchni około 11 ha. Nad brzegiem zbiornika w 1975 r. zostały zbudowane obiekty Klubu Wodnego „KON-TIKI”. W pomieszczeniach klubu mieściła się baza WOPR, okresowo wykorzystywana do celów szkoleniowych. Do zadań ratowników WOPR należało zabezpieczenie obszaru wodnego z kąpieliskiem, prowadzenie wypożyczalni sprzętu oraz organizowanie i zabezpieczanie spływów kajakowych na Nidzie. Opuszczona poprzednia siedziba klubu popadła w ruinę, a zbiornik w Pińczowie ulegał systematycznej degradacji. Klub Wodny „KON-TIKI”, PTTK i WOPR pod koniec lat 80. przeniosły się do nowych obiektów MOSiR w Pińczowie. Do chwili obecnej ratownicy WOPR korzystają z pomieszczeń w tym obiekcie²²⁴.

Po zakończeniu eksploatacji kopalni piasku w Starachowicach w miejscu zalanego wyrobiska powstał zbiornik wodny, którego nazwa „Piachy” nawiązywała do prowadzonej tam wcześniej działalności. Zbiornik ten, ze względu na czystą wodę, piaszczyste dno i nabrzeże jest wykorzystywany do uprawiania sportów wodnych. Władze miasta i działacze WOPR od początku zapewniali wysoki standard bezpieczeństwa na „Piachach”. Na plaży corocznie jest organizowane stanowisko ratowników. Początkowo WOPR przechowywał sprzęt ratowniczy w zakładach remontowych fabryki STAR, a następnie w wyremontowanym budynku stancji ratowniczej przy plaży głównej. Do chwili obecnej baza spełnia swoją rolę i jest w pełni wykorzystywana przez ratowników WOPR. Kilka lat temu wybudowano odrębny budynek z pomieszczeniami sanitarnymi²²⁵.

Częściowo przylegający do obszarów leśnych, malowniczo położony wodny zbiornik zaporowy „Lubianka” stanowi kolejne miejsce do wypoczynku i uprawiania sportów wodnych w Starachowicach. Zbudowane pomosty wyznaczają kąpielisko, a budynki magazynowo-socjalne stanowią zaplecze także dla ratowników WOPR. Nad bezpieczeństwem osób kąpiących się i wypoczywających nad wodą w sezonie czuwało co najmniej 5 ratowników WOPR zatrudnionych przez MOSiR. Zbiornik ten jest wykorzystywany do szkole-

²²⁴ Zbiór sprawozdań jednostki terenowej WOPR w Pińczowie, Biuro ZW WOPR w Kielcach.

²²⁵ Informacja Zarządu jednostki terenowej WOPR w Starachowicach, Biuro ZW WOPR w Kielcach.

nia ratowników wodnych, sterników motorowodnych i pletwonurków. W czerwcu 2011 r. odbyły się w Lubiancie I Mistrzostwa Polski Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie²²⁶.

Nad zbiornikiem wodnym w Brodach Iłżeckich powstały dwie bazy WOPR wyposażone w sprzęt ratowniczy. Jedna baza została utworzona przy ośrodku wypoczynkowym Huty Ostrowiec, a druga baza WOPR powstała przy ośrodku Zakładów Metalowych „Zębiec”. Po zmianie właścicieli obu ośrodków, baza WOPR została przeniesiona w inne miejsce²²⁷.

Jezioro Chańcza powstało w wyniku przegrodzenia rzeki Czarna Staszowska zaporą wybudowaną w latach 1974–1984. Zbiornik znajduje się w południowo-wschodniej części Świętokrzyskiego i leży na wysokości 217,8 m nad poziomem morza, od zapory w kierunku północnym do mostu na rzece Łagowicy posiada długość 5,4 km, jego szerokość waha się od 300 do 900 m, przy normalnym poziomie przepływu wody wynosi 340 ha, pojemność całkowita 19,31 mln m³. Największa głębokość około 11 m znajduje się w pobliżu zapory. W trakcie budowy zbiornika Chańcza na rzece Czarnej Staszowskiej w 1983 r. wyznaczono sześć miejsc na kąpieliska, pod które dno zbiornika zostało wyrównane. WOPR wskazał dwa miejsca z obu stron jeziora na bazy WOPR. Po uzgodnieniach z Inspektorem Eksploatacji Wód w Krakowie, WOPR przystąpił do organizowania baz, jednej przy zatoce od strony wsi Chańcza, drugiej bliżej zapory z dojazdem od wsi Życiny. Przy budowie obiektów bazy pomagały następujące podmioty: Rejonowe Przedsiębiorstwo Dróg Publicznych w Staszowie, Zarząd Spółdzielni Inwalidów „Jedność” w Staszowie oraz Przedsiębiorstwo „Budrem” z Kielc. W bazie zostały wybudowane cztery drewniane domki i hangar. Urząd Wojewódzki kupił od lasów państwowych w Łagowie 1,3 ha gruntu przyległego do bazy, który przekazano w użytkowanie WOPR. To pozwoliło rozbudować bazę o 6 kolejnych domków, na które drewno nieodpłatnie przekazał właściciel tartaku w Rakowie²²⁸.

W 1984 r. grupa ratowników WOPR rozpoczęła w sezonie letnim pierwsze patrole prewencyjne na jeziorze Chańcza. Było ono patrolowane corocznie przez ratowników WOPR w Kielcach przy wsparciu ratowników Tarnobrzieskiego WOPR. W porozumieniu z Prezesem Tarnobrzieskiego WOPR została zorganizowana druga baza ratownicza na jeziorze po stronie miejscowości Chańcza, z której często wyruszały patrole prewencyjne WOPR. Na terenie bazy WOPR funkcjonował Posterunek Wodny Policji. W pierwszych latach działalności Policja patrolowała jezioro Chańcza na łodziach WOPR. Baza WOPR zapewniła możliwość prowadzenia kursów ratowniczych i motorowodnych na zalewie oraz umożliwiła organizację I Mistrzostw Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie (2002 r.). Przez wiele lat 15 sierpnia na Chańczy odbywały się maratony pływackie współorganizowane przez WOPR. Na jeziorze Chańcza WOPR przeprowadził wiele szkoleń z zakresu ratownictwa wodnego i kursów motorowodnych²²⁹.

Miejscowość Sielpia Wielka (powiat konecki) leży wśród lasów sosnowych na Wzgórzach Koneckich nad 63-hektarowym zaporowym zbiornikiem wodnym „Sielpia”, który powstał w połowie lat 60. XX w. na powierzchni 57 ha w wyniku spiętrzenia wody na rzece Czarna Konecka, będącej dopływem rzeki Pilica, zasilany także wodą z rzeki Taraska. Na zbiorni-

²²⁶ Tamże.

²²⁷ Informacja Zarządu jednostki terenowej WOPR w Ostrowcu Świętokrzyskim, Biuro ZW WOPR w Kielcach.

²²⁸ W. Mozer, M. Dubik, *Informacja o działalności WOPR na jeziorze Chańcza*, Biuro ZW WOPR w Kielcach.

²²⁹ Informacja Zarządu jednostki terenowej WOPR w Ostrowcu Świętokrzyskim.

JERZY TELAK

ku znajdują się dwie wyspy oraz moło daleko wchodzące w jego obszar. W lesie nad tym zbiornikiem, znajdującym się przy trasie Końskie – Kielce, zostało zlokalizowanych wiele ośrodków, które z bazą noclegową dla ponad 5 tys. osób stanowią największy kompleks wypoczynkowy w województwie świętokrzyskim²³⁰. Bliski dostęp do wody i doskonałe warunki do uprawiania sportów wodnych wymagały zapewnienia bezpieczeństwa osobom kąpiącym się i pływającym. Bezpośrednio po zakończeniu spiętrzania wody w zbiorniku Sielpia w pobliżu restauracji „Leśniczanka” pracowali ratownicy WOPR²³¹.

Koło Staszowa na stawach w Golejowie zostało zbudowane kąpielisko ograniczone pomostami. Od wielu lat kąpielisko służy wypoczywającym mieszkańcom Staszowa i okolicznych miejscowości²³².

Ostrowiec Świętokrzyski szczycił się posiadaniem pierwszej krytej pływalni wybudowanej po II wojnie światowej w 1954 r. Przedtem w okresie letnim pływacy trenowali na stawie w pobliżu huty. Później wybudowano kilka basenów pływackich na „Rawszczyźnie”. W ośrodku wypoczynkowym na Romanowie została utworzona baza WOPR, odbywały się szkolenia Sekcji Żeglarskiej utworzonej przy hucie, która przeniosła się na zbiornik wodny w Brodach Łżeckich. Atrakcją latem były stawy w Gutwinie, z przystanią i wyznaczonymi dwoma kąpieliskami, zapleczem socjalnym i parkiem linowym²³³.

Zaporowy zbiornik wodny w Suchedniowie, otoczony zielonymi latem drzewami i krzewami, ze stosunkowo czystą wodą, posiadał bardzo dobrze zagospodarowane kąpielisko administrowane przez MOSiR. Obok kąpieliska został zorganizowany kamping, wraz z obiektem hotelowym i drewnianymi domkami oraz obiektami z rozwiniętą infrastrukturą sportową. Znaczący wkład w rozwój ośrodka i kąpieliska włożyli ratownicy WOPR, którzy pełnili funkcje kierowników ośrodka. Kąpielisko spełniało najwyższe standardy bezpieczeństwa²³⁴. WOPR posiadał bazy i obiekty, wykorzystywane przez ratowników wodnych, przy świętokrzyskich zbiornikach wodnych w miejscach, które zostały wskazane na rycinie nr 8.

Ryc. 8. Lokacja baz i obiektów jednostki wojewódzkiej WOPR w Kielcach

Źródło: opracowano na podstawie ewidencji Biura Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach.

²³⁰ <http://www.stat.gov.pl/broker/access/performSearch.jspa?searchString=Sielpa%20Wielka&level=miejsce&wojewodztwo=2219&powiat=&gmina=&miejscowosc=&advanced=true> Główny Urząd Statystyczny: Rejestr TERYT [dostęp: 6.08.2016 r.].

²³¹ M. Dubik, *Informacja o działalności WOPR na zbiorniku Sielpia*, ZW WOPR w Kielcach, Kielce.

²³² Materiały Biura Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach.

²³³ Informacja Zarządu jednostki terenowej WOPR w Ostrowcu Świętokrzyskim.

²³⁴ Ze słów W. Mozera.

Bazy i obiekty WOPR nad zbiornikami wodnymi województwa świętokrzyskiego zostały ponumerowane dla każdej z miejscowości odrębnie, tj.: Bolmin – 1, Oksa – 2, Klekot – 3, Sielpia – 4, Bernatka – 5, Lubianka – 6, Piachy – 7, Gutwin – 8, Mostki – 9, Rejów – 10, Radzanów – 11, Borków – 12, Chańcza – 13, Pińczów – 14, Golejów – 15, Andrzejówka – 16, Kielce – 17, Suchedniów – 18, Klimontów – 19, Skalbmierz – 20, Koprzywnica – 21, Cedzyna – 22, Jaśle – 23, Umer – 24, Kaniów – 25, Lipownica – 26, Sędziszów – 27, Wilków – 28, Bogoria – 29, Nieskurzów – 30.

Do najważniejszych baz ratownictwa wodnego oraz ośrodków i obiektów przywodnych wykorzystywanych do szkolenia ratowników WOPR w województwach kieleckim i świętokrzyskim w latach 1969–1991 należały: Baza szkoleniowo-sprzętowa nad jeziorem Chańcza (4 domki kampingowe i hangar o powierzchni 264 m² zbudowane w 1984 r.), WOPR-ówka nad jeziorem Cedzyna (dwa pomieszczenia w domku na przystani WOSiR w Kielcach), WOPR-ówka nad zbiornikiem „Piachy” k. Starachowic (1986), Baza w Brodach Kieleckich nad zbiornikiem Brody (pomieszczenie udostępnione przez Ośrodek Huty im. M. Nowotki) oraz pomieszczenia i magazyny udostępnione przez: MOSIR Kielce (nad zbiornikiem w Kielcach), MOSIR Ostrowiec Świętokrzyski – Gutwin w zespole basenów Rawszczyzna, MOSIR Końskie (nad zbiornikiem w Sielpi), MOSIR Skarżysko-Kamienna (nad zbiornikiem Bernatka), LOK Ostrowiec Świętokrzyski (nad zbiornikiem Romanów), Zakłady Metalowe MESKO Skarżysko-Kamienna (nad zbiornikiem Rejów). Zarząd Wojewódzki WOPR w Kielcach planował dostosowanie do potrzeb drużyn WOPR obiektów nad zbiornikami wodnymi w Bolminie k. Chęcina, w Borkowie k. Kielc, w Sukowie k. Kielc, w Oksie k. Jędrzejowa i Klekot k. Włoszczowej. Plany te ze względu na brak środków finansowych zrealizowano w ograniczonym zakresie. Z inicjatywy WOPR w 1991 r. został zbudowany i oddany do użytku obiekt magazynowo-garażowy na zapleczu Hali Widowiskowo-Sportowej w Kielcach przy ul. Waligóry. Lokalizacja tego obiektu była korzystna ze względu na niewielką odległość od biura Zarządu Wojewódzkiego WOPR. Duża powierzchnia garażu umożliwiła poza magazynowaniem sprzętu na dokonywanie drobnych jego naprawy i przeglądów silników do łodzi ratowniczych²³⁵.

W wyniku secesji, dokonanej przez grupę działaczy Wojewódzkiego WOPR w Kielcach, w 2013 r. zostało utworzone Świętokrzyskie Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, jako samodzielne niezależne stowarzyszenie instruktorów i ratowników WOPR. Stowarzyszenie to uzyskało zgodę MSW na prowadzenie działalności ratowniczej²³⁶.

Świętokrzyskie WOPR zostało powołane z inicjatywy grupy młodych członków WOPR nieakceptujących działania władz jednostki wojewódzkiej WOPR w Kielcach. Przedsięwzięcie to było trudne w realizacji ze względu na brak środków, sprzętu oraz nowo wprowadzone przepisy dotyczące ratownictwa wodnego. 6 czerwca 2014 r. Minister Spraw Wewnętrznych wydał zgodę i wpisał Świętokrzyskie WOPR na listę podmiotów uprawnionych do wykonywania ratownictwa wodnego²³⁷.

²³⁵ Wykaz baz i obiektów Wojewódzkiego WOPR w Kielcach, Biuro ZW WOPR w Kielcach.

²³⁶ Statut Świętokrzyskiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, KRS: 0000491071, REGON: 260743254.

²³⁷ Ze słów Prezesa Świętokrzyskiego WOPR 17 lutego 2016 r.; <http://www.swietokrzyskiewopr.eu/news.php> [dostęp: 10.01.2016 r.].

JERZY TELAK

W sezonie letnim 2014 r. Świętokrzyskie WOPR podjęło się na terenie województwa świętokrzyskiego obsługi ratowniczej kąpielisk w: Ostrowcu Świętokrzyskim, Cedzynie, Zagnańsku (Kaniów, Umer), Morawicy, Opatowie, Bogorii. Kąpieliska te zostały wyposażone w zgodny z obowiązującymi przepisami sprzęt ratowniczy (łódzie wiosłowe, torby ratownicze, deski ortopedyczne, pasy ratownicze, koła, bojki, rzutki itd.), a ratownicy wodni w odzież ratowniczą ze znakiem ŚWOPR. W drugiej połowie 2014 r. do stowarzyszenia dołączyli niemal wszyscy ratownicy wodni zatrudnieni na pływalniach województwa świętokrzyskiego. Zainteresowaniem cieszyły się kursy ratownicze organizowane przez Świętokrzyskie WOPR, które jako jedyne w województwie dysponowało wówczas kadrą przeszkoloną w Ośrodku Szkolenia WOPR „Tama” w Rajgrodzie. Zarząd Świętokrzyskiego WOPR utworzył Centralny Ośrodek Egzaminacyjny na Krytej Pływalni „Koral” w Morawicy²³⁸.

Zainteresowanie szkoleniami prowadzonymi przez Świętokrzyskie WOPR powodowało rozszerzenie o kursy Kwalifikowanej Pierwszej Pomocy, szkolenia motorowodne, żeglarskie, nurkowe, sportowe kursy instruktorskie. W uzupełnieniu szkoleń była prowadzona nauka pływania i doskonalenie umiejętności pływackich oraz pokazy i prelekcje z zakresu bezpiecznego zachowania się na obszarze wodnym i terenie przywodnym oraz pierwszej pomocy. Dzięki aktywności Świętokrzyskie WOPR stało się pożądanym partnerem dla samorządów lokalnych i innych podmiotów zainteresowanych stanem bezpieczeństwa na wodach. Wspólnie z „Targami Kielce” Świętokrzyskie WOPR w 2014 i 2015 r. zrealizowało projekt „Bezpieczna Woda” i „Bezpieczny Łód”, adresowane do dzieci i młodzieży szkolnej w celu poprawy bezpieczeństwa nieletnich podczas wakacji i ferii zimowych. Młodzież i dzieci były uczone poprawnego i bezpiecznego udzielania pierwszej pomocy. W pierwszej edycji projektów zostało przeszkolonych blisko 2 tys. dzieci. W sezonie 2015/2016 liczba dzieci podczas akcji „Bezpieczny Łód” była wyższa od poprzedniej. W akcji tej wzięli udział zawodnicy klubów: Vive Tauron Kielce (męski klub piłki ręcznej), Korona Kielce (męski klub piłkarski), Effector Kielce (męski klub siatkarski)²³⁹.

Na II i III Salonie Turystyki i Sportów Wodnych – Kielce Sport Expo 2015 na stoisku Świętokrzyskie WOPR zaprezentowało sprzęt do ratownictwa wodnego, a także przeprowadziło szkolenia dla samorządów z zakresu obsługi ratowniczej oraz zabezpieczania kąpielisk, miejsc wykorzystywanych do kąpiei i pływalni. Została podjęta współpraca z PSP, Policją, Państwowym Systemem Ratownictwa Medycznego, samorządami lokalnymi, Krytą Pływalnią „Koral” w Morawicy, Krytą Pływalnią „Neptun” w Ożarowie, Klubem Morskim „Horn”, UKS Zalew Kielce, Policealną Szkołą Medyczną w Morawicy, Związkiem Harcerstwa Polskiego i wieloma organizacjami, które zajmują się problematyką bezpieczeństwa²⁴⁰. Świętokrzyskie WOPR postanowiło organizować co roku 6 grudnia na Krytej Pływalni „Neptun” w Ożarowie Zimowe Drużynowe Mistrzostwa Województwa Świętokrzyskiego w Ratownictwie Wodnym, podczas których dla publiczności są prowadzone szkolenia z zakresu pierwszej pomocy. W zawodach tych mogą brać udział drużyny z terenu województwa świętokrzyskiego. Letni odpowiednik mistrzostw stanowią indywidualne zawody

²³⁸ Informacja Świętokrzyskiego WOPR z 17 lutego 2016 r., Kielce 2016.

²³⁹ Tamże.

²⁴⁰ Tamże.

ratownicze organizowane na zbiorniku w Cedzynie, połączone z organizowanym przez Klub Morski „Horn” Dniem Dziecka na wodzie²⁴¹.

Od chwili założenia Świętokrzyskie WOPR systematycznie zwiększało swoje zasoby osobowe, z kilkudziesięcioosobowej grupy założycielskiej do ponad 300 członków na koniec 2015 r. Służy temu m.in. cykl bezpłatnych szkoleń doskonalących ratowników wodnych bez względu na ich przynależność organizacyjną. Na zorganizowanych zajęciach ratownicy doskonaliły techniki ratownicze, ćwiczą obsługę sprzętu oraz pogłębiają wiedzę z zakresu przepisów prawnych i ich interpretacji²⁴².

2.4. Działania drużyn WOPR w województwie świętokrzyskim

Čłonkowie WOPR zrzeszali się w drużynach działających przy organizacjach, instytucjach, zakładach pracy, które podlegały bezpośrednio oddziałom lub jednostkom wojewódzkim WOPR. Pierwsze drużyny WOPR w województwie kieleckim zostały utworzone w 1971 r. Zgodnie z ówczesnym podziałem administracyjnym kraju powołano oddziały WOPR w Białobrzegach, Pionkach, Radomiu, Jędrzejowie, Pińczowie, Sandomierzu i Ostrowcu Świętokrzyskim. W ramach organizacji tych oddziałów rozpoczęły działalność pierwsze drużyny WOPR. W następnych latach powstały drużyny WOPR w Starachowicach, Kielcach, Końskich, Skarżysku-Kamiennej, Busku-Zdroju, Brodach Iłżeckich, Suchedniowie i Staszowie²⁴³.

Zadaniem drużyn WOPR było patrolowanie i zabezpieczanie w zakresie ratownictwa wodnego otwartych obszarów wodnych, organizowanie kąpielisk, czuwanie nad bezpieczeństwem osób kąpiących się, pływających i wypoczywających nad wodą, niesienie pomocy osobom zagrożonym utratą życia lub zdrowia na obszarze wodnym. W latach 1973–1978 na terenie województwa kieleckiego działało 25 drużyn WOPR²⁴⁴. W latach 1978–1981 liczba ta została zwiększona do 30 drużyn WOPR, w tym z rejonu Ostrowca Świętokrzyskiego 13 drużyn, które przepracowały społecznie tysiące godzin na obszarach wodnych. Ratownicy WOPR w Kielcach przepracowali wiele godzin bez wynagrodzenia finansowego. W tabeli nr 7 został przedstawiony wykaz godzin społecznie przepracowanych przez drużyny WOPR w latach 1982–2011²⁴⁵.

²⁴¹ Tamże.

²⁴² Ze słów Prezesa Świętokrzyskiego WOPR 17 lutego 2016 r.

²⁴³ Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach za lata 1969–1972, Kielce, marzec 1973.

²⁴⁴ Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w okresie II kadencji, marzec 1973 r. – styczeń 1978 r.

²⁴⁵ Informacja z działalności Wojewódzkiego WOPR w Kielcach (1978–1981), ZW WOPR w Kielcach, Kielce 1982.

JERZY TELAK

Tabela 7. Wykaz godzin przepracowanych przez drużyny WOPR w Kielcach w latach 1982–2011

1982		1983		1984		1985		1986	
A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
24	12 400	19	18 967	16	16 160	17	10 787	18	11 298
1987		1988		1989		1990		1991	
A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
19	10 874	15	18 952	17	20 980	19	10 720	19	15 700
1992		1993		1994		1995		1996	
A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
14	19 054	8	12 469	14	13 286	14	17 210	14	14 381
1997		1998		1999		2000		2001	
A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
10	10 061	10	8911	14	19 632	13	9781	12	8814
2002		2003		2004		2005		2006	
A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
17	42 136	14	45 101	13	45 602	16	46 131	15	48 335
2007		2008		2009		2010		2011	
A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
13	45 283	18	46 596	13	7456	13	5852	12	5364

Legenda:**A** – liczba drużyn WOPR**B** – liczba przepracowanych godzinŹródło: opracowano na podstawie *Sprawozdania rocznego Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach*.

Za środki finansowe przekazywane z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej, a następnie z budżetu państwa i kierowane poprzez Biuro ZG WOPR, był zakupywany sprzęt ratownictwa wodnego. Sprzęt nabywany za środki z pierwszego źródła w całości, a z drugiego w części przeznaczonej na jednostkę wojewódzką WOPR w Kielcach był przekazywany nieodpłatnie w użytkowanie drużynom WOPR. Uzyskana w 2014 r. kwota 48 500 PLN w formie dotacji wydaje się być rażąco niska w stosunku do 12 538 507,09 PLN przekazanych 60 podmiotom działającym w zakresie ratownictwa wodnego (34 podmioty nie otrzymały żadnej dotacji)²⁴⁶.

Członkowie drużyn WOPR pełnili nad wodami i na obszarach wodnych „służbę ratowniczą” w ramach społecznych dyżurów. Najbardziej aktywni członkowie WOPR przeprowadzili wiele przedsięwzięć profilaktycznych w postaci pogadek w szkołach, na koloniach i obozach letnich, a także zorganizowanych formach wypoczynku z zakresu bezpiecznego kąpienia się, pływania i uprawiania sportów oraz pobytu na obszarach wodnych, popula-

²⁴⁶ M. Gikiewicz, *Współdziałanie samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi w zakresie bezpieczeństwa na obszarach wodnych*, w: *Bezpieczna woda*, cz. 2, red. J. Telak, O. Galarowicz, Warszawa 2015, s. 73–88.

ryzując idee i zadania statutowe WOPR. Aktywność ta miała znaczący wpływ na wzrost bezpieczeństwa, zmniejszanie się liczby osób tonących w wodach powszechnie dostępnych oraz popularyzację WOPR, co skutkowało napływem nowych członków do stowarzyszenia. Gminy, na których terenie powstały nowe zbiorniki wodne, otrzymały pomoc od WOPR w organizacji miejsc do kąpeli oraz zabezpieczenia obszarów wodnych i terenów przywodnych. Pomoc ta dotyczyła wskazania miejsc usytuowania, zagospodarowania i wyposażenia kąpielisk. W 2015 r. w przedsezonowych spotkaniach z przedstawicielami gmin wzięli udział przedstawiciele Policji, PSP, Sanepidu, Kuratorium Oświaty i Wydziału Handlu, PCK i WOPR, zostały omówione sprawy bezpieczeństwa na obszarach wodnych i działań w trakcie sezonu letniego. Podczas spotkań w Wydziale Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego ŚUW zostały przedyskutowane zagadnienia związane z bezpieczeństwem na wodach oraz interpretacje obowiązujących przepisów prawnych²⁴⁷.

W 2015 r. całoroczna baza ratownicza WOPR funkcjonowała nad zbiornikiem wodnym w miejscowości Cedzyna, a baza sezonowa nad jeziorem Chańcza. W wykazie zostało podanych 139 ratowników wodnych, którymi dysponował Wojewódzki WOPR, w tym 19 ratowników od czerwca do września zostało zatrudnionych do zabezpieczenia kąpielisk i miejsc przeznaczonych do kąpeli w miejscowościach: Radzanów, Chańcza, Baćkowice, Wilków, Jasle, Strawczyn, Rejów, Cedzyna, Gutwin²⁴⁸. Wykaz drużyn wraz z obszarem ich działania, na którym wykonywane było ratownictwo wodne, został przedstawiony w tabeli nr 8.

Działalność ratownicza w 2015 r. była finansowana ze składek członkowskich, dotacji samorządowych i rządowych, darowizn, środków publicznych oraz dochodów z posiadanego majątku. Wykorzystano także dochody ze szkoleń ratowników wodnych: RW/01/2015 w okresie 1–30 maja (9 osób), RW/02/2015 od 2 marca do 20 maja (15 osób), RW/03/2015 od 17 czerwca do 15 lipca (10 osób). Szkolenia zostały przeprowadzone w bazie WOPR w Cedzynie. Zaświadczenie o ukończeniu szkolenia uzyskało 34 ratowników²⁴⁹.

Przez wiele lat był prowadzony konkurs drużyn WOPR pt. „Ratujmy tonących”. Konkurs ten przyczyniał się do większego zaangażowania ratowników WOPR w realizację zawodowych i społecznych zadań z zakresu ratownictwa wodnego, co bezpośrednio przekładało się na zwiększenie bezpieczeństwa osób kąpiących się i wypoczywających na wodach województwa kieleckiego lub świętokrzyskiego.

W czasie klęsk żywiołowych w latach 1997–2001 członkowie drużyn WOPR jako pierwsi nieśli bezpośrednią pomoc, a w późniejszym okresie zaopatrywali powodzian w lekarstwa, wodę pitną i żywność. Wyciągając wnioski z powodzi w 1997 r., przystąpiono do organizacji Grup Szybkiego Reagowania na terenie województwa świętokrzyskiego (drużyny WOPR: Sandomierz, Daleszyce, Wola Jachowa, Leszczyny, Zawichost)²⁵⁰.

Po zalaniu wodą opadową obszarów województwa świętokrzyskiego w 2001 r. z inicjatywy WOPR od 2002 r. odbywały się Mistrzostwa Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie na

²⁴⁷ Pismo l.dz. BE 07/1/2016 Wojewódzkiego WOPR w Kielcach z dnia 18 stycznia 2016 r. w sprawie działalności Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w 2015 r., Kielce 2016.

²⁴⁸ Tamże.

²⁴⁹ Tamże.

²⁵⁰ Wywiad z Prezesem Zarządu Wojewódzkiego WOPR Wacławem Mozerem, 30.08.2014 r.

JERZY TELAK

Tabela 8. Wykaz drużyn i obszar ich działania

Lp.	Nazwa drużyny	Obszar działania drużyny (nazwa: kąpieliska, pływalni, zbiornika wodnego)
1	Drużyna WOPR „Lubianka”	„Lubianka” – miasto Starachowice
2	Drużyna WOPR „Piachy”	„Piachy” – m. Starachowice
3	Drużyna WOPR „Lubianka” Klub „Kalmar” pływonurkowie	„Lubianka” – m. Starachowice
4	Drużyna WOPR „Chańcza”	„Chańcza” – gmina Raków
5	Drużyna WOPR „Cedzyna”	„Cedzyna” – gm. Górnio
6	Drużyna WOPR „Suchedniów”	„Suchedniów” – gm. Suchedniów
7	Drużyna WOPR „Wisła”	„Wisła” – gm. Połaniec
8	Drużyna WOPR „Brody Iłżeckie”	„Brody Iłżeckie” – gm. Brody Iłżeckie
9	Drużyna WOPR „Gutwin”	„Gutwin” – gm. Ostrowiec Świętokrzyski
10	Drużyna WOPR „Wisła” Grupa Interwencyjno-Patrołowa	„Wisła” – m. Sandomierz
11	Drużyna WOPR „Wisła”	„Wisła” – gm. Łubnica
12	Drużyna WOPR „Koprzywnica”	„Koprzywnica” – gm. Koprzywnica
13	Drużyna WOPR „Skalbmierz”	„Skalbmierz” – gm. Skalbmierz

Źródło: opracowano na podstawie danych Biura Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach.

jeziorze Chańcza. WOPR od pierwszych zawodów działał wspólnie z Wydziałem Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego ŚUW, z drużynami WOPR, PSP, OSP, Policji na jeziorze Chańcza. Osiągane efekty mistrzostw, wyniki, oceny i zainteresowanie administracji rządowej i samorządowej są dowodem na potrzebę ich kontynuacji. W kolejnych latach brało udział w zawodach od 14 do 23 drużyn WOPR. Organizowane przedsięwzięcia na obszarach wodnych na terenie województwa świętokrzyskiego w większości były zabezpieczane przez drużyny WOPR. Członkowie drużyn WOPR brali udział w Mistrzostwach w Ratownictwie Wodnym, podnosząc swoje kwalifikacje²⁵¹.

System szkolenia WOPR, przewidujący odbycie staży przez ratowników WOPR jako jeden z wymogów formalnych przed kwalifikacją na kurs pozwalający uzyskać wyższy stopień WOPR, pozwolił na przepracowanie wielu godzin bez wynagrodzenia finansowego przez członków WOPR na rzecz podniesienia stanu bezpieczeństwa osób przebywających na obszarach wodnych na terenie województwa świętokrzyskiego. Do 2009 r. każdy członek miał obowiązek organizacyjny przepracowania w WOPR 20 godzin w każdym roku przy realizacji zadań statutowych. Wraz ze zdjęciem w 2009 r. z zakresu obowiązków członków WOPR pracy społecznej (nieodpłatnej) liczba godzin przepracowanych uległa znacznemu zmniejszeniu²⁵².

²⁵¹ Zbiór dokumentów, wykazy i protokoły Mistrzostw Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie (I–XIV, 2002–2015), Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach.

²⁵² Sprawozdanie Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego Województwa Świętokrzyskiego za okres od 20.01.2008 r. do 16.02.2013 r., Kielce 2013.

Wojewódzki WOPR w Kielcach na koniec 2015 r. wykazał 3 jednostki terenowe, 3094 członków (38 w wieku do lat 18), w tym 3056 ratowników. Wśród nich było 1691 młodszych ratowników WOPR, z tego 56 czynnych (35 pełnoletnich, 21 nieletnich), 1277 ratowników WOPR, z tego 38 czynnych. Podczas 47 działań prewencyjnych 185 ratowników wodnych przepracowało 12 600 godzin, z zarejestrowanymi 218 akcjami ratowniczymi podjętymi wobec 64 osób²⁵³.

2.5. Podnoszenie gotowości do działań ratowników wodnych

Na pierwszym Krajowym Zjeździe WOPR w Warszawie 20 kwietnia 1969 r. zatwierdzono program działań organizacji na lata 1969–1973. W programie tym ujęto między innymi przeprowadzenie konkursu „Ratujmy Tonących” jako ogólnopolskiego systemu rywalizacji i podnoszenia sprawności drużyn ratowniczych. Zgodnie z regulaminem dedykowanym dla tego konkursu Zarządy Wojewódzkie WOPR organizowały konkursy na swoim terenie, wyłaniając najlepsze drużyny. Każdy Zarząd Wojewódzki przysyłał dokumentację drużyny, która zajęła pierwsze miejsce w województwie do Zarządu Głównego WOPR jako zgłoszenie na konkurs ogólnopolski. Komisja konkursowa Zarządu Głównego WOPR nagrodziła i wyróżniła najlepsze trzy drużyny w skali kraju²⁵⁴.

Podczas ogólnopolskiego konkursu „Ratujmy Tonących” drużyny WOPR z województwa kieleckiego dwukrotnie zdobywały czołowe miejsca. W 1973 r. I miejsce w kraju zajęła kierowana przez J. Głowackiego drużyna WOPR z Pińczowa, która w nagrodę otrzymała łódź motorową Malibu. W 1974 r. II miejsce zajęła drużyna WOPR ze Skarżyska-Kamienniej, której kierownikiem był R. Malinowski²⁵⁵.

Po zmianie podziału administracyjnego kraju w 1976 r. Zarząd Główny WOPR zrezygnował z organizacji ogólnopolskiego konkursu „Ratujmy Tonących”. Natomiast Zarząd Wojewódzki WOPR w Kielcach postanowił utrzymać ten konkurs jako formę aktywizacji i rywalizacji drużyn ratowniczych. Komisja Propagandowa opracowała Regulamin Konkursu „Ratujmy Tonących”, który określał cele konkursu, sposób prowadzenia dokumentacji oraz kryteria oceny pracy drużyn. W regulaminie został określony cel Konkursu – dążenie do uzyskania poprawy stanu bezpieczeństwa na wodach oraz zmniejszenie liczby tragicznych wypadków utonięć. Cel miał być osiągnięty poprzez:

- zaktywizowanie działalności profilaktycznej drużyn WOPR,

²⁵³ Sprawozdanie z działalności Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego Województwa Świętokrzyskiego w 2015 r., ZW WOPR w Kielcach, Kielce 2016.

²⁵⁴ Sprawozdanie z działalności WOPR w latach 1967–1972, ZG WOPR, Warszawa 1972.

²⁵⁵ Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach za okres listopad 1973 r. – listopad 1974 r.

JERZY TELAK

- włączenie do działań profilaktycznych na wodach jak największej ilości sił społecznych wszystkich zainteresowanych instytucji i organizacji,
- popularyzacja idei i zadań statutowych WOPR oraz pozyskiwanie nowych członków,
- działania propagandowe – wychowawcze,
- inicjowanie i prowadzenie masowej nauki ratowania i udzielania pierwszej pomocy tonącym,
- wyłonienie przodujących drużyn WOPR.

Konkurs był organizowany corocznie w okresie od 15 lutego do 30 września. W konkursie mogły uczestniczyć drużyny WOPR z terenu województwa świętokrzyskiego po złożeniu zgłoszenia. Drużyny uczestniczące w konkursie były oceniane przez Wojewódzką Komisję Konkursową. Za podstawę do oceny brane były pod uwagę: stan bezpieczeństwa na obszarze wodnym obsługiwany przez drużynę oraz udokumentowanie przedsięwzięcia na rzecz realizacji głównego celu konkursu, w tym:

- liczba akcji ratunkowych zakończonych uratowaniem osób,
- liczba przepracowanych społecznie godzin na dyżurach,
- liczba wydanych kart pływackich,
- poziom dbałości o sprzęt ratowniczy,
- liczba przeprowadzonych pogadek na temat bezpieczeństwa na wodach,
- liczba zabezpieczonych imprez na wodzie,
- liczba zorganizowanych pokazów ratowniczych,
- ilość prac społecznych na rzecz środowiska i drużyn²⁵⁶.

Drużyny uczestniczące w konkursie były zobowiązane do prowadzenia „Dziennika pracy drużyny WOPR”. Drużyny biorące udział w konkursie składały dokumentację, meldunki i zgłoszenia w biurze Zarządu Wojewódzkiego WOPR do 10 października. Zwycięskie drużyny otrzymywały dyplomy i nagrody rzeczowe. Ogłoszenie wyników następowało w IV kwartale każdego roku po zakończeniu prac Komisji Konkursowej. Rywalizacja drużyn ratowników WOPR trwała nieprzerwanie w latach 1978–2011²⁵⁷. W konkursie corocznie brało udział po kilkanaście drużyn WOPR z terenu województwa świętokrzyskiego, wykaz liczbowy startujących zespołów został przedstawiony w tabeli nr 9²⁵⁸.

²⁵⁶ Informacje zawarte w: Sprawozdaniu Zarządu Świętokrzyskiego WOPR w Kielcach za okres od 22.02.2003 r. do 19.01.2008 r.; Sprawozdaniu Zarządu Wojewódzkiego WOPR Województwa Świętokrzyskiego za okres od 23.02.1997 r. do 22.02.2003 r., Kielce 2003; Sprawozdaniu Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach za okres od 5.10.1991 r. do 22.02.1997 r.; Sprawozdaniu z działalności Zarządu Wojewódzkiego WOPR Województwa Świętokrzyskiego za rok 1979; Sprawozdaniu z działalności Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach za rok 1984, w latach 1987–1991, 1981–1986, Sprawozdaniu rocznym z działalności Zarządu WOPR w Kielcach za rok 1982, w roku 1981, za rok 1979, za 1978 r., w 1976 r.

²⁵⁷ Tamże.

²⁵⁸ Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach za 1978 r.; Sprawozdanie roczne z działalności Zarządu WOPR w Kielcach w roku 1981, Kielce 1982; Sprawozdanie roczne z działalności Zarządu WOPR w Kielcach za rok 1982, Kielce 1983; Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach za rok 1984, Kielce 1985; Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach w latach 1981–1986; Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach w latach 1987–1991, w: Protokół z obrad VI Wojewódzkiego Zjazdu Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach w dniu 5.10.1991 r., Kielce 1991; Sprawozdanie Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach za okres 5.10.1991 r. do

Tabela 9. Wykaz liczbowy startujących zespołów

Lp.	Rok	Liczba
1	1978	15
2	1979	14
3	1980	13
4	1981	13
5	1982	12
6	1983	11
7	1984	16
8	1985	14
9	1986	14
10	1987	12
11	1988	brak danych
12	1989	brak danych
13	1990	12
14	1991	brak danych
15	1992	11
16	1993	8
17	1994	11
18	1995	14
19	1996	11
20	1997	10
21	1998	12
22	1999	13
23	2000	13
24	2001	12
25	2002	12
26	2003	15
27	2004	12

22.02.1997 r.; Sprawozdanie Zarządu Wojewódzkiego Wodnego ochotniczego Pogotowia Ratunkowego Województwa Świętokrzyskiego za okres do 23.02.1997 r. – 22.02.2003 r.; Sprawozdanie Zarządu Świętokrzyskiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach za okres od 22.02.2003 r. – 19.01.2008 r.; IX Zjazd Świętokrzyskiego WOPR, materiały zjazdowe, Kielce 19.01.2008 r.; Protokół z X Zjazdu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach z dnia 16.02.2013 r., Kielce 2013, zał. Sprawozdanie Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego Województwa Świętokrzyskiego za okres od 20.01.2008 r. do 16.02.2013 r.

JERZY TELAK

28	2005	16
29	2006	16
30	2007	13
31	2008	18
32	2009	13
33	2010	13
34	2011	12

Źródło: opracowano na podstawie sprawozdań Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach.

Zainteresowanie konkursem było znaczne. Dzięki niemu ratownicy WOPR byli zmotywowani do prowadzenia działalności profilaktycznej w różnych środowiskach oraz promocji WOPR i poprzez to do pozyskiwania nowych członków, a także nauki pływania, ratowania i udzielania pierwszej pomocy w wodzie. Konkurujące ze sobą drużyny WOPR, przygotowując się do udziału w konkursie, podnosiły poziom swojej działalności na kąpieliskach i pływalniach.

2.6. Aktywność profilaktyczno-promocyjna WOPR w województwie świętokrzyskim

WOPR prowadził wiele akcji profilaktycznych, prewencyjnych i promocyjnych w różnych środowiskach, wśród niemowlaków, dzieci w wieku przedszkolnym, dzieci szkół podstawowych, nastolatków oraz pełnoletnich. Celem działań profilaktycznych była znajdująca się w tle misja zmniejszania liczby osób tonących w wodach polskich. Z misji tej wynikały cele działalności. Jeden z celów, którym było promowanie bezpiecznego zachowania podczas pobytu na obszarze wodnym (kąpania się, pływania, uprawiania turystyki i sportów wodnych) oraz terenie przywodnym, obejmował w szczególności dzieci szkół podstawowych²⁵⁹.

Jednostka wojewódzka WOPR w Kielcach należała do szczególnie aktywnych i jednocześnie konsekwentnych w prowadzeniu konkursu rysunkowego dla dzieci szkół podstawowych pt. „Bezpieczny Wypoczynek nad Wodą”, który jest prowadzony nieprzerwanie od ponad 35 lat. Konkurs ten jest niepowtarzalną akcją profilaktyczną popularyzującą bezpieczeństwo na obszarach wodnych i terenach przywodnych wśród najmłodszych, odbywająca się przy udziale kilkunastu szkół i owocująca liczbą kilkuset nadesłanych rysunków. Przesyłane prace to nie tylko rysunki, ale też wycinanki, hafty, wydzieranki,

²⁵⁹ Szczegółowe dane w: Materiały na: IX Zjazd Świętokrzyskiego WOPR, VIII Zjazd Świętokrzyskiego WOPR, Kielce 22.02.2003 r., VII Zjazd Kieleckiego WOPR, Kielce 23.02.1997 r.; Informacja z działalności Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach za okres 1986–1992; Informacja z działalności Wojewódzkiego WOPR w Kielcach (1978–1981), ZW WOPR w Kielcach, Kielce 1982.

wypalanki w drewnie oraz kompozycje przestrzenne z modeliny, plasteliny i coraz to innych materiałów. Prace dzieci piękne, niejednokrotnie bajecznie kolorowe, oryginalne i ujmujące, wielokrotnie zaskakiwały Komisję Konkursową. Komisja wiele razy borykała się z problemami wyboru najlepszych prac. Większość tych prac spełniała bowiem wymagania regulaminowe, a pomysłowość haseł i różnorodność stosowanych technik wprawiała jurorów w zachwyt²⁶⁰.

Tradycją stały się spotkania podsumowujące wyniki konkursu, które co roku odbywały się w sobotę poprzedzającą Międzynarodowy Dzień Dziecka. Na spotkania byli zapraszani laureaci, nauczyciele, rodzice, przedstawiciele kuratorium, Policji oraz dziennikarze. Z okazji podsumowania konkursu była organizowana wystawa najładniejszych prac wybranych przez członków Komisji w poszczególnych kategoriach wiekowych. Zawsze najwięcej emocji budziło ogłoszenie wyników konkursu i wręczenie nagród, pucharów i upominków. Uśmiechnięte twarze młodych artystów, radość rodziców i nauczycieli są dla organizatorów konkursu potwierdzeniem, że przedsięwzięcie było potrzebne i spełniało założone cele. Spotkania podsumowujące konkurs odbywały się w różnych miejscach, tj.: w Klubie Międzynarodowej Prasy i Książki przy ul. Warszawskiej i Jagiellońskiej, w nieistniejącym już Ośrodku „Pod Żaglami” na Cezdynie, Urzędzie Wojewódzkim, Klubie Olimpijczyka przy ul. Waligóry, w Szkole Podstawowej w Zagnańsku, Pływalni „Delfin” w Kiecach przy ul. Krakowskiej²⁶¹.

Najwięcej nagród, pucharów i wyróżnień otrzymały w latach trwania konkursu szkoły podstawowe z Zagnańska, Ostrowca Świętokrzyskiego i Starachowic. Szkoły te przysyłały na konkurs najwięcej prac. Konkurs rysunkowy „Bezpieczny Wypoczynek nad Wodą” jest nadal mimo upływu lat bardzo popularny i to nas najbardziej cieszy, że rozwija ideę bezpiecznego wypoczynku wśród najmłodszych na terenie województwa świętokrzyskiego²⁶². Wojewódzki WOPR w 2015 r. przeprowadził wiele przedsięwzięć profilaktycznych i edukacyjnych, w tym 41. edycję konkursu rysunkowego pt. „Bezpieczny wypoczynek nad wodą”, w którym wzięły udział 22 szkoły podstawowe z województwa świętokrzyskiego. Podsumowanie konkursu odbyło się 30 maja 2015 r. w Wojewódzkim Domu Kultury w Kielcach, gdzie jego laureaci otrzymali nagrody rzeczowe ufundowane przez Urząd Marszałkowski, Wojewódzkie WOPR i Kuratorium Oświaty w Kielcach²⁶³.

W ponad 50-letniej działalności WOPR jednym z najważniejszych zadań statutowych z zakresu działalności profilaktycznej była nauka pływania. W początkowych latach naukę pływania prowadziły kluby sportowe działające na terenie województwa: KSZO Ostrowiec Świętokrzyski, „Tęcza” Kielce, „Proch” Pionki, „Broń” Radom. Celem klubów sportowych było nauczanie i doskonalenie umiejętności pływackich wśród dzieci w celu przygotowania kandydatów na zawodników sekcji pływackich klubów sportowych. Do nauki pływania motywowała dzieci i młodzież możliwość uzyskania Powszechnej Karty Pływackiej po zdaniu stosownego egzaminu z umiejętności pływania. Najwięcej szkoleń i kursów orga-

²⁶⁰ Tamże.

²⁶¹ Tamże.

²⁶² Tamże.

²⁶³ Sprawozdanie z działalności Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego Województwa Świętokrzyskiego w 2015 r., ZW WOPR w Kielcach, Kielce 2016.

JERZY TELAK

nizowały kluby KSZO Ostrowiec i Proch Pionki, które posiadały na swoim terenie kryte pływalnie (pływalnię KSZO oddano do użytku w 1954 r.). Pozostałe kluby naukę pływania prowadziły w czasie sezonu letniego na basenach otwartych lub na kąpieliskach zbiorników wodnych²⁶⁴.

Swoistą miarą powiększania się liczby umiejących pływać były stale zwiększające się dochody finansowe klubów z tytułu sprzedaży kart pływackich. Na terenie województwa kieleckiego pierwsze kąpielisko powstało w 1958 r. na zalewie przy ul. Klonowej. W okresie letnim Klub Sportowy KSZO Ostrowiec prowadził zajęcia nauki pływania na stawie obok huty. W Kielcach możliwości i warunki nauki pływania uległy znacznej poprawie po oddaniu w 1964 r. Krytej Pływalni przy ul. Krakowskiej. Jednocześnie naukę pływania kontynuowano w okresie letnim na coraz większej liczbie kąpielisk i basenów. W Kielcach na basenie Leśnym na Stadionie i Bukówce, a na terenie województwa na zbiornikach wodnych w Sielpi k. Końskich, Golejowie k. Staszowa, Gutwinie i Romanowie w Ostrowcu Świętokrzyskim.

Na początku lat 70. z inicjatywy Zarządu Głównego WOPR rozpoczęto dwie ogólnopolskie akcje „Ratujmy tonących” oraz „Już płyvam”. Akcje te od początku cieszyły się dużym zainteresowaniem szczególnie w czasie sezonu letniego. W celu upowszechnienia nauczania pływania WOPR organizował kursy i szkolenia, na których ratownicy, instruktorzy i trenerzy byli przygotowywani do prowadzenia nauki pływania, otrzymując na zakończenie wpis do Książeczki Ratownika – „Uprawniony do prowadzenia podstawowej nauki pływania”. Podejmowane działania dawały coraz lepsze rezultaty. W sprawozdaniach rocznych, w książkach pracy drużyn WOPR wykazywano systematyczny wzrost liczby osób umiejących pływać, czego odzwierciedleniem była coraz większa liczba wydawanych kart pływackich, a za tym idący wpływ środków finansowych do WOPR²⁶⁵.

W XXI w. akcja „Już płyvam” odzyskała popularność i z powodzeniem została prowadzona tym razem przy współpracy z Policją. Akcja wspierana przez Marszałka Województwa Świętokrzyskiego była kontynuowana w kolejnych latach. Zajęcia z nauki pływania niejednokrotnie kończyły się uroczystością, podczas której uczestniczące w niej dzieci otrzymywały ufundowane przez sponsorów nagrody oraz książeczki z serii „Z nami bezpiecznie – Nad wodą”, w których były dyplomy potwierdzające zdobycie umiejętności pływania. W trakcie podsumowania policjanci organizowali pokazy związane z bezpiecznym zachowaniem się na drodze i omawiali ogólne zasady bezpieczeństwa. Ratownicy prowadzący naukę pływania otrzymywali nagrody rzeczowe i upominki na spotkaniach organizowanych przez Zarząd Wojewódzki WOPR. Dzięki prowadzonej akcji w województwie świętokrzyskim umiejętności pływackie zdobyło kilka tysięcy dzieci, często pochodzących z wiosek i miast, gdzie nie ma żadnych możliwości organizowania nauki pływania. Na krytych pływalniach bez przeszkód prowadzi się komercyjną naukę i doskonalenie umiejętności pływania. Większość szkółących stanowią ratownicy WOPR posiadający uprawnienia instruktorów pływania²⁶⁶.

²⁶⁴ Informacja Zarządu jednostki terenowej WOPR w Ostrowcu Świętokrzyskim, biuro ZW WOPR w Kielcach.

²⁶⁵ Sprawozdanie z działalności WOPR w latach 1967–1972.

²⁶⁶ Sprawozdanie z działalności WOPR w latach 1998–2002, ZG WOPR, Warszawa 2003; Sprawozdanie Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego Województwa Świętokrzyskiego za okres od 23.02.1997 r. do 22.02.2003 r.

Ponadto były organizowane pogadanki w szkołach na temat bezpiecznego wypoczynku nad wodą z prezentacją sprzętu ratownictwa wodnego i pokazami udzielania pierwszej pomocy. W okresie zimowym WOPR organizował w szkołach na terenie województwa świętokrzyskiego akcje profilaktyczne, w tym pt. „Kruchy lód” oraz pokazy z ratownictwa wodnego w warunkach zimowych z wykorzystaniem psa ratowniczego²⁶⁷.

Uroczyste spotkanie związane z obchodami jubileuszu – 100 Lat Ratownictwa Wodnego w Polsce – odbyło się w Urzędzie Wojewódzkim w Kielcach w dniu 10 października 1998 r., gościem honorowym był Prezes Zarządu Głównego WOPR. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele władz administracji rządowej i samorządowej, organizacji i związków sportowych oraz ratownicy, instruktorzy i działacze WOPR. Uczestnicy uroczystości otrzymali pamiątkowe dyplomy oraz medale „100 Lat Ratownictwa Wodnego w Polsce”²⁶⁸. Sandomierz należy do najstarszych i najważniejszych historycznie ośrodków miejskich w Polsce. Dynamiczny rozwój miasta przypadł na XIV, XV i XVI wiek, ale „Potop szwedzki” spowodował całkowity jego upadek. Próbę przywrócenia rangi Sandomierzowi podjęto w II Rzeczypospolitej, jednak działania te przerwała II wojna światowa. Od 1 stycznia 1999 r. Sandomierz jest miastem powiatowym w województwie świętokrzyskim z około 27 tys. mieszkańców. To miasto, w którym za sprawą Hieronima Gostomskiego, wojewody poznańskiego i starosty sandomierskiego, powstały pierwsze drużyny ratownictwa wodnego. Po wielkiej powodzi w 1603 r. Hieronim Gostomski w 1604 r. ufundował klasztor, kościół i szpitalik oraz sprowadził do Sandomierza braci z zakonu jezuitów, którzy uczyli ludność postępowania podczas powodzi oraz udzielania pomocy tonącym. Zorganizowane działania niesienia pomocy ludziom, których życiu i zdrowiu zagrażał żywioł wodny, stanowiły zręby pierwszych form ratownictwa wodnego na ziemiach polskich²⁶⁹.

Obchody 400-lecia początków ratownictwa wodnego w Sandomierzu 19 czerwca 2004 r. rozpoczęła msza święta odprawiona na rynku starego miasta, którą celebrował Biskup Sandomierski w towarzystwie pięciu księży reprezentujących służby ratownicze. Podczas uroczystej mszy został poświęcony sztandar Świętokrzyskiego WOPR²⁷⁰.

Honorowy patronat nad uroczystościami 400-lecia Ratownictwa Wodnego sprawowali Wojewoda Świętokrzyski i Marszałek Województwa Świętokrzyskiego. Organizatorem uroczystości był Zarząd Wojewódzki WOPR w Kielcach przy wydatnej pomocy Zarządu Głównego WOPR. W przygotowanie obchodów zaangażowało się wiele instytucji i organizacji, w tym Wydział Zarządzania Kryzysowego Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego, Komenda Wojewódzka PSP, Urząd Miasta Sandomierz, Starostwo Sandomierskie,

²⁶⁷ Pismo l. dz. BE 07/1/2016 Wojewódzkiego WOPR w Kielcach z 18 stycznia 2016 r. w sprawie działalności Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w 2015 r.

²⁶⁸ Sprawozdanie z działalności WOPR w latach 1998–2002; Sprawozdanie Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego Województwa Świętokrzyskiego za okres od 23.02.1997 r. do 22.02.2003 r.

²⁶⁹ W. Lenartowicz, G. Marciniak, A. Krzyszkowski, *Stowarzyszenie Ratowników im. Hieronima Gostomskiego, w: Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*, wyd. 2, ZG WOPR, Warszawa 2007, s. 57–59.

²⁷⁰ Sprawozdanie Zarządu Świętokrzyskiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach za okres od 22.02.2003 r. do 19.01.2008 r.; IX Zjazd Świętokrzyskiego WOPR.

JERZY TELAK

Świętokrzyskie Kuratorium Oświaty, Komenda Wojewódzka Policji, Zarząd Wojewódzki Związku OSP w Kielcach, Zarząd Wojewódzki PCK i Chorągiew Kielecka ZHP²⁷¹.

W Sandomierzu 1–3 października 2004 r. spotkali się uczestnicy Międzynarodowej Konferencji Naukowej pt. „Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w Jednoczącej się Europie”, którą zorganizowano dla uczczenia 400-lecia powstania w Polsce ratownictwa wodnego. W 400. rocznicę tego wydarzenia uczestnicy konferencji uczcili pamięć pionierów ratownictwa wodnego, a podczas obrad omawiali współczesne sposoby niesienia pomocy poszkodowanym przez wodę. Na konferencji wskazano kierunki działania i podsumowano wnioski z powodzi, które miały miejsce w 1997 i 2001 r., tak aby służby ratownicze były jak najlepiej przygotowane do niesienia wszechstronnej pomocy. W referatach wygłoszonych podczas obrad poza wątkami historycznymi omówiono najważniejsze zagadnienia dotyczące współczesnego ratownictwa wodnego związane ze szkoleniem, wyposażeniem sprzętowym i obowiązkami służb ratowniczych²⁷².

Na konferencję naukową przygotowano kilkanaście referatów i artykułów autorów, będących autorytetami w zakresie ratownictwa wodnego. Wystąpienia znakomitej większości autorów spotkały się z zainteresowaniem uczestników konferencji, a poruszana tematyka wywołała wiele ożywionych dyskusji. Pełny tekst referatów został wydany przez Zarząd Główny WOPR²⁷³.

Na konferencji poruszono m.in. problematykę ratowania życia ludzkiego, którą podejmowano już w starożytności. Pierwsze informacje o ratowaniu życia osób na polskich obszarach wodnych można znaleźć w zapiskach z XVII w. W 1604 r. w Sandomierzu zakonnicy mieli zlecone „zadanie niesienia pomocy ofiarom Wisły”²⁷⁴. Analizie zostały poddane wypadki utonięcia osób w wybranych krajach świata, ze wskazaniem ich wymiernych kosztów społecznych²⁷⁵. Działalność w zakresie ratownictwa wodnego w diecezjach sandomierskiej i radomskiej została powiązana z akcjami charytatywnymi dla osób poszkodowanych podczas wypadków na obszarach wodnych. Przy wparciu ks. bp. Jana Chrapka grupa księży radomskich w połowie lat 90. XX w. podjęła działania w zakresie doskonalenia sprawności fizycznej, w tym pływania, zdobywania kwalifikacji ratowników i pletwonurków. Zajęli się oni sprawami szkolenia instruktorów z zakresu: pomocy przedlekarskiej, wioślarstwa, żeglarstwa, sportów motorowodnych i narciarstwa wodnego, w środowisku młodzieży radomskiej. Szkolenia w celu podniesienia umiejętności i upowszechniania formy ratownictwa uzyskały szerokie wsparcie różnych stowarzyszeń, organizacji zajmujących się udzielaniem pomocy osobom poszkodowanym oraz zagrożonym utratą życia lub zdrowia. Szczególny nacisk został położony na sprawy bezpośredniej pomocy na obszarach wodnych, w tym likwidacji skutków wypadków i powodzi. Działalność szkoleniowa objęła ratownictwo wodne jako jeden z najistotniejszych kierunków aktywności²⁷⁶.

²⁷¹ Sprawozdanie Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego za 2004 r., Biuro ZG WOPR, Warszawa 2005.
²⁷² tamże; Sprawozdanie z działalności WOPR w latach 2003–2007, ZG WOPR, Warszawa 2008.

²⁷³ *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*.

²⁷⁴ J. Telak, *O Wodnym Ochotniczym Pogotowiu Ratunkowym*, w: *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*, s. 9–13.

²⁷⁵ B. Hołyst, *Utonięcia w Polsce i na Świecie*, w: *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*, s. 15–56.

²⁷⁶ W. Lenartowicz, G. Marciniak, A. Krzyszkowski, *Stowarzyszenie Ratowników im. Hieronima Gostomskiego*.

W publikacji pokonferencyjnej zostały zamieszczone artykuły dotyczące Okręgu Kaliskiego Carskiego Rosyjskiego Towarzystwa Ratowania na Wodach w Petersburgu²⁷⁷, Warszawskiego Towarzystwa Wioślarskiego²⁷⁸. Rada Naukowa WOPR, do której należało zadanie inicjowania i prowadzenia badań naukowych z zakresu ratownictwa wodnego, zainspirowała do zebrania, usystematyzowania, a następnie zaprezentowania informacji o treści publikacji naukowych, prac dyplomowych, licencjackich i magisterskich wykonanych lub obronionych przez pracowników naukowo-dydaktycznych i studentów w Zakładzie Pływania i Ratownictwa Wodnego AWF w Warszawie²⁷⁹, badania motywów udziału w szkoleniu na stopień młodszego ratownika WOPR²⁸⁰, oczekiwań osób wypoczywających nad wodą wobec ratowników WOPR²⁸¹, akcji bezpośredniej z użyciem podręcznego sprzętu ratowniczego²⁸², łodzi typu „BL”, która stanowiła podstawę wyposażenia stanowiska ratowniczego na polskich kąpieliskach²⁸³, sportowego kajaka ratowniczego²⁸⁴, zapewnieniu bezpieczeństwa i porządku publicznego na ogólnodostępnych obszarach wodnych, należącego do administracji publicznej, w tym służb, z Policją włącznie, którzy posiadają niezbędne kompetencje z zakresu ratownictwa wodnego²⁸⁵, funkcjonowania ratowników medycznych w ratownictwie wodnym²⁸⁶, hydrodynamiki w strefie brzegowej²⁸⁷. Do najbardziej znaczących publicystów piszących o sprawach ratownictwa wodnego należał T. Gwiaździński, ratownik wodny związany z jednostką wojewódzką WOPR w Kielcach, który opublikował podręcznik pt. *Ratownictwo wodne bez tajemnic*. Przystępna forma i syntetycznie dobrane treści spowodowały, że podręcznik ten stał się podstawowym materiałem dydaktycznym na kursach w zakresie ratownictwa wodnego prowadzonych przez instruktorów WOPR²⁸⁸.

²⁷⁷ W. Nowak, *Historia Kaliskiego Okręgu Cesarskiego Rosyjskiego Towarzystwa Ratowania Tonących*, w: *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*, s. 61–63.

²⁷⁸ J. Niedzielski, *Ratownictwo Wodne w Warszawskim Towarzystwie Wioślarskim*, w: *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*, s. 65–69.

²⁷⁹ Z. Szwarc, *Ratownictwo Wodne w badaniach Naukowych Zakładu Pływania i Ratownictwa Wodnego Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie*, w: *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*, s. 71–74.

²⁸⁰ P. Różański, F. Parnicki, P. Siłakiewicz, *Motywy uczestnictwa studentów ZWWF w Białej Podlaskiej w szkoleniach z zakresu ratownictwa wodnego*, w: *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*, s. 75–80.

²⁸¹ F. Parnicki, P. Siłakiewicz, P. Różański, *Oczekiwania wobec ratowników WOPR przez kąpiących się i wypoczywających nad wodą*, w: *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*, s. 81–88.

²⁸² P. Siłakiewicz, F. Parnicki, P. Różański, *Skuteczność prowadzenia akcji bezpośredniej z użyciem podręcznego sprzętu ratowniczego*, w: *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*, s. 89–93.

²⁸³ G. Konieczny, *Łódź typu BL w pracy ratowniczej*, w: *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*, s. 95–99.

²⁸⁴ J. Krawczyk, Z. Krawczyk, *Sportowy kajak ratowniczy*, w: *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*, s. 101–106.

²⁸⁵ J. Telak, R. Rodziewicz, *Elementy ratownictwa wodnego w szkoleniu Policji*, w: *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*, s. 107–115.

²⁸⁶ R. Michniewicz, *Ratownicy medyczni w ratownictwie wodnym*, w: *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*, s. 117–121.

²⁸⁷ J. Porada, *Elementy hydrodynamiki w strefie brzegowej dla ratowników WOPR*, w: *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*, s. 123–133.

²⁸⁸ T. Gwiaździński, *Ratownictwo wodne bez tajemnic*.

JERZY TELAK

W związku ze zorganizowaną Sesją Szkoleniową z okazji 85-lecia Ratownictwa w Polsce w Kielcach w dniach 2–4 grudnia 1983 r. zostały opublikowane:

- W. Mozer, *Stan ratownictwa od powstania do chwili obecnej na terenie Kielecczyny*;
- J. Wyleżalek, *Status prawny WOPR w kontekście prawa o stowarzyszeniach*;
- J. Litwiński, R. Karpiński, *Ocena sprawności fizycznej kandydatów na stopień młodszego ratownika*;
- S. Knoff, *Didasko (gr. uczyć)*;
- T. Kurowski, *O podniesienie rangi WOPR*;
- K. Alibożek, *Sprzęt pływający i pomocniczy podstawowym wyposażeniem drużyny Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego*²⁸⁹.

W sesji tej wzięło udział wielu wybitnych instruktorów i działaczy WOPR²⁹⁰.

Z okazji 25-lecia WOPR, w Hucie Szklanej k. Świętego Krzyża w dniach 27.02–1.03.1987 r. na konferencji zorganizowanej przez Zarząd Wojewódzki WOPR w Kielcach referaty przedstawili:

- T. Kurowski, *Udzielanie pomocy z jednostek pływających*;
- J. Żelichowski, *Sposoby penetrowania dna*;
- R. Karpiński, *Wybrane czynniki wpływające na jakość szkolenia w ratownictwie wodnym*;
- W. Mozer, *Organizacja i prowadzenie podstawowej nauki pływania*;
- J. Litwiński, R. Karpiński, *Ocena osiągnięć sportowych polskich reprezentantów na Mistrzostwach Świata w Ratownictwie Wodnym 1978–1983*;
- A. Hemperek, *Trening zawodników kadr Polski w Ratownictwie Wodnym w ramach przygotowań do głównych imprez sezonu 1986*²⁹¹.

Referaty te znalazły się w monografii pokonferencyjnej.

Korzystając z wieloletniego doświadczenia zdobytego podczas prowadzenia podstawowej nauki pływania w szkołach i na Politechnice Świętokrzyskiej, w 1991 r. został wydany podręcznik W. Mozera i R. Molasego, *Kurs podstawowej nauki pływania*. Podręcznik ten służył instruktorom pływania i instruktorom WOPR w Kielcach, prowadzącym naukę pływania oraz kursy z zakresu ratownictwa wodnego. Instruktorzy z największą wiedzą i umiejętnościami dydaktycznymi uzyskiwali certyfikat „Uprawniony do Prowadzenia Podstawowej Nauki Pływania”, wymagany w WOPR w Kielcach przy prowadzeniu egzaminów na karty pływackie²⁹².

Publikacje AWF w Warszawie, Stołecznego Wojewódzkiego WOPR w Warszawie, jednostki wojewódzkiej WOPR w Białymstoku i Kielcach stanowiły podstawę do szerszego opisanie form i metod szkolenia ratowników wodnych. Stanowiły one podstawę do przygotowania i wydania publikacji W. Płociennika, W. Zajączkowskiego i W. Mozera, *Prawie*

²⁸⁹ Sesja szkoleniowa z okazji 85 lat ratownictwa wodnego w Polsce, wyd. ZW WOPR w Kielcach, Kielce 2–4 grudnia 1983 r.

²⁹⁰ Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach w latach 1981–1986.

²⁹¹ Sesja Szkoleniowa z okazji 25 lat Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, red. T. Kurowski, K. Souczek, W. Mozer, wyd. ZW WOPR w Kielcach, Kielce 1987.

²⁹² R. Molasy, W. Mozer, *Kurs podstawowej nauki pływania*, Kielce 1991.

wszystko o ratownictwie wodnym, która przez wiele lat stanowiła jeden z podstawowych podręczników w szkoleniu z zakresu ratownictwa wodnego²⁹³.

Efektom działalności profilaktycznej prowadzonej przez WOPR była seria publikacji *Z nami bezpiecznie*, poświęcona sprawom bezpieczeństwa osób przebywających na obszarach wodnych i nauki pływania oraz zasadom korzystania ze sprzętu pływającego z przewodnim hasłem: *Pływaku młody – nigdy nie skacz na głowę do nieznannej wody*. Zawierała ona dyplom „Już Pływam” oraz omawiała zasady zdobywania kart pływackich. Przez wiele lat była ważnym poradnikiem dla prowadzących pogadanki i akcje nauki pływania²⁹⁴. Zachodzące zmiany w udzielaniu pierwszej pomocy stanowiły podstawę do wydawania aneksów do opracowań z zakresu szkolenia na ratownika wodnego²⁹⁵.

Zmiany przepisów wymuszały zmiany w szkoleniu ratowników wodnych, a to niosło potrzebę wydania nowych opracowań na temat ratownictwa wodnego. Przez Zarząd Główny WOPR w 1999 r. zostały wydane cztery opracowania: R. Molasego, *Organizacja pracy służby ratowniczej*²⁹⁶, *Elementy hydrologii i budowlę wodne*²⁹⁷, *Przewidywanie pogody*²⁹⁸, *Odpowiedzialność ratownika w świetle obowiązujących przepisów*²⁹⁹. Publikacje te oraz zbierane na bieżąco materiały zostały wykorzystane w podręczniku pt. *I Ty możesz zostać młodszym ratownikiem WOPR*. Książka ta była obowiązkowym podręcznikiem na kursach na stopień młodszego ratownika WOPR³⁰⁰. Z okazji jubileuszu 45-lecia WOPR została wydana, zawierająca treści dotyczące powodzi, publikacja W. Mozera, *Historia ratownictwa wodnego w teorii i praktyce*³⁰¹.

Teoretyczne podstawy do praktycznego działania w zakresie ratownictwa wodnego oraz w stanach zagrożenia bezpieczeństwa i kryzysu dały podstawy do efektywnej pracy wielu działaczy, instruktorów i ratowników WOPR.

²⁹³ Prawie wszystko o ratownictwie wodnym.

²⁹⁴ W. Mozer, *Z nami bezpiecznie: Nad wodą*, wyd. BOG&ART, Kielce 1992.

²⁹⁵ W. Mozer, *Z nami bezpiecznie: I Ty możesz pomóc!*, wyd. BOG&ART, Kielce 1999.

²⁹⁶ R. Molasy, *Organizacja pracy służby ratowniczej*, wyd. ZG WOPR w Warszawie, Warszawa 1999.

²⁹⁷ R. Molasy, *Elementy hydrologii i budowlę wodne*, wyd. ZG WOPR w Warszawie, Warszawa 1999.

²⁹⁸ R. Molasy, *Przewidywanie pogody*, wyd. ZG WOPR w Warszawie, Warszawa 1999.

²⁹⁹ R. Molasy, *Odpowiedzialność ratownika w świetle obowiązujących przepisów*, wyd. ZG WOPR w Warszawie, Warszawa 1999.

³⁰⁰ R. Molasy, W. Mozer, *I ty możesz zostać młodszym ratownikiem WOPR*, wyd. ZG WOPR, Warszawa 2000.

³⁰¹ W. Mozer, *Historia ratownictwa wodnego w teorii i praktyce*, wyd. ZG WOPR, Skarżysko-Kamienna 2007.

AKTYWNOŚĆ W ZAKRESIE BEZPIECZEŃSTWA NA WODACH JEDNOSTKI WOJEWÓDZKIEJ WOPR W KIELCACH

3.

3.1. Zasoby i działania jednostek terenowych WOPR w Kielcach

3.1.1. Oddział Miejski WOPR w Kielcach

Oddział Miejski WOPR został powołany w maju 1997 r. W Kielcach było wówczas około 720 zarejestrowanych czynnych członków WOPR, stąd wynikła potrzeba utworzenia struktury organizacyjnej tak licznej grupy ratowników. Priorytetowymi zadaniami Oddziału było podniesienie poziomu szkolenia ratowników oraz popularyzacja ratownictwa wodnego wśród młodzieży i mieszkańców Kielc. W celu podniesienia poziomu wyszkolenia w związku ze zmianami sposobu resuscytacji krążeniowo-oddechowej, dzięki pomocy finansowej z zewnątrz, w 1998 r. dokonano zakupu fantomu z ciekłokrystalicznym monitorem wyświetlającym wyniki resuscytacji. Był to pierwszy fantom do szkolenia kieleckich ratowników WOPR. Oprócz szkoleń na stopnie ratownicze prowadzone były pogadanki dla dzieci i młodzieży szkół podstawowych z terenu miasta, dotyczące bezpiecznego wypoczynku nad wodą. Pogadanki były ilustrowane materiałami przygotowanymi przez prelegentów. Ponadto zostały rozpoczęte kursy doskonalące dla ratowników, mające na celu nadanie im uprawnień do prowadzenia zajęć z podstawowej nauki pływania³⁰².

³⁰² Sprawozdanie Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego Województwa Świętokrzyskiego za okres od 23.02.1997 r. do 22.02.2003 r.; Informacja z działalności Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach w latach 1992–1998, Kielce 1998.

W ramach popularyzacji ratownictwa wśród młodzieży i mieszkańców Kielc, w czerwcu 1998 r. podczas Dni Kielc zorganizowano I Otwarte Mistrzostwa Miasta w Ratownictwie Wodnym. Ratownicy rywalizowali w następujących konkurencjach:

- reanimacja na fantomie,
- holowanie manekina na odległość 50 m,
- wiosłowanie na odległość 150 m,
- pływanie na dystansie 100 m z przeszkodami,
- rzut rzutką kosзовą na odległość.

Konkurencje pływackie zostały rozegrane na pływalni w Kielcach przy ul. Krakowskiej, pozostałe na kieleckim zalewie. Zawody przyciągnęły liczną rzeszę ratowników i osób wypoczywających nad wodą. Jesienią 1998 r. na kieleckim zbiorniku zaporowym, przy wsparciu finansowym Urzędu Miasta w Kielcach, zostały zorganizowane Drużynowe Mistrzostwa w Ratownictwie Wodnym. W zawodach wzięło udział 6 czteroosobowych drużyn WOPR z Warszawy, Końskich i Kielc (4 drużyny). Zawody odbyły się przy dużym zainteresowaniu mieszkańców miasta. Mistrzostwa w Ratownictwie Wodnym wpisały się na stałe do kalendarza imprez z okazji Dni Kielc³⁰³.

W okresie jesienno-zimowym na krytej pływalni w Kielcach zostały przeprowadzone kursy na stopnie ratowników WOPR oraz zajęcia doskonalące dla ratowników wodnych. Fundusze na działalność statutową Oddziału pochodziły z dotacji Urzędu Miasta Kielc³⁰⁴.

W II Indywidualnych Mistrzostwach Miasta w Ratownictwie Wodnym, które na krytej pływalni i kieleckim zalewie odbyły się 4 czerwca 1999 r., wzięło udział 37 ratowników z Kielc, Ciechanowa i Połanicy. Puchary i nagrody dla zwycięzców ufundował ZW WOPR oraz sponsorzy – ZOOSiR w Kielcach, Przedsiębiorstwo Turystyczne „Łysogóry”, Szkoła Jazdy „Enigma”, „Pik Elektronik” i inni³⁰⁵.

Ratownicy WOPR pracowali na kąpieliskach otwartych, prowadzili kursy nauki pływania dla dzieci i młodzieży oraz uczestniczyli w konkursie zorganizowanym przez ZW WOPR – „Ratujmy Tonących”. Poza sezonem letnim były prowadzone szkolenia na pływalni w Kielcach oraz zajęcia doskonalące umiejętności ratowników WOPR³⁰⁶.

W bazie WOPR w Ciedrzynie 23 marca 2002 r. odbyło się Zebranie Sprawozdawczo-Wyborcze do władz Oddziału Miejskiego WOPR. W 2003 r. ze środków z Urzędu Miasta Kielc zakupiono kolejnego fantoma do nauki resuscytacji i sprzęt podręczny do szkolenia ratowników. Oddział Miejski WOPR w Kielcach włączył się do organizacji Mistrzostw Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie oraz zabezpieczenia jesiennych regat windsurfingowych (2000–2005) na jeziorze Chańcza. Jesienią 2003 r. dla kieleckich ratowników WOPR zostało zorganizowane szkolenie z zakresu udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej, na którym zajęcia prowadził lekarz medycyny ratunkowej i instruktorzy wykładowcy WOPR³⁰⁷.

Trudnym dla Oddziału WOPR w Kielcach był 2006 r., po tym jak Urząd Miasta odmówił udzielenia dotacji celowej na działalność statutową. Od 2007 r. zmieniły się zasady przy-

³⁰³ Tamże.

³⁰⁴ Tamże.

³⁰⁵ Tamże.

³⁰⁶ Tamże.

³⁰⁷ Protokół z Zebrania Sprawozdawczo-Wyborczego Oddziału Miejskiego WOPR w Kielcach w dniu 23 marca 2002 r.

JERZY TELAK

znawania dotacji dla organizacji pozarządowych i Urząd Miasta ogłosił konkurs ofert na realizację określonych celów. Corocznie odbywały się kursy na stopień młodszego ratownika i ratownika WOPR, jak również zajęcia doskonalące umiejętności pływania prowadzone przez instruktorów WOPR. Od powołania Oddziału Miejskiego do chwili obecnej około 450 osób uzyskało stopień młodszego ratownika, a 257 stopień ratownika WOPR. Zarząd Oddziału ściśle współpracuje z Zarządem Wojewódzkim WOPR, biorąc udział w corocznych Mistrzostwach Grup Szybkiego Reagowania na jeziorze Chańcza. Włącza się również w organizację konkursu rysunkowego dla uczniów szkół podstawowych „Bezpieczny wypoczynek nad wodą”. Ratownicy skupieni w oddziale miejskim brali udział w akcjach powodziowych w 1997, 2001, 2004 i 2011 r.³⁰⁸

3.1.2. Oddziały WOPR w Radomiu, Pionkach i Białobrzegach

Radomski Oddział WOPR rozpoczął działalność w 1963 r. Pracodawcą był Zarząd Zieleni Miejskiej. Drużyna WOPR działająca przy jednostce Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej w Zajezierzu uplasowała się w 1967 r. na czwartym miejscu w „Ogólnopolskim Konkursie na Najlepszą Drużynę WOPR”³⁰⁹.

W okresie pierwszych pięciu lat od powołania WOPR w województwie kieleckim w jego strukturach organizacyjnych rozpoczęły funkcjonowanie oddziały powiatowe WOPR w Radomiu, Pionkach i Białobrzegach³¹⁰.

Przy Oddziale Powiatowym WOPR w Pionkach działały 2 drużyny w Zajezierzu nad Wisłą przy JW. 3774 w Dęblinie, które w pierwszych latach społecznie zabezpieczały kąpieliska w Kamelance, Zajezierzu i Głuźdu oraz prowadziły kontrole Wisły w tym rejonie.

Wojewódzkie WOPR w Kielcach w 1970 r. zabezpieczało 36 kąpielisk, w tym 15 na rzekach, 9 na zaporowych zbiornikach wodnych i jedno na stawie oraz 10 basenów otwartych i 2 kryte pływalnie. Wymiary kąpielisk wahały się od 25 do 200 arów. Ratownicy wodni dysponowali 7 łodziami motorowymi i 21 łodziami wiosłowymi. Mogli również korzystać ze sprzętu w wypożyczalniach przyległych do kąpielisk, w których znajdowało się 335 kajaków i 31 rowerów wodnych. W 1971 r. zostało zorganizowanych w województwie kieleckim, obejmujących również tereny późniejszego województwa radomskiego, 6 kursów na stopień młodszego ratownika, 2 kursy na stopień ratownika wodnego i jeden kurs motorowodny. Stan członków WOPR wynosił wówczas 442 osoby, w tym 107 ratowników młodszych, 134 ratowników wodnych, 8 ratowników starszych, 6 instruktorów ratownictwa i 2 ratowników wykładowców. W 1971 r. stopień ratownika młodszego uzyskało 107 osób, a 27 osób podniosło kwalifikacje na wyższe stopnie. W tym czasie uprawnienia motorowodne posiadały 32 osoby, żeglarskie – 8 osób, płetwonurka – 12 osób, trenera lub instruk-

³⁰⁸ Szerzej: Sprawozdanie Zarządu Świętokrzyskiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach za okres od 22.02.2003 r. do 19.01.2008 r.; IX Zjazd Świętokrzyskiego WOPR; Sprawozdanie Zarządu Wojewódzkiego WOPR Województwa Świętokrzyskiego za okres od 23.02.1997 r. do 22.02.2003 r.; Sprawozdanie Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach za okres od 5.10.1991 r. do 22.02.1997 r.

³⁰⁹ Notatki podręczne i informacja ustna W. Mozera.

³¹⁰ Informacja ze słów W. Mozera, M. Dubika i A. Stępnia.

tora pływania – 16 osób. Zmniejszeniu uległa jedynie liczba drużyn społecznych z 19 na 16, ale już w 1972 r. wzrosła do 18, a liczba członków do 538, w tym 32 kobiety³¹¹.

Po II Wojewódzkim Zjeździe WOPR 27 maja 1973 r. w Radomiu odbyło się zebranie organizacyjne, na którym powołano Oddział Terenowy WOPR w Radomiu. Powołany wówczas oddział uzyskał osobowość prawną 26 lutego 1977 r. W tym samym okresie powstały oddziały terenowe WOPR w Pionkach i Białobrzegach. Oddział w Pionkach liczył 56 członków, w tym 2 starszych ratowników wodnych, 40 ratowników wodnych i 14 ratowników młodszych. Oddział w Białobrzegach liczył również 56 członków, wśród których było 4 ratowników wodnych i 6 ratowników młodszych. W 1973 r. w oddziale radomskim było 38 ratowników, w tym 2 instruktorów ratownictwa, 7 ratowników wodnych i 29 ratowników młodszych. W 1974 r. przeszkolono 37 osób na stopień młodszego ratownika, natomiast w 1975 r. – 53 osoby. O szkoleniu i wymaganiach stawianych kandydatom na ratowników wodnych świadczy fakt, że na dopuszczonych do egzaminu 31 osób egzamin zdało oraz uzyskało stopień i uprawnienia tylko 13 ratowników³¹².

Nowy okres ratownictwa wodnego w rejonie Radomia został zapoczątkowany w 1975 r. w związku z powstaniem województwa radomskiego. Wtedy to oddział terenowy WOPR w Radomiu podjął starania o powstanie wojewódzkiego WOPR w Radomiu. 18 listopada 1975 r. odbyło się zebranie organizacyjne powołujące wojewódzkie WOPR w Radomiu. W grudniu 1975 r. Urząd Wojewódzki w Radomiu decyzją Wydziału Spraw Wewnętrznych zatwierdził Statut Wojewódzkiego WOPR w Radomiu i umieścił je w rejestrze stowarzyszeń i związków pod nr 39. W dniu 8 stycznia 1976 r. Zarząd Główny WOPR wyraził zgodę na powołanie Wojewódzkiego WOPR w Radomiu, posiadającego osobowość prawną i jednocześnie wchodzącego w skład członków rzeczywistych WOPR³¹³.

3.1.3. Jednostka WOPR w Ostrowcu Świętokrzyskim

Początki zorganizowanej formy ratownictwa wodnego w Ostrowcu Świętokrzyskim przypadają na 1957 r., kiedy w Kielecko-Lubelskim Okręgowym Związku Pływackim powołano Komisję Ratownictwa Wodnego. Komisja miała za zadanie nabór kandydatów i prowadzenie kursów na stopnie ratownicze I i II klasy. Pierwsze kursy na stopnie ratownicze odbyły się w Ostrowcu Świętokrzyskim w klubie sportowym KS KSZO, w którym prężnie działała sekcja pływacka i piłki wodnej oraz w Kielcach w klubie sportowym KS „Tęcza”.

I Walny Zjazd Ratowników i Członków WOPR w Ostrowcu Świętokrzyskim odbył się w 1976 r. Na zjeździe tym powołano jednostkę terenową WOPR właściwą dla Rejonu Ostrowiec³¹⁴.

II Walny Zjazd Ratowników Oddziału WOPR, który odbył się w dniu 16 grudnia 1977 r. w hali Klubu Sportowego KSZO, powołał Oddział WOPR w Ostrowcu Świętokrzyskim.

³¹¹ Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach za lata 1969–1972.

³¹² Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w okresie II kadencji marzec 1973 r. – styczeń 1978 r.

³¹³ Sprawozdanie z działalności ZW WOPR w Radomiu w 1976 r., ZW WOPR w Radomiu, Radom 1977.

³¹⁴ Na podstawie dokumentacji I Walnego Zjazdu Ratowników i listy Członków WOPR w Ostrowcu Świętokrzyskim, Biuro ZW WOPR w Kielcach.

JERZY TELAK

Siedzibą Oddziału stały się pomieszczenia w Miejskim Ośrodku Sportu i Rekreacji „Rawszczyzna” w budynku administracyjnym w Ostrowcu Świętokrzyskim, przy ul. Mickiewicza 24. W dniu odbycia Zjazdu Oddział WOPR został zgłoszony do rejestracji w Urzędzie Miejskim w Ostrowcu Świętokrzyskim (uzyskał rejestrację pod nr 11). Bezpośrednio po tym Zjeździe powoływano drużyny WOPR, które następnie działały przy: Wydziale Oświaty UM, Związku Harcerstwa Polskiego, MOSiR „Rawszczyzna”, MOSiR „Gutwin”, Przystani Wodnej „Romanów” nad rzeką Kamienna, Z.Z. LOK Huty im. M. Nowotki, Klubie Sportowym KSZO, Ośrodku Wczasowym w Brodach Iłżeckich. Po utworzeniu Oddziału WOPR w Ostrowcu Świętokrzyskim jego drużyny liczyły 124 członków. Do końca 1978 r. w ewidencji tego Oddziału zostało zapisanych 236 członków³¹⁵.

W 1979 r. Oddział WOPR w Ostrowcu Świętokrzyskim przystąpił do konkursu „Ratujmy tonących” i zorganizował Wojewódzkie Zawody Ratowników. Pierwsze miejsce w tych Mistrzostwach zajęła drużyna z Klubu Sportowego KSZO Ostrowiec³¹⁶.

W 1986 r. drużyna Oddziału z Ostrowca Świętokrzyskiego, składająca się z 5 ratowników, zajęła V miejsce w Mistrzostwach Ratowników Województwa Kieleckiego. W latach 80. nie byli zatrudniani ratownicy wodni na otwartych obszarach wodnych miasta Ostrowiec Świętokrzyski³¹⁷.

Oddział WOPR w Ostrowcu Świętokrzyskim organizował konkursy rysunkowe w szkołach podstawowych pt. „Bezpieczny wypoczynek nad wodą”. W klasyfikacji najlepszych drużyn WOPR na terenie województwa, drużyna działająca przy Związku Harcerstwa Polskiego dwukrotnie zajęła drugie miejsce – w 1988 i 1989 r., a trzecie miejsce drużyna MOSiR „Rawszczyzna”³¹⁸.

W latach 1991–1996 Zarząd Oddziału w Ostrowcu Świętokrzyskim działał przede wszystkim w zakresie: „promowania bezpiecznego pobytu nad wodą, organizowania nauki pływania, kursów na stopnie młodszego ratownika i ratownika wodnego oraz patenty sternika motorowodnego, egzaminowania na karty pływackie”. Prowadzone były corocznie przedsezonowe szkolenia ratowników. W tym okresie najlepiej funkcjonowały drużyny WOPR przy:

- Związku Harcerstwa Polskiego w Ostrowcu Świętokrzyskim,
- Ośrodku Wypoczynkowym „Gutwin”,
- Jacht Klubie „Hutnik”,
- Ośrodku Wypoczynkowym Z.G.M. Zębiec,
- Miejskim Ośrodku Sportów i Rekreacji „Rawszczyzna”,
- Komendzie Rejonowej Policji w Ostrowcu Świętokrzyskim.

Drużyny były wyposażone w podręczny sprzęt ratowniczy przekazany z Biura ZW WOPR w Kielcach. Członkowie drużyn WOPR Oddziału w Ostrowcu Świętokrzyskim w latach 1991–1996 przepracowali ogółem 30 636 godzin, a uprawnieni ratownicy WOPR po eg-

³¹⁵ Sprawozdanie Oddziału WOPR w Ostrowcu Świętokrzyskim za 1978 r., Ostrowiec Świętokrzyski 1979.

³¹⁶ Sprawozdanie Oddziału WOPR w Ostrowcu Świętokrzyskim za 1979 r., Ostrowiec Świętokrzyski 1980.

³¹⁷ Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach w latach 1981–1986.

³¹⁸ Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach w latach 1987–1991.

zaminach wydali 1892 karty pływackie, w tym 986 kart młodzieżowych oraz 22 karty specjalne (tzw. żółty czepek)³¹⁹.

W latach 1997–2002 Oddział WOPR w Ostrowcu Świętokrzyskim realizował zadania statutowe, w tym szkolenia na stopień młodszego ratownika (127 osób), natomiast na ratownika wodnego – 30 osób. Stan członków oddziału na koniec 2002 r. wynosił 315 osób. VII Walny Zjazd Ratowników Oddziału WOPR w Ostrowcu Świętokrzyskim w 2002 r. wybrał nowe władze, a w planach nakreślił najważniejsze kierunki działalności, w tym w szczególności:

- propagowanie bezpiecznego wypoczynku nad wodą,
- współpraca z organizacjami samorządowymi z terenu miasta i powiatu w zakresie szkolenia członków Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie,
- organizowanie w szkołach pogadanek na temat bezpieczeństwa kąpieli podczas wakacji letnich oraz udziału poszczególnych szkół podstawowych w Wojewódzkim Konkursie Rysunkowym pod hasłem „Bezpieczny wypoczynek nad wodą”,
- prowadzenie podstawowej nauki pływania i przeprowadzanie egzaminów na karty pływackie,
- organizowanie kursów na stopień młodszego ratownika i ratownika wodnego oraz szkoleń prowadzących do uzyskiwania uprawnień niezbędnych do podwyższenia kwalifikacji,
- szkolenie przedsezonowe ratowników³²⁰.

W latach 2003–2007 zorganizowano osiem kursów na stopień młodszego ratownika, na których uprawnienia uzyskało 160 osób, w tym na pływalni MOSiR „Rawszczyzna” – 118 osób i na pływalni „Neptun” w Ożarowie – 42 osoby. Na kursach organizowanych przez ZW WOPR w Kielcach na Chańczy szkolenia prowadził między innymi instruktor WOPR z Ostrowca Świętokrzyskiego Z. Domagała; stopień ratownika wodnego uzyskało 77 osób. Na obiektach krytej pływalni „Rawszczyzna” prowadzono zajęcia z nauki pływania dla dzieci 2 i 3 klas szkół podstawowych z rejonu Ostrowca Świętokrzyskiego oraz przyległych miejscowości: Bodzechów, Kunów, Miłków i Chmielów. Ratownicy przepracowali społecznie łącznie ok. 7200 godzin, czuwając nad bezpieczeństwem osób korzystających z basenów w Ostrowcu Świętokrzyskim i Ożarowie, wydali 244 karty pływackie osobom, które zdały egzamin, w tym: na pływalni „Rawszczyzna” – 237 kart i na pływalni „Neptun” – 107 kart. Na koniec 2007 r. Oddział WOPR w Ostrowcu Świętokrzyskim liczył 276 członków. W latach 2008–2010 w Ostrowcu przeprowadzono 13 kursów, po których 90 osób uzyskało stopień młodszego ratownika WOPR, a 12 osób stopień ratownika WOPR³²¹.

W 2008 r. otworzono Ośrodek Rekreacyjno-Wypoczynkowy „Gutwin” jako miejsce wypoczynku nad wodą w okresie letnim, w którym zatrudnienie znaleźli wykwalifikowani ratownicy wodni. Od 2010 r. ośrodek ten dysponował sprzętem do zabawy w wodzie dla dzieci oraz łodziami, kajakami i rowerami wodnymi. Trzykrotnie z rzędu, w latach 2008–2010, Kąpielisko w Ośrodku „Gutwin” zajęło pierwsze miejsce w konkursie na najle-

³¹⁹ Sprawozdanie Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach za okres od 5.10.1991 r. do 22.02.1997 r.

³²⁰ Sprawozdanie Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach za okres od 23.02.1997 r. do 22.02.2003 r.

³²¹ Sprawozdanie Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach za okres od 22.02.2003 r. do 19.01.2008 r.

JERZY TELAK

piej zorganizowane kąpielisko w Województwie Świętokrzyskim. W Ostrowcu Świętokrzyskim zorganizowano Mistrzostwa Polski, które zostały opisane w poprzednim rozdziale³²².

3.1.4. WOPR w gminie Połaniec

Drużyna WOPR nr 15 „Delfin Połaniec” została zarejestrowana w Zarządzie Wojewódzkim WOPR w Tarnobrzegu 20 lutego 1996 r. Zakres działalności drużyny obejmował:

- propagowanie idei ratownictwa wodnego i bezpiecznego zachowania na wodzie i nad wodą na terenie gminy Połaniec;
- organizowanie i współudział w czasie zawodów pływackich i ratownictwa wodnego dla dzieci, dorosłych, osób niepełnosprawnych;
- działania podczas powodzi 1997, 2001, 2010 na terenie gminy Połaniec i gminy Łubnice;
- prowadzenie szkoleń na stopnie młodszego ratownika WOPR i ratownika WOPR, sternika motorowodnego oraz z zakresu pierwszej pomocy;
- udział w Mistrzostwach Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie w Chańczy;
- udział w zawodach ratownictwa wodnego – mistrzostwa wojewódzkie, mistrzostwa Polski, nocny maraton w Ostrowcu Świętokrzyskim;
- prowadzenie pogadanek dla dzieci i młodzieży w szkołach na temat bezpieczeństwa nad wodą w czasie wakacji (szkoły w Połańcu, Rytwianach i Łubnicach);
- prowadzenie akcji „Bezpiecznie nad wodą” i „Lato w mieście” dla dzieci w czasie wakacji;
- prowadzenie akcji „Już Pływam” dla dzieci³²³.

Dom Dziecka w Łoniowie i Szkoła Podstawowa w Gacach Szlupieckich, do której uczęszczały dzieci poszkodowane przez powódzie w 1997 i 2010 r., były objęte akcją „Już Pływam”. Przez pierwszych 16 lat działalności drużyny „Delfin Połaniec” wyszkolono około 300 młodszych ratowników WOPR, 50 ratowników WOPR. Ratownicy przepracowali społecznie około 20 000 godzin na rzecz bezpieczeństwa nad wodą. W Drużynie WOPR nr 15 zostało zarejestrowanych ponad 250 członków³²⁴.

Ze względu na swoje położenie geograficzne gmina Połaniec jest zagrożona powodzią. Powódź, która wystąpiła w gminie Połaniec w lipcu 1997 r., wywołała zainteresowanie sprawami ratownictwa wodnego. Wówczas jedynymi realnymi lokalnymi siłami mogącymi nieść pomoc osobom poszkodowanym i zagrożonym na zalanych terenach byli druhowie Ochotniczych Straży Pożarnych działających na terenie miasta i gminy Połaniec. Druhowie OSP nie posiadali wiedzy, umiejętności i doświadczenia w zakresie ratownictwa wodnego. Po tej powodzi została podjęta decyzja o rozszerzeniu zakresu działania OSP o ratownictwo wodne. Doświadczenie klęski powodzi bezpośrednio skutkowało utworzeniem w dniu 14 grudnia 1999 r. Oddziału WOPR w Połańcu. Inicjatorem powołania tego Oddziału był Burmistrz Miasta Połaniec³²⁵.

Oddział WOPR w Połańcu został utworzony na bazie zasobów osobowych jednostek OSP. Powstało wówczas siedem drużyn WOPR przy: OSP Połaniec, OSP Ruszcza, OSP Rybitwy,

³²² Sprawozdanie Oddziału WOPR w Ostrowcu Świętokrzyskim za 2010 r., Ostrowiec Świętokrzyski 2011.

³²³ Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Tarnobrzegu w 1996 r., Tarnobrzeg 1997.

³²⁴ Z notatek Biura ZW WOPR w Kielcach.

³²⁵ Protokół z zebrania Założycielskiego Oddziału WOPR w Połańcu w dniu 14 grudnia 1999 r., Połaniec 1999.

OSP Tursko Małe, OSP Maśnik, Basen Delfin, Straż Pożarna przy Elektrowni Połaniec. Oddział WOPR w Połańcu liczył 74 członków³²⁶.

Oddział WOPR w Połańcu posiadał wówczas łódź typu Perkoz z silnikiem Wicher, która została przekazana jednostce pływającej w Rybitwach oraz drobny sprzęt ratowniczy: wiosła drewniane, rzutki ratownicze, kapoki. Wkład druhów włożony w remont łodzi pozwolił na pierwsze wówczas, ambitne próby na wodzie. Z czasem pozyskano kolejne łodzie dla jednostki pływającej w Ruszczy i Tursku Małym. Pierwszym podjętym przez oddział WOPR przedsięwzięciem było uroczyste otwarcie sezonu w dniu 30 kwietnia 2000 r., w którym wzięli udział przedstawiciele władz wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Organizacja otwarcia i zakończenia sezonu w miesiącach w maju i październiku wpisały się w kalendarz uroczystości WOPR i organizowane były w latach następnych. Była to także wyjątkowa okazja do wręczenia legitymacji członkom WOPR oraz zorganizowania konkurencji na wodzie celem sprawdzenia umiejętności ratowników³²⁷.

Wyzwaniem był także udział w ćwiczeniach – manewrach – na wodach płynących we Wrocławiu w 2001 r., podczas których drużyna Oddziału WOPR w Połańcu stanowiła reprezentację województwa świętokrzyskiego. W związku z tym, że jednym z celów WOPR jest reagowanie, zapobieganie i przeciwdziałanie zagrożeniom podczas klęski żywiołowej czy innego miejscowego zagrożenia, podejmowane były działania w zakresie szkolenia członków WOPR Oddziału w Połańcu i doskonalenia ich umiejętności. Ratownicy mieli ukończony kurs sterników motorowodnych, kurs młodszego ratownika oraz kurs z zakresu ratownictwa medycznego. Z okazji Dnia Dziecka organizowane jest również pływanie łodziami motorowymi na zalewie przy rzece Wschodniej, co stanowi ogromną atrakcję dla najmłodszych, ale także kształtuje umiejętności w zakresie ochrony ludzi, zaznajamia z przepisami postępowania oraz techniką posługiwania się sprzętem w momencie ratowania życia. WOPR w Połańcu brał udział w Wojewódzkich Mistrzostwach Grup Szybkiego Reagowania na wodzie, w których jednostki OSP z terenu tej gminy stanowią najliczniejszą grupę. Mistrzostwa są okazją do propagowania ratownictwa wodnego wśród młodzieży, która chce wstąpić w szeregi oddziału³²⁸.

WOPR współpracuje również z Fundacją Wspomagania Oświaty w Połańcu, która umożliwia bezpłatne korzystanie z basenu druhom strażakom z jednostek OSP oraz członkom WOPR w celu podniesienia ich sprawności fizycznej. Obecnie oddział może poszczycić się prężnie działającymi 8 drużynami WOPR utworzonymi na bazie jednostek OSP: Połaniec, Ruszcza, Rybitwy, Maśnik, Rudnik, Tursko Małe, Zdziecie Stare, Zrębin. Obowiązki prezesa Oddziału WOPR pełnił Jarosław Kądziela, piastujący także stanowisko Zastępcy Burmistrza Miasta i Gminy Połaniec, który jest członkiem WOPR od momentu założenia oddziału, a tym samym działa w strukturach ponad 12 lat³²⁹.

Ratownicy WOPR zostali włączeni do akcji przeciwpowodziowych w 2001 i 2010 r. W gminie Połaniec w 2010 r. doszło do przekroczenia stanów alarmowych na rzekach: Wisła Czarna, Wschodnia, Śmierdziąkiw, a następnie wielka woda zalała znaczne jej ob-

³²⁶ Tamże.

³²⁷ Sprawozdanie Oddziału WOPR w Połańcu za 2000 r., Połaniec 2001.

³²⁸ Sprawozdanie Zarządu Świętokrzyskiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach za okres od 22.02.2003 do 19.01.2008 r.

³²⁹ Tamże.

JERZY TELAK

szary. Wskutek powodzi gmina poniosła ogromne straty. W akcji przeciwpowodziowej sprawdzili się ratownicy Grupy Operacyjnej WOPR. Działania podejmowane przez członków oddziału wspierane są przez Burmistrza Miasta i Gminy Połaniec Jacka Tarnowskiego, który dbał o odpowiednie wyposażenie jednostek pływających, gdyż podejmowanie akcji nie było możliwe bez odpowiedniego sprzętu. Dzięki zaangażowaniu i staraniom władz samorządowych, druhów strażaków, członków oddziału WOPR pozyskano kolejne łodzie motorowe, ponton Brig dla OSP Połaniec i OSP Tursko Małe. Z własnych środków została zakupiona łódź Cameo z silnikiem Mercury dla jednostki pływającej w Rudnikach oraz silnik zaburtowy Mariner do łodzi w Zrębinie. Sprzęt ten dawał gwarancję podjęcia szybkiego reagowania w obliczu zagrożenia. Jednostki OSP zostały wyposażone w sprzęt wodny w celu zapewnienia pełnej gotowości do działania w zakresie ratownictwa wodnego³³⁰. Przez lata działalności WOPR potwierdził celowość istnienia jednostek ratowników wodnych na terenie Miasta i Gminy Połaniec. Aktywność działaczy i umiejętności ratowników, ale także wyposażenie w odpowiedni sprzęt, dały podstawy do właściwego reagowania w sytuacji zagrożenia. Jednostki z gminy Połaniec od początku swej działalności przeszły wiele zmian w zakresie wyszkolenia ratowników oraz wyposażenia³³¹.

Drużyna WOPR Budziska powstała z inicjatywy ratowników WOPR i OSP, skupiała ratowników i członków WOPR ze wsi Budziska, Czarzyzna, Słupiec, a działała na zbiorniku po żwirowni. Brała udział w Mistrzostwach GSR na jeziorze Chańcza³³².

Drużyna WOPR OSP Łubnice, która powstała w 2010 r., posiadała kadre przeszkolonych ratowników WOPR z uprawnieniami KPP i sterników motorowodnych. Działała ona na terenie gm. Łubnice. Drużyna prowadziła pokazy ratownictwa wodnego, pogadanki dla dzieci i pokazy udzielania pierwszej pomocy. Drużyna powstała przy Zespole Szkół w Połańcu. Skupiała ratowników WOPR oraz członków będących uczniami i nauczycielami szkoły. Członkowie drużyny WOPR prowadzili na pływalni w Połańcu zajęcia pływackie i doskonalące umiejętności z zakresu ratownictwa wodnego dla swoich członków. Reprezentanci drużyny brali udział w zawodach ratownictwa wodnego³³³.

3.1.5. WOPR w Starachowicach

W Starachowicach pierwsi ratownicy rozpoczynali swoją działalność na przełomie lat 60. i 70. Wówczas były organizowane pierwsze wyjazdy na pływalnię do Ostrowca Świętokrzyskiego. Nieco później uruchomiono wypożyczalnię kajaków przy zalewie „Pasternik”. Powstało również pierwsze kąpielisko na tak zwanych Piachach. Przy tym zbiorniku wodnym od strony Zakładu Remontowo-Budowlanego, dzięki wydatnej pomocy ówczesnego dyrektora i pracowników, została zorganizowana siedziba dla ratowników WOPR. Pierwsze kursy na ratowników były organizowane głównie na wodach otwartych, przeważnie poza granicami miasta. Dopiero budowa w 1974 r. odkrytej pływalni przy ul. Szkolnej

³³⁰ M. Rybak, Sprawozdanie Kierownika GO WOPR z 2010 r., Kielce 2010.

³³¹ Informacja Burmistrza Miasta Połaniec z czerwca 2010 r.

³³² Protokół z X Zjazdu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach z dnia 16 lutego 2013 r.

³³³ Tamże.

i krytej pływalni przy ul. Wojska Polskiego w 1976 r. umożliwiły organizowanie i prowadzenie kursów na terenie miasta Starachowice³³⁴.

Największy rozwój ratownictwa wodnego w Starachowicach nastąpił na początku lat 80. Wiele kursów prowadzonych przez Zarząd Wojewódzki WOPR w Kielcach oraz szkolenie pływaczek prowadzone przez klub „Kalmar” sprawiły, że w tym okresie Starachowice posiadały jedną z najlepiej wyszkolonych drużyn ratowniczych na terenie całego województwa. Pod koniec lat 80. odnotowano rozwój działalności szkoły pływackiej przy Szkolnym Związku Sportowym, skąd były zawodniczki i zawodnicy zasilali szeregi ratowników. W tych latach powstała druga baza ratowników wodnych w Starachowicach nad nowo powstałym zalewem w Lubiance³³⁵.

Kontynuacja rozwoju ratownictwa wodnego w Starachowicach miała miejsce w latach 90. Kursy organizowane były wtedy co najmniej dwa razy w roku. Ratownicy wraz z pływaczami startowali w różnego rodzaju zawodach i konkursach. Stałe podnoszenie kwalifikacji było związane z wprowadzeniem nowego sprzętu i technik ratowniczych. Trójka ratowników ukończyła elitarny kurs K-2, ratownictwa na skuterach wodnych z platformą ratowniczą. Ratownicy uczestniczyli również w kursach Kwalifikowanej Pierwszej Pomocy i szkolili się poza granicami Polski.

Wszechstronne wyszkolenie w krótkim czasie dało wymierne efekty podczas startu w zawodach. W 2009 r. drużyna WOPR ze Starachowic startowała po raz pierwszy w zawodach „Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie”, w których na 64 startujące zespoły z całego województwa zajęła 8 miejsce. Zdobyte doświadczenie z tych zawodów oraz solidne przygotowanie sprawiły, że w 2010 r. ratownicy ze Starachowic stanęli na najwyższym podium, wygrywając zawody i zdobywając puchar dla najlepszej drużyny WOPR oraz liczne wyróżnienia indywidualne. W 2011 r. nie udało się obronić tytułu mistrzowskiego, ale drugie miejsce, które zajęli ratownicy, było dużym osiągnięciem³³⁶. Starachowiccy ratownicy WOPR startowali również w zawodach indywidualnych na krytej pływalni.

12 lutego 2011 r. w Starachowicach odbyła się inauguracja zawodów sportowych cyklu Grand Prix Polski w Ratownictwie Wodnym 2011. Były to pierwsze cyklicznie organizowane przez Biuro Zarządu Głównego WOPR zawody sportowe w ratownictwie wodnym z cyklu Grand Prix Polski w Starachowicach. W zawodach tych reprezentanci Starachowic prawie we wszystkich konkurencjach plasowali się w pierwszej dziesiątce³³⁷.

I Mistrzostwa Grup Operacyjnych i Interwencyjnych, które otworzył Prezes WOPR, odbyły się w Starachowicach 18–19 czerwca 2011 r.³³⁸

WOPR w Starachowicach był związany z Klubem Pływaczek „Kalmar”. Od chwili powstania w 1988 r. tego klubu pływaczek działała przy nim drużyna WOPR. Ratownicy wodni tej drużyny przez wiele lat pełnili dyżury na kąpieliskach „Piachy”, „Lubianka” oraz na krytej pływalni w Starachowicach. Przez wszystkie lata pracy członkowie drużyny pro-

³³⁴ Na podstawie informacji z zapisków Biura ZW WOPR w Kielcach.

³³⁵ Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach w latach 1981–1986.

³³⁶ Wyniki Mistrzostw Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie w Chańcu zostały odrębnie przedstawione w rozdziale V.

³³⁷ *Sprawozdanie z działalności WOPR w 2011 r.*, wyd. ZG WOPR, Warszawa 2012, s. 13.

³³⁸ Tamże, s. 14–15.

JERZY TELAK

wadzili działalność profilaktyczną wśród młodzieży i dzieci szkół podstawowych w Starachowicach i innych miejscowościach powiatu starachowickiego. Działalność ta polegała między innymi na organizowaniu spotkań i pogadek na temat „Bezpieczny wypoczynek nad wodą”. W 2009 r. rozpoczęto akcję „Kruczy łód”, której celem jest omawianie zagrożeń wynikających z wchodzenia na łód i zabaw na zamrzniętych wodach otwartych. Członkowie drużyny WOPR corocznie biorą udział w konkursie „Ratujmy tonących”, w którym wielokrotnie zajmowali pierwsze miejsce w województwie świętokrzyskim. WOPR w Starachowicach współpracował z władzami i administracją samorządową miasta. Prezydenci miasta Starachowice od wielu lat udzielają im niezbędnej pomocy i wsparcia w prowadzonej działalności³³⁹. W Starachowicach, 11 maja 2012 r., został powołany Oddział WOPR³⁴⁰.

3.1.6. WOPR w Końskich

Historia WOPR w Końskich i powiecie koneckim jest związana ze zbiornikiem zaporowym w Sielpi Wielkiej. Kąpielisko na tym zbiorniku położone w pobliżu lokalu gastronomicznego „Leśniczanka” było prowadzone początkowo przez MOSiR, a następnie przez OSiR Końskie. Od 1983 r. rozpoczęły się intensywne szkolenia ratowników wodnych. W wyniku prowadzonych kursów uprawnienia ratowników uzyskało wiele młodych osób, które następnie zabezpieczały kąpielisko w Sielpi i Pływalinię Miejską w Końskich oraz pracowały na koloniach, obozach sportowych i imprezach turystycznych dla dzieci, młodzieży i dorosłych osób.³⁴¹

3.1.7. WOPR w Sandomierzu

Od 1992 r. w Sandomierzu działała pierwsza 30-osobowa drużyna WOPR, którą kierował Maciej Wziątek. W pobliżu Bulwaru Piłsudskiego nad Wisłą zbudowano prowizoryczną bazę WOPR, która składała się z blaszanego garażu oraz hangaru metalowego ze starej barki wodnej. Ponadto znajdował się tam pawilon kontenerowy z ocieplanych płyt, który zaadoptowano na biuro drużyny WOPR. Działalność drużyny była związana z nauką pływania oraz zdobyciem umiejętności pływania na łodziach i kajakach z wiosłami. Ratownicy drużyny organizowali w sezonie letnim pokazy ratownictwa i udzielania pierwszej pomocy, organizowali imprezy z okazji Międzynarodowego Dnia Dziecka poświęcone zachowaniu bezpieczeństwa nad wodą oraz zabezpieczali imprezy na Wiśle, w tym zawody wędkarskie. Pogadanki dotyczące bezpieczeństwa na obszarach wodnych i sposobach udzielania pierwszej pomocy organizowano na terenie miejscowości Komorna, Samborzec i Koprzywnica. Głównym zajęciem członków drużyny WOPR w okresie sezonu letniego było patrolowanie brzegów Wisły, gdzie urządzano „dzikie kąpieliska” i dzieci przebywały najczęściej bez opieki dorosłych. Dużo uwagi przywiązywano do prowadzenia nauki pływania dzieci i młodzieży, którą prowadzono w otwartym basenie na terenie Huty Szkła. Patrole ratowników na Wiśle były

³³⁹ Tamże.

³⁴⁰ Protokół z Zebrania Założycielskiego Oddziału WOPR w Starachowicach z dnia 11 maja 2012 r.

³⁴¹ Informacja w Biurze ZW WOPR w Kielcach z 2012 r.

prowadzone na łodziach motorowych wyposażonych w silniki Wicher 25 lub Wicher 30. Ratownicy drużyny brali udział w maratonach pływackich oraz Mistrzostwach Grup Szybkiego Reagowania. W czasie powodzi uczestniczyli w akcjach ratowniczych na terenie Sandomierza, Gorzyc i Trześni, gdzie łodziami wiosłowymi zaopatrywali ludność w żywność, wodę i lekarstwa. Uczestniczyli również prawie we wszystkich edycjach konkursu dla drużyn WOPR pod nazwą „Ratujmy Tonących”. W 2004 r. drużyna brała udział w obchodach 400-lecia³⁴². Druga drużyna WOPR w Sandomierzu o nazwie Grupa Patrolowo-Interwencyjna WOPR Sandomierz powstała w czterechsetną rocznicę ratownictwa wodnego w Polsce w 2004 r. GPI działa głównie nad Wisłą w Sandomierzu, gdzie na Wybrzeżu im. Marszałka Piłsudskiego ma swoją bazę, wyposażoną w sprzęt ratowniczy i szkoleniowy. Głównymi zadaniami grupy było prowadzenie działań prewencyjnych i ratunkowych oraz zabezpieczanie imprez nad wodą i pomoc w akcjach przeciwpowodziowych. Nawiązując do tradycji jezuitów, którzy ponad 400 lat temu szkolili się w niesieniu pomocy ofiarom Wisły, GPI organizowała kursy na ratowników WOPR, patenty i licencje motorowodne, zajęcia z nauki i doskonalenie pływania oraz imprezy wodniackie, tj. Narty Wodne Sandomierz, w ramach których w 2012 r. odbyły się I Amatorskie Zawody Narty Wodne – Slalom. W GPI WOPR znaleźli się sternicy i starsi sternicy motorowodni, instruktorzy PZMWiNW, instruktorzy WOPR, młodszy ratownicy i ratownicy WOPR (basenowi, śródlądowi, morscy) oraz instruktorzy pływania. GPI WOPR zrzeszała ratowników wodnych i sympatyków sportów wodnych, ciągle pozyskując nowych członków, w tym szczególnie osoby nieletnie, które chciały zapewniać bezpieczeństwo osób przebywających na obszarach wodnych. Członkowie GPI brali udział w Otwartych Mistrzostwach Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie w Chańcy. W okresie zimy GPI WOPR ustawicznie doskonalili i podnosili kwalifikacje z zakresu ratownictwa wodnego na pływalniach krytych oraz otwartych obszarach wodnych pokrytych lodem. GPI WOPR corocznie uczestniczyła w akcji informacyjno-edukacyjnej „Bezpieczna Wodna”³⁴³.

3.2. Podstawowe aspekty działania grup reagowania WOPR w województwie świętokrzyskim

3.2.1. Cele i działania grup reagowania WOPR

Grupy reagowania WOPR (operacyjne, interwencyjne) wyznaczały standardy działania, wyszkolenia i wyposażenia w latach 2004–2012. Do zadań organizacji ratowników wodnych należy określenie standardów doboru sprzętu do ratownictwa wodnego, stosownie do charakteru zagrożeń i wielkości obszarów wodnych³⁴⁴.

³⁴² Sprawozdanie Zarządu Świętokrzyskiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach za okres od 22.02.2003 do 19.01.2008 r.

³⁴³ Protokół z X Zjazdu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach z dnia 16 lutego 2013 r.

³⁴⁴ Pismo l.dz. 6/p/w/2012 Prezesa WOPR z dnia 17 kwietnia 2012 r. do Dyrektora Departamentu Analiz i Nadzoru Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w sprawie danych WOPR dotyczących bezpieczeństwa na polskich obszarach wodnych w 2011 r.; szerzej: J. Telak, *Działalność Wodnego ochotniczego Pogotowia*

JERZY TELAK

Organizacje realizujące zadania z zakresu ratownictwa wodnego muszą dysponować systemem łączności radiowej umożliwiającym włączanie się do publicznego systemu łączności z wykorzystaniem numerów alarmowych. Łączność radiowa potrzebna jest do organizacji zabezpieczenia kąpielisk, działań prowadzonych na obszarach wodnych, a także podczas klęski żywiołowej wynikającej z katastrofy naturalnej lub awarii technicznej, oraz w celu zapewnienia komunikacji pomiędzy ratownikami wodnymi i innymi podmiotami działającymi w ramach wspólnych akcji ratowniczych i humanitarnych. Ciekawe rozwiązanie, polegające na udostępnieniu częstotliwości radiowych jednostce wojewódzkiej WOPR w Kielcach, wprowadził Wydział Zarządzania Kryzysowego Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego³⁴⁵. W wypadku katastrof naturalnych, awarii technicznych i klęsk żywiołowych, w tym powodzi, niezbędne jest należyte przygotowanie działań na wodach. Występujące na różnych obszarach Polski tego typu zagrożenia wymagają łodzi o specjalnych konstrukcjach. Podczas powodzi w 2001 i 2010 r. potwierdziły się w praktyce założenia dotyczące powołania sztabów przez PSP, zapewniających koordynację i współdziałanie różnych podmiotów, a także uzupełnienie wyposażenia grup reagowania w mobilny sprzęt do specjalistycznego ratownictwa wodnego w sytuacjach kryzysowych³⁴⁶.

Zdolność organizacji ratowników wodnych do skutecznego wypełniania zadań statutowych zależy między innymi od stopnia społecznej akceptacji oraz poparcia i zrozumienia w szerokich grupach społecznych potrzeb tych organizacji. Społeczne zaufanie do ratowników wodnych jest niezbędne do tego, by można było wspólnie z lokalnymi samorządami działać efektywnie na rzecz bezpieczeństwa na wodach. Ratownicy wodni zapewniają poczucie bezpieczeństwa, i na tej podstawie powinni otrzymywać wsparcie materialne ze strony administracji publicznej. Organizacja kierowania siłami i środkami podczas działań w sytuacjach kryzysowych, wiążąc je w jednolitą całość, oddziałuje na funkcjonowanie grup reagowania. Od właściwego zorganizowania kierownictwa zależy sprawność działania grup reagowania. Kierowanie działaniami grup reagowania, ze względu na charakter i obszar, było w WOPR prowadzone na szczeblach:

- **centralnym** – w przypadku działań na obszarze większym niż województwo,
- **wojewódzkim** – w przypadku działań wykraczających poza obszar powiatu,
- **powiatowym** – w przypadku działań w ramach powiatu.

W przypadku grup reagowania, odpowiednio do wyżej wymienionych szczebli działania, kierowanie (dowodzenie) było prowadzone jednoosobowo przez koordynatora krajowego grup operacyjnych, kierownika grupy operacyjnej, kierownika grupy interwencyjnej³⁴⁷.

Ratunkowego w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym, w: *Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy w latach 1995–2015*, wyd. Garmond Oficyna Wydawnicza, Poznań 2015.

³⁴⁵ *Polityka Sprzętowa Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w latach 2010–2013*, Komisja WOPR ds. Ratownictwa, ZG WOPR, Warszawa 2011, s. 5.

³⁴⁶ Porozumienie w sprawie określenia zasad współdziałania krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego z Wodnym Ochotniczym Pogotowiem Ratunkowym pomiędzy Komendantem Głównym PSP a Prezesem Zarządu Głównego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, zawarte 21 kwietnia 2006 r.; uchwała nr 2/26/06 Prezydium Zarządu Głównego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego z dnia 2 grudnia 2006 r. w sprawie koordynatora krajowego i kierowników grup operacyjnych Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego.

³⁴⁷ Uchwała nr 2/26/06 Prezydium Zarządu Głównego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego z dnia 2 grudnia 2006 r. w sprawie koordynatora krajowego i kierowników grup operacyjnych Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego.

Podmioty działające w zakresie ratownictwa wodnego nie powinny budować specjalnych stanowisk kierowania dla akcji przeciwpowodziowych oraz zabezpieczenia logistycznego swoich grup reagowania. W tym zakresie działania powinny być powiązane z jednostkami PSP, w szczególności szczebla powiatowego. W 1997, 2001, 2009 i 2010 r. ratownicy WOPR w częściowo nieskoordynowanej formie uczestniczyli w działaniach przeciwpowodziowych. W 1997 r. przeprowadzili oni wiele akcji w ramach działań przeciwpowodziowych w wielu miejscowościach dorzecza Odry. Realizację przedsięwzięć WOPR podczas akcji przeciwpowodziowych w południowo-zachodniej Polsce w dniach 5–23 lipca 1997 r. wysoko oceniło Krajowe Centrum Koordynacji Ratownictwa Komendy Głównej PSP³⁴⁸.

Podczas powodzi w okresie od 23 lipca do 6 sierpnia 2001 r. akcje ratownictwa wodnego z udziałem załóg WOPR (około 100 ratowników) były prowadzone w województwie świętokrzyskim w miejscowościach Sandomierz, Połaniec, Łagowice i Raków. W Krakowie WOPR współdziałał z Policją, a w miejscowości Borowa w województwie podkarpackim akcje ratownicze, z wykorzystaniem dwóch łodzi, prowadziło 10 ratowników WOPR³⁴⁹. Działania ratownicze podczas gwałtownych opadów deszczu i burz od 23 czerwca do 10 lipca 2009 r. na terenie powiatu dąbrowskiego prowadziło kilka zespołów reagowania WOPR, udzielając pomocy osobom na obszarach zalanych, w tym dostarczając żywność i wodę pitną³⁵⁰.

Na terenach objętych powodzią od 14 maja do 6 lipca 2010 r. były prowadzone z udziałem WOPR różne przedsięwzięcia przeciwpowodziowe, akcje ratownicze i działania związane z likwidacją zagrożeń podczas powodzi³⁵¹. Podczas działań przeciwpowodziowych ze strukturami zarządzania kryzysowego szczebla wojewódzkiego i samorządowego współdziałało wiele podmiotów – instytucji publicznych, służb, organizacji ratowniczych. W skład Zespołów Zarządzania Kryzysowego (wojewódzkich, powiatowych, gminnych) wchodził przedstawiciel WOPR³⁵².

Podczas akcji przeciwpowodziowej w maju 2010 r. WOPR prowadził działania według właściwości terytorialnej po zgłoszeniu się do Wojewódzkiego Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego pod kierownictwem PSP. W województwie mazowieckim podczas pierwszej fali powodziowej działało około 30 zespołów reagowania WOPR. Zespoły reagowania WOPR w województwie lubuskim (powiat głogowski, nowosolski, zielonogórski, krośnieński, ślubicki) i opolskim (Kędzierzyn-Koźle, Opole) prowadziły patrole wałów przeciwpowodziowych, ewakuację osób, transportowały worki z piaskiem, udzielały pomocy poszkodowanym. Grupy reagowania WOPR na terenie gmin Tarnobrzeg i Gorzyce (miejscowości: Wielowieś, Trześń, Sokolniki, Furmany, Zastawy) podejmowały

³⁴⁸ Analiza działań jednostek Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego w akcji przeciwpowodziowej na obszarze południowo-zachodniej Polski w dniach 5–23 lipca 1997 r., Komenda Główna PSP, Krajowe Centrum Koordynacji Ratownictwa, Warszawa 1997.

³⁴⁹ Bilans działań jednostek Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego w akcjach ratowniczych przy usuwaniu skutków powodzi w dniach 23.07–6.08.2001 r., Komenda Główna PSP, Warszawa 2001, s. 65.

³⁵⁰ Raport podsumowujący działania ratownicze podczas gwałtownych opadów deszczu i burz w dniach 23.06–10.07.2009 r., Komenda Główna PSP, Krajowe Centrum Koordynacji Ratownictwa, zał. nr 7, Warszawa 2009, s. 29.

³⁵¹ Raport podsumowujący przeciwpowodziowe działania ratownicze i działania związane z likwidacją zagrożeń podczas powodzi maj – czerwiec 2010, Komenda Główna PSP, Krajowe Centrum Koordynacji Ratownictwa i Ochrony Ludności, Warszawa 2010, s. 102.

³⁵² Tamże, s. 103.

JERZY TELAK

ewakuację, pomoc humanitarną, dostawy żywności i wody pitnej, patrolowały rozlewiska, a w rejonie zalanej gminy Wilków (województwo lubelskie) przez wiele dni niosły powodziom wszechstronną pomoc. W województwie mazowieckim (powiaty: legionowski, nowodworski, otwocki, piaseczyński, płocki, garwoliński, warszawski) w akcji przeciwpowodziowej wzięło udział 18 grup reagowania WOPR. W województwie zachodniopomorskim na przełomie maja i czerwca 2010 r. grupy reagowania WOPR (w miejscowościach Myślibórz, Gryfino, Szczecin, Police, Wolin, Świnoujście) zajmowały się ewakuacją osób i mienia podtopionego przez falę powodziową³⁵³.

3.2.2. Działalność Grupy Operacyjnej WOPR w Kielcach w latach 2004–2012

Kierownik GO WOPR w województwie świętokrzyskim funkcjonował w okresie od 2004 do 2012 r. Do podstawowych zadań kierownika należało wytypowanie kandydatów na członków grup reagowania, utworzenie GO i stymulowanie procesu powoływania Grup Interwencyjnych WOPR na terenie województwa świętokrzyskiego. Następnie objęcie członków grup reagowania szkoleniem i doskonaleniem, obejmującym pływanie oraz zdobywanie kwalifikacji, wiedzy i umiejętności w zakresie ratownictwa wodnego. Do jego obowiązków należało przygotowanie zasobów osobowych i sprzętu do sezonu letniego, zaplanowanie i zorganizowanie szkoleń, ćwiczeń i weryfikacji uprawnień ratowników WOPR. Był on również członkiem komisji właściwej do odbioru kąpielisk, funkcjonującej w terenie zazwyczaj w czerwcu i lipcu każdego roku, oraz prowadził lub uczestniczył w wielu przedsięwzięciach o charakterze profilaktycznym i prewencyjnym uruchamianych z poziomu centralnego, wojewódzkiego i lokalnego WOPR oraz uczestniczył w przygotowaniach Mistrzostw Grup Szybkiego Reagowania na wodzie „Chańcza 2004–2009”³⁵⁴. W styczniu 2006 r. Kierownik Grupy Operacyjnej pracował przy organizacji szkolenia w Bocheńcu oraz przeprowadził w Busku-Zdroju kurs na stopień młodszego ratownika WOPR. W marcu 2006 r. zorganizował on kurs z zakresu nurkowania dla ratowników WOPR i strażaków OSP w Połańcu. W kwietniu zapewnił zabezpieczenie Ligi Pływackiej w Połańcu oraz zorganizował i prowadził zajęcia w ramach akcji „Już pływam z NIVEA i WOPR”, która trwała do czerwca na pływalni w Połańcu i Jędrzejowie. Zorganizował on kurs na stopień P1 CMAS dla ratowników WOPR i druhow OSP z Gminy Połaniec. Współorganizował konferencję w Bocheńcu dla instruktorów WOPR i weryfikacji ratowników WOPR. W II kwartale przygotował kandydatów na szkolenia centralne starszych ratowników i instruktorów w Ośrodku Szkolenia „Tama” w Rajgrodzie oraz program szkolenia dla flisaków w Bałtowie, a także przeprowadził kursy na stopień młodszego ratownika i ratownika WOPR w Połańcu, Busku-Zdroju i Chańcy. W czerwcu uczestniczył w prowadzeniu akcji „Już

³⁵³ Pismo l.dz. 526/p/w/10 Prezesa WOPR z dnia 8 czerwca 2010 r. do Departamentu Analiz i Nadzoru Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie udziału WOPR w akcji przeciwpowodziowej, Biuro ZG WOPR, Warszawa 2010.

³⁵⁴ W. Mozer, *Informacja w sprawie realizacji podstawowych zadań przez kierownika Wojewódzkiej Grupy Operacyjnej WOPR w województwie świętokrzyskim w latach 2004–2009*; M. Rybak, *Sprawozdanie kierownika GO WOPR 2005*, Kielce 2005.

plywam z NIVEA i WOPR” i zawodach dla dzieci w Połańcu i Jędrzejowie. Przeprowadził pogadanki dla dzieci o bezpiecznym wypoczynku nad wodą w wakacje. Uczestniczył w odbiorze i kontroli kąpielisk na terenie województwa świętokrzyskiego oraz w cyklu spotkań z władzami samorządowymi w sprawie zapewnienia bezpieczeństwa osób przebywających na obszarach wodnych znajdujących się na terenie poszczególnych gmin. Wziął czynny udział w organizacji akcji „Już pływam” organizowanej przy udziale Policji, PZU i WOPR dla dzieci korzystających z kąpielisk na terenie województwa świętokrzyskiego³⁵⁵.

W Sandomierzu kierownik Grupy Operacyjnej z ratownikami Grupy Interwencyjno-Patrolowej WOPR przeprowadził szkolenie młodszych ratowników i ratowników WOPR. W lipcu współuczestniczył on w odbiorze kąpielisk na terenie województwa. Przy współpracy z Policją organizował akcje „Bezpieczne lato” i nauki pływania na kąpieliskach dla dzieci. Brał udział w organizacji i prowadzeniu akcji „Wakacje w mieście” na pływalni w Połańcu, uczestniczył w kontrolach kąpielisk oraz spotkał się w sprawach bezpieczeństwa na obszarach wodnych z burmistrzami miast Koprzywnica i Klimontów. Pełnił funkcję asystenta na kursie na stopień instruktora WOPR w Ośrodku Szkolenia WOPR „Tama” w Rajgrodzie. W sierpniu przeprowadził szkolenie OSP z gminy Połaniec z zakresu ratownictwa wodnego i pierwszej pomocy oraz zawody Grup Szybkiego Reagowania na wodzie na szczeblu gminnym w Gminie Połaniec. Przeprowadził szkolenie na stopień MR i R WOPR na bazie WOPR nad jeziorem Chańcza. Wziął udział w organizacji III Nocnego Maratonu Pływackiego dla ratowników WOPR w Ostrowcu Świętokrzyskim. We wrześniu brał udział w zabezpieczeniu zawodów windsurfingowych na jeziorze Chańcza oraz podsumowaniu akcji wakacyjnej „Bezpieczne Lato z NIVEA i WOPR” w Połańcu i Jędrzejowie. Z dwoma ratownikami WOPR z Kielc wziął udział w szkoleniu centralnym na wodach szybko płynących na torze kajakowym „Wietrznice”. W październiku uczestniczył on w kursie instruktorskim BLS w Łodzi oraz szkoleniu z zakresu ratownictwa na wodach szybko płynących w Krakowie na torze kajakarstwa górskiego. Prowadził zajęcia na kursie MR WOPR w Busku-Zdroju. Koordynował na terenie województwa świętokrzyskiego akcję „Już pływam z NIVEA i WOPR”. Z Prezesem OSP w Połańcu wypracował podstawy utworzenia Specjalistycznej Grupy Ratownictwa Wodnego OSP WOPR na terenie gminy Połaniec³⁵⁶.

Przy udziale Kierownika Grupy Operacyjnej w 2007 r. zostało przeprowadzonych 213 akcji i interwencji, w tym 9 poszukiwań i sprowadzeń, uratowano 79 osób (utonęło 18 osób, 3 osoby poszkodowane w wypadku na obszarze wodnym). Pod jego kierownictwem 547 ratowników WOPR ochotniczo pracowało przez około 72 800 godzin. W czasie pełnienia służby ratowniczej zdarzyły się 44 wypadki, w tym 33 pojedyncze i 11 zbiorowych, z których z obrażeniami lekkimi 4 osoby i jeden śmiertelny. Kierownik WGO brał udział w organizacji: konkursu rysunkowego dla dzieci szkół podstawowych, pogadanek na temat bezpiecznej kąpieli (maj, czerwiec) w Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Rytwianach i Połańcu, Konkursu „Ratujemy tonących” dla 14 drużyn WOPR, nauki pływania dla 306 dzieci na kąpieliskach i pływalniach. Przeprowadził kurs MR WOPR Busko-Zdrój dla pracowników uzdrowiska Włókniarz i Sanatorium Wojskowego w Busku-Zdroju. Organizował i koordynował naukę

³⁵⁵ M. Rybak, *Sprawozdanie kierownika Wojewódzkiej Grupy Operacyjnej WOPR w Kielcach za 2006 r.*, Kielce 2006.

³⁵⁶ Tamże.

JERZY TELAK

plywania na 9 pływalniach województwa świętokrzyskiego. Prowadził naukę pływania dla dzieci z Domu Dziecka w Łoniowie. Ponadto uczestniczył on w realizacji konkursu na najlepiej zorganizowane i najbezpieczniejsze kąpielisko w województwie świętokrzyskim, przy wsparciu Wydziału Zarządzania Kryzysowego Urzędu Wojewódzkiego, Sanepidu, Policji, Gazety Wyborczej, Radio „Kielce” i Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach. Odbył szkolenie na stopień instruktora motorowodnego PZMWiNM (1–10.06). Wziął udział w manewrach i szkoleniu „Bezpieczna woda” Sandomierz (15.06.2007 r.) dla PSP, OSP, Policji, WOPR, Ochrony Środowiska, Wydziału Zarządzania Kryzysowego w powiecie sandomierskim. Prowadził zajęcia na kursie sternika i starszego sternika motorowodnego (jezioro Chańcza – 30.06). Wziął udział w akcji „Bezpieczne wakacje – Już Pływam”, prowadzonej na kąpieliskach świętokrzyskich. Przeprowadził szkolenia dla 225 członków Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie (24–26.08). Zabezpieczał Mistrzostwa Europy w pływaniu w pletwach na jeziorze Chańcza. Gotowość przeciwpowodziowa we wrześniu (3 zespoły 6-osobowe, 3 łodzie). W Konstancynie Łódzkiej (26–28.10) w kursie z Kwalifikowanej Pierwszej Pomocy wzięło udział 2 ratowników WOPR z województwa świętokrzyskiego, a 4 w Sympozjum Naukowym w Mysłowicach (7–9.12). Zorganizował on także zawody Mikołajkowe dla dzieci na pływalni w Połańcu³⁵⁷.

W kolejnym roku (2008 r.) Kierownik GO WOPR w Kielcach odnotował 69 akcji i interwencji, w tym 5 poszukiwań i 85 osób uratowanych, 69 rannych i 20 ofiar utonięcia. Miały miejsce 3 fałszywe alarmy. 250 ratowników WOPR przepracowało społecznie 46 596 godzin. Kierownik WGO zorganizował szkolenie z zakresu: ratownictwa wodnego w Sandomierzu dla 20 strażaków PSP, druhow OSP i ratowników WOPR, pierwszej pomocy w Bałtowie dla 20 ratowników, podstawowej nauki pływania dla 20 członków WOPR w Kielcach, nauki pływania 612 dzieci i młodzieży na terenie całego województwa świętokrzyskiego, bezpieczeństwa nad wodą dla 50 samorządowców, właścicieli kąpielisk i wypożyczalni w Kielcach. Organizował on i koordynował akcję nauki pływania dla dzieci i młodzieży oraz szkolenie z zakresu ratownictwa wodnego w Urzędzie Wojewódzkim w Kielcach dla osób fizycznych i prawnych odpowiedzialnych za bezpieczeństwo osób przebywających na obszarach wodnych, z udziałem przedstawicieli Policji, Inspekcji Sanitarnej, Inspekcji Pracy, Inspekcji Handlowej, Prokuratury i WOPR. Kierownik GO WOPR wzięło udział w specjalistycznym szkoleniu na wodach szybko płynących na torze kajakowym „Wietrznice”. Prowadził zajęcia na kursie sternika i starszego sternika motorowodnego na jeziorze Chańcza (27–29.04) oraz kursy na stopień młodszego ratownika WOPR w Busku-Zdroju i Połańcu. Zorganizował stoisko WOPR na Targach wystawienniczych „EDURA 2008” w Kielcach (5–7.06). Przeprowadził pogadanki w Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Rytwianach na temat bezpieczeństwa na wodach w wakacje. Pracował także w komisjach ds. odbioru kąpielisk i wypożyczalni sprzętu pływającego na obszarze województwa świętokrzyskiego. Prowadził akcje „Bezpieczne wakacje – już pływam” i uczestniczył w konkursie na najlepiej zorganizowane i najbezpieczniejsze kąpielisko. Przeprowadził szkolenia MRiR WOPR oraz na stopień sternika i starszego sternika motorowodnego na jeziorze Chańcza. Uczestniczył

³⁵⁷ M. Rybak, *Sprawozdanie kierownika Wojewódzkiej Grupy Operacyjnej WOPR w Kielcach za 2007 r.*, Kielce 2007.

on w zabezpieczeniu realizacji scen do filmu „Generał” na jeziorze Chańcza oraz w organizacji konkursu dla drużyn WOPR „Ratujemy tonących”³⁵⁸.

Przy udziale kierownika WGO WOPR w województwie świętokrzyskim w 2009 r. przeprowadzono 25 akcji i interwencji, podczas których zostały uratowane 32 osoby, 2 utonęły, a 160 ratowników WOPR przepracowało społecznie 8000 godzin. Kierownik WGO zorganizował: wyjazd 12 świętokrzyskich instruktorów WOPR na unifikację w Tarnowie (28.02). Uczestniczył w prowadzeniu konkursu rysunkowego dla dzieci szkół podstawowych (zakończony w maju). Przeprowadził zajęcia na kursie sternika i starszego sternika motorowodnego na jeziorze Chańcza (1–3.05) oraz kurs na stopień młodszego ratownika WOPR w Połańcu (16 uczestników) i Busku-Zdroju (15), a także szkolenie grupy OSP w zakresie ratowania na wodzie z udziałem 60 druhów w Rybitwach/Tursku. Po otrzymaniu przez WOPR w Kielcach echosondy i radiotelefonów, a następnie włączeniu WOPR do sieci łączności WZK UW zorganizował szkolenie dla członków WGO. Przeprowadził pogadanki na temat bezpiecznej kąpieli (maj, czerwiec) w Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Rytwianach i Połańcu, i konkurs dla drużyn WOPR „Ratujemy tonących” oraz cykl szkoleń dla członków Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie Połaniec/Tursko/Rybitwy. Wziął udział w szkoleniu na wodach szybko płynących na torze „Wietrznice” (maj) i pletwonurków w Jaworznie (czerwiec). W mistrzostwach Polski w ratownictwie wodnym w Drzonkowie (czerwiec) wzięło udział z kierownikiem WGO 6 ratowników WOPR z województwa świętokrzyskiego. Zajęcia z podstaw ratownictwa wodnego dla 10 druhów OSP i młodszych ratowników WOPR przeprowadził kierownik GO WOPR 23 sierpnia, a 28–29 sierpnia zorganizował Szkolenie Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie i uczestniczył w pracach Komitetu Organizacyjnego Mistrzostw GSRW w Chańczy. We wrześniu uczestniczył w szkoleniu z zakresu pierwszej pomocy emocjonalnej, a później kierowników WGO w Skierniewicach (5–6.12)³⁵⁹.

Na Pływalni „Delfin” w Połańcu kierownik Grupy Operacyjnej zorganizował i przeprowadził dla 12 młodszych ratowników i ratowników WOPR szkolenia z zakresu technik pływackich, ratownictwa wodnego i sportowego ratownictwa wodnego (10.2009 r. – 06.2010 r., soboty 8⁰⁰–10⁰⁰). Dla 12 młodszych ratowników i ratowników WOPR przeprowadził w Połańcu (10.09–06.10) doskonalenie z zakresu technik pływackich, ratownictwa wodnego i ratownictwa sportowego³⁶⁰.

W 2010 r. kierownik Grupy Operacyjnej przygotował szkolenia i weryfikację dla ratowników WOPR wg centralnych wytycznych WOPR, brał udział w opracowaniu modyfikacji regulaminu Biura ZW WOPR oraz uzupełniał i aktualizował Bazę Danych ratowników WOPR w województwie świętokrzyskim. W 2010 r. członkowie grup reagowania WOPR w województwie świętokrzyskim uratowali 125 osób zagrożonych utonięciem, 200 ratowników ochotników przepracowało społecznie 12 000 godzin. W czasie peł-

³⁵⁸ M. Rybak, *Sprawozdanie kierownika Wojewódzkiej Grupy Operacyjnej WOPR w Kielcach w 2008 r.*, Kielce 2008.

³⁵⁹ *Sprawozdanie kierownika grupy operacyjnej WOPR z przebiegu wykonania zadania i osiągniętych rezultatów w zakresie działalności ratowniczej za 2009 r.*, Kielce 2009.

³⁶⁰ M. Rybak, *Informacja o przedsięwzięciach edukacyjnych Kierownika WGO WOPR w 2009 i 2010 r.*, Połaniec 2010.

JERZY TELAK

nienia służby ratowniczej zanotowano 20 pojedynczych wypadków na wodach. Na pływalni Delfin w Połańcu było prowadzone doskonalenie umiejętności pływackich dla 104 ratowników WOPR (02–06). WGO wzięła udział w szkoleniu na wodach płynących na rzece Wisła w Krakowie (7–9.05). Od 16 maja WGO uczestniczyła w akcji przeciwpowodziowej w gminie Łubnice, przeprowadzając ewakuację osób (ok. 50 akcji), działania humanitarne z dowożeniem żywności, prace przy wzmacnianiu wałów przeciwpowodziowych. Utrzymywał stały kontakt z WBiZK UW w Kielcach, Komendą Powiatową PSP, Sztabem Powodziowym Gminy Łubnice, Gminy Połaniec. Współdziałał z GO WOPR województwa śląskiego na terenie gminy Łubnice. Zorganizował Mistrzostwa w Ratownictwie Wodnym województwa świętokrzyskiego w Jędrzejowie (5.06). W czerwcu przewodniczył Komitetowi Organizacyjnemu 44. Mistrzostw Polski w Ratownictwie Wodnym w Ostrowcu Świętokrzyskim z udziałem około 200 ratowników WOPR (18–20.06). W sierpniu przeprowadził kursy na stopień młodszego ratownika WOPR dla OSP w Połańcu – 15 druhów i w Chańcy – 10 druhów). Powołał grupę reagowania WOPR, opartą na druhach OSP gminy Łubnice oraz przeprowadził szkolenie z zakresu ratownictwa wodnego (sierpień, 15 osób), ewakuację poszkodowanego z wody z użyciem deski ortopedycznej (październik, 12 osób), stabilizacji odcinka szyjnego w wodzie (listopad, 12 osób). Konkurs rysunkowy dla dzieci szkół podstawowych (maj), pogadanki na temat bezpiecznej kąpieli (maj – czerwiec) w publicznej szkole podstawowej w miejscowości Szwagrow. Współorganizował konkurs dla drużyn WOPR „Ratujemy tonących”. Prowadził zajęcia w Gacach Słupieckich i Połańcu oraz koordynował w województwie świętokrzyskim naukę pływania w ramach akcji „Już Pływam z NIVEA i WOPR” dla dzieci szkół podstawowych³⁶¹.

Wojewódzka Grupa Operacyjna WOPR w Kielcach w 2011 r. przeprowadziła 44 akcje z zakresu ratownictwa wodnego. Ratownicy WOPR przepracowali: 96 etatowych – 3645 godzin, 107 ochotników – 30 980 godzin. Podczas dyżurów miały miejsce 24 wypadki, w tym 4 ze zbiorowym udziałem osób zagrożonych. W okresie maj – czerwiec w miejscowościach Połaniec, Włoszczowa, Starachowice była prowadzona nauka pływania dla 45 dzieci. Na jeziorach w miejscowości Chańca, Opatowiec i Cedzyna zorganizował kursy motorowodne dla ratowników WOPR, strażaków PSP, druhów OSP, Policji (208 osób) oraz Kielce, Busko-Zdrój, Jędrzejów, Ostrowiec, Połaniec, Kazimierza W., Pińczów, Starachowice, WOPR, Policja, inni (374 osób). P. Faryna przeprowadził kursy WOPR: MR WOPR – 252, RW WOPR – 90, RW Pływalni – 23, RW Śródlądowy – 9, a w lipcu i sierpniu w Opatowcu i Rakowie szkolenie Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie OSP, WOPR – 40, a także z zakresu KPP (Kielce, Jędrzejów, Opatów, Połaniec, Staszów). Wziął on również udział w organizacji zawodów Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie z 220 druhami OSP, ratownikami WOPR, policjantami, strażakami PSP na jeziorze Chańca (27.08). Współorganizował konkursy: rysunkowy dla dzieci szkół podstawowych (maj), dla drużyn WOPR „Ratujemy tonących” (koniec listopada), pogadanki w szkołach na temat bezpiecznej kąpieli (maj, czerwiec) – szkoły podstawowe i gimnazjum nr 1 i 2 w Jędrzejowie, a także akcję Policji i WOPR „Już pływam” oraz

³⁶¹ Sprawozdanie kierownika grupy operacyjnej WOPR z przebiegu wykonania zadania i osiągniętych rezultatów w zakresie działalności ratowniczej w 2010 r., Kielce 2010.

zawody sportowe Grand Prix Polski (luty) i I Mistrzostwa Grup Operacyjnych na Wodzie (czerwiec) w Starachowicach³⁶².

Grupa Operacyjna WOPR województwa świętokrzyskiego w 2012 r. przeprowadziła 66 akcji ratowniczych, udzieliła 69 osobom pomocy, przy 7 fałszywych alarmach, oraz zrealizowała szkolenia: z zakresu umiejętności szybkiego reagowania i podejmowania działań w sytuacjach kryzysowych na wodzie w miejscowości Rybitwy, gm. Połaniec (ok. 60 osób, 9.11), z zakresu GO (14 osób, 1–3.05), drużyn WOPR Połaniec – Chańcza (16.05–30.06) w miejscowości Rybitwy, Maśnik i Tursko Małe, motorowodne w Chańczy, Lubiance, Cedzynie (106 osób, lipiec – wrzesień), przeciwpowodziowe (106 osób, lipiec – sierpień), Grup Szybkiego Reagowania na wodzie na jeziorze Chańcza (29 osób, 25.08). Uczestniczył on w inauguracji Sezonu Nawigacyjnego w Sandomierzu i gminie Osiek, Łubnice, Połaniec, Tursko³⁶³.

3.3. Sprzęt ratowniczy WOPR w województwie świętokrzyskim

Początkowo sprzęt pływający był kupowany na zabezpieczenie kąpielisk na wybranych zbiornikach wodnych, będących na obszarze działania danej jednostki terenowej. W Kielcach w 1957 r. został wypełniony wodą zbiornik zaporowy na rzece Silnica. W 1958 r. zbiornik został objęty nadzorem przez ratowników wodnych, na który została przekazana łódź wiosłowa Romana, która z powodzeniem była eksploatowana do 2014 r. W latach 60. XX w. dostępne były głośno pracujące silniki typu AS (z wydechem na zewnątrz) i GAD. Następnie zostały wprowadzone do użytku radzieckie silniki Wietierok o mocy 8 KM – 2 szt., Moskwa 10 KM – 1 szt. i Wicher 25 KM. Silniki te eksploatowane przez ratowników WOPR były podatne na awarie. W wyniku nieumiejętnej obsługi sternicy zrywali kliny³⁶⁴.

Ze środków Wydziału Sportu i Turystyki Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach w 1973 r. na zamówienie wykonano dla WOPR w Kielcach łódź typu Capri z silnikiem Wicher 25 – 5 kpl. W 1974 r. na zamówienie zostały wykonane dwie łodzie (Malibu) z silnikiem Fiata 1300 cm³ o napędzie strumieniowym, które przekazano do Skarżyska-Kamiennej i Pinczowa. Łódź Malibu znajdowała się w TKKF „Sygnał” w Skarżysku-Kamiennej i służyła do zabezpieczenia kąpieliska na Rejowie. W łodziach z silnikiem stacjonarnym typu Malibu były montowane po „marynizacji” silniki z samochodów Fiat 125p, najpierw o pojemności 1300 cm³, a następnie 1500 cm³. Dla WOPR zostało wyprodukowanych ponad 100 takich łodzi, z tego 4 otrzymała do użytku jednostka wojewódzka WOPR w Kielcach. Cena tych łodzi była wówczas stosunkowo wysoka, ale pomimo tego stała się jedną

³⁶² P. Faryna, *Sprawozdanie kierownika grupy operacyjnej WOPR z przebiegu wykonania zadania i osiągniętych rezultatów w zakresie działalności ratowniczej w 2011 r.*, Kielce 2011.

³⁶³ R. Sorys, *Sprawozdanie kierownika grupy operacyjnej WOPR z przebiegu wykonania zadania i osiągniętych rezultatów w zakresie działalności ratowniczej w 2012 r.*, Kielce 2012.

³⁶⁴ Z notatek Biura ZW WOPR w Kielcach i słów Wiceprezesa ds. Sprzętowych ZW WOPR w Kielcach A. Stępnia.

JERZY TELAK

z bardziej popularnych łodzi eksploatowanych na śródlądowych obszarach wodnych i to nie tylko przez ratowników wodnych. Wykaz sprzętu WOPR w Kielcach nabytego poza centralnym rozdzielnikiem w latach 1973–1998 został przedstawiony w tabeli nr 10³⁶⁵.

Tabela 10. Wykaz sprzętu WOPR w Kielcach spoza centralnego rozdzielnika (1973–1998)

Lp.	Nazwa sprzętu	Liczba	Rok
1	silnik zaburtowy AS	b.d.	b.d.
2	silnik zaburtowy GAD	b.d.	b.d.
3	silnik zaburtowy Wietierok 8 KM	2	b.d.
4	silnik zaburtowy Moskwa 10 KM	1	b.d.
5	silnik zaburtowy Wicher 25 KM	1	b.d.
6	łódź motorowa Capri z silnikiem Wicher 25 KM	5	1973
7	silnik zaburtowy DE 25 KM	4	1973
8	łódź wiosłowo-motorowa Romana	2	1974
9	łódź z silnikiem Fiat 1300 cm ³ o napędzie strumieniowym	2	1974
10	silnik zaburtowy Wicher	6	1975
11	silnik zaburtowy Salut	8	1975
12	łódź wiosłowo-motorowa Romana	1	1975
13	łódź wiosłowa Wanda	3	1975
14	łódź wiosłowo-motorowa Romana	1	1976
15	łódź wiosłowo-motorowa Mira Delux	1	1976
16	łódź wiosłowo-motorowa Roxana	1	1976
17	łódź wiosłowo-motorowa Beata	4	1976
18	łódź motorowa Capri	3	1976
19	silnik zaburtowy Moskwa 10 KM	1	1990
20	silnik zaburtowy Wicher 30 KM	1	1990
21	łódź wiosłowo-motorowa typu Bławatek i Floryda	3	1993
22	kajaki składane typu Neptun	2	1993
23	łódź wiosłowo-motorowa typu Cyranka	3	1997
24	łódź wiosłowe i motorowe typu Perkoz	3	1998
25	łódź wiosłowa Cameo 400	2	1998

* brak szczegółowych danych (b.d.)

Źródło: sporządzono na podstawie wykazów środków trwałych Biura Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach.

³⁶⁵ Księga inwentarzowa nr 1, Biuro Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach.

Z centralnego zaopatrzenia, z Biura Zarządu Głównego WOPR, w latach 1973–2000 jednostka wojewódzka WOPR w Kielcach otrzymała sprzęt, który został przedstawiony w tabeli nr 11³⁶⁶.

Tabela 11. Wykaz sprzętu WOPR w Kielcach spoza centralnego rozdzielnika (1973–2000)

Lp.	Nazwa sprzętu	Liczba	Rok
1	łódź motorowa Capri	2	1977
2	łódź motorowa Malibu 450 R z silnikiem FSO 1500	1	1977
3	łódź motorowa Cameo z silnikiem DE45	2	1977
4	łódź wiosłowo-motorowa Cyranka	4	1977
5	łódź wiosłowo-motorowa Cyranka	3	1979
6	łódź motorowa Perkoz	1	1980
7	łódź wiosłowa Mazurek	4	1980
8	łódź motorowa Cameo 400	1	1981
9	łódź wiosłowa Mazurek	3	1981
10	łódź motorowa Cameo 400	1	1983
11	łódź motorowa Malibu 450 R z silnikiem FSO 1500	1	1986
12	łódź motorowa Cameo 400, silnik Wicher	1	1987
13	łódź wiosłowa Mazurek	3	1987
14	łódź motorowa Malibu 450 R z silnikiem FSO 1500	1	1987
15	silnik zaburtowy Wicher M25	5	1987
16	skuter wodny	1	1988
17	silnik zaburtowy Salut 2E	2	1989
18	silnik zaburtowy Wicher M30	1	1989
19	łódź motorowa Malibu 450 R z silnikiem Polonez 1500	1	1989
20	łódź wiosłowo-motorowa Iwa	2	1989
21	łódź wiosłowo-motorowa Iwa Lux	1	1990
22	łódź motorowa Teresa z silnikiem stacjonarnym FSO 1500 i przyczepa podłodziową N-600	1	1993
23	łódź wiosłowo-motorowa Bławatek	1	1993
24	łódź motorowa Floryda	1	1993
25	kajaki składane Neptun	2	1993
26	silnik zaburtowy Wicher 30	1	1994
27	łódź motorowa Mariusz 400, silnik Tohatsu 30	1	1995

³⁶⁶ Tamże, s. 1.

JERZY TELAK

28	silnik zaburtowy Tohatsu 5 KM	1	1995
29	łódź motorowa Malibu z silnikiem FSO 1500	1	1996
30	łódź wiosłowa Mazurek	2	1997
31	łódź motorowa Perkoz	3	1997
32	łódź wiosłowo-motorowa Cyranka	3	1997
33	silnik zaburtowy marki Tohatsu M5B	1	1997
34	łódź wiosłowa Mewa R	1	1998
35	silnik zaburtowy marki Evinrude 5R	2	1998
36	łódź motorowa Perkoz	3	1998
37	łódź motorowa Cameo 400	2	1998
38	łódź wiosłowo-motorowa Mewa	2	1998
39	łódź wiosłowo-motorowa Mazurek	1	1998
40	łódź wiosłowo-motorowa Floryda	1	1998
41	łódź motorowa Malibu	1	1999
42	łódź motorowa Mariusz z silnikiem Tohatsu 30 KM	1	1999
43	łódź wiosłowa Mewa Nowa	2	1999
44	łódź wiosłowa Mewa R	2	1999
45	łódź wiosłowa Mazurek	2	1999
46	silnik zaburtowy Mercury 5 KM	1	1999
47	łódź motorowa Malibu z silnikiem FSO 1500	1	2000
48	silnik zaburtowy Tohatsu M5 BS	1	2000
49	przyczepa bagażowa	1	2000

Źródło: sporządzono na podstawie wykazów środków trwałych Biura Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach.

W 1979 r. cztery łodzie wiosłowe typu Cyranka były wykorzystywane do zabezpieczenia małych zbiorników wodnych Gutwin i Romanów pod Ostrowcem Świętokrzyskim, na których łodzie motorowe były nieprzydatne oraz do szkolenia ratowników wodnych. W kieleckim systematycznie przybywało instruktorów ratownictwa WOPR, stąd zrodziła się potrzeba rozbudowy bazy szkoleniowej. Łodzie motorowe i wiosłowe oraz podręczny sprzęt ratowniczy trafiał na obszary wodne o największym zagrożeniu bezpieczeństwa osób. Oprócz akcji ratowniczych służył on doskonaleniu umiejętności sterników i starszych sterników motorowodnych. Łódź Mazurek dzięki niewielkiej wadze doskonale nadawała się do wiosłowania, ale również dzielnie sprawowała się pod małym silnikiem zaburtowym typu Salut lub Wietierok. Na tych łodziach rozgrywano jedną z konkurencji zawodów sportowych w ratownictwie wodnym³⁶⁷.

³⁶⁷ Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego województwa świętokrzyskiego za rok 1979, w: Protokół z posiedzenia Zarządu Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach w dniu 15.06.1980 r., Kielce 1980.

Nabyty w 1988 r. skuter motorowodny z silnikiem zaburtowym typu Wicher, który nie dawał wysokich osiągnięć, ale ratownicy wodni pracowali na nim zarówno podczas akcji ratowniczych, niosąc pomoc potrzebującym pływakom i żeglarzom, jak i prewencyjnych w ramach patrolowania otwartych obszarów wodnych. Skuter był wykorzystywany podczas szkoleń ratowników WOPR. Ratownicy WOPR, których liczba systematycznie narastała, zdobywali stopnie motorowodne, a łodzie WOPR były używane do szkoleń na kursach sterników i starszych sterników motorowodnych³⁶⁸.

Łódź typu Mariusz 400 z silnikiem zaburtowym marki Tohatsu 30 KM przekazano do WOPR w Kielcach w 1994 r. Nowoczesne rozwiązania sterowania, niezawodność i wysoka kultura pracy silnika marki Tohatsu zostały od razu zauważone i docenione przez wielu ratowników WOPR. Łódź z tym silnikiem przez wiele lat służyła na jeziorze zaporowym Chańczy (k. Rakowa). Niezawodność silnika dzięki elektronicznemu zapłonowi umożliwia pracę w trudnych warunkach. W tym samym roku WOPR w Kielcach otrzymał również dwie łodzie Mewa oraz silnik typu Wicher 30. Silniki Wicher zostały wyparte przez nowoczesne silniki zaburtowe koncernów światowych, które były lżejsze, zużywały mniej paliwa i ciszej pracowały. W 1996 r. WOPR w Kielcach otrzymał kolejną łódź motorową typu Malibu z silnikiem FSO 1500³⁶⁹.

Od 2001 r. sprzęt ratowniczy z centralnych zakupów dokonywanych przez Biuro WOPR był dostarczany na podstawie umów przekazania w nieodpłatne użytkowanie. Umowy były podpisywane ze strony Zarządu Głównego WOPR – Prezes WOPR i upoważniony członek prezydium ZG WOPR (w latach 2001–2008 wiceprezes ZG WOPR Bogdan Głowacki), a ze strony Zarządu WOPR w Kielcach – Prezes i Wiceprezes Zarządu właściwy w sprawach sprzętu³⁷⁰. Poniżej w tabeli nr 12 został przedstawiony wykaz sprzętu przekazanego do WOPR w Kielcach w latach 2001–2012³⁷¹.

Tabela 12. Wykaz sprzętu WOPR w Kielcach z centralnych zakupów (2001–2012)

Lp.	Nazwa sprzętu	Numer umowy	Rok
1	łódź motorowa Rostille, silnik Mercury 60 KM	5/2001	2001
2	łódź motorowa Mariusz 400, silnik Tohatsu M30–EPL	6/s/2002	2002
3	łódź wiosłowa Jacek	4/s/2003	2003
4	łódź motorowa Ślizg XII – R2 Laguna, silnik Mercury EL 30 KM	22/s/2006	2006
5	łódź wiosłowa Jacek	11/s/2006	2006
6	silnik Tohatsu MFS30B–EPL	32/s/2007	2007

³⁶⁸ Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach w latach 1987–1991.

³⁶⁹ Sprawozdanie Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach za okres od 5.10.1991 r. do 22.02.1997 r.

³⁷⁰ *Polityka Sprzętowa Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w latach 2010–2013*, Komisja WOPR ds. Ratownictwa, ZG WOPR, Warszawa 2011.

³⁷¹ *Zbiór umów przekazania sprzętu w nieodpłatne użytkowanie Biura Zarządu Głównego WOPR*, Warszawa 2014.

JERZY TELAK

7	łódź motorowa Perkoz II, silnik Mercury F30 EL GA EFI	17/s/2007	2007
8	łódź motorowa Brig model Falcon F-400	32/s/2008	2008
9	przyczepa podłodziowa Brenderup Thule	32/s/2008	2008
10	silnik Mercury 30ML	60/s/2008	2008
11	samochód osobowy Fiat Scudo 2.0 MJET 120KM OMBI ST	65/s/2008	2008
12	łódź motorowa Cathedral 4,2 m	29/s-6/09	2009
13	skuter wodny F2L810012, silnik 6D3-1085124, platforma ratownicza	18/s-5/10	2010
14	przyczepa podłodziowa	18/s-5/10	2010
15	łódź motorowa Cipax Steady 400, silnik OR436335	19/11	2011
16	skuter wodny Yamaha FX HO, silnik 6kM, platforma ratownicza	5/s-4/11	2011
17	ponton Quicksilver 365, silnik Mercury F25 MEFI	22/s-5/11	2011
18	ponton Quicksilver 365, silnik Mercury F25 MEFI	26/s-8/11	2011
19	przyczepa podłodziowa LHQ8500	27/s-8/11	2011
20	silnik Mercury F100 ELPT EFI	2/s-12/11	2011
21	łódź motorowa WHALY 435, silnik Mercury F25ML	24/s-2.2/12	2012
22	skuter wodny Kawasaki STX-15F, platforma ratownicza	33/s-3/12	2012
23	łódź motorowa Cipax Steady 400, silnik Mercury 40 ELPTO	12/12	2012

Źródło: sporządzono na podstawie umowy Biura Zarządu Głównego WOPR w Warszawie.

W 2006 r. została pozyskana przez ZW WOPR w Kielcach łódź motorowa typu Atol 400 z zaburtowym silnikiem marki Tohatsu o mocy 30 KM. Łódź była użytkowana najpierw przez drużynę WOPR w Połańcu, a później trafiła na jezioro Cedzyna. Większość silników była przechowywana w bazie WOPR na Cedzynie, które w okresie zimowym przechodziły zabiegi serwisowe. Latem sprzęt był rozdysponowywany na kąpieliska i strzeżone obszary wodne³⁷². Sprzęt Wojewódzkiego WOPR w Kielcach używany do szkolenia i egzaminowania w 2015 r. został wykazany w tabeli nr 13.

Tabela 13. Wykaz sprzętu do szkolenia jednostki wojewódzkiej WOPR w Kielcach

Lp.	Rodzaj sprzętu	Sztuk
1	rzutka ratunkowa (worek z obciążnikiem zawierający 25 m liny nietonącej o średnicy minimum 6–8 mm)	5
2	koła ratunkowe	6
3	lina ratownicza (lina nietonąca o średnicy 6–8 mm i długości 15 m)	2

³⁷² Ze słów W. Mozera i A. Stępnia.

4	lina asekuracyjna (lina nietonąca o długości 80 m) z zasobnikiem	2
5	bojka ratownicza typu SP	15
6	pas ratunkowy	3
7	żerdź o długości minimum 4 m	1
8	manekiny do nauki holowania (fantom osoby dorosłej koloru czerwonego w formie torsu, z pomalowaną twarzą na inny kolor, z krótkim odcinkiem ramienia, zawierający zakręcane otwory pozwalające napęłnić go wodą)	5
9	ratownicza łódź wiosłowa z linką zaburtową na całej długości burt, wiosłami i cumą, o długości do 5 m	3
10	deska ratownicza	1
11	deska ortopedyczna	6
12	zestawy do prowadzenia szkoleń KPP	3
13	torby ratownicze R-1	12
14	torby ratownicze R-0	2
15	defibrylatory szkoleniowe	2
16	manekiny do resuscytacji	5

Źródło: sporządzono na podstawie wykazów środków trwałych Biura Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach.

Do prowadzenia działalności w zakresie ratownictwa wodnego w 2015 r. Wojewódzki WOPR dysponował łodziami wiosłowymi, które zostały przedstawione na wykazie w tabeli nr 14.

Tabela 14. Wykaz łodzi wiosłowych jednostki wojewódzkiej WOPR w Kielcach w 2015 r.

Lp.	Nazwa łodzi wiosłowej	Sztuk
1	łódź płaskodenna AP-410	4
2	łódź wiosłowa typu „Ramokles” z silnikiem 6 KM	3
3	łódź wiosłowa typu „Ramokles – bączek”	10
4	łódź wiosłowa „Jacek”	1
5	łódź wiosłowa „Perkoz”	6
6	łódź wiosłowa „Mewa”	7
7	łódź wiosłowa „Romana”	1
8	łódź wiosłowa „Floryda”	2
9	łódź wiosłowa „Rostille”	1

Źródło: sporządzono na podstawie wykazów środków trwałych Biura Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach.

JERZY TELAK

W dyspozycji Wojewódzkiego WOPR pozostawało 19 łodzi motorowych, które zostały przedstawione na wykazie w tabeli nr 15.

Tabela 15. Wykaz łodzi motorowych jednostki wojewódzkiej WOPR w Kielcach w 2015 r.

Lp.	Nazwa łodzi motorowej	Sztuk
1	łódź motorowa „Capri”	3
2	łódź motorowa „Cameo”	1
3	łódź motorowa „Malibu”	6
4	łódź „Mariusz” z silnikiem	3
5	łódź motorowa „Whaly” z silnikiem F 25	1
6	łódź motorowa „Cipax Steady 400” z silnikiem Merkury 40	1
7	łódź motorowa „Brig”, model „Falcon” F- 400 z przyczepą	1
8	skuter wodny ratowniczy Yamaha z platformą ratowniczą i przyczepą	1
9	łódź ratowniczo-wiosłowa „Cathedral” 4,2 m	1
10	łódź motorowa „Perkoz II”	1

Źródło: sporządzono na podstawie wykazów środków trwałych Biura Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach.

Wsparcie dla zasobów osobowych oraz ratowniczych łodzi wiosłowych i motorowych stanowiły zasoby sprzętowe, które zostały przedstawione w wykazie w tabeli 16.

Tabela 16. Wykaz środków wsparcia WOPR w województwie świętokrzyskim

Lp.	Nazwa środka wsparcia	Sztuk
1	samochód osobowy – Fiat Scudo	1
2	samochód osobowy – Nissan Micra	1
3	samochód osobowy terenowy – Nissan Terrano II	1
4	przyczepy podłodziowe	5
5	radiotelefony	2
6	lornetki	17
7	deski ortopedyczne	1
8	rzutki rękawowe	50
9	boje SP	21
10	koła ratunkowe	30
11	kamizelki asekuracyjne	80

Źródło: sporządzono na podstawie wykazów środków trwałych Biura Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach.

Ratownicy WOPR w 2015 r. utrzymywali łączność z Policją, PSP i pogotowiem ratunkowym poprzez numer alarmowy 112, z pogotowiem ratunkowym – 999, Policją – 997, z Wojewódzkim Centrum Zarządzania Kryzysowego – 987 lub 413-421-110, 413-421-199, 413-433-333. Łączność była utrzymywana z bazy WOPR w Ciedzynie całorocznie z telefonu nr 413-682-829, a w sezonie letnim od czerwca do września z telefonów mobilnych. Numery ratowników znajdowały się na wykazie biura Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach i były dostępne w dni robocze w godzinach 8.00–16.00³⁷³.

Działalność merytoryczna aktywistów, instruktorów i ratowników wodnych była wspierana i administrowana przez Biuro Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach, które kilkakrotnie zmieniało swoją siedzibę³⁷⁴.

Działalność jednostek terenowych WOPR w województwach kieleckim i świętokrzyskim, dziewięć lat funkcjonowania grupy operacyjnej oraz zasoby WOPR w Kielcach znacznie wpłynęły na podniesienie poziomu bezpieczeństwa osób przebywających na obszarach wodnych.

Dorobek WOPR w województwie świętokrzyskim jest bogaty, a profilaktyczno-promocyjna działalność rozmaita. WOPR realizuje podstawowe zadania z zakresu ratownictwa wodnego na pływalniach i kąpieliskach. Jednak nie dysponuje przygotowanymi grupami reagowania i sprzętem ratowniczym do efektywnego działania w zakresie bezpieczeństwa na wodach województwa świętokrzyskiego w sytuacjach nadzwyczajnych. Zaangażowanie w działalność organizacyjną w WOPR przejawia wąska grupa zasłużonych działaczy. Jednostki terenowe WOPR w Kielcach w ostatnich latach pomimo ich doświadczenia utraciły ofensywny charakter i zawężyły działania w zakresie ratownictwa wodnego. WOPR dysponował grupami reagowania, które efektywnie działały podczas zdarzeń nadzwyczajnych, a dorobek Grupy Operacyjnej WOPR w Kielcach w latach 2004–2012 jest znaczny. Obecnie sprzęt ratowniczy starszej generacji nie jest konkurencyjny wobec wyposażenia sprzętowego, którym dysponują inne podmioty.

³⁷³ Pismo l. dz. BE 07/1/2016 Wojewódzkiego WOPR w Kielcach z 18 stycznia 2016 r. w sprawie działalności Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w 2015 r., Kielce 2016.

³⁷⁴ Ze sprawozdań zawartych w Protokołach ze Zjazdów Wojewódzkiego WOPR w Kielcach.

WSPÓŁPRACA I WSPÓŁDZIAŁANIE RATOWNIKÓW WODNYCH Z JEDNOSTKAMI STRAŻY POŻARNEJ I POLICJĄ

podczas zdarzeń nadzwyczajnych na obszarach
wodnych województwa świętokrzyskiego

4.

4.1. Ryzyko powodziowe w województwie świętokrzyskim

4.1.1. Powódzie na obszarze województwa świętokrzyskiego

Dotkliwe skutki powodzi w województwie świętokrzyskim, które miały miejsce w 1997, 2001 i 2010 r. zostały przedstawione w kontekście budowania systemu zarządzania kryzysowego i kształtowania się systemu reagowania na obszarach wodnych.

Zbiorniki wodne mogą stanowić zagrożenie dla życia lub zdrowia osób przebywających na ich obszarach. Zdarzenia nadzwyczajne o charakterze katastrofy środowiskowej mogą przynieść ograniczenie możliwości wykorzystania infrastruktury oraz prowadzenia działalności społecznej i gospodarczej. Dokonanie podziału katastrof środowiskowych na te spowodowane siłami natury lub przez człowieka nie zawsze jest oczywiste. Można mówić o katastrofach środowiskowych, dzieląc je na zależne od czynników pogodowych, geofizycznych i technologicznych. We wszelkiego rodzaju katastrofach naturalnych najwięcej ludzi ginie w różnego rodzaju powodziach³⁷⁵. Najdotkliwsze są zdarzenia o charakterze katastrofy naturalnej lub awarii technicznej, mogące przyjąć rozmiary klęski żywiołowej,

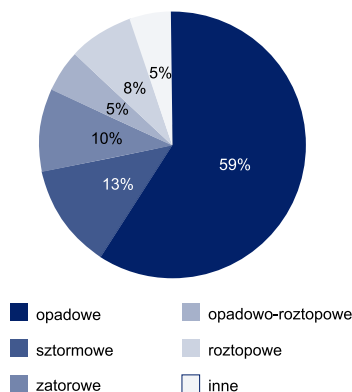
³⁷⁵ M. Siemiński, *Środowiskowe zagrożenia zdrowotne inne wyzwania*, Warszawa 2007, s. 259.

których skutki zagrażają życiu lub zdrowiu dużej liczby osób, mieniu w wielkich rozmiarach albo środowisku na znacznych obszarach³⁷⁶.

Powódź można rozpatrywać jako rodzaj klęski żywiołowej powodującej straty społeczne i materialne. Powódź jest to: „przejściowe zjawisko hydrologiczne polegające na wezbraniu wód rzecznych lub morskich w ciekach wodnych, zbiornikach lub na morzu powodujące po przekroczeniu przez wodę stanu brzegowego zatopienie znacznych obszarów lądu”. Nie wchodząc w zawiłość problemu, powódź należy traktować jako: „wezbranie wody w ciekach naturalnych, zbiornikach wodnych, kanałach lub na morzu, podczas którego woda po przekroczeniu stanu brzegowego zalewa doliny rzeczne albo tereny depresyjne i powoduje zagrożenia dla ludności lub mienia”³⁷⁷ lub we współczesnym ujęciu powódź to: „czasowe pokrycie przez wodę terenu, który w normalnych warunkach nie jest pokryty wodą, powstałe na skutek wezbrania wody w ciekach naturalnych, zbiornikach wodnych, kanałach oraz od strony morza, powodujące zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej”³⁷⁸. Zmiana poziomu wód w rzekach jest zjawiskiem naturalnym. Kiedy wezbrana woda napotyka na swojej drodze ludzi, domy, drogi i inne obiekty, powodując szkody i straty, to nie jest już wezbranie, lecz powódź: „okresowe zalanie wodą terenu normalnie niepokrytego wodą”³⁷⁹.

Zagrożenia związane z siłami natury mogą obejmować duże obszary. Około 75% globu ziemskiego pokrywają wody³⁸⁰. Do największych zagrożeń naturalnych należą powodzie, charakteryzujące się dużym działaniem destrukcyjnym³⁸¹. Powodzią jest zagrożonych 7% (2 miliony hektarów) powierzchni Polski³⁸². Po II wojnie światowej zarejestrowano 575 powodzi o różnym zasięgu i skutkach. 410 powodzi miało zasięg lokalny, w tym 268 powstało nagle. 165 powodzi miało zasięg regionalny, a ogólnokrajowe wystąpiły w 1962, 1980 i 1997 r.³⁸³ Procentowy udział powodzi ze względu na przyczynę, z jakiej powstała, został przedstawiony na wykresie 1.

Wykres. 1. Procentowy podział rodzajów powodzi w Polsce

Źródło: *Cywilizacja i żywioły*, Warszawa 2007³⁸⁴.

³⁷⁶ Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej.

³⁷⁷ Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne, art. 9 ust. 1 pkt 10.

³⁷⁸ Tamże.

³⁷⁹ Dyrektywa 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (Dz. Urz. UE L 288/27) – Dyrektywa Powodziowa.

³⁸⁰ <http://www.kbzw.pan.pl/> [dostęp: 20.01.2016 r.].

³⁸¹ M. Cieślarczyk, R. Kuriata, *Kryzysy i sposoby radzenia sobie z nimi*, Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły kowieckiej, Łódź 2005, s. 75.

³⁸² M. Cieślarczyk, R. Kuriata, *Kryzysy i sposoby radzenia sobie z nimi*, s. 76.

³⁸³ *Cywilizacja i żywioły*, Polskie Towarzystwo Geofizyczne, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej, Warszawa 2007.

³⁸⁴ Tamże.

JERZY TELAK

Działania przeciwpowodziowe w pierwszej kolejności powinny się opierać na dobrym prognozowaniu ewentualnych zagrożeń, bowiem podstawowym działaniem ratowniczym jest odpowiednio szybka ewakuacja ludności z terenów zagrożonych powodzią³⁸⁵. Szczególne znaczenie w walce z powodzią ma umiejętne programowanie zjawisk meteorologicznych oraz system obiegu informacji umożliwiający przekazywanie wiadomości o możliwości pojawienia się fal powodziowych. System ten pozwala podejmować decyzje o odpowiednim gromadzeniu wody w zbiornikach retencyjnych i uwalnianiu jej. Powodzie są groźne dla życia lub zdrowia osób, powodują straty, ale związane z nimi zagrożenie można ograniczyć, a ryzyko zmniejszać. W związku z tym należy rozpoznawać okoliczności z nimi związane. Państwa Unii Europejskiej, w tym Polska, zajmują się sprawami skutecznego ograniczania skutków powodzi. Powódź jako zagrożenie jest kosztem zagospodarowania atrakcyjnych terenów nad rzekami. Wprowadzany jest do praktyki działania nowy sposób myślenia o metodach radzenia sobie ze zjawiskiem powodzi i jego skutkami. Nie można zapewnić ochrony przed powodzią, ale należy ograniczać skutki powodzi. „Ochrona przed powodzią” powoduje przenoszenie zadań i odpowiedzialności na urbanistów, architektów i inżynierów, potrafiących rozsądnie planować i budować tamy i obwałowania, które chronią ludzi i ich dobytek. Przy ograniczaniu strat powodziowych obszar działania rozszerza się. Osoby zaskoczone powodzią podejmują się ratowania własnego majątku. Wczesne ostrzeżenie to lepsze organizowanie akcji ratowniczych i ewakuacyjnych, szansa na działanie indywidualne osób zagrożonych powodzią oraz samorządu lokalnego, który powinien zbudować dobry system ostrzegania³⁸⁶.

Najbardziej narażonymi na powódź są obszary pięciu województw południowych – małopolskiego, podkarpackiego, śląskiego, opolskiego i dolnośląskiego w zlewniach rzek: „Odra od Małej Panwi do Nysy Kłodzkiej, Odra od Kłodnicy do Małej Panwi, Odra od Olzy do Kłodnicy, Olza, San od Osławy do Wiaru, Wisła od Soły do Skawy, Wisła do Przemszy (Mała Wisła), Nysa Kłodzka od Ścinawki do zbiornika Otmuchów, zlewnia zbiornika Otmuchów – Nysa Kłodzka – zlewnia zbiornika Nysa, Nysa Kłodzka do Ścinawki, Wiśłoka, Odra od ujścia Kaczawy do ujścia Baryczy (bez Baryczy), Odra od ujścia Widawy do ujścia Kaczawy, Kaczawa, Bystrzyca, Bug od ujścia Huczwy do ujścia Krzny (bez Krzny)”. Przy intensywnych opadach atmosferycznych zagrożenie powodziowe obejmuje województwa: lubelskie, świętokrzyskie, łódzkie, mazowieckie, kujawsko-pomorskie, lubuskie, zachodniopomorskie i pomorskie. Zagrożone powodzią w Polsce są tereny i infrastruktura na obszarze 1039 gmin, w tym między innymi: ponad 875 tys. ha użytków rolnych, 86 500 budynków mieszkalnych, 2600 budynków użyteczności publicznej, około 2 tys. mostów i ponad 280 oczyszczalni ścieków³⁸⁷.

Do największych powodzi zalicza się te w 1997, 2001 i 2010 r., z ofiarami śmiertelnymi i znacznymi stratami materialnymi³⁸⁸. Podczas powodzi w 2010 r. zniszczeniu uległo

³⁸⁵ *Ratownictwo medyczne w wypadkach masowych*, red. J. Ciećkiewicz, Wrocław 2005.

³⁸⁶ Dyrektywa 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim.

³⁸⁷ Według danych wydziałów bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego urzędów wojewódzkich.

³⁸⁸ <http://rcb.gov.pl/wp-content/uploads/2011/01/poradnik-powodz1.pdf> [dostęp: 6.01.2016 r.].

731 obiektów budowlanych, w tym 35 budowli hydrotechnicznych. Najwięcej katastrofalnych powodzi miało miejsce w województwie świętokrzyskim i małopolskim³⁸⁹.

Na skutek nawałnych opadów atmosferycznych 15 września 1995 r. w rejonie Miechowa wystąpiła powódź. Zostały zalane miejscowości w gminach: Miechów, Słaboszów i Książ Wielki. Siły i środki jednostek straży pożarnych z okolic Miechowa okazały się niewystarczające do prowadzenia działań. Zadysponowano do pomocy kursantów z Wojewódzkiego Ośrodka Kształcenia Zawodowego oraz Grupę Operacyjną Komendy Wojewódzkiej PSP w Kielcach. Do działań zostali włączeni kadeci Szkoły Aspirantów Pożarnictwa w Krakowie. Działania jednostek straży polegały głównie na wypompowywaniu wody z zalanych obiektów, wykonywaniu odpływów oraz ratowaniu inwentarza. W kolejnych dniach do usuwania skutków powodzi kierowano dalsze siły i środki z terenu województwa oraz województw ościennych. W akcji uczestniczyła również VI brygada Desantowo-Sprzętowa Wojska Polskiego. Na skutek wystąpienia powodzi: 4 budynki zostały całkowicie zniszczone, 7 było zagrożonych zawaleniem, a kolejnych 260 nadawało się do rozbiórki. Przy usuwaniu skutków powodzi pracowało 420 strażaków z 17 jednostek PSP z terenu województwa kieleckiego, krakowskiego, opolskiego i częstochowskiego oraz 38 jednostek ochotniczych straży pożarnych (OSP). Działania straży pożarnych zakończono dnia 3 października 1995 r. W tym dniu Zastępca Komendanta Wojewódzkiego PSP st. bryg. Stanisław Witoń dokonał przekazania terenu akcji wójtom gmin objętych powodzią³⁹⁰.

W gminie Nowy Korczyn 10 lipca 1997 r. zostały przerwane wały na rzece Nida. W godzinach popołudniowych rozpoczęto ewakuację ludzi i mienia z zalanych terenów oraz podjęto działania zmierzające do umocnienia wałów na Wiśle. W kolejnym dniu zostały zalane miejscowości: Łąka, Podraje, Podzamecze, Winiary Dolne, Grabownica i Karsy Małe. Kolejne trzy miejscowości były zagrożone. Działania ratownicze prowadziło 16 zastępów PSP, 59 jednostek OSP, a także wojsko i Policja. W dniu 12 lipca nastąpiło pęknięcie wału na rzece Nida. Zalane zostały kolejne miejscowości. W wyniku wystąpienia powodzi na terenach gminy Pacanów i Nowy Korczyn całkowicie zostało zalane siedem wsi i 4813 ha gruntów. W okresie 10–30 lipca 1997 r. w prowadzeniu akcji przeciwpowodziowej zaangażowano 1824 druhów ochotników (304 zastępy gaśnicze), 1130 strażaków PSP (141 samochodów gaśniczych, 121 samochodów specjalnych, 57 cystern z wodą pitną oraz pompy i sprzęt pływający). Działania straży pożarnych zakończono 30 lipca 1997 r.³⁹¹

W lipcu 2001 r. województwo świętokrzyskie zostało doświadczone przez powódź. Do Wojewódzkiego Stanowiska Koordynacji Ratownictwa dochodziły dramatyczne meldunki o przybierającej wodzie. Wiele domostw i dróg zostało zniszczonych przez wodny żywioł. Akcja ratunkowa przebiegała w bardzo trudnych warunkach ze względu na nieprzejezdnosć dróg oraz zniszczone mosty. Jednym z najbardziej dotkniętych miejsc na mapie województwa był Sandomierz, gdzie powódź przybrała dramatyczne rozmiary. Dzięki zaangażowaniu Komendanta Głównego PSP, który osobiście dowodził akcją ratowniczą, dysponując w krytycznym momencie do Sandomierza optymalne siły i środki, nie doszło do zalania prawobrzeżnej części miasta. Akcja powodziowa miała także swój dramatyczny

³⁸⁹ Podsumowanie katastrof z 2010 r., Główny Urząd Nadzoru Budowlanego, Warszawa 2011.

³⁹⁰ Materiały analityczne i meldunki, Komenda Wojewódzka PSP w Kielcach.

³⁹¹ Tamże.

JERZY TELAK

wymiar. Podczas uroczystości uczczono minutą ciszy pamięć strażaków, którzy stracili życie podczas akcji ratowniczej³⁹².

Powodzi w **2010 r.** na ziemi świętokrzyskiej nie da się porównać z żadną inną na przestrzeni ostatnich kilkudziesięciu lat. Hydrododzy stwierdzili, że wysokość wody w Wiśle w wielu miejscach była najwyższa w historii. Na gigantyczną skalę zjawiska miało wpływ również podwójne uderzenie fali powodziowej. W dniach 15–18 maja na obszarze południowej Polski wystąpiły nawalne opady deszczu, po których znacząco przybrały wody w zlewni Górnej Wisły. Spowodowały one zagrożenie powodziowe na obszarze powiatów i gmin nadwiślańskich województwa świętokrzyskiego. Działania powodziowe, prowadzone od 17 maja do 16 lipca, objęły gminy: Bejsce, Opatowiec, Dwikozy, Nowy Korczyn, Pacanów, Łubnice, Połaniec, Osiek, Łoniów, Samborzec, Sandomierz, Dwikozy i Tarłów. W powiecie kazimierskim 17 maja w wyniku przelania wału na Wiśle nastąpiła cofka rzeki Nidzicy – został zalany obszar 1067 ha w gminie Bejsce i Opatowiec. Do 28 czerwca na terenie powiatu przeprowadzono 372 akcje ratownicze związane z podtopieniami³⁹³.

W powiecie staszowskim zostały zalane tereny na południe od Połańca – 18 maja pękł wał na rzece Kanał Strumień, woda dotarła do Rejterówki, Czarzyny, Budzisk, Zofiówki i Maśnika. Tego samego dnia w wyniku przerwania wału na rzece Czarnej zalało Winnicę, natomiast 20 maja, po przerwaniu wału wiślanego, pod wodą znalazły się Rybitwy, Przychody, Ruszcza i Przeczów.

Fala kulminacyjna, która zbliżała się do Sandomierza, osiągnęła 19 maja ostatecznie wysokość 867 mm (to informacje kierownika oddziału ZM i UW). Około godziny 0.30 przełała się przez wały przeciwpowodziowe, a o 4.30 nastąpiło przerwanie wału. Została zalana prawobrzeżna część Sandomierza oraz miejscowości Wielowieś, Koćmierzów i Sielec w województwie podkarpackim. Powstało rozlewisko o powierzchni około 26 km². W granicach województwa świętokrzyskiego miało ono 8 km². Aby umożliwić odpływ wody z niego, podjęto decyzję o przekopaniu wału rzeki Trześniówki.

Cofająca się woda 3 czerwca około 16.00 przełała się przez wyrwy lewobrzeżnego wału Trześniówki na terenie woj. podkarpackiego i zaczęła sukcesywnie zatapiać prawobrzeżny Sandomierz od strony północnej. 5 czerwca, przy fali o wysokości 815 mm, została przerwana usypana opaska wyrwy w wale wiślanym w Koćmierzowie i prawobrzeżny Sandomierz został ponownie całkowicie zalany. Pod wodą znalazł się teren o łącznej powierzchni 877 ha. Działania prowadzone na terenie huty w Sandomierzu były prowadzone na niespotykaną dotychczas skalę. Do uszczelnienia, a także podwyższania korony wałów chroniących hutę wykorzystywano worki z piaskiem przeznaczonym do produkcji szkła, który w tysiącach ton dowoziły wojskowe amfibie. Aby zabezpieczyć rozerwany wał opaskowy i umocnić przyczółki, trzeba było przetransportować worki na odległość około 2 km. Do działań zostały włączone dwa śmigłowce wojskowe. W decydujących momentach średnio co dziesięć minut dostarczały one w tzw. big-bagach półtonowe ładunki zawierające worki z piaskiem. Ważnym uzupełnieniem tych działań było wykorzystanie folii i geowłókniny. Zarówno podczas pierwszej, jak i drugiej fali dwukrotnie, w krytycz-

³⁹² Tamże.

³⁹³ Tamże.

nych momentach obrony obwałowania terenu huty Pilkington, wprowadzano do działań nurków z Sandomierza i Starachowic, którzy za pomocą folii kotwionej metalowymi spinaczami oraz workami z piaskiem ekranowali pod wodą newralgiczne miejsca podstawy przesiąkającego wału, co uchroniło je przed podmyciem i rozerwaniem. Działania pod wodą były prowadzone w bardzo trudnych warunkach, wszystkie prace trzeba było wykonywać po omacku. Jednak warto było je podjąć, gdyż przyczyniły się do uratowania zakładu. W obronie huty strażakom pomagali między innymi żołnierze, mieszkańcy Sandomierza i wolontariusze. Na wyróżnienie zasługuje ciężka praca ratowników WOPR i Grupy Ratownictwa PCK z całego województwa. Dnia 3 czerwca na terenie gminy Połaniec został przerwany wybudowany w obawie przed drugą falą powodzi wał opaskowy, zabezpieczający wyrwę po pierwszej fali, a woda wylała się na powierzchnię 500 ha.

W gminie Dwikozy (powiat sandomierski) 6 czerwca przerwany wał rzeki Opatówki spowodował zalanie miejscowości Szczytniki oraz Bożydar. Następnego dnia, przy fali o wysokości 820 mm, w miejscowości Winiary, leżącej w tej samej gminie, pękł wał na Wiśle. 580 tysięcy m³ wody z tych dwu rzek zalało tereny na powierzchni 830 ha. Przy wydajności pomp wynoszącej 90 m³/min i ich pracy bez przerwy, jej wypompowywanie zajęłoby ponad cztery dni. Kolejna gmina, która musiała zmagać się z tegoroczną powodzią, to Tarłów w powiecie opatowskim, gdzie 8 czerwca zostało zalanych pięć miejscowości: Ostrów, Ciszycza Dolna, Ciszycza Przewozowa, Leśne Chałupy oraz częściowo Ciszycza Górna³⁹⁴.

Choć zdołano uratować miejsca pracy, Wisła dwukrotnie zalała Sandomierz, a powódź wyrządziła niewyobrażalne dotąd zniszczenia. Woda zalała domostwa 830 rodzin. Bezpośrednio ucierpiało około 2500 mieszkańców prawobrzeżnego Sandomierza. Powstały także ogromne szkody w kilkuset mniejszych przedsiębiorstwach. To był ogrom zniszczeń i ludzkich dramatów.

W czasie działań przeciwpowodziowych jednostki ochrony przeciwpożarowej na terenie województwa świętokrzyskiego interweniowały 2319 razy. W sumie w działaniach udział wzięły 4532 załogi i 24 577 ratowników, w tym: 1174 załogi (5133 ratowników) JRG, 2294 załogi (12 375 ratowników) OSP z krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, 1043 załogi (6817 ratowników) OSP poza KSRRG, 21 załóg (252 ratowników) innych jednostek. Pomagały kompanie Centralnego Odvodu Operacyjnego: podlaska i łódzka (dwukrotnie), kujawsko-pomorska, wielkopolska, mazowiecka i pomorska. Ważnym uzupełnieniem działań ratowniczych były siły kompanii szkolnych: SGSP z Warszawy, CS PSP z Częstochowy, SA PSP z Poznania i Krakowa oraz Szkoły Podoficerskiej z Bydgoszczy. W akcji wzięło udział 96 podchorążych SGSP, 76 kadetów z CS PSP, po 43 ze SA PSP w Krakowie i Poznaniu, 86 słuchaczy SP w Bydgoszczy oraz 31 z WOSzP w Kielcach. W sumie było ich 375. Podczas 58 dni walki z żywiołem wykorzystano dużą liczbę związków taktycznych, które w decydującym momencie działań liczyły w ciągu dnia ponad 1500 osób. Byli to ratownicy straży pożarnych, wojska, Policji, pogotowia ratunkowego, PCK, WOPR i innych służb. Z pomocą przybyli również ratownicy z Ukrainy, Czech, Niemiec oraz grupa Baltica z Litwy, Łotwy i Estonii. W sumie 142 strażaków dysponujących modułami pompowymi o łącznej wydajności 368 m³/min niosło pomoc polegającą głównie na wypompowywaniu

³⁹⁴ Tamże.

JERZY TELAK

wody z zalanych terenów. Strażacy z terenu kraju zaangażowali do działań 55 pomp o dużej wydajności – ich łączny wydatek wyniósł 329 m³/min. Poza strażakami w działaniach brali udział policjanci – 1180 funkcjonariuszy, wojsko – 2044 żołnierzy i inne służby – 708 osób. W działaniach ratowniczych wykorzystano 108 samochodów osobowych i 213 samochodów ciężarowych, 40 koparko-spycharek, 166 łodzi (w tym policyjnych i należących do WOPR), 26 autobusów, 5 wojskowych i 5 policyjnych śmigłowców, 5 amfibii wojskowych (PTS) i 4 cywilne, a także poduszkowiec i dźwig³⁹⁵.

W ramach akcji przeciwpowodziowej w 2010 r. ewakuowano ponad 5,5 tysiąca ludzi, jednostki ochrony przeciwpożarowej uczestniczyły w ponad 60 interwencjach polegających na ewakuacji zwierząt i zagrożonego mienia. Strażacy podnosili i uszczelniali wały na długości ponad 58 km, 49 razy byli zaangażowani w udrożnianie mostów, przepustów, rowów i kanałów. Wypompowano wodę z rozlewisk o powierzchni prawie 80 km² i z ponad dwóch tysięcy zalanych budynków³⁹⁶.

Powódź w 2010 r. miała dużą dynamikę przyrostu wody, rekordową wysokość i długości fali kulminacyjnej, a ponadto pomiędzy pierwszą a drugą falą kulminacyjną była krótka przerwa (2 tygodnie). 2 tygodnie na zabezpieczenie (uszczelnienie) przerwanych wałów, a także przekopów świadomie wykonanych w celu spuszczenia wody z powstałych rozlewisk to zbyt krótko. Prace naprawcze wykonywane przez setki osób trwały przez całe doby (w dzień i w nocy), nierzadko w trudnych warunkach atmosferycznych, w stresie w związku z zapowiadaną drugą falą powodziową. Zostały zbudowane 3 prowizoryczne opaski zabezpieczające wyrwy wałowe, z których najdłuższa, w miejscowości Koćmierzów koło Sandomierza, miała 720 m. Aby podejmowane działania zabezpieczające przed powodzią, w tym przede wszystkim przeprowadzenie ewakuacji prewencyjnej ludności, przyniosły pożądany skutek, niezbędna jest ścisła współpraca służb ratowniczych ze służbami monitorującymi zagrożenia meteorologiczne oraz operatorami systemów ostrzegania i alarmowania ludności. Informacje służb monitorujących stany wód (IMiGW) powinny prognozować rozmiary fal kulminacyjnych (wysokość, długość) odniesione do czasu ich przejścia przez dany obszar zagrożony z większą dokładnością, weryfikowaną każdorazowo po zmianach przepływu wody, spowodowanych między innymi rozerwaniem wałów lub zrzutami wody ze zbiorników retencyjnych. W związku z zagrożeniem powodziowym i ryzykiem utraty życia lub zdrowia przez osoby znajdujące się na obszarach zalewowych oraz szkód w mieniu należy prowadzić w ramach profilaktyki kampanię edukacyjną, która ułatwiłaby ewakuację prewencyjną przed powodzią, skuteczność ogłaszanych alarmów przeciwpowodziowych oraz potrzebę udzielania pomocy (samopomocy) lub jej przyjmowania w stanach zagrożenia³⁹⁷.

Wstępna ocena ryzyka powodziowego (WORP) należy do dokumentów planistycznych wymaganych Dyrektywą Powodziową³⁹⁸. WORP została opracowana w celu wyznaczenia obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi w ramach projektu „Informatyczny

³⁹⁵ Tamże.

³⁹⁶ Tamże.

³⁹⁷ Z. Muszczak, *Wywiad po zakończeniu akcji przeciwpowodziowej*.

³⁹⁸ Dyrektywa 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim.

System Osłony Kraju przed nadzwyczajnymi zagrożeniami” (ISOK) finansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, realizowanego przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – PIB (IMGW) w konsorcjum z Krajowym Zarządem Gospodarki Wodnej (KZGW), Głównym Urzędem Geodezji i Kartografii (GUGiK), Rządowym Centrum Bezpieczeństwa (RCB) oraz Instytutem Łączności³⁹⁹. Obszary te zostały podzielone na dwie kategorie o zagrożeniu, znaczącym ryzyku i dużym ryzyku powodziowym, dla których zostały sporządzone mapy⁴⁰⁰. Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej przekazał WORP właściwym wojewodom i z marszałkom województw⁴⁰¹ oraz zamieścił na stronie internetowej⁴⁰² mapę wstępnej oceny ryzyka powodziowego z obszarami w Polsce narażonymi na niebezpieczeństwo powodzi⁴⁰³.

W ramach WORP zostały wskazane istotne powodzie historyczne i powodzie prawdopodobne, które mogą wystąpić w przyszłości. Na tej podstawie zostały wyznaczone obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi, ze wskazaniem rzek stwarzających zagrożenie powodziowe. Dopiero te obszary będą podstawą do prowadzenia polityki przestrzennej na obszarach zagrożenia powodziowego, a ich granice powinny być uwzględniane w: „koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, planie zagospodarowania przestrzennego województwa, miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego oraz w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego lub decyzji o warunkach zabudowy”⁴⁰⁴. Wstępna ocena ryzyka powodziowego została opracowana z wykorzystaniem mapy znaczących powodzi historycznych w województwie świętokrzyskim⁴⁰⁵.

Mapy zagrożenia powodziowego przedstawiają obszary zagrożone powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest:

- niskie i wynosi 0,2% (czyli raz na 500 lat),
- średnie i wynosi 1% (czyli raz na 100 lat),
- wysokie i wynosi 10% (czyli raz na 10 lat).

Wersje kartograficzne map zagrożenia powodziowego zostały przygotowane z głębokością wody oraz z prędkością i kierunkami przepływu wody, które pozwalają na dokładniejszą ocenę sytuacji związanej z zagrożeniem powodziowym. Uzupełnienie map zagrożenia powodziowego mają stanowić mapy ryzyka powodziowego z zamieszczonymi wartościami „potencjalnych strat powodziowych”, a także obiektami narażonymi na „zalanie w przypadku wystąpienia powodzi o określonym prawdopodobieństwie wystąpienia”, które pozwalają dokonać oceny: „ryzyka powodziowego dla zdrowia i życia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego i działalności gospodarczej”, wobec których powinno się ograniczać negatywne skutki powodzi. Mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego udostępnia się w środowisku systemu ISOK z zastosowaniem usług danych

³⁹⁹ <http://www.kzgw.gov.pl/pl/Wstepna-ocena-ryzyka-powodziowego.html> [dostęp: 10.04.2015 r.].

⁴⁰⁰ Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne.

⁴⁰¹ Tamże, art. 88c ust. 3–6.

⁴⁰² <http://www.kzgw.gov.pl/pl/Wstepna-ocena-ryzyka-powodziowego.html> [dostęp: 10.04.2015 r.].

⁴⁰³ http://www.kzgw.gov.pl/files/file/Materialy_i_Informacje/WOPR/Woj_sw/2.jpg [dostęp: 10.04.2015 r.].

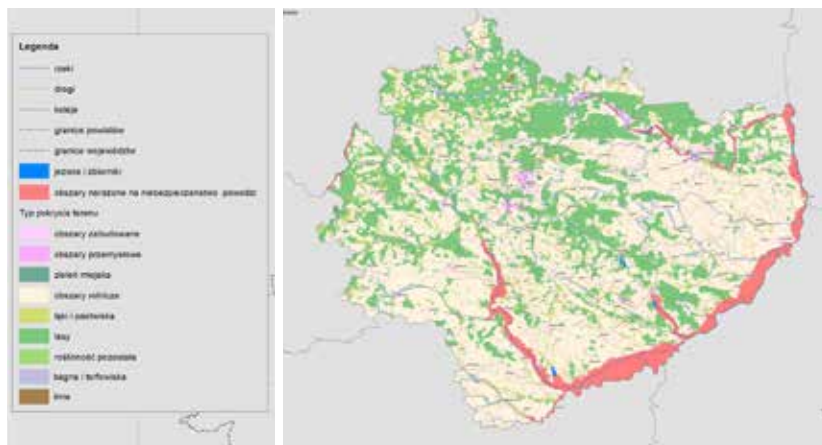
⁴⁰⁴ Dyrektywa 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim, art. 88 ust. 2.

⁴⁰⁵ http://www.kzgw.gov.pl/files/file/Materialy_i_Informacje/WOPR/Woj_sw/2.jpg [dostęp: 10.04.2015 r.].

JERZY TELAK

przestrzennych udostępniających mapy (Map Services) oraz zbiory danych (Data Services)⁴⁰⁶. W WORP zostały wskazane, przedstawione na rycinie nr 9, obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi w woj. świętokrzyskim⁴⁰⁷.

Ryc. 9. Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi w woj. świętokrzyskim

Źródło: http://www.kzgw.gov.pl/files/file/Materialy_i_Informacje/WORP/Woj_sw/1.jp.

Mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego⁴⁰⁸ zostały przekazane jednostkom administracji publicznej w formie cyfrowej w celu ich wykorzystania⁴⁰⁹.

Na obszarze województwa świętokrzyskiego zagrożenia powodziowe występują corocznie w czasie wiosennych roztopów na przełomie marca i kwietnia oraz tzw. „wyżówki” na przełomie czerwca i lipca. Jego wielkość jest uzależniona od stanu wody w rzekach, stopnia zlodowacenia rzek, grubości pokrywy śnieżnej, intensywności opadów oraz warunków atmosferycznych (gwałtowne ocieplenie i topnienie śniegów). W związku z tym zakłada się możliwości:

- strat śmiertelnych wśród ludności, zwłaszcza zamieszkującej tereny górskie;
- zniszczenia budynków, zakładów pracy, dróg, torów kolejowych, urządzeń energetycznych i telekomunikacyjnych, infrastruktury komunalnej oraz mienia ludności;
- zniszczenia upraw rolnych i lasów;
- strat bezpowrotnych wśród zwierząt hodowlanych i dzikich oraz ptactwa domowego;
- zatopienia i zniszczenia cmentarzy oraz grzebowisk zwierząt;

⁴⁰⁶ <http://mapy/isok.gov.pl> [dostęp: 10.04.2015 r.].

⁴⁰⁷ Rozporządzenie Ministra Środowiska, Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej, Ministra Administracji i Cyfryzacji oraz Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 grudnia 2012 r. w sprawie opracowywania map zagrożenia powodziowego oraz map ryzyka powodziowego (Dz. U. z 2013 r. poz. 104).

⁴⁰⁸ <http://www.kzgw.gov.pl/pl/Wstepna-ocena-ryzyka-powodziowego.html> [dostęp: 10.04.2015 r.].

⁴⁰⁹ Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne, art. 88f ust. 3 i 4.

- zatopienia mogiłników nawozów sztucznych;
- uwolnienia substancji niebezpiecznych w zakładach pracy;
- zalania i zniszczenia wysypisk śmieci oraz oczyszczalni ścieków;
- braku wody pitnej, żywności oraz pasz;
- wystąpienia epidemii, epizootii oraz epifitoz;
- wystąpienia plagi owadów i gryzoni⁴¹⁰.

Wypracowano metody przewidywania nadejścia fali powodziowej, wiążąc je ze zjawiskami meteorologicznymi, z drugiej strony zbudowano systemy technicznej ochrony przeciwpowodziowej, do których należą sztuczne zbiorniki wodne, wały przeciwpowodziowe, poldery, kanały i budowle hydrotechniczne. Mimo tych zabezpieczeń powódzie nadal występują, powodując często śmierć ludzi oraz ogromne straty materialne. Stopień zagrożenia powodziami jest determinowany gęstością zaludnienia, sposobem użytkowania dolin i terenów zalewowych, infrastrukturą techniczną, komunikacyjną itp. W przypadku, gdy w zalanej dolinie znajduje się majątek o znacznej wartości, można mówić o dużej czy też katastrofalnej powodzi. Najczęściej za skalę powodzi przyjmuje się wielkość strat, do których zalicza się: zagrożenie życia ludzi, zniszczenie domów, dróg, upraw, zabytków kultury, dezorganizację życia społecznego, skażenie terenu i wód substancjami szkodliwymi. Ze względu na zalany obszar rozróżnia się następujące rodzaje powodzi:

- lokalne, obejmujące swym zasięgiem małe zlewnie i spowodowane opadami nawałnymi o dużej wydajności;
- regionalne, obejmujące w zasadzie tylko jeden rejon hydrograficzny;
- krajowe, obejmujące kilka podstawowych regionów hydrograficznych, tu przyczyną powodzi są długotrwałe deszcze obejmujące swym zasięgiem większe obszary⁴¹¹.

Podwyższony stan wody w zbiorniku mogą wywołać wody wezbrane, zatorowe i opadowe. Wody wezbrane pojawiają się w związku z topnieniem pokrywy śnieżnej we wszystkich rzekach, a największe rozmiary przybierają na dużych rzekach nizinnych, wywołując największe zagrożenia wystąpieniem z koryta. Przy towarzyszących opadach deszczu zwiększa się wielkość wezbrania. Wody zatorowe pojawiają się w korytach rzek w wyniku tworzenia się zatorów lodowych. Po okresowym ociepleniu, powodującym rozpadanie – kruszenie – się pokrywy lodowej, spływająca kora zatrzymuje się na napotykanym przeszkodach i powoduje zatory lodowe. Zatory uniemożliwiają lub ograniczają przepływ wody w rzece. Wody opadowe pojawiają się jako skutek intensywnych opadów atmosferycznych – deszczu. Największe rozmiary na terenach nizinnych przyjmują po spływie wody ze zlewni rzek górskich. Przy opadach typu nawałnicowego bardzo groźne są wezbrane, spływające w duże ilości wody w terenach górzystych⁴¹².

Na terenie województwa podtopienia mogą powstać w dolinach rzek: Wisła (141 km), Nida (151,2 km), Kamienna (118,5 km), Czarna Staszowska (61,0 km), Koprzywianka (65,9 km), które zagrażają powodzią miastom i gminom: Nowy Korczyn, Pacanów, Łubnice, Poła-

⁴¹⁰ <http://docplayer.pl/3951050-Wojewodzki-plan-zarzj-dzania-kry-zysowego.html> [dostęp: 12.02.2017 r.].

⁴¹¹ Por. Z. Ciekanowski, *Rodzaje i źródła zagrożeń bezpieczeństwa*, file:///C:/Users/JT/AppData/Local/Microsoft/Windows/INetCache/IE/C1UHGNCNL/httpwww_bg_utm_edu_plartbtp_2012010bezpieczestwo-zc.pdf [dostęp: 12.02.2017 r.].

⁴¹² <http://docplayer.pl/3951050-Wojewodzki-plan-zarzj-dzania-kry-zysowego.html> [dostęp: 12.02.2017 r.].

JERZY TELAK

niec, Osiek, Łoniów, Koprzywnica, Samborzec, Sandomierz, Zawichost, Ożarów, Tarłów, Sobków, Imielno, Pińczów, Złota, Wiślica, Nowy Korczyn, Daleszyce, Morawica, Chęciny, Bliżyn, Skarżysko-Kamienna, Wąchock, Kunów, Ostrowiec Świętokrzyski, Ćmielów, Staszów, Rytwiany, Połaniec, Klimontów, Koprzywnica, Samborzec. Wskutek zniszczenia zapór czołowych największych zbiorników na niżej wymienionych rzekach i ich dopływach mogą powstać zniszczenia spowodowane falą czołową o wys. 1,5–3 m na rzece Kamiennej w rejonie miejscowości Wióry, Brody i Rejów, na rzece Chańcza we wsi Czarna Staszowska oraz na rzece Nida w rejonie wsi Cedzyna i Borki. Zagrożone zalaniem nadmierną ilością wody w ciekach są miasta: Skarżysko-Kamienna, Wąchock, Starachowice, Kunów, Ostrowiec Świętokrzyski, Ćmielów, Staszów, Połaniec, Daleszyce, a także większe miejscowości – Morawica, Rytwiany i Brody. W celu uniknięcia zagrożenia powodzią w województwie świętokrzyskim zostało wybudowanych 344,3 km obwałowań⁴¹³.

4.1.2. Narzędzia prawne i zasoby w ochronie przeciwpowodziowej

Zasady ochrony przed powodzią na obszarze Polski zostały ujęte ramami ustawowymi. Po wejściu do Unii Europejskiej w ustawie – Prawo wodne zostały dokonane zmiany w celu osiągnięcia zgodności z 15 dyrektywą Wspólnoty Europejskiej dotyczącą korzystania z wód. Podstawy ochrony przeciwpowodziowej zostały zawarte w Dziale V Prawa wodnego w rozdziale „Ochrona przed powodzią oraz suszą”. Jakkolwiek tytuł rozdziału sugeruje równe traktowanie obydwu zagrożeń, większość artykułów dotyczy ochrony przed powodzią. Zgodnie z ustawą ochrona przed powodzią jest zadaniem organów administracji rządowej i samorządowej. Prowadzi się ją zgodnie z planami ochrony przeciwpowodziowej na obszarze kraju, a także planami ochrony przeciwpowodziowej regionu wodnego⁴¹⁴.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady daje podstawę określającą cele i zasady gospodarki wodnej w krajach Unii Europejskiej, ustanawiającą ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej. W dyrektywie zostały ustalone ramy dla działań na rzecz ochrony śródlądowych wód powierzchniowych, wód przejściowych, wód przybrzeżnych oraz wód podziemnych, polegających m.in. na zmniejszeniu skutków powodzi. RDW wprowadziła zasadę ponadgranicznej koordynacji na obszarze dorzecza, zmierzającą do zapewnienia dobrego stanu wszystkich wód, ale głównym celem tych działań jest osiągnięcie dobrego statusu ekologicznego i chemicznego wód do 2015 r. Dyrektywa wymaga tworzenia zintegrowanych planów gospodarowania wodami dla każdego dorzecza. Niewątpliwie tworzenie i realizacja planów gospodarowania wodami przyczyni się do ograniczenia skutków powodzi. Niemniej ograniczanie ryzyka wystąpienia tego zagrożenia nie jest celem tej dyrektywy i zostało w niej potraktowane marginalnie. Dyrektywa powodziowa ma na celu zmniejszenie ryzyka występowania powodzi, a także minimalizacji skutków ich występowania na terenie UE. Planowanie, jako element polityki wodnej, obejmuje trzy etapy sporządzania przez kraje członkowskie dokumentów planistycznych, do których dyrektywa zalicza:

⁴¹³ Tamże.

⁴¹⁴ Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne.

- wstępną ocenę ryzyka powodziowego z terminem sporządzenia do grudnia 2011 r.;
- mapy zagrożenia i mapy ryzyka powodziowego z terminem sporządzenia do grudnia 2013 r.;
- plany zarządzania ryzykiem powodziowym z terminem sporządzenia do grudnia 2015 r.⁴¹⁵

Przyjęta w 2005 r. „Strategia gospodarki wodnej” nie stanowi aktu prawnego, niemniej rozpatrując uwarunkowania prawne ochrony przeciwpowodziowej, należy kierować się podstawowymi тезami tego dokumentu. Strategia ocenia stan obecny gospodarki wodnej w Polsce i definiuje zadania na przyszłość. Ogólnym celem Strategii jest określenie podstawowych kierunków gospodarki wodnej do 2020 r. oraz sprecyzowanie działań umożliwiających realizację konstytucyjnej zasady zrównoważonego rozwoju w gospodarowaniu wodami. Jednym z trzech celów kierunkowych jest podniesienie skuteczności ochrony przed powodzią poprzez:

- budowę, modernizację oraz utrzymanie urządzeń wodnych zabezpieczających przed powodzią;
- koordynację przedsięwzięć służących osłonie i ochronie przeciwpowodziowej państwa⁴¹⁶.

Kryzys, pojawiający się w różnych sytuacjach i na wielu płaszczyznach, dotyka poszczególnych osób, całych grup społecznych, państwa, kontynentu i świata⁴¹⁷. Rozwojowi cywilizacyjnemu towarzyszy wzrost sytuacji kryzysowych⁴¹⁸, które zaburzają funkcjonowanie podmiotów gospodarczych i społecznych, wywołując dysfunkcję psychiczną. Każdy kryzys powoduje zniszczenia i obnaża błędy w działaniu dla jego przezwyciężenia⁴¹⁹. Podstawę systemu zarządzania kryzysowego stanowią: Konstytucja⁴²⁰, Strategia Bezpieczeństwa⁴²¹, a także rozporządzenie w sprawie reagowania kryzysowego i Rządowego Zespołu Koordynacji Kryzysowej⁴²².

Na poszczególnych szczeblach administracji publicznej (krajowy, wojewódzki, powiatowy, gminny) tworzone są plany zarządzania kryzysowego, które obejmują charakterystykę zagrożeń, zasoby, zadania i obowiązki uczestników, metodykę i taktykę działania itd.⁴²³ Sytuacja kryzysowa wymaga zarządzania przez administrację publiczną w fazach zapobiegania,

⁴¹⁵ Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz. Urz. UE L z dnia 22 grudnia 2000 r. ze zm.), art. 1.

⁴¹⁶ Strategia gospodarki wodnej, dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 13 września 2005 r., Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2005, https://www.mos.gov.pl/g2/big/2009_06/89b828ed9a0e9cd94ed-1c73a5dc298b4.pdf [dostęp: 5.12.2014 r.].

⁴¹⁷ M. Cieślarczyk, R. Kuriata, *Kryzysy i sposoby radzenia sobie z nimi*, Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Kupieckiej, Łódź 2005, s. 5–6.

⁴¹⁸ E. Wnuk-Lipiński, *Świat międzyepoki. Globalizacja, demokracja, państwo narodowe*, wyd. ZNAK, Kraków 2004, s. 78–79.

⁴¹⁹ M. Cieślarczyk, R. Kuriata, *Kryzysy i sposoby radzenia sobie z nimi*, s. 53–55.

⁴²⁰ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.).

⁴²¹ Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 5 listopada 2014 r.

⁴²² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu tworzenia gminnego zespołu reagowania, powiatowego i wojewódzkiego zespołu reagowania kryzysowego oraz Rządowego Zespołu Koordynacji Kryzysowej i ich funkcjonowania (Dz. U. z 2002 r. Nr 215, poz. 1818) – uchylone 22.08.2007 r.

⁴²³ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2017 r. poz. 209), art. 5.

JERZY TELAK

przygotowania, reagowania i odbudowy⁴²⁴. W siatce bezpieczeństwa wewnętrznego znajduje się PSP, która stanowi część wielu elementów wpływających na odpowiednie funkcjonowanie zarządzania i reagowania podczas sytuacji kryzysowych. Podczas reagowania kryzysowego mają współdziałać z PSP inne podmioty⁴²⁵. System zarządzania kryzysowego spełnia swoją rolę, jeśli działa bezkolizyjnie na każdym szczeblu administracyjnym z właściwymi programami i zasobami⁴²⁶. Reagowanie na poszczególne zagrożenia jest najistotniejsze na poziomie gminnym⁴²⁷.

Ustawodawca ujął sprawy bezpieczeństwa w kilku aktach prawnych. Ustawa o PSP⁴²⁸ dała Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji podstawę do powołania krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego⁴²⁹. Prawu wodnemu towarzyszy regulacja dotycząca stanu klęski żywiołowej⁴³⁰, a uzupełnia wydane na jej podstawie rozporządzenie dotyczące zespołu reagowania kryzysowego i Rządowego Zespołu Koordynacji Kryzysowej⁴³¹.

Pojęcie klęski żywiołowej zostało zdefiniowane ustawowo wraz z określeniem działania organów władzy publicznej w czasie trwania stanu klęski żywiołowej⁴³². W zapobieganiu skutkom klęski żywiołowej lub ich usuwaniu obowiązkowo mają uczestniczyć zasoby PSP i inne jednostki ochrony przeciwpożarowej⁴³³.

Krajowy system ratowniczo-gaśniczy stanowi integralną część organizacji bezpieczeństwa wewnętrznego w państwie w celu ratowania życia, zdrowia, mienia i środowiska naturalnego. System ten składa się z jednostek ochrony przeciwpożarowej, może być także wspierany przez inne jednostki organizacyjne⁴³⁴.

Reformie ustrojowej państwa towarzyszyły zmiany ustawowe określające kompetencje organów administracji publicznej⁴³⁵, zostały dokonane także zmiany w funkcjonowaniu KSRG⁴³⁶.

Organizowany przez PSP od 1995 r. krajowy system ratowniczo-gaśniczy ma na celu ochronę życia, zdrowia, mienia i środowiska. Cel ten jest realizowany m.in. poprzez wal-

⁴²⁴ Tamże, art. 2.

⁴²⁵ W. Fehler, *Bezpieczeństwo w środowisku lokalnym*, wyd. I, Warszawa 2009, s. 156.

⁴²⁶ J. Gołębiowski, *Zarządzanie kryzysowe na szczeblu samorządowym, teoria i praktyka*, DIFIN SA, Warszawa 2015.

⁴²⁷ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym, art. 19.

⁴²⁸ Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej.

⁴²⁹ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 grudnia 1999 r. w sprawie szczególnych zasad organizacji Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego (Dz. U. Nr 111, poz. 1311 – uchylone; i z 2001 r. Nr 81, poz. 877 – ustawa o zmianie ustawy).

⁴³⁰ Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej.

⁴³¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu tworzenia gminnego zespołu reagowania, powiatowego i wojewódzkiego zespołu reagowania kryzysowego oraz Rządowego Zespołu Koordynacji Kryzysowej i ich funkcjonowania.

⁴³² Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 grudnia 1999 r. w sprawie szczególnych zasad organizacji Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

⁴³³ Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej.

⁴³⁴ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczególnych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. Nr 46, poz. 239).

⁴³⁵ Ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa (Dz. U. Nr 106, poz. 668), art. 75.

⁴³⁶ Ustawa z dnia 29 grudnia 1998 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z wdrożeniem reformy ustrojowej państwa (Dz. U. Nr 162, poz. 1126), art. 14.

kę z klęskami żywiołowymi, ratownictwo techniczne, a od 1997 r. poprzez ratownictwo medyczne. Zasady realizacji zadań ratowniczych, dostosowane do zdarzeń negatywnych, w tym klęsk żywiołowych, kiedy siły i środki ratownicze są niewystarczające, przewidują w ramach KSRG organizację działań ratowniczych z zastosowaniem szczególnych procedur. KSRG ma zapewnić ciągłe funkcjonowanie na poszczególnych poziomach, tj.:

- „powiatowym, jako podstawowym poziomie wykonawczym działań ratowniczych na obszarze gmin i powiatu;
- wojewódzkim, jako poziomie wspomaganie i koordynacji działań ratowniczych na obszarze województwa;
- centralnym, jako poziomie wspomaganie i koordynacji działań ratowniczych na obszarze kraju”.

KSRG funkcjonuje w stanach:

- „stałym czuwaniu i doraźnym reagowaniu, polegającym na podejmowaniu działań ratowniczych przez własne siły i środki powiatu i gmin;
- wykonywaniu działań ratowniczych wymagających użycia sił i środków spoza powiatu, wtedy jest uruchamiany poziom wspomaganie i koordynacji ze szczebla wojewódzkiego, a przy dużych lub złożonych działaniach ratowniczych ze szczebla centralnego (kraju)”⁴³⁷.

KSRG jest systemem ściśle związanym m.in. z ochroną przeciwpowodziową. Systemem tym kieruje Komendant Główny PSP, który koordynuje zwalczanie klęsk żywiołowych (w tym powodzi) i prowadzi likwidację miejscowych zagrożeń. W skład KSRG wchodzi:

- Komenda Główna PSP,
- 16 komend wojewódzkich PSP,
- 335 komend powiatowych/miejskich PSP,
- 500 (w tym 5 szkolnych) jednostek ratowniczo-gaśniczych PSP,
- 3993 jednostek ochotniczych straży pożarnych,
- 4 zakładowe straże pożarne⁴³⁸.

System wspomaga na zasadzie zawartych porozumień służby, inspekcje i straże, m.in.: Policja, Straż Graniczna, Państwowa Inspekcja Ochrony Środowiska, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej, Państwowa Agencja Atomistyki, Stacje Ratownictwa Górniczego, Morska Służba Poszukiwania i Ratownictwa (SAR), Lotnicze Pogotowie Ratunkowe, a także organizacje pozarządowe: GOPR, WOPR, TOPR, Aeroklub Polski, ZHP, PCK, Polski Związek Alpinizmu⁴³⁹.

W skład zadań planowania cywilnego wchodzi przygotowanie planów zarządzania kryzysowego, struktur uruchamianych w sytuacjach kryzysowych i rozwiązań na wypadek zniszczenia lub zakłócenia funkcjonowania infrastruktury krytycznej, przygotowanie

⁴³⁷ http://www.kpsp.pl/stwola/?n_id=34 [dostęp: 12.02.2017 r.]; szerzej: B. Kogut, *Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy. Aspekty Prawne, w: Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy w latach 1995–2015. Postępy organizacyjno-prawne, logistyczne i taktyczno-ratownicze*, red. nauk. J. Konieczny, M. Schroeder, Garamond Oficyna Wydawnicza, Poznań 2015, s. 23–37.

⁴³⁸ Dane KCKRiOL 1.09.2015 r.

⁴³⁹ http://www.kpsp.pl/stwola/?n_id=34 [dostęp: 12.02.2017 r.]; rozkaz z dnia 18 stycznia 2010 r. Komendanta Głównego PSP w sprawie organizacji centralnego odwodu operacyjnego KSRG (stan na dzień 31 grudnia 2013 r.).

JERZY TELAK

i utrzymywanie zasobów niezbędnych do wykonania zadań ujętych w planie zarządzania kryzysowego, utrzymywanie baz danych niezbędnych w procesie zarządzania kryzysowego oraz zapewnienie spójności między planami zarządzania kryzysowego a innymi planami sporządzanymi w tym zakresie przez właściwe organy administracji publicznej⁴⁴⁰. Zapewniają funkcjonowanie administracji publicznej w sytuacji kryzysowej i ciągłego monitorowania zagrożeń, a także funkcjonowanie i możliwości odtworzenia infrastruktury krytycznej, racjonalne gospodarowanie siłami i środkami oraz pomoc ludności w zapewnieniu jej warunków przetrwania w sytuacjach kryzysowych⁴⁴¹.

W Krajowym Planie Zarządzania Kryzysowego, wojewódzkich, powiatowych i gminnych planach zarządzania kryzysowego uwzględnia się zadania w zakresie monitorowania zagrożeń; tryb uruchamiania niezbędnych sił i środków; procedury reagowania kryzysowego określające sposób postępowania w sytuacjach kryzysowych; współdziałanie; procedury realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego; organizację łączności i systemu monitorowania zagrożeń, ostrzegania i alarmowania; zasady informowania ludności o zagrożeniach i sposobach postępowania na wypadek zagrożeń; organizację ewakuacji z obszarów zagrożonych; organizację ratownictwa, opieki medycznej, pomocy społecznej oraz pomocy psychologicznej; ochrony przed zagrożeniami; wykaz zawartych umów i porozumień związanych z realizacją zadań z zakresu zarządzania kryzysowego; zasady oraz tryb oceny i dokumentowania szkód; procedury uruchamiania rezerw państwowych; wykaz infrastruktury krytycznej objętej planem zarządzania kryzysowego; priorytety w zakresie ochrony oraz odtwarzania infrastruktury krytycznej⁴⁴².

Organ, który pierwszy został poinformowany o zagrożeniu, podejmuje działania w zakresie zarządzania kryzysowego, a następnie powiadamia o zdarzeniu organy wyższego i niższego szczebla wraz z oceną sytuacji i działań do podjęcia⁴⁴³. Podmioty odpowiedzialne za zarządzanie kryzysowe mogą powoływać ekspertów do prac w zespołach zarządzania kryzysowego⁴⁴⁴.

Zadania własne z zakresu zarządzania kryzysowego w gminie, powiecie i województwie finansuje się ze środków budżetu odpowiednio gmin, powiatów i samorządów województw (możliwe są dotacje celowe z budżetu państwa)⁴⁴⁵, a na szczeblu krajowym – z budżetu państwa w częściach, którymi dysponują wojewodowie, minister właściwy do spraw wewnętrznych, inni ministrowie i centralne organy administracji rządowej⁴⁴⁶.

Zespoły zarządzania kryzysowego wszystkich szczebli administracji publicznej działają na podstawie planów pracy zatwierdzonych odpowiednio przez: wójta, starostę, wojewodę. Plany obejmują zadania w zakresie monitorowania zagrożeń, bilans sił ratowniczych i środków technicznych niezbędnych do zwalczania i usuwania skutków zagrożeń, pro-

⁴⁴⁰ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym, art. 4 ust. 1.

⁴⁴¹ Tamże, art. 4 ust. 2.

⁴⁴² Tamże, art. 5.

⁴⁴³ Tamże, art. 21.

⁴⁴⁴ Tamże, art. 22.

⁴⁴⁵ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1870, z późn. zm.); ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 198, z późn. zm.).

⁴⁴⁶ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym, art. 26.

cedury natychmiastowego uruchamiania działań sił i środków przewidzianych w planie oraz zasady współdziałania, a także sposoby ograniczenia rozmiaru strat i usuwania skutków zagrożeń⁴⁴⁷. Wspomniane zespoły składają się z grup roboczych o charakterze stałym i czasowym. Grupy robocze zespołów zarządzania kryzysowego tworzy się spośród osób zatrudnionych w jednostkach właściwej administracji i podległych im jednostek organizacyjnych, stanowiących aparat pomocniczy (służb, inspekcji i straży). Grupy robocze o charakterze stałym zajmują się planowaniem cywilnym, monitorowaniem, a także opracowaniem prognoz i analiz. Stanowią one stałe komórki organizacyjne danego urzędu administracji rządowej i samorządowej. Natomiast grupy robocze o charakterze czasowym są powoływane w przypadku wystąpienia zdarzeń noszących znamiona klęski żywiołowej. Głównym ich zadaniem jest prowadzenie koordynacji działań, zabezpieczenie logistyczne tych działań, koordynacja i nadzór nad opieką zdrowotną i pomocą socjalną w czasie wystąpienia kryzysu. Współpraca PSP z administracją publiczną w sytuacjach kryzysowych jest nieodzowna⁴⁴⁸.

Urząd Wojewódzki w Kielcach dołożył wiele starań do przygotowania swoich struktur i włączania służb i organizacji pozarządowych do działania w stanach zagrożenia bezpieczeństwa i przeciwdziałania sytuacjom kryzysowym.

4.2. Działania Państwowej Straży Pożarnej na obszarach wodnych województwa świętokrzyskiego

4.2.1. Rozwój ratownictwa wodnego w PSP⁴⁴⁹

W przypadku wystąpienia zagrożenia, zaplecze logistyczne organów administracji publicznej uzupełnia PSP. Prowadzenie działań ratowniczych z zakresu bezpieczeństwa powszechnego należy do kompetencji PSP⁴⁵⁰, w tym na obszarach wodnych z uwzględnieniem praw na nich obowiązujących⁴⁵¹. W ustawie o PSP nie zostało przywołane pojęcie „klęska żywiołowa”, często używane w ochronie przeciwpowodziowej. Natomiast ustawodawca określił pojęcie „działań ratowniczych” jako czynność podjętą w celu ochrony życia,

⁴⁴⁷ Tamże, art. 32.

⁴⁴⁸ D. Marczyński, J. Telak, *Współpraca Państwowej Straży Pożarnej z administracją publiczną w sytuacjach kryzysowych – wybrane zagadnienia*, w: *Wybrane zagadnienia z zakresu planowania cywilnego w systemie zarządzania kryzysowego RP*, red. D. Wróblewski, wyd. Centrum Naukowo-Badawcze Ochrony Przeciwpowodziowej, Józefów 2014, s. 155–171.

⁴⁴⁹ J. Telak, M. Zielinska, *Przygotowanie funkcjonariuszy Państwowej Straży Pożarnej do działań ratowniczych na obszarach wodnych – postulaty metodyczne*, „Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Służby Pożarniczej” 2014, nr 49(1), Warszawa 2014, s. 98–111.

⁴⁵⁰ Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. z 2016 r. poz. 603, z późn. zm.), art. 1 ust. 1.

⁴⁵¹ Ustawa z dnia 18 sierpnia 2001 r. – Prawo wodne.

JERZY TELAK

zdrowia i mienia, a także likwidację źródła powstania pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia⁴⁵².

Ratownictwo jest realizowane na obszarach wodnych⁴⁵³, w tym objętych powodzią lub zalaniem, jak również na terenach zalodzonych. Polega na wykonywaniu czynności ratowniczych z zakresu ratownictwa medycznego, chemicznego, technicznego, wysokościowego lub gaszenia pożarów. Realizacja działań ratowniczych na obszarach wodnych może stanowić wstęp do uruchomienia działań humanitarnych lub ekologicznych⁴⁵⁴. Funkcjonowanie KSRG⁴⁵⁵ oraz możliwość włączania jednostek ochrony przeciwpożarowej do KSRG⁴⁵⁶ umożliwiają szersze wykorzystywanie sił ratownictwa, a PSP jest przygotowana do kierowania⁴⁵⁷ podczas działań ratowniczych⁴⁵⁸, posiada przejrzyste zasady wyposażania swoich jednostek⁴⁵⁹. W 2004 r. zostały unormowane sprawy wykonywania prac podwodnych w jednostkach działu spraw wewnętrznych (podległych lub nadzorowanych)⁴⁶⁰, które później skorygowano⁴⁶¹, a także określono kwalifikacje osób uprawnionych do wykonywania prac podwodnych w dziale spraw wewnętrznych⁴⁶². Wielokrotnie w PSP były porządkowane sprawy ratownictwa wodnego⁴⁶³, zostały wydane regulacje⁴⁶⁴, powołane właściwe komisje w 2007 r.⁴⁶⁵ i w 2009 r.⁴⁶⁶

⁴⁵² Tamże, art. 2.

⁴⁵³ Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 656, z późn. zm.).

⁴⁵⁴ <http://straz.gov.pl/> [dostęp: 22.11.2013 r.].

⁴⁵⁵ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego.

⁴⁵⁶ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 15 września 2014 r. w sprawie zakresu, szczegółowych warunków i trybu włączania jednostek ochrony przeciwpożarowej do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. poz. 1317).

⁴⁵⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 lipca 1992 r. w sprawie zakresu i trybu korzystania z praw przez kierującego działaniem ratowniczym (Dz. U. Nr 54, poz. 259).

⁴⁵⁸ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad kierowania i współdziałania jednostek ochrony przeciwpożarowej biorących udział w działaniu ratowniczym (Dz. U. Nr 82, poz. 895).

⁴⁵⁹ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 listopada 2014 r. w sprawie szczegółowych zasad wyposażenia jednostek organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. poz. 1793).

⁴⁶⁰ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 25 maja 2004 r. w sprawie wykonywania prac podwodnych w jednostkach podległych lub nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych (Dz. U. Nr 138, poz. 1468, z późn. zm.).

⁴⁶¹ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 maja 2011 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wykonywania prac podwodnych w jednostkach organizacyjnych podległych lub nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych (Dz. U. Nr 128, poz. 728).

⁴⁶² Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 7 sierpnia 2015 r. w sprawie kwalifikacji osób uprawnionych do wykonywania prac podwodnych, które uzyskały uprawnienia w jednostkach organizacyjnych podległych lub nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych (Dz. U. poz. 1129).

⁴⁶³ *Tymczasowe zasady prowadzenia prac podwodnych w działalności ratowniczej jednostek organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej*, KG PSP, Warszawa 1993; *Regulamin ratownictwa wodnego*, KG PSP, Warszawa 1997 r.

⁴⁶⁴ *Ogólne wytyczne do planowania i organizowania ratownictwa na obszarach wodnych w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym*, KG PSP, Warszawa 2005.

⁴⁶⁵ Decyzja nr 61 Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej z dnia 24 października 2007 r. w sprawie powołania komisji do spraw ratownictwa wodnego.

⁴⁶⁶ Decyzja nr 20 Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej z dnia 30 kwietnia 2009 r. w sprawie powołania zespołu do spraw ratownictwa wodnego.

Działania ratownicze na obszarach wodnych – ratownictwo wodne – PSP realizuje w zakresie:

- podstawowym, obejmującym czynności ratownicze wykonywane na powierzchni obszarów wodnych, w tym zalodzonych, przez wszystkie jednostki ratowniczo-gaśnicze;
- specjalistycznym, obejmującym podstawowe i specjalistyczne czynności ratownicze na powierzchni oraz w toni lub na dnie obszaru wodnego, wykonywane przez specjalistyczne grupy ratownictwa wodno-nurkowego⁴⁶⁷, po przygotowaniu funkcjonariuszy do działań z zakresu ratownictwa wodnego⁴⁶⁸.

System organizacji szkoleń z zakresu ratownictwa wodnego w PSP w zasadzie ogranicza się do systemu szkoleń nurkowych niezbędnych do podjęcia działań ratowniczych w zakresie specjalistycznym. Po wejściu w życie rozporządzenia w sprawie wykonywania prac podwodnych⁴⁶⁹, w PSP wprowadzono program kursu specjalistycznego dla młodszych nurków wykonujących prace podwodne w zakresie ratownictwa⁴⁷⁰.

Od 2005 r. szkolenia z zakresu ratownictwa wodno-nurkowego były prowadzone w Ośrodku Szkolenia w Bornym Sulinowie (województwo zachodniopomorskie), a od 2011 r. również w ośrodku szkoleniowym w Rybakach k. Olsztyna (województwo warmińsko-mazurskie).

Przygotowanie do prowadzenia działań w zakresie podstawowym powinno uwzględniać bezpieczeństwo ratowników jednostek dysponowanych do działań w pierwszej kolejności lub prowadzących te działania samodzielnie. Docelowo zdolność do podjęcia działań ratownictwa wodnego w zakresie podstawowym powinny posiadać wszystkie jednostki KSRG. W zakresie podstawowym czynności ratownicze obejmują w szczególności:

- 1) rozpoznanie i ocenę zagrożenia dla:
 - a) życia i zdrowia,
 - b) środowiska i mienia;
- 2) niesienie pomocy tonącym, w tym na wodach pokrytych lodem, poprzez dotarcie do poszkodowanych lub zagrożonych osób oraz udzielenie im kwalifikowanej pierwszej pomocy, a także przekazanie poza strefę zagrożenia – poszkodowanych zespołom PRM;
- 3) ratowanie życia ludzi na wodach powodziowych, poprzez dotarcie do poszkodowanych lub zagrożonych osób oraz udzielenie im kwalifikowanej pierwszej pomocy i ewakuację poza strefę zagrożenia;
- 4) zabezpieczenie działań ratowniczych na łodzi oraz innym obszarze wodnym, z uwzględnieniem asekuracji ratowników podczas działań ratowniczych prowadzonych bezpośrednio na wodzie (łodzi) oraz w jego sąsiedztwie (brzegu);
- 5) ewakuację ludzi z terenów zalanych, kry lodowej, obszaru wodnego, łodzi, pojazdów lub obiektów i urządzeń hydrotechnicznych;
- 6) ewakuację zwierząt;

⁴⁶⁷ Zasady organizacji ratownictwa wodnego w krajowym systemie ratowniczo-gaśniczym, zatwierdzone przez Komendanta Głównego PSP z listopada 2012 r. (zm. lipiec 2013 r.).

⁴⁶⁸ Zasady organizacji szkoleń z zakresu ratownictwa wodnego realizowanego przez PSP oraz uzyskiwania kwalifikacji instruktorskich MSWiA w szkoleniu nurkowym, KG PSP z dnia 3 kwietnia 2009 r.

⁴⁶⁹ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 25 maja 2004 r. w sprawie wykonywania prac podwodnych w jednostkach podległych lub nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych.

⁴⁷⁰ Program kursu specjalistycznego dla młodszych nurków wykonujących prace podwodne w zakresie ratownictwa, KG PSP z dnia 18 listopada 2005 r.

JERZY TELAK

- 7) likwidację lub ograniczenie nagłych zagrożeń wywołanych przez substancje niebezpieczne lub inne czynniki szkodliwe dla środowiska wodnego;
- 8) współdziałanie z innymi podmiotami KSRG realizującymi podstawowe i specjalistyczne czynności ratownicze;
- 9) współdziałanie z WOPR i innymi podmiotami uprawnionymi do wykonywania ratownictwa wodnego⁴⁷¹.

W PSP zostały określone wymagania kwalifikacyjne strażaków podejmujących działania na obszarach wodnych. Zasady wskazują, że działania ratownictwa wodnego w zakresie podstawowym powinni prowadzić strażacy posiadający umiejętności w zakresie ratownictwa wodnego i powodziowego nabyte w ramach szkolenia kwalifikacyjnego i utrwalane w ramach doskonalenia zawodowego. Natomiast strażacy PSP, którzy nie mieli możliwości uzyskania w ramach szkoleń kwalifikacyjnych i doskonalenia zawodowego umiejętności w zakresie ratownictwa wodnego i powodziowego, winni je pozyskać w ramach szkolenia uzupełniającego. PSP nie posiada programów szkolenia ratownictwa wodnego w zakresie podstawowym, ale pomimo tego w niektórych jednostkach wojewódzkich PSP były prowadzone szkolenia z zakresu ratownictwa wodnego i lodowego⁴⁷².

W Szkole Głównej Służby Pożarniczej (SGSP) od 1991 r. zostały podjęte sprawy ratownictwa wodnego. Wcześniej możliwość odbywania szkoleń w specjalnościach wodnych stwarzała Sekcja Żeglarska skupiająca studentów zainteresowanych zdobywaniem wiedzy i umiejętności oraz kwalifikacji – stopni i uprawnień – przydatnych do uprawiania sportów i rekreacji na obszarach wodnych, w tym także w ratownictwie wodnym. W programie dydaktycznym tematyka traktowana była informacyjnie. Działalność w tej sekcji pozwalała indywidualnie, nielicznym podchorążym uzyskiwać uprawnienia żeglarskie, nabywać praktykę wodniacką oraz kwalifikacje ratowników WOPR. Część studentów wykazująca zainteresowanie ekstremalnymi formami kultury fizycznej odbywała szkolenia pływonurków. Szkolenia prowadzone były przez kadrę SGSP posiadającą stosowną wiedzę, umiejętności i kwalifikacje⁴⁷³.

Do 2012 r. nie wymagano od strażaka PSP umiejętności pływania i specjalistycznych kwalifikacji z zakresu ratownictwa wodnego. Od powstania do 2005 r. w SGSP prowadzono naukę pływania dla podchorążych w ramach zajęć z wychowania fizycznego. Nauka pływania została rozszerzona o elementy ratownictwa wodnego w 2005 r. W ramach rekrutacji w 2012 r. w SGSP wprowadzono egzamin z pływania. Od 2013 r. wymogiem kwalifikacji do służby w PSP jest pozytywne zaliczenie egzaminu z umiejętności pływania. W związku z tym SGSP w ramach zajęć WF wprowadziła podstawy ratownictwa wodnego⁴⁷⁴. Komendant Główny PSP zalecił komendantom szkół PSP: „umożliwienie strażakom w służbie kandydackiej zdobycie wiedzy i umiejętności przewidzianych dla ratowników wodnych” z wykorzystaniem instruktorów WOPR⁴⁷⁵.

⁴⁷¹ J. Telak, *Propozycja kierunku rozwoju systemu szkolenia Państwowej Straży Pożarnej w zakresie ratownictwa wodnego*, „Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Służby Pożarniczej” 2014, nr 52(4), Warszawa, s. 102.

⁴⁷² Zasady organizacji ratownictwa wodnego w krajowym systemie ratowniczo-gaśniczym, zatwierdzone przez Komendanta Głównego PSP z listopada 2012 r. (zm. lipiec 2013 r.).

⁴⁷³ Tamże.

⁴⁷⁴ G. Cisek, *Szkolenie podchorążych Szkoły Głównej Służby Pożarniczej w zakresie ratownictwa wodnego*, „Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Służby Pożarniczej” 2016, nr 59/3, Warszawa.

⁴⁷⁵ Pismo CKR-II-0754/55-1/13 Komendanta Głównego PSP z dnia 23 grudnia 2013 r. w sprawie wdrażania „Zasad organizacji ratownictwa wodnego w KSRG”.

W czerwcu 1996 r. w Łańsku (woj. warmińsko-mazurskie) odbyła się I Krajowa Konferencja poświęcona sprawom Ratownictwa Wodnego, która stała się przełomowa w podejściu do spraw ratownictwa wodnego w PSP. Efektem konferencji stało się określenie perspektyw i kierunków rozwoju działań PSP na obszarach wodnych. Po tej konferencji opracowano pierwsze programy szkolenia dla nurków PSP, standardy wyposażenia jednostek prowadzących działania wodne i nurkowe. Po 2004 r. rozpoczęło się tworzenie specjalistycznych grup wodno-nurkowych, dla których zostały przygotowane nowe programy i standardy szkoleniowe oraz wytyczne do działań operacyjnych w zakresie wykorzystania nurków MSWiA. We wrześniu 2010 r. SGSP we współpracy z WOPR zorganizowała warsztaty szkoleniowe pt. „Ratownictwo na akwenach i w czasie likwidacji zagrożeń powodziowych”. SGSP posiada potencjał osobowy do prowadzenia kursów ratowników wodnych, szkolenia w zakresie ratownictwa wodno-łodowego PSP, pletwonurków, sterników motorowodnych⁴⁷⁶. Mobilność sił i środków odwodów operacyjnych KSRG określa się jako wysoką, a w szczególności PSP posiada wyposażenie w sprzęt do działań przeciwpowodziowych (pompy dużej wydajności, kontenery powodziowe, łodzie itp.), pozwalający na realizację zadań wynikających z zagrożeń występujących na obszarach wodnych. Do akcji przeciwpowodziowych PSP może użyć sprzętu, tj.:

- pojazdy ogółem – 5578 szt.;
- pontony i łodzie z silnikiem do 25 KM – 250 szt.;
- pontony i łodzie z silnikiem powyżej 25 KM do 50 KM – 120 szt.;
- pontony i łodzie z silnikiem powyżej 50 KM – 36 szt.;
- agregaty prądotwórcze do 5 KVA – 1121 szt.;
- agregaty prądotwórcze powyżej 20 KVA – 151 szt.;
- motopompy pływające – 675 szt.;
- motopompy przenośne o wydajności do 2000 litrów/min. – 1280 szt.;
- motopompy o wydajności od 2000 litrów/min. do 3999 litrów/min. – 20 szt.;
- motopompy o wydajności 4000 litrów/min i wyższej – 98 szt.;
- pompy szlamowe – 1091 szt.;
- pompy o wydajności 6000 litrów/min i wyższej do wody zanieczyszczonej – 26 szt.⁴⁷⁷

W 2013 r. ze środków budżetowych, przeznaczonych na usuwanie skutków powodzi, PSP otrzymała kwotę 16 mln 50 tys. zł na zakup:

- 5 kontenerów z pompami dużej wydajności;
- 4 kontenery ze sprzętem do ratownictwa ekologicznego;
- 4 kontenery – węzły sanitarne do udzielania pomocy osobom podlegającym masowej ewakuacji podczas powodzi;
- 5 kontenerów kwatermistrzowsko-socjalnych;
- 7 samochodów – nośników kontenerów;
- 16 samochodów kwatermistrzowskich z napędem terenowym;
- 4 000 000 worków na piasek do umacniania i uszczelniania obwałowań;
- 100 000 m² geowłókniny do uszczelniania obwałowań.

⁴⁷⁶ J. Telak, M. Zielinska, *Przygotowanie funkcjonariuszy Państwowej Straży Pożarnej do działań ratowniczych na obszarach wodnych – postulaty metodyczne*, s. 101.

⁴⁷⁷ Dane z systemu SWD-ST na dzień 3 marca 2015 r.

JERZY TELAK

KSRG dysponuje nowoczesnym, i wydaje się w wystarczającej ilości, sprzętem przydatnym do prowadzenia akcji przeciwpowodziowych⁴⁷⁸.

W PSP w 2015 r. było 13 sonarów opuszczanych, 9 sonarów holowanych, 4 roboty do prac podwodnych, 8 podwodnych aparatów fotograficznych oraz 32 podwodne kamery wideo⁴⁷⁹. Wyposażenie PSP w sprzęt do lokacji pod wodą zostało przedstawione w wykazie w tabeli nr 17.

Tabela 17. Wykaz wyposażenia PSP w sprzęt do lokacji pod wodą

KW PSP	Sonar opuszczany	Sonar holowany	Robot do prac podwodnych	Aparat fotograficzny podwodny	Kamera wideo podwodna
Wrocław	2	1	1	2	3
Toruń		1	1		
Lublin	1				6
Gorzów Wlkp.					3
Łódź		1		1	1
Kraków					4
Warszawa	1	1			1
Opole					
Rzeszów	1			1	2
Białystok	2	2	2		
Gdańsk	1				3
Katowice					3
Kielce	2				2
Olsztyn	2	2		1	1
Poznań	1	1		3	2
Szczecin					1
Razem	13	9	4	8	32

Źródło: opracowano na podstawie danych z SWD-ST.

W Krajowym Planie Rozwoju Jednostek Ratownictwa Specjalistycznego znalazły się:

- 44 Specjalistyczne Grupy Ratownictwa Wodno-Nurkowego poziomu gotowości A,
- 25 Specjalistycznych Grup Ratownictwa Wodno-Nurkowego poziomu gotowości B,
- 15 Specjalistycznych Grup Ratownictwa Wodno-Nurkowego poziomu gotowości C, a w dniu 1 stycznia 2015 r. funkcjonowało:
- 39 Specjalistycznych Grup Ratownictwa Wodno-Nurkowego poziomu gotowości A,
- 9 Specjalistycznych Grup Ratownictwa Wodno-Nurkowego poziomu gotowości B,
- 2 Specjalistyczne Grupy Ratownictwa Wodno-Nurkowego poziomu gotowości C⁴⁸⁰.

⁴⁷⁸ <https://www.msw.gov.pl/pl/aktualnosci/965,Przygotowanie-strazy-pozarnej-do-przeciwdzialania-skutkom-burz-i-wichur.html> [dostęp: 1.03.2016 r.].

⁴⁷⁹ Dane z systemu SWD-ST na dzień 3 marca 2015 r.

⁴⁸⁰ Krajowy Plan Rozwoju Sieci Jednostek Ratownictwa Specjalistycznego w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym, Komenda Główna PSP, Warszawa 2013.

do działania na rzecz bezpieczeństwa na obszarach wodnych

Mapa obszarów chronionych SGRW-N poziomu gotowości A w stanie na dzień 1 stycznia 2015 r. została przedstawiona na rycinie nr 10.

Ryc. 10. Mapa obszarów chronionych specjalistycznych grup ratownictwa wodno-nurkowego poziomu gotowości A, na dzień 1 stycznia 2015 r.

Źródło: Materiały Krajowego Centrum Koordynacji Ratownictwa i Ochrony Ludności, Komenda Główna PSP, Warszawa 2015.

Stanowiska kierowania PSP wszystkich szczebli codziennie analizują gotowość operacyjną specjalistycznych grupy ratownictwa wodno-nurkowego, miejsca ich stacjonowania i obszary chronione⁴⁸¹.

4.2.2. Ratownictwo wodne PSP w województwie świętokrzyskim

Ratownictwo na obszarach wodnych w zakresie podstawowym było realizowane przez jednostki KSRG województwa świętokrzyskiego, tj.:

- 17 jednostek ratowniczo-gaśniczych PSP,
- posterunek mieszany w Sędziszowie,

⁴⁸¹ Materiały Krajowego Centrum Koordynacji Ratownictwa i Ochrony Ludności, Komenda Główna PSP, Warszawa 2015.

JERZY TELAK

- 201 jednostek OSP włączonych do systemu, spośród których 45 posiada łodzie lub pontony.

Jednostki KSRRG w województwie świętokrzyskim w zakresie swojego działania miały wpisane wypompowywanie wody z zalanych obiektów lub obszarów. Do prowadzenia działań związanych z usuwaniem skutków powodzi i podtopień w 2014 r. jednostki PSP i OSP dysponowały 26 pompami średniej i dużej wydajności powyżej 3000 l/min o łącznej wydajności 157,1 m³/min. W JRG w Staszowie znajdowały się dwa kontenery przeciwpowodziowe i jeden węzowy wraz z nośnikiem oraz przyczepą do ich przewozu, a w jednostkach ratowniczo-gaśniczych PSP w Kielcach, Ostrowcu Świętokrzyski, Skarżysku-Kamiennym i Staszowie posiadają zapory przeciwpowodziowe o łącznej długości 4840 mb⁴⁸².

Specjalistyczne Grupy Ratownictwa Wodno-Nurkowego (SGRW-N) mogły podejmować działania pod wodą lub pod lodem najczęściej o charakterze wspierającym działania poszukiwawcze prowadzone przez Policję. Działania jednostek PSP podczas działań z zakresu ratownictwa wodno-nurkowego są realizowane zgodnie z „Zasadami organizacji ratownictwa wodnego w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym” oraz rozporządzeniem dotyczącym prac podwodnych w jednostkach organizacyjnych podległych lub nadzorowanych przez Ministra Spraw Wewnętrznych⁴⁸³.

W latach 2002–2013 SGRW-N „Świętokrzyskie” brała udział w 164 akcjach ratowniczych z użyciem sprzętu pletwonurkowego na terenie województwa świętokrzyskiego. W tym samym okresie zostało podjętych i zarejestrowanych 1015 akcji z zakresu ratownictwa wodnego prowadzonych przez wszystkie jednostki PSP i OSP w województwie. Specjalistyczna Grupa Ratownictwa Wodno-Nurkowego „Świętokrzyskie” (SGRW-N) składała się z trzech sekcji terenowych funkcjonujących na bazie:

- JRG Nr 2 Kielce,
- JRG Sandomierz,
- JRG Starachowice.

Grupa liczyła łącznie 33 nurków MSW, w tym: 9 z Kielc, 10 z Sandomierza oraz 14 ze Starachowic. Wśród nich znajduje się 10 nurków dysponujących uprawnieniami do kierowania pracami podwodnymi. Ponadto do SGRWN aspiruje 22 nurków nieposiadających uprawnień MSW (10 osób w KP PSP Starachowice, 5 osób w KP PSP w Sandomierzu oraz 7 osób w KM Kielce). W JRG Komendy Wojewódzkiej PSP w Kielcach pełniło służbę 249 strażaków przeszkolonych w zakresie ratownictwa wodnego i posiadających patenty żeglarza sternotorzysty lub sterników motorowodnych⁴⁸⁴.

Każda z wymienionych jednostek w 2014 r. dysponowała specjalistycznymi samochodami ratownictwa wodnego oraz ratowniczym sprzętem pływającym przeznaczonym do ratownictwa wodnego. Wykaz sprzętu pływającego został przedstawiony w tabeli nr 18.

⁴⁸² Dane uzyskane w Komendzie Wojewódzkiej PSP w Kielcach i KCKRiOL Komendy Głównej PSP w Warszawie w 2015 r.

⁴⁸³ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 25 maja 2004 r. w sprawie wykonywania prac podwodnych w jednostkach podległych lub nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych.

⁴⁸⁴ Dane uzyskane w Komendzie Wojewódzkiej PSP w Kielcach i KCKRiOL Komendy Głównej PSP w Warszawie w 2015 r.

Tabela 18. Wykaz sprzętu ratownictwa wodnego Komendy Wojewódzkiej PSP w Kielcach

Lp.	Rodzaj sprzętu	Liczba
1	łódzie	23
2	pontony	14
3	silniki śrubowe	24
4	silniki strugowodne	8
5	sanie lodowe	17

Źródło: opracowano na podstawie materiałów operacyjnych Komendy Wojewódzkiej PSP w Kielcach.

Ponadto świętokrzyska PSP w 2015 r. dysponowała 2 sonarami opuszczanymi z kamerami wideo. Sekcja SGRW-N w Sandomierzu dysponowała łodzią desantowo-ratowniczą Mazuria Marim 660 przystosowaną do działań na obszarach wód śródlądowych, w szczególności na wodach płynących. Ta niezatapialna łódź, wyposażona w echosondę z wyświetlaczem 7 cali oraz ploter map i GPS, może przewozić do 10 osób, w tym 2-osobową załogę. Pokład łodzi posiada zamontowaną uchylaną burtę na dziobie ułatwiającą ewakuację, podejmowanie osób ratowanych bezpośrednio z wody. Napęd łodzi stanowi jeden silnik zaburtowy (czterosuwowy, śrubowy o mocy 115 KM). W sterówce znajduje się miejsce do pracy z komputerem przenośnym (odczyty sonarowe). Sonar do poszukiwań podwodnych MS 1000 przeznaczony jest m.in. do sprawdzania czystości dna, wyszukiwania ofiar utonięć, oceny stanu podwodnych konstrukcji. Do obsługi sonaru zostało przeszkolonych w KP PSP w Sandomierzu 20 osób⁴⁸⁵.

W 2014 r. sonary były wykorzystywane w 89 akcjach poszukiwawczo-ratowniczych przeprowadzonych przez jednostki PSP na terenie Polski, w tym trzykrotnie w województwie świętokrzyskim⁴⁸⁶. Sprzęt do lokalizacji podwodnej podnosi bezpieczeństwo ratowników-nurków w trakcie realizacji zadań pod powierzchnią wody.

4.3. Ochotnicze straże pożarne na obszarach wodnych w województwie świętokrzyskim

Działania przeciwpożarowe były prowadzone od najstarszych okresów cywilizacji, pierwotnie w sposób niezorganizowany, z czasem w coraz to lepszych formach. W Polsce do XIV w. drewno stanowiło podstawowy materiał budowlany. Pojęcie „Polski murowanej” od króla Kazimierza Wielkiego odnosi się bardziej do kościołów, zamków, obwarowań

⁴⁸⁵ Dane uzyskane w KCKRiOL Komendy Głównej PSP.

⁴⁸⁶ Dane SWD-ST na dzień 3 marca 2015 r.

JERZY TELAK

i znaczniejszych budowli miejskich. Istotna zmiana nastąpiła od końca XVIII w. W XIX w. spłonęło wiele drewnianych kościołów, dworów, domów w miastach, w których miejscu budowano obiekty z cegły i kamienia⁴⁸⁷. Wynikało to z konstrukcji budynków i pieców z nich konstruowanych, opału i sposobów oświetlania pomieszczeń⁴⁸⁸. O budowaniu, materiałach budowlanych, warunkach mieszkaniowych ludności informacje można znaleźć w relacjach pamiętnikarzy⁴⁸⁹.

We wczesnym średniowieczu w większych miastach polskich było organizowane ratownictwo przeciwpożarowe. Obowiązek pełnienia funkcji ratowniczych podczas pożaru należał do samorządów miejskich, organizacji rzemieślniczych i kupieckich. W XIX w. rozpoczęło się tworzenie specjalnych formacji do gaszenia pożarów, za tym poszły przygotowania strażaków do użycia sprzętu ratowniczego. Znaczący rozwój form strażackich na ziemiach polskich miał miejsce w II połowie XIX w., wówczas były tworzone ochotnicze straże pożarne. W trzech zaborach, Galicji, Królestwie Polskim i zaborze pruskim, straże rozwijały się różnie. W zaborze pruskim polityka germanizacyjna utrudniała, a niekiedy uniemożliwiała Polakom zrzeszanie się w strażach ogniowych. Plagi pożarów złagodziły kurs zaborców wobec inicjatyw tworzenia straży pożarnych⁴⁹⁰.

Pierwsza w Galicji Ochotnicza Straż Ogniowa w Krakowie została zorganizowana w 1865 r. z inicjatywy Krajowego Towarzystwa Ubezpieczeń od Ognia. Członkami straży zostali dyrektorzy i urzędnicy Towarzystwa, dając w ten sposób przykład. W pierwszym posiedzeniu 5 maja 1865 r. wzięło udział 200 członków, którzy: „zobowiązali się do regularnego uczęszczania na ćwiczenia strażackie i sumiennego oraz gorliwego wykonywania służby pożarniczej”. Prezesem straży został burmistrz Krakowa Seidler, a następnie dr Józef Dietl, a Naczelnikiem Wincenty Eminowicz. OSO stała się ośrodkiem życia narodowego, do której wstępowała młodzież rzemieślnicza i akademicka. Przykład OSO w Krakowie wpłynął na inne miasta Galicji, pojawiła się potrzeba zorganizowanej, bezinteresownej, obywatelskiej samopomocy w walce z pożarami. W 1865 r. powstały straże w Gródku i Tarnowie, w 1867 r. w Wadowicach, w 1868 w Stanisławowie i Lwowie, w 1869 r. w Bochni, w 1871 r. w Brodach, Przemyślu, Samborze i Żywcu, a w 1872 r. w Budzanowie, Chrzanowie, Gorlicach, Jaworowie, Kałuszu, Okocimiu, Podhajcach, Sokalu i Wieliczce⁴⁹¹. Żywiłowy rozwój straży w Galicji skutkował pomysłem połączenia w jeden wspólny związek⁴⁹². Zjazd delegatów straży pożarnych odbył się 25 sierpnia 1872 r. w Wieliczce. Następnie zarząd lwowskiej Ochotniczej Straży Pożarnej przygotował powołanie Krajowego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych w Królestwie Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim⁴⁹³. I Krajowy Zjazd Straży odbył się 31 października i 1 listopada 1875 r. we Lwowie przy udziale przedstawicieli 57 ochotniczych straży pożarnych i 4 straży miejskich ze Lwo-

⁴⁸⁷ Szerzej: Z. Gloger, *Budownictwo drzewne i wyroby z drzewa w dawnej Polsce*, t. I., Warszawa 1907, s. 105.

⁴⁸⁸ Szerzej: M.I. Prokop, *Historia bezpieczeństwa ogniowego w Królestwie Polskim w latach 1831–1855*, Warszawa 1934, s. 30.

⁴⁸⁹ J. Słomka, *Pamiętniki włościanina*, Kraków 1912, s. 27.

⁴⁹⁰ Szerzej: J.R. Szaflik, *Dzieje Ochotniczych Straży Pożarnych w Polsce*, wyd. Fundacja Edukacja i Technika Ratownictwa, Warszawa 2005.

⁴⁹¹ J.R. Szaflik, *Początki dziejów strażeactwa*, „Strażak” 1978, nr 12, s. 11.

⁴⁹² 50-lecie Małopolskiego Związku Straży Pożarnych. 1875–1925, „Przegląd Pożarniczy” 1925, nr 10.

⁴⁹³ Tamże.

wa, Przemyśla, Krakowa i Tarnopola. Uzgodniono, że siedziba Związku (Lwów, Kraków) zmieniać się będzie co dwa lata. Na naczelnika Związku został wybrany dr Józef Millerat – prezes OSP we Lwowie, na zastępcę naczelnika Ludwik Barącz i na sekretarza Henryk Rewakowicz⁴⁹⁴.

Organizacje strażackie powstały w Królestwie Polskim w drugiej połowie XIX w., w Kaliszu 25 listopada 1864 r., Straż w Częstochowie została założona w 1871 r., Ochotnicza Straż Ogniowa w Turku w 1874 r., Straż w Zgierzu 16 listopada 1874 r., Ochotnicza Straż Ogniowa w Łęczycy w 1875 r., Towarzystwo Straży Ogniowej w Płocku powstało w 1875 r., we Włocławku w 1874 r. około 100 osób było gotowych pełnić obowiązki związane z walką z pożarami, a straż pożarną powołano 11 listopada 1875 r., 26 października 1875 r. zostało wydane zezwolenie na zorganizowanie Ochotniczej Straży Ogniowej w Sieradzu (6.02.1876 r. wybrano zarząd), 18 marca 1876 r. została powołana straż w Tomaszowie, w Piotrkowie straż powołano w drugiej połowie 1875 r., straż w Radomiu rozpoczęła działalność 13 lipca 1878 r., w Łomży działalność podjęła w 1879 r., w Łowiczu w 1878 r. została powołana organizacja walcząca z niebezpieczeństwem pożarów, Straż Skierniewicka rozpoczęła działalność 4 maja 1880 r., w Sochaczewie straż powstała 9 lipca 1880 r., w Suwałkach straż rozpoczęła działalność 1 maja 1880 r., straż w Warcie rozpoczęła działalność 5 grudnia 1880 r., oficjalnie straż w Mławie rozpoczęła działalność 8 maja 1881 r., za datę rozpoczęcia działalności straży pożarnej w Makowie przyjęto 9 czerwca 1881 r., Ochotnicza Straż Ogniowa w Ostrołęce istnieje od 29 maja 1881 r., 27 lutego 1881 r. nastąpiła inauguracja działalności straży w Pułtusku. W 1881 r. istniało 27 organizacji.

Kielce w 1816 r. zostały stolicą województwa krakowskiego, a to spowodowało rozwój miasta⁴⁹⁵. Biorąc za wzór straż ogniową w Petersburgu, Rada Administracyjna Królestwa Polskiego wydała w 1834 r. postanowienie w sprawie utworzenia straży ogniowej w Warszawie, która była pierwszą w Królestwie. Podejmowane próby powołania straży ogniowej w Kielcach nie znalazły uznania u władz miejskich, a rolę strażaków pełnili kominiarze⁴⁹⁶. Kolejna inicjatywa, tym razem skuteczna, powołania towarzystwa pożarniczego miała miejsce w 1872 r. 21 marca 1873 r. została zatwierdzona przez ministra spraw wewnętrznych ustawa o powstaniu kieleckiej straży ogniowej, która przyjęła nazwę Towarzystwo Ochotniczej Straży Ogniowej w Kielcach⁴⁹⁷.

W Królestwie Polskim straże ogniowe działały na podstawie statutu z 1898 r. Działania organizacyjno-prawne doprowadziły w kwietniu 1915 r. do powstania Towarzystwa św. Floriana, które następnie przekształcono we wrześniu 1916 r. w Związek Floriański, który zrzeszał straż z Królestwa⁴⁹⁸.

Ochotnicze straże pożarne, zwane na początku strażami ogniowymi, należą do najistotniejszych polskich organizacji społecznych. Straże pożarne od początku istnienia prowa-

⁴⁹⁴ J.R. Szaflik, *Początki dziejów strażactwa*, s. 10–11.

⁴⁹⁵ U. Oettingen, *Towarzystwo Ochotniczej Straży Ogniowej w Kielcach 1873–1918*, Kielce 2010, s. 43; B. Markowski, *Z dziejów gospodarki miejskiej w Kielcach. Ser 2., Okres od r. 1831 do 1845*, Warszawa 1935, s. 46–47; S. Marcinkowski, *Miasta Kielecczyny. Przemiany społeczno-gospodarcze 1815–1869*, Warszawa–Kraków 1980, s. 75–76, 211–212.

⁴⁹⁶ U. Oettingen, *Towarzystwo Ochotniczej Straży Ogniowej w Kielcach 1873–1918*, s. 43–47.

⁴⁹⁷ Tamże, s. 49–56.

⁴⁹⁸ U. Oettingen, *Ochotnicza Straż Pożarna w Kielcach 1919–1939*, Kielce 2012, s. 11.

JERZY TELAK

dziły efektywną prewencję pożarniczą, a ponadto: „organizowały amatorskie zespoły teatralne, chóry i orkiestry, urządzały obchody rocznic narodowych, odegrały więc dużą rolę w rozwoju życia społeczno-kulturalnego, zwłaszcza środowisk małomiasteczkowych i wiejskich. Remizy straży pożarnych stawały się ośrodkami życia społeczno-kulturalnego...”. W okresie zaborów członkowie straży dbali o podtrzymanie języka i obyczajów polskich oraz świadomość narodową. Straże pożarne stawały się formą służby publicznej, dbały o wychowanie młodzieży w duchu patriotycznym, budowały autorytet w społeczeństwie⁴⁹⁹. W listopadzie 1918 r. strażacy uczestniczyli w walce o niepodległość Polski, przystępując do Polskiej Organizacji Wojskowej oraz tworząc Straż Obywatelską, a z zasobów organizacji strażackich były tworzone jednostki Wojska Polskiego. Strażacy uczestniczyli w rozbijaniu wojsk zaborczych i kształtowaniu granic państwowych, poprzez udział w powstaniach wielkopolskich i śląskich, plebiscytach na Górnym Śląsku oraz na Warmii, Mazurach i Powiślu.

Od 1919 r. ochotnicza straż w Kielcach nosiła nazwę: Towarzystwo Straży Ogniowej Ochotniczej, która została zmieniona w 1935 r. na: Stowarzyszenie Ochotniczej Straży Pożarnej⁵⁰⁰.

Po odzyskaniu niepodległości w 1919 r. do podstawowych zadań władz polskich należało ujednolicenie państwa złożonego z trzech części (zaborów), w tym także podmiotów zajmujących się ochroną przeciwpożarową⁵⁰¹. Jeszcze Polska nie zbudowała silnego państwa, a już w 1920 r. wybuchła wojna polsko-bolszewicka. Do budowania Armii Ochotniczej wezwano strażę ogniową, które tworzyły kompanie strażackie⁵⁰².

Wysiłki zmierzające do zjednoczenia strażactwa polskiego zostały zakończone utworzeniem na zjeździe w Warszawie (8–9 września 1921 r.) Głównego Związku Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej. W powiatach i województwach zostały powołane oddziały Związku Straży Pożarnych RP, w których byli zatrudniani wykwalifikowani instruktorzy pożarnictwa. Oddziały ochotniczych straży pożarnych były powoływane: „w seminariach nauczycielskich, przy drużynach harcerskich, powstawały także drużyny samarytańskie rekrutujące młodzież żeńską”. Rozwojowi techniki towarzyszyło coraz lepsze wyposażenie straży w sprzęt przeciwpożarowy. Ochotnicze strażę pożarne nadal odgrywały istotną rolę w społecznościach lokalnych. W II Rzeczypospolitej ochotnicze strażę pożarne nadal kształtowały postawy obywatelskie i patriotyczne. W 1939 r. Związek posiadał około 500 tys. członków⁵⁰³.

Straże pożarne (ogniowe) z województwa kieleckiego funkcjonowały w ramach Związku Floriańskiego, a od 1924 r. Związku Straży Pożarnych Województwa Kieleckiego⁵⁰⁴. W 1925 r. został założony Związek Okręgowy Straży Pożarnych Powiatu Kieleckiego,

⁴⁹⁹ Tamże.

⁵⁰⁰ Tamże, s. 7.

⁵⁰¹ J. Tuliszkowski, *Zorganizowanie ochrony przeciwpożarowej w Polsce zjednoczonej*, „Przegląd Pożarniczy” 1919, nr 7–8, s. 53–56.

⁵⁰² U. Oettingen, *Ochotnicza Straż Pożarna w Kielcach 1919–1939*, s. 75.

⁵⁰³ Tamże.

⁵⁰⁴ Tamże, s. 13.

w skład którego weszły straże z Suchedniowa, Zagnańska, Sukowa, Daleszyc, Bodzentyn i Kielc⁵⁰⁵.

Podczas okupacji hitlerowskiej strażacy uczestniczyli w ruchu oporu, działali w podziemiu zbrojnym i politycznym oraz Strażackim Ruchu Oporu „Skała”. Po II wojnie światowej ochotnicze straże pożarne przystąpiły do odbudowy kraju. Odrodziły się oddziały OSP, zarządy gminne, rejonowe, powiatowe, wojewódzkie i władze centralne. W okresie stalinizmu władze polityczne i administracyjne ograniczały rozwój i działalność ochotniczego strażactwa. Związek Straży Pożarnych RP, z blisko 14 tys. jednostek OSP i ponad 350 tys. członków, 24 października 1949 r. został rozwiązany. Została powołana Komenda Główna Straży Pożarnych jako forma wypełniająca układ administracyjny i partyjny. Po zmianach w październiku 1956 r. rozpoczęto ponownie odnowę ruchu strażackiego. Po transformacji ustrojowej w 1989 r. ochotnicze strażactwo stało się istotnym ruchem społecznym. Na IX Krajowym Zjeździe Związku Ochotniczych Straży Pożarnych, który obradował w Warszawie (4–5 kwietnia 1992 r.), została dokonana zmiana nazwy na Związek Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej, który aktualnie posiada ponad 750 tys. członków zorganizowanych w prawie 18 tys. jednostek (stowarzyszeń) OSP⁵⁰⁶.

W ostatnim ćwierćwieczu ochotnicze straże pożarne przeszły wiele przeobrażeń o charakterze organizacyjnym i technicznym, rozszerzając zakres kompetencji, między innymi o ratownictwo na wodach. Wraz z powstaniem KSRG został otwarty nowy rozdział rozwoju OSP. Do KSRG w 1995 r. włączono jednostki z terenu kieleckiego: OSP Wolica, OSP Bieliny, OSP Wola Jachowa, OSP Kowała, OSP Ćmińsk, OSP Strawczyn, OSP Morawica, OSP Daleszyc, OSP Zagnańsk Chrusty. W 2015 r. 19 gmin powiatu kieleckiego zabezpieczało 40 jednostek OSP włączonych do KSRG⁵⁰⁷, a 75 druhów zostało przeszkolonych w zakresie działań przeciwpowodziowych i ratownictwa na wodach. Przeprowadzili oni wiele interwencji z zakresu ratowania na wodach, w tym przeciwpowodziowych⁵⁰⁸. OSP posiada 24-godzinny program szkolenia strażaków ratowników z zakresu działań przeciwpowodziowych oraz ratownictwa na wodach oraz przeszkolonych w tym zakresie 9595 druhów⁵⁰⁹. Było przygotowanych 15 jednostek OSP z KSRG w województwie świętokrzyskim do realizacji zadań z zakresu ratownictwa wodnego⁵¹⁰.

Świętokrzyskie OSP w 2014 r. posiadały w swoich szeregach 238 druhów z uprawnieniami żeglarzy stermotorzystów i sterników motorowodnych oraz pokaźne wyposażenie w sprzęt pływający przydatny do ratownictwa wodnego, który został przedstawiony w tabeli 19.

⁵⁰⁵ Tamże, s. 17.

⁵⁰⁶ Tamże.

⁵⁰⁷ R. Sabat, *Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy w samorządzie powiatowym. Analiza doświadczeń w powiecie kieleckim. Lata 1995–2015*, w: *Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy w latach 1995–2015. Postępy organizacyjno-prawne, logistyczne i taktyczno-ratownicze*, red. J. Konieczny, M. Schroeder, Inowrocław-Poznań-Warszawa 2015, s. 159–160.

⁵⁰⁸ Tamże, s. 165–167.

⁵⁰⁹ T. Tiszbierk, *Ochotnicze Straże Pożarne w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym. Lata 1995–2015*, w: *Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy w latach 1995–2015. Postępy organizacyjno-prawne, logistyczne i taktyczno-ratownicze*, red. nauk. J. Konieczny, M. Schroeder, Garamond Oficyna Wydawnicza, Poznań 2015, s. 55.

⁵¹⁰ R. Sabat, *Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy w samorządzie powiatowym. Analiza doświadczeń w powiecie kieleckim. Lata 1995–2015*, s. 171.

JERZY TELAK

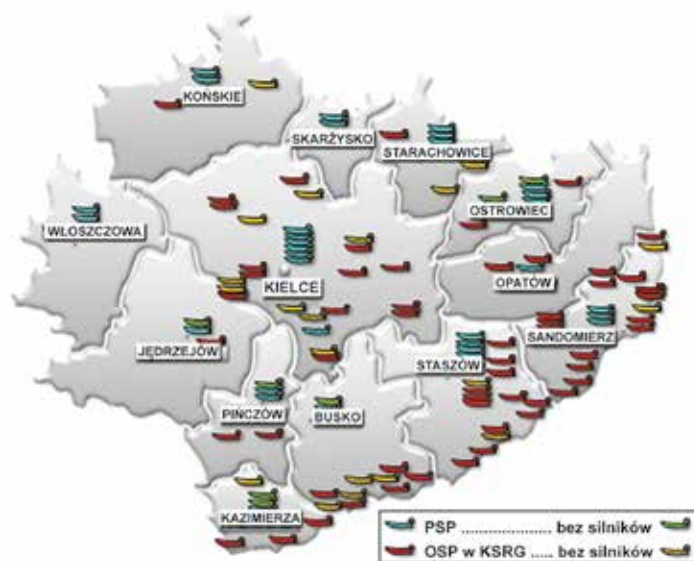
Tabela 19. Wykaz sprzętu ratownictwa wodnego OSP w województwie świętokrzyskim w 2015 r.

Lp.	Rodzaj sprzętu	Liczba
1	łódzie	63
2	pontony	22
3	silniki śrubowe	59
4	silniki strugowodne	5

Źródło: opracowano na podstawie materiałów operacyjnych Komendy Wojewódzkiej PSP w Kielcach.

Na rycinie nr 11 przedstawiono rozmieszczenie ratowniczego sprzętu pływającego PSP i OSP w województwie świętokrzyskim.

Ryc. 11. Rozmieszczenie ratowniczego sprzętu pływającego PSP i OSP w województwie świętokrzyskim

Źródło: Materiały operacyjne Komendy Wojewódzkiej PSP w Kielcach.

W powiatach staszowskim, kazimierskim i opatowskim w 2014 r. było 14 jednostek OSP spoza KSRG, w których było przeszkolonych 23 druhów do uprawnień sternika motorowodnego. Jednostki te nie posiadały własnego sprzętu pływającego, a w razie potrzeby przewidziano udostępnienie łodzi ratowniczych WOPR⁵¹¹.

⁵¹¹ Materiały operacyjne Komendy Wojewódzkiej PSP w Kielcach.

Współpraca i współdziałanie WOPR w województwie świętokrzyskim z jednostkami straży pożarnej na rzecz bezpieczeństwa na wodach województwa są ograniczone ze względu na zmiany strukturalne w WOPR oraz na niepełną funkcjonalność KSRG. Ryzyko powodziowe w województwie świętokrzyskim jest stosunkowo wysokie, ale nie obejmuje wielkich obszarów. PSP na obszarach wodnych województwa świętokrzyskiego posiada wysoką zdolność – zasoby sprzętowe i logistykę – do działania i kierowania działaniami podczas zdarzeń nadzwyczajnych, w tym powodzi. Ochotnicze straże pożarne, dysponujące zasobami sprzętowymi, mogą udzielać wsparcia na obszarach wodnych w województwie świętokrzyskim w przypadkach zaistnienia katastrofy naturalnej lub awarii technicznej.

4.4. Policja na wodach województwa świętokrzyskiego

4.4.1. Służby policyjne na obszarach wodnych w Polsce

Życiu społecznemu, w tym na obszarach wodnych, zawsze towarzyszyły czyny nieakceptowane, przestępcze i dlatego należało powoływać służby bezpieczeństwa i porządkowe. W pierwszych latach po I wojnie światowej na terenie Państwa Polskiego działało wiele organizacji służby bezpieczeństwa⁵¹². Na obszarze byłego zaboru rosyjskiego Straż Rzeczna w latach 1918–1919 działała w celu: „ochrony ładunków spławianych Wisłą oraz zabezpieczenia porządku i bezpieczeństwa w portach i przystaniach”⁵¹³. Była uzbrojoną formacją podległą Ministerstwu Robót Publicznych⁵¹⁴. Powstanie jednolitej Policji Państwowej skutkowało zlikwidowaniem lub włączeniem w jej skład rozczłonkowanych zasobów o charakterze policyjnym⁵¹⁵, w której powołano: „(...) specjalne oddziały Policji Państwowej, których działalność ogranicza się w zasadzie na koryto rzeki, pas nadbrzeżny, przystanie i porty”, podległych: „służbowo, gospodarczo i administracyjnie bezpośrednio odnośnym” Okręgowym Komendom⁵¹⁶. W okresie dwudziestolecia międzywojennego ważną rolę odgrywał transport drogami wodnymi⁵¹⁷. Do obowiązków funkcjonariuszy Policji

⁵¹² P. Majer, *Ustawy Polskiej Policji (1791–1990). Źródła z komentarzem*, Szczepiński 2007, s. 112.

⁵¹³ W. Długowski, J. Adelstein, *Zbiór przepisów administracyjnych dotyczących organizacji Policji Państwowej*, Warszawa 1925.

⁵¹⁴ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych wydane w porozumieniu z Ministrem Robót Publicznych w przedmiocie organizacji Policji Państwowej pełniącej służbę na drogach wodnych (Dz. U. z 1918 r. Nr 23, poz. 132).

⁵¹⁵ Ustawa z dnia 24 lipca 1919 r. o Policji Państwowej (Dz. Pr. P. P. 1919 r., poz. 363), art. 1.

⁵¹⁶ Rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wewnętrznych, wydane w porozumieniu z Ministrem Robót Publicznych, w przedmiocie przejęcia dotychczasowej Straży Rzecznej na Wiśle przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (M. P. z 1920 r. Nr 61, poz. 20), art. 1.

⁵¹⁷ *Z życia Komisarjatu Rzecznego P.P. w Warszawie*, „Na Posterunku” 1933, Warszawa.

JERZY TELAK

Państwowej rzecznej należały ochrona porządku i bezpieczeństwa publicznego oraz służba ratownicza, zabezpieczenie osób, mienia pasażerów i ładunków, w tym podczas powodzi⁵¹⁸. Poza standardowym szkoleniem policyjnym funkcjonariusze „Policji Wodnej” uczyli się prowadzenia łodzi, pływania i ratownictwa, policjanci komend powiatowych zostali przeszkoleni centralnie⁵¹⁹. Polski Związek Pływacki w 1937 r. na pływalni Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego w Warszawie przeprowadził kurs instruktorów ratownictwa, który ukończyło sześciu policjantów, dwóch z Warszawy i po jednym z Łodzi, Wilna, Gdyni i Sarn⁵²⁰. Utworzona Milicja Obywatelska z Komendą Główną w Lublinie⁵²¹ powołała Komisariat Reczny MO w Warszawie już w 1944 r., po praskiej stronie Wisły, gdy z lewej strony miasto było zajęte przez okupanta⁵²².

Dla ochrony portów i polskiej granicy morskiej powołano Milicję Morską oraz utworzono komisariaty morskie MO, a następnie w ich miejsce rejonowe komendy morskie MO z komisariatami i posterunkami⁵²³, do których w szczególności należała ochrona polskiej granicy morskiej, patrolowanie portów i wód przybrzeżnych, współdział w organizacji prac przy oczyszczaniu brzegu morskiego, kontrola statków obcych bander w portach, kontrola paszportowa pasażerów oraz ochrona mienia w portach⁵²⁴. Ochrona statków polegała przede wszystkim na wystawianiu całodobowych posterunków ochronnych przy poszczególnych statkach w czasie postoju w porcie oraz ich załadowywania lub rozładowywania⁵²⁵. Pod koniec 1945 r. zadania ochrony polskich granic morskich zostały przekazane jednostkom Wojsk Ochrony Pogranicza oraz powołano komisariaty portowe MO⁵²⁶.

W 1965 r. rozwiązano kwestie poszukiwania zwłok ludzkich w zbiornikach wodnych⁵²⁷, a Oddział Służby Zewnętrznej KG MO w 1965 r. dokonał wnikliwej oceny stanu bezpieczeństwa i porządku na wodach oraz nakreślił aktualne zadania jednostkom wodnym MO⁵²⁸. W 1968 r. Komendant Główny MO wydał Ochotniczej Rezerwie Milicji Obywatelskiej wytyczne: „w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego na wodach i terenach przywodnych”, wskazując obszary społeczno-wychowawcze, zapobiegania i zwalczania wykroczeń, formy organizacyjne oraz zasady działania i współdziałania z MO⁵²⁹.

⁵¹⁸ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych wydane w porozumieniu z Ministrem Robót Publicznych w przedmiocie organizacji Policji Państwowej pełniącej służbę na drogach wodnych, art. 7.

⁵¹⁹ *Pierwszy kurs przodowników pływania i ratownictwa w Wilnie*, „Na Posterunku” 1938, nr 35.

⁵²⁰ W.R. Staniszewski, *Ratowanie tonących*, „Na Posterunku” 1937, nr 19.

⁵²¹ Z. Jakubowski, *Organy bezpieczeństwa i porządku publicznego PRL*, Warszawa 1984, s. 19.

⁵²² Z. Jakubowski, *Milicja Obywatelska 1944–1948*, Warszawa 1988, s. 45.

⁵²³ Sprawozdanie KW MO w Gdańsku do KG MO za rok 1945, CA MSW.

⁵²⁴ Szczegółowy zakres uprawnień i obowiązków w Instrukcji wprowadzonej Rozkazem Komendanta Głównego MO nr 122 z dnia 29 sierpnia 1945 r., w: Z. Jakubowski, *Milicja Obywatelska 1944–1948*, s. 45.

⁵²⁵ Rozkazy i zarządzenia KG MO za lata 1944–1948, CA MSW.

⁵²⁶ Na podstawie poleceń zawartych w piśmie okólnym nr 41 Komendanta Głównego MO z 19 grudnia 1945 r., wzmianka, w: Z. Jakubowski, *Milicja Obywatelska 1944–1948*, s. 133.

⁵²⁷ Zarządzenie nr 83/65 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 27 sierpnia 1965 r. w sprawie poszukiwań zwłok ludzkich w zbiornikach wodnych (l. dz. AB-921/110/65).

⁵²⁸ *Ocena stanu bezpieczeństwa i porządku na wodach oraz aktualne zadania jednostek wodnych MO*, „Biuletyn” 1965, nr 5, Oddział Służby Zewnętrznej KG MO (l. dz. ZW-430/65), Warszawa 1965.

⁵²⁹ Zarządzenie nr 50 Komendanta Głównego Milicji Obywatelskiej z dnia 7 czerwca 1968 r. w sprawie wytycznych dla ORMO w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego na wodach i terenach przywodnych (l. dz. AC-59/1/68).

Biuro Prewencji i Ruchu Drogowego KG MO i Zarząd Główny Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w 1970 r. wprowadzili program działania MO i WOPR w zakresie bezpieczeństwa i porządku na wodach⁵³⁰. Ponownie w 1973 r. Komendant Główny MO uregulował sprawy służby na wodach⁵³¹. W celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku na obszarach wodnych w 1977 r. został wprowadzony program działania MO, ORMO i WOPR⁵³². Od 1944 r. do końca lat 60. szkolenie funkcjonariuszy prowadzone w jednostkach wodnych MO polegało na przekazywaniu wiedzy przez doświadczonego milicjanta młodszemu. Od końca lat 60. w Szkole Ruchu Drogowego MO w Piasecznie, przy współpracy z WOPR i Inspektorem Żeglugi Śródlądowej w Warszawie, prowadzono szkolenia służby wodnej (ostatni kurs w 1985 r.), w 1987 r. próbował je kontynuować Ośrodek Szkolenia MO w Szczecinie⁵³³. Od 1986 r. Komisariat Rieczny MO w Warszawie, a następnie we Wrocławiu, Włocławku, Krakowie i Poznaniu organizował szkolenia we własnym zakresie⁵³⁴. W 1990 r. została powołana Policja przeznaczona: „do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz bezpieczeństwa i porządku publicznego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej”, w tym na obszarach wodnych⁵³⁵. Od 1996 r. do policji wodnej należały m.in.: ochrona bezpieczeństwa, zapobieganie dokonywania czynów zabronionych, ujawnianie przestępstw i wykroczeń oraz ujmowanie ich sprawców, poszukiwanie osób zaginionych, ratowanie osób, zabezpieczanie porządku publicznego w trakcie powodzi⁵³⁶. Zapewnienie bezpieczeństwa osób przebywających: „na terytorialnych wodach morskich, morskich wodach wewnętrznych i wodach śródlądowych uznanych za żeglowne oraz innych wodach śródlądowych, po których żegluga jest możliwa w skali wielkości powyżej 1000 ha”, było zadaniem komisariatów wodnych Policji w: Bondarach, Bydgoszczy, Charykowie, Gdańsku, Gdyni, Iławie, Krakowie, Poznaniu, Szczecinie, Toruniu, Warszawie, Włocławku, Wrocławiu. Latem tworzone 25–32 wodnych posterunków sezonowych⁵³⁷, z których po 1998 r. pozostały 4, w Krakowie, Poznaniu, Warszawie i Wrocławiu⁵³⁸.

⁵³⁰ Program działania Milicji Obywatelskiej i Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w zakresie bezpieczeństwa i porządku na wodach, Biuro Prewencji i Ruchu Drogowego KG MO i Zarządu Głównego WOPR, Warszawa 1970.

⁵³¹ Rozkaz nr 1 Komendanta Głównego Milicji Obywatelskiej z dnia 16 stycznia 1973 r. z Instrukcją o zasadach organizacji i wykonywania służby na wodach (l. dz. AC-336/72).

⁵³² Program działania Milicji Obywatelskiej i Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej oraz Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w zakresie bezpieczeństwa i porządku na wodach, Biuro Prewencji KGMO, ZG WOPR, Warszawa 1977, s. 6 i 7.

⁵³³ Program kształcenia podoficerów Milicji Obywatelskiej o specjalności milicjant sternik służby wodnej Wojewódzkiego Ośrodka Szkolenia MO w Szczecinie, opracowany na podstawie Ramowego programu kształcenia funkcjonariuszy służby wodnej Milicji Obywatelskiej z dnia 25 maja 1984 r., Szef Służby Kadry i Doskonalenia Zawodowego MSW, Warszawa 1984.

⁵³⁴ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2016 r. poz. 1782, z późn. zm.); szerzej: J. Telak, R. Rodziejewicz, *Zarys historii Policji Wodnej (Riecznej) w Polsce w latach 1919–2014*, w: *W cieniu służb. Ze studiów nad bezpieczeństwem państwa*, red. P. Kołakowski, B. Sprengel, M. Stefański, J. Zawadzki, wyd. Adam Marszałek w Toruniu, Toruń 2015, s. 351–365.

⁵³⁵ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, art. 1 i 2 pkt 2.

⁵³⁶ Zarządzenie nr 13 Komendanta Głównego Policji z dnia 26 marca 1996 r. w sprawie organizacji i zakresu działania specjalistycznych komisariatów wodnych Policji na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania.

⁵³⁷ Węglowski T., *Analiza stanu bezpieczeństwa na wodach z 1996 r.*, Biuro Prewencji KGP, Warszawa 1997.

⁵³⁸ Boszko R., *Koncepcja ochrony bezpieczeństwa i porządku na obszarach wodnych w kraju*, Biuro Prewencji KGP, Warszawa 1997.

JERZY TELAK

W 2004 r. zostały ponownie określone metody i formy wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę na wodach i terenach przywodnych nieodbiegające wiele od regulacji z 1996 r.⁵³⁹. W celu zaktualizowania zasad współdziałania Komendant Główny Policji i Prezes WOPR zawarli porozumienie dotyczące bezpieczeństwa i porządku publicznego na wodach i terenach przywodnych⁵⁴⁰. Nie zmieniły zasadniczo podstawowych zadań i obowiązków policji wodnej przepisy z 2009 r.⁵⁴¹

Jednostkami Policji do służby na wodach i terenach przywodnych w 2016 r. były:

- 1) 3 komisariaty specjalistyczne Policji w: Warszawie, Krakowie, Poznaniu;
- 2) 7 komórek wodnych na terenie województw:
 - a) kujawsko-pomorskiego w Bydgoszczy, Toruniu i Włocławku;
 - b) pomorskiego w Gdańsku;
 - c) warmińsko-mazurskiego w Olsztynie;
 - d) zachodniopomorskiego w Szczecinie;
 - e) dolnośląskiego we Wrocławiu⁵⁴².

Do podstawowych zadań realizowanych przez Policję na wodach i terenach przywodnych należy:

- zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń;
- zapobieganie zachowaniu mogącemu stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa osób i mienia lub naruszających porządek publiczny na wodach i terenach przywodnych, wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie i zatrzymywanie sprawców, w tym w szczególności naruszających przepisy w zakresie ochrony przyrody, środowiska naturalnego i ekologii oraz bezpieczeństwa w żegludze, a także bezpieczeństwa osób pływających, kąpiących się i uprawiających sporty wodne;
- zapobieganie wypadkom utonięć i ratowania ludzi;
- poszukiwanie osób zaginionych, przedmiotów pochodzących z przestępstw lub użytych do ich popełnienia oraz których posiadanie jest zabronione;
- zabezpieczenie porządku w miejscach skażenia substancjami trującymi i innymi, powodującymi zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego oraz środowiska naturalnego, a także w miejscach usuwania jego skutków;
- zapewnienie porządku publicznego w miejscach katastrof i klęsk żywiołowych;
- szczególna ochrona zbiorników wody pitnej i rzek wpływających do tych zbiorników;
- kontrolowanie organizatorów imprez na wodach i terenach przywodnych w zakresie spełniania warunków bezpieczeństwa i porządku publicznego podczas ich trwania;

⁵³⁹ Zarządzenie nr 841 Komendanta Głównego Policji z dnia 26 lipca 2004 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę na wodach i terenach przywodnych (Dz. Urz. KGP z 2007 r. Nr 13, poz. 68).

⁵⁴⁰ Porozumienie pomiędzy Komendantem Głównym Policji a Prezesem Zarządu Głównego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego zawarte dnia 20 czerwca 2007 r. w sprawie współdziałania w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego na wodach i terenach przywodnych (Dz. Urz. KGP z 2007 r. Nr 13, poz. 106).

⁵⁴¹ Zarządzenie nr 1386 Komendanta Głównego Policji z dnia 17 listopada 2009 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę na wodach i terenach przywodnych (Dz. Urz. KGP z 2013 r. poz. 71).

⁵⁴² Sprawozdanie z wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę na wodach i terenach przywodnych w 2016 r., Biuro Prewencji Komendy Głównej Policji, Warszawa 2017.

- współdziałanie z podmiotami niepolicyjnymi mającymi w zakresie swoich właściwości podejmowanie działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa w przedmiotowym zakresie, ratownictwa na wodach oraz ekologii⁵⁴³.

Komendy wojewódzkie i Komenda Stołeczna Policji w 2015 r. posiadały 272 jednostki pływające:

- 4 łodzie kategorii R-1 o długości całkowitej kadłuba powyżej 6,5 m;
- 143 łodzie R-2: 5,4–6,49 m;
- 114 łodzi R-3: 3,9–5,39 m;
- 11 pozostałych jednostek pływających.

Ponadto Biuro Operacji Antyterrorystycznych KGP – 4 łodzie, w tym 2 kategorii R-2 i 2 pozostałe. CSP w Legionowie – 8 łodzi, w tym 4 kategorii R-2, 2 kategorii R-3 oraz 2 w kategorii pozostałe. Łącznie w dyspozycji Policji znajdowały się 284 jednostki pływające (stan na 31 grudnia 2012 r.)⁵⁴⁴.

4.4.2. Szkolenie i doskonalenie zawodowe do służby na wodach

CSP zostało utworzone w 1990 r.⁵⁴⁵ i bezpośrednio po tym, na podstawie Statutu⁵⁴⁶ i Regulaminu Nauki⁵⁴⁷, zostały podjęte prace nad programem, który stanowił podstawę do rozpoczęcia w 1991 r. szkolenia „Policji Wodnej”. Szkolenie i doskonalenie zawodowe, z przerwą w 2009 r., trwało do 2014 r. W CSP w latach 1991–2014 zostało przeszkolonych wielu policjantów. Za prowadzenie tych szkoleń merytoryczna odpowiedzialność spoczywała na Zakładzie Prewencji oraz Zakładzie Taktyki i Technik Interwencji CSP. W 1996 r. powstał Zespół Doskonalenia Zawodowego Policji Wodnej Zakładu Prewencji, który po zmianach organizacyjnych w 2003 r. stał się Zespołem Specjalistycznym Zakładu Służby Prewencyjnej CSP. W 2006 r., po zmianach organizacyjnych w CSP, szkolenia funkcjonariuszy pełniących służbę na obszarach wodnych zostały umieszczone w Zakładzie Szkoleń Specjalnych CSP⁵⁴⁸.

⁵⁴³ Zarządzenie nr 1386 Komendanta Głównego Policji z dnia 17 listopada 2009 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę na wodach i terenach przywodnych; zarządzenie nr 119 Komendanta Głównego Policji z dnia 17 maja 2012 r. zmieniające zarządzenie w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę na wodach i terenach przywodnych (Dz. Urz. KGP z 2012 r. poz. 23); zarządzenie nr 40 Komendanta Głównego Policji z dnia 6 listopada 2015 r. zmieniające zarządzenie w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę na wodach i terenach przywodnych (Dz. Urz. KGP z 2015 r. poz. 98).

⁵⁴⁴ *Wyposażenie Policji do działań na wodach i terenach przywodnych (stan na 31 grudnia 2012 r.)*, dane Komendy Głównej Policji przekazane podczas seminarium szkoleniowego „Działania Policji na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego na wodach i terenach przywodnych”, 22–23 marca 2016 r. w CSP w Legionowie.

⁵⁴⁵ Zarządzenie nr 85 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 27 sierpnia 1990 r. w sprawie utworzenia Centrum Szkolenia Policji.

⁵⁴⁶ Zarządzenie nr 13 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 18 stycznia 1991 r. w sprawie statutu Centrum Szkolenia Policji.

⁵⁴⁷ L.dz. C-WP/119/91 – Regulamin Nauki dotyczący szkolenia podstawowego i specjalistycznego policjantów prowadzonego w ramach Centrum Szkolenia Policji, Archiwum CSP, spis 318, poz. 14, s. 43–48.

⁵⁴⁸ Roczne sprawozdania Zakładu Prewencji z lat 1996–2003, zbiór Centrum Szkolenia Policji w Legionowie.

JERZY TELAK

Doskonalenie zawodowe dla policjantów wykonujących zadania służbowe na wodach (ST) było realizowane od 1991 r. przez CSP w formie Kursu Policji Wodnej (stermotorzystów) ST-1, ST-2 i ST-3 w 1991 r. oraz ST-4 w 1992 r.⁵⁴⁹ W 1993 r. został wprowadzony program szkolenia Policji Wodnej⁵⁵⁰. Na podstawie tego programu zostały przeprowadzone kursy ST-5 i ST-6 w 1993 r. oraz ST-7 i ST-8 w 1994 r. W 1995 r. wprowadzono ramowy program podstawowego szkolenia specjalistycznego funkcjonariuszy policji wodnej⁵⁵¹, na podstawie którego zostały przeprowadzone przez CSP kursy od ST-9 do ST-14 w latach 1995–1997. W 1998 r. nastąpiła kolejna zmiana programu i jako szkolenie doskonalące policjantów w specjalności Policja Wodna⁵⁵² zostały przeprowadzone kursy od ST-15 (1999) do ST-26 (2003). Od 2003 r. były prowadzone szkolenia w ramach **doskonalenia zawodowego dla policjantów wykonujących zadania służbowe na wodach (DST)**⁵⁵³.

Kandydaci na te szkolenia, typowani przez jednostki terenowe i kierowani przez komendy wojewódzkie Policji, zdawali egzamin wstępny na pływalni CSP, który stanowił jednocześnie kwalifikację do pełnienia przez policjantów służby prewencyjnej na obszarach wodnych. Kurs był podzielony na trzy części. Pierwsza część dotyczyła prewencyjnych aspektów pełnienia służby. Słuchacze poznawali uprawnienia organów administracji terenowej w zakresie zwalczania zagrożeń na wodach, organizacje kąpielisk i wypoczynku nad wodą, służby ratownictwa wodnego, występujące zagrożenia na wodach, zasady i warunki zdobywania oraz nadawania uprawnień wędkarskich, motorowodnych, żeglarskich i pletwonurków. Drugą część stanowiły zajęcia praktyczne z zakresu: pływania i ratownictwa wodnego, taktyki i technik interwencji, pierwszej pomocy, prowadzenia łodzi i taktyki pełnienia służby w patrolu motorowodnym. Trzecia część realizowana przez inspektorów Urzędu Żeglugi Śródlądowej obejmowała przekazanie wiedzy niezbędnej policjantowi do pełnienia służby na łodzi, a po zdaniu egzaminu słuchacze uzyskiwali patent żeglarski stermotorzysty żeglugi śródlądowej⁵⁵⁴.

W 2007 r. na podstawie rozporządzenia dotyczącego szkoleń i doskonalenia zawodowego w Policji zostały wydane decyzje wprowadzające programy dydaktyczne⁵⁵⁵, w tym

⁵⁴⁹ Zarządzenie nr 142 Komendanta Centrum Szkolenia Policji w Legionowie z dnia 3 czerwca 1992 r. w sprawie przeprowadzenia kursu Policji Wodnej (l. dz. C-154/DW/92, archiwum CSP, spis 113, poz. 100), s. 37–38, wydanej na podstawie Decyzji Dyrektora Biura Szkolenia KGP Nr Sa-1105 z dnia 27 maja 1992 r.; Ramowy Program Szkolenia Policjantów Wodnych z dnia 21 maja 1992 r. zatwierdzony przez Komendanta CSP 2 czerwca 1992 r., archiwum CSP, spis 113, poz. 100, s. 37.

⁵⁵⁰ Ramowy program szkolenia specjalistycznego Policji Wodnej, Centrum Szkolenia Policji, Legionowo, kwiecień 1993.

⁵⁵¹ Decyzja nr 45 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 kwietnia 1995 r. w sprawie wprowadzenia do użytku służbowego ramowego programu podstawowego szkolenia specjalistycznego funkcjonariuszy policji wodnej, Centralna Biblioteka Policyjna, l. dz. C-BP-152/DP/95, Dział Druków Zwartych, nr ewid. 88199.

⁵⁵² Decyzja nr 231 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 listopada 1998 r. w sprawie wprowadzenia do użytku służbowego programu szkolenia doskonalącego policjantów w specjalności: Policja Wodna (Dz. Urz. KGP z 1999 r. Nr 8, poz. 47).

⁵⁵³ Decyzja nr 75 Komendanta Głównego Policji z dnia 18 marca 2003 r. w sprawie programu szkolenia w ramach doskonalenia zawodowego dla policjantów wykonujących zadania służbowe na wodach (Dz. Urz. KGP Nr 8, poz. 40).

⁵⁵⁴ Tamże.

⁵⁵⁵ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 czerwca 2007 r. w sprawie szczególnych warunków odbywania szkoleń i doskonalenia zawodowego w Policji (Dz. U. Nr 126, poz. 877), § 72.

program 47-dniowego kursu specjalistycznego dla policjantów wykonujących zadania na wodach i terenach przywodnych (DZW)⁵⁵⁶. Zbiegło się to z wprowadzeniem nowego statutu CSP⁵⁵⁷.

Ważne dla poziomu wyszkolenia policji wodnej było konsekwentne egzekwowanie umiejętności pływackich od wszystkich kandydatów na kursy ST, DST i DWZ. Program kursu DZW był zmieniany jeszcze w 2007 r.⁵⁵⁸, następnie zastąpiono go nowym w 2009 r.⁵⁵⁹, a ostatnia zmiana została dokonana w 2012 r.⁵⁶⁰

Znaczące dla szkoleń policji wodnej było podpisanie w 1999 r. porozumienia o współpracy pomiędzy Komendantem Głównym Policji a Prezesem Zarządu Głównego WOPR, które zostało zastąpione porozumieniem pomiędzy Komendantem Głównym Policji a Prezesem Zarządu Głównego WOPR zawartym w 2007 r. Jednym z zadań, które zostało określone w porozumieniu z 2007 r., było: „prowadzenie szkoleń ze znajomości obowiązujących przepisów na wodach i ratownictwa wodnego”⁵⁶¹. Dzięki współpracy CSP i WOPR w latach 1998–2002 stopień młodszego ratownika WOPR uzyskało 239 policjantów, a ratownika WOPR – 50 policjantów⁵⁶².

Potrzeba przeprowadzenia doskonalenia zawodowego policjantów w zakresie pływania łodzią w trudnych warunkach atmosferycznych (TN) pojawiła się po działaniach Policji w ramach akcji przeciwpowodziowych w 1997 r. Celem szkolenia było przygotowanie policjantów do wykonywania zadań specjalistycznych w służbie prewencyjnej na wodach w trakcie trudnych warunków pogodowych i hydrologicznych, w tym zbliżonych do powodziowych, m.in. z zakresu: podejmowania działań ratowniczych, obsługi sprzętu nawigacyjnego, manewrowania łodzią⁵⁶³. Na 11-dniowy kurs TN przybywali policjanci służby stałej, po przeszkoleniu w ramach doskonalenia zawodowego policjantów w specjalności: policja wodna, pełniący służbę prewencyjną na łodzi motorowej⁵⁶⁴. W 2008 r. została do-

⁵⁵⁶ Decyzja nr 489 Komendanta Głównego Policji z dnia 16 lipca 2007 r. w sprawie wprowadzenia programu kursu doskonalenia zawodowego dla policjantów wykonujących zadania na wodach i terenach przywodnych (Dz. Urz. KGP Nr 14, poz. 115).

⁵⁵⁷ Zarządzenie nr 208 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 lutego 2007 r. w sprawie nadania statutu Centrum Szkolenia Policji w Legionowie (Dz. Urz. KGP Nr 4, poz. 39).

⁵⁵⁸ Decyzja nr 869 Komendanta Głównego Policji z dnia 5 grudnia 2007 r. w sprawie programu kursu specjalistycznego dla policjantów wykonujących zadania na wodach i terenach przywodnych (Dz. Urz. KGP Nr 23, poz. 182).

⁵⁵⁹ Decyzja nr 333 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 sierpnia 2009 r. zmieniająca decyzję w sprawie programu kursu specjalistycznego dla policjantów wykonujących zadania na wodach i terenach przywodnych (Dz. Urz. KGP Nr 12, poz. 59).

⁵⁶⁰ Decyzja nr 393 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 grudnia 2012 r. zmieniająca decyzję w sprawie programu kursu specjalistycznego dla policjantów wykonujących zadania na wodach i terenach przywodnych (Dz. Urz. KGP z 2013 r. Nr 1, poz. 2).

⁵⁶¹ Porozumienie pomiędzy Komendantem Głównym Policji a Prezesem Zarządu Głównego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego zawarte dnia 20 czerwca 2007 r. w sprawie współdziałania w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego na wodach i terenach przywodnych.

⁵⁶² Sprawozdanie z działalności WOPR w latach 1998–2002.

⁵⁶³ Decyzja nr 232 Komendanta Głównego Policji z dnia 8 października 2003 r. w sprawie programu szkolenia w ramach doskonalenia zawodowego policjantów w zakresie pływania łodzią służbową w trudnych warunkach atmosferycznych (Dz. Urz. KGP Nr 19, poz. 99).

⁵⁶⁴ Decyzja nr 268 Komendanta Głównego Policji z dnia 15 listopada 2003 r. zmieniająca decyzję w sprawie wprowadzenia pilotażowego programu szkolenia w ramach doskonalenia zawodowego policjantów w zakresie pływania łodzią w trudnych warunkach atmosferycznych, KO CSP C-63 zał. DW.

JERZY TELAK

konana zmiana programu **kursu specjalistycznego dla policjantów prowadzących łódzie służbowe w trudnych warunkach atmosferycznych (TNŁ)**⁵⁶⁵.

Celem **doskonalenia policjantów z zakresu prac bosmańskich (BS)** było zapoznanie słuchaczy z różnymi formami służby pokładowej, ze szczególnym podkreśleniem nabycia umiejętności posługiwania się sprzętem pokładowym, narzędziami i materiałami służącymi do konserwacji kadłuba i jego wyposażenia oraz utrzymania bezpieczeństwa żeglugowego statku. Prowadzona była na podstawie programu z 2000 r.⁵⁶⁶, zmienionego w 2003 r.⁵⁶⁷

Do wykonywania zadań w trudnych warunkach terenowych Policja nabyła poduszkowce, a **doskonalenie policjantów wykonujących zadania służbowe na obszarach wodnych z wykorzystaniem poduszkowca** było prowadzone w CSP na podstawie programu pilotażowego z 2001 r.⁵⁶⁸, zmienionego w 2003 r.⁵⁶⁹

Doskonalenie zawodowe dla policjantów z pododdziałów antyterrorystycznych z zakresu pływania łodzią służbową (ATŁS) obejmowało zakresem taktykę działań specjalnych, prowadzenie szybkich łodzi motorowych i ratownictwa wodnego. Ten 3-tygodniowy kurs został przeznaczony dla policjantów pododdziałów antyterrorystycznych⁵⁷⁰.

Doskonalenie zawodowe specjalizacyjne policjantów wykonujących zadania służbowe na obszarach wodnych w zakresie umiejętności pływania (DP) było przeznaczone dla absolwentów szkoleń wodnych Policji, którzy mieli możliwości doskonalić umiejętności pływackie, nurkowe i ratowników wodnych, poznawać dobre praktyki stosowane w ratownictwie wodnym⁵⁷¹. Trzy edycje tego kursu miały miejsce w I kwartale 2005 r.

W CSP były prowadzone szkolenia policjantów minerów-pirotechników w zakresie neutralizacji ładunków wybuchowych w obszarze wód⁵⁷² oraz dla policjantów na średni sto-

⁵⁶⁵ Decyzja nr 468 Komendanta Głównego Policji z dnia 21 lipca 2008 r. w sprawie programu kursu specjalistycznego dla policjantów prowadzących łódzie służbowe w trudnych warunkach atmosferycznych (Dz. Urz. KGP Nr 14, poz. 89).

⁵⁶⁶ Decyzja nr 140 Komendanta Głównego Policji z dnia 14 czerwca 2000 r. w sprawie wprowadzenia programu szkolenia w ramach doskonalenia zawodowego policjantów Policji Wodnej na stopień „Bosmana Żeglugi Śródlądowej” (Dz. Urz. KGP Nr 5, poz. 59).

⁵⁶⁷ Decyzja nr 231 Komendanta Głównego Policji z dnia 8 października 2003 r. w sprawie wprowadzenia pilotażowego programu szkolenia w ramach doskonalenia zawodowego policjantów na stopień bosmana żeglugi śródlądowej (Dz. Urz. KGP Nr 19, poz. 98).

⁵⁶⁸ Decyzja nr 119 Komendanta Głównego Policji z dnia 6 kwietnia 2001 r. w sprawie zatwierdzenia pilotażowego programu szkolenia w ramach doskonalenia zawodowego policjantów pełniących służbę na obszarach wodnych w zakresie techniki pływania poduszkowcem (Dz. Urz. KGP Nr 6, poz. 70).

⁵⁶⁹ Decyzja nr 109 Komendanta Głównego Policji z dnia 9 kwietnia 2003 r. w sprawie programu szkolenia w ramach doskonalenia zawodowego policjantów wykonujących zadania służbowe na obszarach wodnych z wykorzystaniem poduszkowca – wersja pilotażowa (Dz. Urz. KGP Nr 10, poz. 49).

⁵⁷⁰ Decyzja nr 127 Komendanta Głównego Policji z dnia 19 kwietnia 2001 r. w sprawie wprowadzenia pilotażowego programu doskonalenia zawodowego dla policjantów pododdziałów antyterrorystycznych zakresu pływania łodzią służbową (Dz. Urz. KGP Nr 6, poz. 72).

⁵⁷¹ Decyzja nr 8 Dyrektora Biura Kadr i Szkolenia Komendy Głównej Policji z dnia 25 marca 2004 r. w sprawie wprowadzenia programu kursu doskonalenia zawodowego specjalizacyjnego policjantów wykonujących zadania służbowe na obszarach wodnych w zakresie umiejętności pływania, Centralna Biblioteka Policyjna, Dział Druków Zwartych nr ewid. br-5284.

⁵⁷² Decyzja nr 219 Komendanta Głównego Policji z dnia 29 września 2003 r. w sprawie programu szkolenia w ramach doskonalenia zawodowego policjantów minerów-pirotechników w zakresie neutralizacji ładunków wybuchowych w obszarze wód, dokument w Zakładzie Szkoleń Specjalnych CSP.

pień pletwonurka⁵⁷³. W ramach **doskonalenia zawodowego policjantów wykonujących zadania nurków (PNU)** funkcjonariusze pododdziałów antyterrorystycznych i grup minersko-pirotechnicznych odbywali w CSP, w części w bazie w Kalu, szkolenia z zakresu technik nurkowych niezbędnych do realizacji zadań związanych ze zwalczaniem terroryzmu, w tym terroryzmu bombowego⁵⁷⁴.

Kurs doskonalenia zawodowego dla policjantów – kandydatów na nurków (DKN) realizowany był na podstawie programu z lutego 2007 r. Na szkolenie kierowani byli policjanci w służbie stałej, ze służb wykonujących zadania na wodzie, w tym antyterrorystyczne lub minersko-pirotechniczne⁵⁷⁵. Pierwotny program kursu został uchylony i zastąpiony programem z grudnia 2007 r.⁵⁷⁶

Zajęcia dydaktyczne z zakresu pływania, ratownictwa wodnego, nurkowania i pomocy przedmedycznej (pierwszej pomocy) były prowadzone między innymi na 25-metrowej pływalni CSP, w części z głębokością 4 m. Część praktyczna doskonalenia zawodowego dla policjantów wykonujących zadania służbowe na wodach była realizowana od 1996 r. w bazie w miejscowości Kal. CSP wykorzystywało podczas szkoleń łódź motorową MJ 200 Komendy Powiatowej Policji w Węgorzewie oraz własne środki CSP do prowadzenia szkoleń dla policjantów pełniących służbę na obszarach wodnych i terenach przywodnych. Istotna dla szkoleń policji wodnej była współpraca z Wodnym Ochotniczym Pogotowiem Ratunkowym⁵⁷⁷. W 2003 r. zostało podpisane porozumienie pomiędzy Komendantem CSP a Komendantem Wojewódzkim Policji w Olsztynie⁵⁷⁸ oraz jednostkami WOPR i Mazurską Służbą Ratowniczą działającymi na obszarze Wielkich Jezior Mazurskich. W drugiej połowie lat 90. XX w. przy wydatnym wsparciu ratowników Mazurskiej Służby Ratowniczej w Okartowie były realizowane szkolenia policjantów⁵⁷⁹. Obecnie porozumienie CSP z podmiotami działającymi w zakresie ratownictwa wodnego jest wyłącznie aktem formalnym. W związku z wprowadzeniem ustawy dotyczącej bezpieczeństwa na obszarach wodnych⁵⁸⁰ nie ma uzasadnienia utrzymywania w mocy porozumienia CSP z podmiotami działającymi w zakresie ratownictwa wodnego na Wielkich Jeziorach Mazurskich. Ekonomizacja organizacji pozarządowych działających w zakresie ratownictwa wodnego

⁵⁷³ Decyzja nr 199 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie wprowadzenia programu szkolenia w ramach doskonalenia zawodowego policjantów na średni (II) stopień pletwonurka, dokument w Zakładzie Szkoleń Specjalnych CSP.

⁵⁷⁴ Sprawozdanie Zakładu Służby Prewencyjnej CSP z 2003 r., Legionowo 2004.

⁵⁷⁵ Decyzja nr 93 Komendanta Głównego Policji z dnia 8 lutego 2007 r. w sprawie programu kursu doskonalenia zawodowego dla policjantów – kandydatów na nurków (Dz. Urz. KGP nr 3, poz. 21).

⁵⁷⁶ Decyzja nr 909 Komendanta Głównego Policji z dnia 11 grudnia 2007 r. w sprawie programu kursu specjalistycznego dla policjantów – kandydatów na nurków (Dz. Urz. z 2008 r. Nr 1, poz. 5).

⁵⁷⁷ Porozumienie pomiędzy Komendantem Głównym Policji a Prezesem Zarządu Głównego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego zawarte dnia 20 czerwca 2007 r. w sprawie współdziałania w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego na wodach i terenach przywodnych.

⁵⁷⁸ Porozumienie zawarte dnia 6 stycznia 2003 r. w sprawie współpracy w zakresie szkolenia i doskonalenia zawodowego policjantów służby prewencyjnej na wodach pomiędzy Komendantem Wojewódzkim Policji w Olsztynie a Komendantem Centrum Szkolenia Policji w Legionowie.

⁵⁷⁹ Porozumienie zawarte dnia 6 stycznia 2003 r. w sprawie współpracy w zakresie szkolenia i doskonalenia zawodowego policjantów służby prewencyjnej na wodach pomiędzy Komendantem Centrum Szkolenia Policji w Legionowie a Prezesem WOPR Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Prezesem Mazurskiego WOPR i Komandorem Stacji Mazurskiej Służby Ratowniczej.

⁵⁸⁰ Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych.

JERZY TELAK

postawiła je na granicy sektora trzeciego (organizacji pozarządowych) i sektora drugiego (gospodarczego). Część z podmiotów, w tym zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze Sądowym jako organizacje pozarządowe, które uzyskały zgodę Ministra Spraw Wewnętrznych na prowadzenie ratownictwa wodnego⁵⁸¹, funkcjonuje na zasadzie przedsiębiorstw w celach komercyjnych⁵⁸².

W prowadzonych kursach uczestniczyli policjanci z Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach i jej jednostek terenowych.

4.4.3. Wybrane przedsięwzięcia Policji na wodach w województwie świętokrzyskim

Podstawę prowadzonych działań Policji na terenie województwa świętokrzyskiego w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa wypoczynku na obszarach wodnych w okresie od 21 czerwca do 31 sierpnia 2008 r. stanowił „Ramowy plan zabezpieczenia sezonu turystyczno-wypoczynkowego na terenie województwa świętokrzyskiego w 2008 roku”. Komendant powiatowy lub miejski Policji realizował zadania wynikające z opracowanych planów działań w podległych im rejonach w ramach zabezpieczenia sezonu turystyczno-wypoczynkowego. Głównie zadanie – ograniczenie przypadków utonień i innych zagrożeń występujących na wodach ogólnodostępnych – było realizowane przez sezonowe posterunki wodne i „patrole rajdujące” na wodach w jednostkach Policji: Busko-Zdrój, Opatów, Sandomierz, Kazimierza Wielka, Włoszczowa, Skarżysko-Kamienna, Pińczów, Starachowice, Staszów, Jędrzejów, Ostrowiec Świętokrzyski, Końskie, Kielce⁵⁸³.

Komenda Wojewódzka Policji w 2008 r. dysponowała 7 jednostkami pływającymi:

- KMP Kielce – łódź typu Harpun użytkowana na zbiorniku Chańcza, łódź typu Mariusz użytkowana na zbiorniku w Cedzynie;
- KPP Sandomierz – 2 łodzie typu Harpun i Quicksilver użytkowane na rzece Wisła;
- KPP Busko-Zdrój – łódź typu Quicksilver użytkowana na rzece Wisła;
- KPP Staszów – łódź typu Quicksilver użytkowana na rzece Wisła i zbiorniku Golejów⁵⁸⁴.

Jedna łódź znajdowała się w rezerwie do czasu uruchomienia Nieetatowego Posterunku Policji Wodnej w Starachowicach.

W KWP w Kielcach 12 czerwca 2008 r. zostało zorganizowane posiedzenie Wojewódzkiego Zespołu ds. Organizacji i Dyslokacji Służby Zewnętrznej, z udziałem komendantów powiatowych i miejskiego Policji lub ich zastępców nadzorujących służbę prewencyjną, naczelnicy sekcji prewencji ruchu drogowego oraz przedstawiciele Kuratorium Oświaty, WOPR, Żandarmerii Wojskowej, Państwowej Straży Rybackiej, Straży Ochrony Kolei,

⁵⁸¹ Tamże, art. 12 ust. 1; 111 podmiotów uzyskało zgodę MSWiA, <https://mswia.gov.pl/pl/bezpieczenstwo/nadzor-nad-ratownictwo?page=1> [dostęp: 15.07.2016 r.].

⁵⁸² Szerzej: J. Telak, R. Rodziewicz, *Szkolenia policjantów pełniących służbę prewencyjną na obszarach wodnych*, w: *Dydaktyka zawodowa. Dylematy i wyzwania*, red. R. Stawicki, wyd. Centrum Szkolenia Policji, Legionowo 2015, s. 341–355.

⁵⁸³ Sprawozdanie o stanie bezpieczeństwa na obszarach wodnych, na terenie podległym Komendzie Wojewódzkiej Policji w Kielcach w roku 2008.

⁵⁸⁴ Tamże.

Placówki Straży Granicznej w celu ustalenia kierunków działań i zakresu współpracy w sezonie wakacyjnym⁵⁸⁵.

Policja nawiązała współpracę z przedstawicielami innych służb, instytucji państwowych, samorządowych, oświatowych i organizacji młodzieżowych oraz podjęła przedsięwzięcia zmierzające do zabezpieczenia miejsc niebezpiecznych, w tym tzw. dzikich kąpielisk. Przeprowadzone zostały spotkania z sołtysami oraz zwrócono się do zarządców zbiorników wodnych o umieszczenie informacji o zakazie kąpieli. We współpracy z „Gazetą Wyborczą” zostały wydane plakaty z apelem oraz radami kierowanymi do dzieci, młodzieży, rodziców i opiekunów o unikanie niebezpieczeństw na wodach, które zostały rozesłane do szkół, instytucji państwowych i organizacji pozarządowych. Przed zakończeniem roku szkolnego w placówkach oświatowych przeprowadzono z uczniami spotkania profilaktyczne w celu zagrożeń w trakcie wakacji. W powiecie Busko-Zdrój księża, na prośbę Policji, odczytali komunikat dotyczący zagrożeń mogących wystąpić w okresie wakacyjnym. W zakresie bezpieczeństwa na obszarach wodnych i przywodnych Policja realizowała zadania wynikające z porozumienia zawartego pomiędzy Komendantem Głównym Policji a Prezesem Zarządu Głównego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w sprawie współdziałania w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego na wodach i terenach przywodnych. Policja wspólnie z Zarządem Wojewódzkim WOPR w Kielcach, Sanepidem, administratorami obiektów, przedstawicielami władz samorządowych prowadziła przeglądy kąpielisk pod kątem ich przygotowania do sezonu wypoczynkowego. Pod patronatem Wojewody Świętokrzyskiego został przeprowadzony konkurs „Najbezpieczniejsze i najlepiej przygotowane kąpielisko w regionie do sezonu letniego 2008”. Wspólnie z WOPR były organizowane dla dzieci konkursy pod hasłem „Już pływam”, ratownicy WOPR prowadzili naukę pływania dla ok. 600 dzieci. Akcja była przeprowadzona na strzeżonych kąpieliskach woj. świętokrzyskiego. Po zakończeniu nauki i zaliczeniu testu pływania – każde dziecko otrzymało dyplom „Już Pływam”, książeczkę edukacyjną „Bezpieczeństwo nad wodą” i czepek. Prowadzone były wspólne działania w ramach akcji WOPR „Woda bez promili”⁵⁸⁶.

Na zbiorniku Chańcza, administrowanym przez Rejonowy Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie, 5 policjantów pełniło służbę w ramach posterunku sezonowego Komendy Powiatowej Łagów, a w piątki i soboty wspierali ich policjanci SPPP w Kielcach. Policjanci w okresie wakacyjnym wykonali 117 służb, w ramach których współdziałali z WOPR (18 razy) i ze Strażą Rybacką (3). Przy przeprowadzonych kontrolach jednostek pływających (166) i pojazdów (27), sprawdzenia tożsamości (288), pouczeniach (69), nałożonych mandatach (17), kontrolach wędkarzy (85), na terenie nadwodnym ujawniono 6 przestępstw (3 z art. 178a kk, 2 kradzieży, 1 posiadanie narkotyków). Na zbiorniku w Cedynie, administrowanym przez Urząd Gminy w Górnicy, 6 policjantów pełniło 189 razy służby w ramach posterunku sezonowego, w czasie których przeprowadzili kontrole jednostek pływających (27) i pojazdów (62), wylegitymowali 346 osób, pouczyli 33 osoby niewłaściwie zachowujące się, nałożyli 42 mandaty i kontrolowali wędkarzy (64). Policja ujawniła

⁵⁸⁵ Tamże.

⁵⁸⁶ Tamże.

JERZY TELAK

w okresie wakacyjnym nad zbiornikiem w Cedzynie 14 przestępstw, w tym kradzieże na szkodę osób kąpiących się (5), w ruchu drogowym (6), włamania (3) do pojazdów zaparkowanych. Zbiornik w Sielpi, administrowany przez Urząd Miasta i Gminy w Końskich, zabezpieczało 12 policjantów pełniących służbę w ramach posterunku sezonowego, którzy w okresie wakacyjnym wykonali 464 służb oraz 96 dodatkowych ponadnormatywnych z interwencjami (120), kontrolami pojazdów (174), sprawdzeniem tożsamości (1053 osób), pouczenia (223 osób) i 689 nałożonymi mandatami. Wśród 33 zdarzeń 24 zostały popełnione pod wpływem alkoholu lub narkotyków (14 przestępstw dotyczyło kierowania w stanie nietrzeźwości)⁵⁸⁷.

Pomimo rozległych działań Policji w okresie letnim 2008 r. zaistniało 11 przypadków utonięć (1 na terenie prywatnej posesji). W 2007 r. miało miejsce 12 wypadków utonięcia osoby. Od 21 do 30 czerwca 2008 r. były 2 utonięcia, w lipcu – 5, natomiast w sierpniu – 3. W 2007 r. rozkład zdarzeń przedstawiał się w skali: czerwiec – 3, lipiec – 8, sierpień – 1. 9 przypadków utonięć było związanych z uprawianiem sportów wodnych, tj. w 7 przypadkach były to osoby kąpiące się, a w 2 to osoby korzystające z rowerów wodnych. 2 przypadki utonięć zaistniały w rejonach nienadzorowanych przez Policję, tj. stawach hodowlanych w m. Suchowola pow. Staszowski i m. Moskorzew pow. Włoszczowski. Spośród 10 przypadków 7 zaistniało w godzinach popołudniowych⁵⁸⁸.

Plan zabezpieczenia sezonu turystyczno-wypoczynkowego z 2008 r. stanowił podstawę prowadzonych działań Policji na obszarach wodnych i terenach przywodnych w 2009 r. Pomimo doświadczeń z lat ubiegłych i znacznego zaangażowania Policji w 2009 r. wzrosła liczba wypadków utonięcia osób. 5 wypadków utonięcia miało miejsce na terenie prywatnych posesji. Policja rozszerzyła zabezpieczenie obszarów wodnych z powszechnie dostępnych na prywatne zbiorniki wodne.

4.4.4. Przeciwpowodziowe działania policyjne w 2010 r.

W 2010 r. przygotowania do sezonu wakacyjnego zakłóciły powódzie, w związku z tym Policja do bezpieczeństwa na obszarach wodnych podeszła kompleksowo. Dynamika zdarzeń spowodowała, że etap przygotowawczy oraz etap planowania operacji krypt. „Powódź” przebiegały równolegle i stanowiły spójną całość. W związku z gwałtownym wzrostem zagrożenia powodziowego dla województwa świętokrzyskiego 15–17 maja 2010 r., mając na uwadze utrzymanie porządku publicznego i zapewnienie bezpieczeństwa jego mieszkańcom na terenie całego województwa zostały przeprowadzone działania policyjne, których głównym zadaniem było utrzymanie porządku publicznego i zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom terenów dotkniętych powodzią⁵⁸⁹.

Dowódcą operacji pod krypt. „Powódź” był Pierwszy Zastępca Świętokrzyskiego Komendanta Wojewódzkiego Policji w Kielcach, a szefem sztabu operacji – Naczelnik Szta-

⁵⁸⁷ Tamże.

⁵⁸⁸ Tamże.

⁵⁸⁹ Decyzja nr 225 Świętokrzyskiego Komendanta Wojewódzkiego Policji w Kielcach z dnia 18 maja 2010 r. w sprawie operacji kryptonim „Powódź”.

bu Policji KWP w Kielcach. Na terenach powiatów zagrożonych lub dotkniętych klęską powodzi zarządzono podoperacje, wyznaczając na ich dowódców komendantów powiatowych Policji:

- podoperacja „Powódź – Busko”, zabezpieczenie policyjne rejonu powodziowego na terenie powiatu buskiego, dowódca – Komendant Powiatowy Policji w Busku-Zdroju;
- podoperacja „Powódź – Staszów”, zabezpieczenie policyjne rejonu powodziowego na terenie powiatu staszowskiego, dowódca – Komendant Powiatowy Policji w Staszowie;
- podoperacja „Powódź – Kazimierza Wlk.”, zabezpieczenie policyjne rejonu powodziowego na terenie powiatu kazimierskiego, dowódca – Komendant Powiatowy Policji w Kazimierzy Wlk.;
- podoperacja „Powódź – Sandomierz”, zabezpieczenie policyjne rejonu powodziowego na terenie powiatu sandomierskiego, dowódca – Komendant Powiatowy Policji w Sandomierzu;
- podoperacja „Powódź – Opatów”, zabezpieczenie policyjne rejonu powodziowego na terenie powiatu opatowskiego, dowódca – Komendant Powiatowy Policji w Opatowie.

W sztabie dowódcy operacji zostały wprowadzone stałe dyżury, podobnie postąpili komendanci powiatowi w powiatach zagrożonych powodzią. W powiatach kazimierskim, staszowskim i buskim w godzinach popołudniowych do służby zostali wprowadzeni funkcjonariusze SPPP w Kielcach⁵⁹⁰.

Podczas pierwszej fali powodziowej (18–24.05.2010 r.) podjęto wiele działań. W nocy z 18 na 19 maja 2010 r. Komendant Powiatowy Policji w Sandomierzu zarządził alarm dla policjantów z powodu szybkiego przyboru wody w rzece Wisła oraz podjęcia decyzji przez Burmistrza Miasta Sandomierza o ewakuacji mieszkańców części prawobrzeżnej miasta. Informacje o ewakuacji i działania ostrzegawcze prowadzono z użyciem radiowozów z urządzeniami nagłaśniającymi. Woda wystąpiła z rzeki przy Hucie Szkła „Pilkington Automotive”, początkowo stopniowo zalewając rejon w pobliżu huty i przyległe osiedla. Do działań zabezpieczających i ratowniczych skierowano dodatkowo 60 funkcjonariuszy SPPP Kielce, 5 łodzi płaskodennych Quicksilver, w tym 3 z KWP w Olsztynie. Policja zabezpieczała akcję ewakuacyjną i utrzymywała porządek na terenach zalewowych z użyciem łodzi policyjnych⁵⁹¹.

Po południu 19 maja 2010 r. pękł wał wiślany w miejscowości Łęg i Rybitwy w powiecie staszowskim, stwarzając zagrożenie dla elektrowni w Połańcu. Do służby wieczorowo-nocnej w powiatach staszowskim, buskim, sandomierskim, opatowskim i kazimierskim skierowano 80 policjantów NPP KWP z powiatów nieobjętych zagrożeniem powodziowym i 40 policjantów SPPP Kielce. Policjanci zapewniali utrzymanie porządku i bezpieczeństwa na terenach powodziowych oraz brali udział w akcjach ratowniczych i umacniania wałów. Do akcji skierowano śmigłowce z Zarządu Lotnictwa Policyjnego KGP. W celu zapewnienia płynności w ruchu drogowym na terenach powodziowych wystawiono posterunki Policji. Zostały wyznaczone objazdy nieprzejezdnej w kilku miejscach drogi krajowej K-79

⁵⁹⁰ Tamże.

⁵⁹¹ Na podstawie meldunków Komendanta Powiatowego Policji w Sandomierzu, Wydział Wojewódzki Sztab Policji, KWP w Kielcach (18–25.05.2010 r.).

JERZY TELAK

oraz wojewódzkiej 777 na odcinku Sandomierz – Zawichost, a także dwóch dróg powiatowych⁵⁹².

W rejon Sandomierza i Staszowa skierowano reflektory olśniewające. W dyspozycji dowódcy podoperacji „Powódź – Staszów”, w rejonie Połańca znalazło się Ruchome Stanowisko Dowodzenia przydatne do koordynacji sił i środków Policji oraz utrzymania łączności bezprzewodowej. Policjanci prowadzili działania blokujące ruch drogowy w rejonach zagrożonych, pilotaż kolumn pojazdów PSP i innych służb ratowniczych lub niosących pomoc humanitarną. Sztab operacji współdziałał z Centrum Operacyjnym KGP oraz z Głównym Sztabem Policji KGP, a także z Komendantem PSP w Kielcach, Wydziałem Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach, wydziałami zarządzania kryzysowego w powiatach, władzami samorządowymi. Na terenach zalanych w Sandomierzu i w powiecie staszowskim cały czas prowadzono działania prewencyjne w celu zabezpieczenia mienia, z wykorzystaniem 8 łodzi policyjnych z reflektorami oraz samochodów terenowych i patroli pieszych⁵⁹³.

Druga fala powodziowa (3–16.06.2010 r.) była pochodną dużych opadów atmosferycznych. Wraz ze wzrostem zagrożenia powodziowego zostały wzmożone działania policyjne w powiatach: kazimierskim, buskim, staszowskim, sandomierskim, opatowskim. W związku z ponownym zagrożeniem powodziowym został wprowadzony stan pełnej gotowości do działań oraz zmianowy 12-godzinny czas służby dla uczestniczących w działaniach policjantów garnizonu świętokrzyskiego⁵⁹⁴.

Do służby na tereny powodziowe zostały wprowadzone zasoby wydziałów KWP w Kielcach, Sekcji Antyterrorystycznej KWP, Sekcji Psychologów KWP, skierowane z kraju. Na tereny zalane zostały skierowane 3 łodzie z załogami KWP w Katowicach i 2 śmigłowce policyjne typu MI-8 do prowadzenia działań ratowniczych (KGP) oraz śmigłowiec typu MI-2 z KWP w Łodzi do patrolowania obszarów zagrożonych KPP w Sandomierzu. W dniu 10 czerwca 2010 r. Komendant Wojewódzkiej Policji w Kielcach przejął dowództwo operacji „Powódź”⁵⁹⁵.

Ruchome Stanowisko Dowodzenia zostało skierowane do dyspozycji KPP Opatów w rejonie zalewowym w okolicy Tarłowa, co sprawiło, że zespół decyzyjny znajdował się na terenach zagrożonych. W dniu 16 czerwca 2010 r. została zakończona operacja „Powódź”⁵⁹⁶, w dniu 22 czerwca 2010 r. wycofano dodatkowe zasoby wykorzystane do działań na terenach powodziowych⁵⁹⁷.

W przeciwpowodziowych działaniach policyjnych w okresie od 18 maja do 22 czerwca 2010 r. wzięło udział 7083 policjantów, w tym 307 ruchu drogowego i 114 delegowanych

⁵⁹² Materiały operacyjne „Powódź”, Wydział Wojewódzki Sztab Policji, KWP w Kielcach.

⁵⁹³ Tamże.

⁵⁹⁴ Decyzje Dowódcy Operacji „Powódź”: nr 263/2010 z dnia 4 czerwca 2010 r., nr 262/2010 z dnia 7 czerwca 2010 r., KWP w Kielcach, Kielce 2010.

⁵⁹⁵ W dniu 10 czerwca 2010 r. decyzją nr 267/2010 Świętokrzyski Komendant Wojewódzkiej Policji w Kielcach mł. insp. Mirosław Schossler przejął dowództwo operacji „Powódź”, KWP w Kielcach, Kielce 2010.

⁵⁹⁶ W dniu 16 czerwca 2010 r. decyzją nr 273/2010 z dnia 15 czerwca 2010 r. w sprawie odwołania operacji policyjnej oraz sztabu dowódcy operacji Świętokrzyski Komendant Wojewódzkiej Policji w Kielcach zakończył operację „Powódź”, KWP w Kielcach, Kielce 2010.

⁵⁹⁷ Materiały operacyjne „Powódź”, Wydział Wojewódzki Sztab Policji, KWP w Kielcach.

z kraju z łodziami i śmigłowcami. Użyto 2058 radiowozów, 2 autobusy, 15 łodzi, RSD, 4 śmigłowce ratownicze typu MI-8, 1 patrolowy MI-2, 2 reflektory olśniewające. Ewakuowano około 6500 osób (w tym Policja – 494). Ujęty został sprawca kradzieży rolki folii służącej do uszczelnienia wałów, na szkodę Urzędu Gminy w Tubnfcach⁵⁹⁸.

4.4.5. Zadania świętokrzyskiej Policji w ramach akcji „Bezpieczne wakacje”

W 2010 r. utonęło 35 osób, z czego 5 w wyniku powodzi obejmującej teren powiatu sandomierskiego. Z powodzią były związane ofiary śmiertelne: 88-letnia kobieta – zignorowała sygnał o ewakuacji, została zalana we własnym domu, oraz mężczyźni: lat 79 – zalany w domu; lat 72 – wyłowiony z obiektu zalanego; lat 50 – wyłowiony w domu; lat 74 – wyłowiony na zalanym obszarze miejskim. Policja oszacowała koszty udziału zasobów w działaniach przeciwpowodziowych na kwotę 2 328 606,40 PLN⁵⁹⁹.

Pomimo zaangażowania i aktywności zasobów ratownictwa wodnego w województwie świętokrzyskim doszło do 14 wypadków utonięcia osób, których wykaz został przedstawiony tabeli nr 20⁶⁰⁰.

Tabela 20. Wykaz wypadków utonięcia osób w województwie świętokrzyskim w 2015 r.

Lp.	Dzień, miesiąc 2015 r.	Osoba, wiek, miejsce – miejscowość
1	26 lutego	mężczyzna 64 l., rzeka, las – Samsonów
2	2 marca	chłopiec 2 l., zbiornik wodny, posesja – Strudzieniec
3	17 maja	mężczyzna 57 l., rzeka Kamienna – Starachowice
4	1 czerwca	mężczyzna 59 l., rzeka Wisła – Ożarów
5	6 czerwca	mężczyzna 63 l., rzeka Nida – Czarkowy
6	2 lipca	mężczyzna 29 l., rzeka Świślina – Jadowniki
7	4 lipca	mężczyzna 23 l., zbiornik wodny Sielpia
8	13 lipca	mężczyzna 23 l., zbiornik wodny Kadzielnia
9	15 lipca	mężczyzna 45 l., zbiornik wodny Rejów
10	18 lipca	mężczyzna 33 l., zbiornik wodny przeciwpożarowy – Starachowice
11	9 sierpnia	mężczyzna 27 l., zbiornik wodny po wyrobisku – Mnin
12	9 sierpnia	mężczyzna 58 l., rzeka Kamienna – Bałtów
13	15 sierpnia	mężczyzna 21 l., zbiornik wodny Chańcza
14	18 sierpnia	mężczyzna 44 l., rzeka Kamienna

Źródło: opracowano na podstawie danych Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach.

⁵⁹⁸ Tamże.

⁵⁹⁹ Raport końcowy z przeprowadzonej operacji policyjnej pod kryptonimem „Powódź” I etap przygotowawczy i etap planowania operacyjnego, sporządził: nadkom. Michał Jończyk, podpisał Szef Sztabu Dowódcy Operacji „Powódź” mł. insp. Jarosław Wojtylak.

⁶⁰⁰ Materiały Wydziału Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach.

JERZY TELAK

W zakresie bezpieczeństwa na obszarach wodnych i przywodnych w 2011 r. Policja zabezpieczała miejsca wypoczynku nad wodą oraz kąpieliska w Chańczy, Golejowie, Sielpi, Cedzynie oraz odcinek rzeki Wisły przebiegający przez powiaty: buski, staszowski i sandomierski. W latach 2005–2010 na terenie województwa miało miejsce 185 wypadków utonięcia osób. Do wypadków dochodziło najczęściej w okresie od II połowy czerwca do I połowy sierpnia, co wskazuje okres wakacyjny jako najbardziej zagrożony utonięciami w wodach. Najwięcej kąpeli ma miejsce w godzinach 8⁰⁰–14⁰⁰ oraz 15⁰⁰–19⁰⁰, wypadkom utonięcia najczęściej ulegają mężczyźni powyżej 17. roku życia. W rejonach wypoczynku osób zostały utworzone sezonowe posterunki wodne, z policjantami przeszkolonymi w zakresie ratownictwa wodnego. Działania patrolowe Policji były koordynowane z ratownikami WOPR pracującymi na kąpieliskach. Miejsca zagrożone, oznaczone i nieoznaczone znakami „Zakaz Kąpeli” były pod doraźnym nadzorem patroli Policji, Żandarmerii Wojskowej oraz straży gminnych i miejskich. KWP w Kielcach desygnowała do służby 7 łodzi motorowych (2 Harpun, 2 Mariusz, 3 Quicksilver), poza jedną rezerwową, rozdysponowano do KMP Kielce, KPP Sandomierz, KPP Busko-Zdrój i KPP Staszów. W ramach sezonowych działań prewencyjnych zostały zrealizowane zadania mające na celu:

- „ochronę bezpieczeństwa i porządku publicznego, na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania;
- ratowanie życia ludzkiego przed utonięciem;
- zapewnienie stosownej ilości służb zewnętrznych w miejscach masowego wypoczynku;
- właściwe zabezpieczenie imprez pływackich, festynów nad wodami;
- eliminowanie przypadków spożywania alkoholu przez osoby pływające i przebywające na jednostkach pływających;
- przeciwdziałanie kradzieżom sprzętu turystycznego i pływającego oraz jego wyposażenia,
- eliminowanie zjawiska kłusownictwa wodnego;
- wzrost efektywności działań w zakresie bezpieczeństwa łowiących ryby z jednostek pływających (posiadanie odpowiedniego sprzętu ratunkowego oraz właściwego oznakowania sprzętu pływającego);
- prewencyjną kontrolę trzeźwości osób obsługujących infrastrukturę rekreacyjno-sportową, a także ratowników WOPR⁶⁰¹.

Tradycyjnie Policja współpracowała z instytucjami i organizacjami pozarządowymi, w zakresie bezpieczeństwa na obszarach wodnych, w działaniach profilaktycznych, tj.:

- przegląd kąpielisk i rejonów do nich przyległych z WOPR, SANEPID, administratorami obiektów, przedstawicielami władz samorządowych;
- dokonanie lustracji zbiorników wodnych wykorzystywanych do letniego wypoczynku;
- wykrycie nieprawidłowości, partnerzy: straż miejska lub gminna, Straż Leśna, PSP;
- egzekwowanie przepisów w rejonach rzek, stawów i łowisk w zakresie łowienia ryb, kłusownictwa i uprawiania sportów wodnych (z Państwową Strażą Rybacką);
- przegląd prywatnych zbiorników (stawy, oczka wodne, wykopaliska, studnie, inne budowle przeznaczone do gromadzenia substancji ciekłych) w zakresie zgodności

⁶⁰¹ Zadania Policji w ramach akcji „Bezpieczne wakacje 2011”, informacja na posiedzenie wojewódzkiego zespołu zarządzania kryzysowego w czerwcu 2011 r., Kielce, czerwiec 2011, E-T M-0151/2b/2011.

z prawem wodnym i prawem budowlanym oraz sposobie zabezpieczenia określonym w art. 72 lub 74 KW z inspektorami nadzoru budowlanego, przedstawicielami władz samorządowych w zakresie ochrony środowiska;

- patrolowania rejonów przywodnych z Żandarmerią Wojskową, firmami ochrony osób i mienia i inne podmioty;
- współpraca z lokalnymi mediami w zakresie rozpowszechniania informacji o podejmowanych działaniach i ich efektach;
- eliminowania niewłaściwego zachowania się na obszarach wodnych⁶⁰².

W sezonie wakacyjnym odbyły się spotkania z dziećmi i młodzieżą, które przebywały na obozach i koloniach letnich. Przed sezonem, 24 maja 2011 r., w KWP w Kielcach odbyło się posiedzenie Zespołu ds. Organizacji i Dyslokacji Służby Zewnętrznej, w trakcie, którego omówiono przygotowanie do sezonu letniego oraz planowane działania Policji wspólnie z innymi podmiotami, których przedstawiciele kolejno omawiali zakres współpracy. W analogicznym zakresie były prowadzone działania na obszarach wodnych województwa świętokrzyskiego w 2012 r.⁶⁰³

Realizację działań profilaktyczno-prewencyjnych rozpoczęto na początku czerwca 2013 r. W KWP w Kielcach odbyło się posiedzenie Zespołu ds. Organizacji i Dyslokacji Służby Zewnętrznej, w którym wzięli udział przedstawiciele WOPR. W trakcie spotkania omówiono przygotowanie do sezonu letniego oraz przekazano wytyczne dotyczące jego prawidłowego zabezpieczenia. Komendanci powiatowi i miejski Policji w ramach zabezpieczenia sezonu turystyczno-wypoczynkowego w 2013 r. realizowali zadania wynikające z opracowanych planów działań w podległych im jednostkach. W trakcie działań prewencyjnych na obszarach wodnych i terenach przywodnych były realizowane zadania mające w szczególności na celu:

- „zapewnienie stosownej ilości służb w miejscach masowego wypoczynku,
- egzekwowanie przestrzegania przepisów obowiązujących na wodach,
- właściwe zabezpieczenie imprez pływackich, festynów nad wodami,
- eliminowanie przypadków spożywania alkoholu przez osoby pływające i przebywające na jednostkach pływających,
- przeciwdziałanie kradzieżom sprzętu turystycznego i pływającego oraz jego wyposażenia”⁶⁰⁴.

Świętokrzyska Policja aktywnie włączyła się w realizację wielu profilaktycznych przedsięwzięć z dziećmi i młodzieżą, organizując tematyczne zajęcia z zakresu bezpieczeństwa na wodach. Policjanci w ramach akcji „Bezpieczne Wakacje 2013” spotykali się z dziećmi uczęszczającymi do świetlic środowiskowych i klubów osiedlowych. Na spotkaniach była poruszana m.in. tematyka bezpiecznego zachowania podczas wypoczynku nad wodą. Na plaży głównej kąpieliska w Sielpi 14 sierpnia 2013 r. policjanci wspólnie z ratownikami Ratownictwa Wodnego Rzeczypospolitej Oddział w Końskich i pracownikami powiatowego sanepidu zorganizowali akcję „Bezpiecznie nad wodą”. W ustawionym namiocie profilaktycznym odpowiadali na pytania wczasowiczów, rozdawali ulotki profilaktyczne.

⁶⁰² Tamże.

⁶⁰³ Materiały Wydziału Prewencji KWP w Kielcach.

⁶⁰⁴ Tamże.

JERZY TELAK

Przeprowadzili konkurs dla dzieci dotyczący bezpieczeństwa nad wodą. Nagrodami były książeczki, balony i elementy odbłaskowe. Policjanci z KPP w Końskich uczestniczyli w trzech festynach rodzinnych. W sierpniu policjanci z KPP w Skarżysku-Kamiennie wzięli udział w 4-dniowej imprezie kulturalnej KINOPARK, w trakcie której przeprowadzili pogadanki nt. „Bezpiecznych Wakacji”, rozdali broszury dotyczące bezpieczeństwa na kąpieliskach podczas akcji informacyjno-edukacyjnej „Bezpieczna Woda”. Rozdawano naklejki w ramach akcji Browary Polskie – Policja „Nie pływam pod wpływem alkoholu, mogę nie wypłynąć”, omówiono także zasady bezpiecznej drogi. W dniu 11 sierpnia 2013 r. na zbiorniku Chańcza KMP w Kielcach z WOPR zorganizowali pokaz ratownictwa wodnego. Dla dzieci zostały przeprowadzone konkursy z wiedzy o bezpieczeństwie podczas wypoczynku, pokaz sprzętu policyjnego oraz pokaz udzielania pierwszej pomocy. Wśród osób wypoczywających nad wodą były rozpowszechniane materiały profilaktyczno-edukacyjne związane z tematyką bezpiecznego wypoczynku letniego. Działania profilaktyczne były rozpowszechnione w lokalnych mediach (telewizja, radio, prasa) oraz na stronie internetowej KWP w Kielcach⁶⁰⁵.

Policja Państwowa i jej poprzedniczki w okresie międzywojennym, MO i Policja po drugiej wojnie światowej działały na obszarach wodnych, w tym do powstania PSP aktywnie, w zakresie ratownictwa wodnego. W tym zakresie przez wiele lat pierwszoplanowym partnerem dla nich był WOPR. Blisko stuletnia tradycja pozwoliła zbudować trwały system szkolenia i doskonalenia zawodowego przygotowujący do wykonywania zadań służbowych na wodach. Na podstawie analizy porównawczej zapotrzebowania na szkolenie podstawowe stwierdzono dużą wymiennność na stanowiskach w policji wodnej. Może to być przyczyną braku właściwego systemu awansu poziomego. Policja posiada funkcjonariuszy przygotowanych do działania na obszarach wodnych w województwie świętokrzyskim, którzy w przeszłości odgrywali znaczące role w WOPR. Współpraca podmiotów ratownictwa wodnego z Policją nie jest porównywalna do tej z przeszłości. Policja na wodach województwa świętokrzyskiego może prowadzić działania w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego na obszarach wodnych oraz brać udział w akcjach profilaktycznych w tym zakresie. Policja została dobrze przygotowana do realizacji zadań w zakresie bezpieczeństwa i porządku na wodach w województwie świętokrzyskim.

⁶⁰⁵ Współdziałanie Policji i innych podmiotów w zakresie działań profilaktyczno-prewencyjnych dotyczących letniego wypoczynku, Wydział Prewencji i Wydział Ruchu Drogowego Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach z dnia 3.09.2013 r.

PRZYGOTOWANIE ZASOBÓW OSOBOWYCH W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM DO DZIAŁANIA NA RZECZ BEZPIECZEŃSTWA NA OBSZARACH WODNYCH

– pożądane kierunki zmian w procesie ich szkolenia

5.

5.1. Formy szkolenia ratowników wodnych

Szkolenie ratowników wodnych zostało rozpoczęte w Polsce w latach 30. XX w.⁶⁰⁶ W okresie międzywojennym w Centralnym Instytucie Wychowania Fizycznego w Warszawie były prowadzone szkolenia z zakresu ratownictwa wodnego w oparciu o programy opracowane na podstawie programów holenderskich i niemieckich organizacji ratowniczych. Od 1936 r. Polski Związek Pływacki (PZP) rozpoczął współpracę z organizacjami ratowania tonących Holandii i Niemiec. W porozumieniu z Państwowym Urzędem Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego PZP delegował do tych organizacji przedstawiciela, aby zapoznać się z taktyką, metodyką i technikami ratownictwa wodnego. W listopadzie 1937 r. PZP zorganizował pierwszy Kurs Instruktorów Ratownictwa na pływalni CIWF. Zastosowano najnowsze, jak na ówczesne lata, metody nauczania, wyniesione z praktyk w Niemczech i Holandii⁶⁰⁷. Kurs ratowania tonących dla instruktorów pływania zorganizowany w CIWF trwał 12 dni⁶⁰⁸.

W 1937 r. Zarząd PZP powołał Referat Ratownictwa (analogicznie w okręgach PZP), a także Komisję Sportowo-Egzaminacyjną z zadaniem przeprowadzania szkoleń i egzaminów

⁶⁰⁶ Pierwszy kurs przodowników pływania i ratownictwa w Wilnie, „Na Posterunku” 1938, nr 35.

⁶⁰⁷ Szerzej: K. Łaskowski, *Ratowanie tonących w Holandii*, „Wychowanie Fizyczne” 1936, nr 9–10, Warszawa.

⁶⁰⁸ M. Witkowski, *Początki i rozwój ratownictwa wodnego w Polsce*, s. 152.

JERZY TELAK

na odznaki ratownicze I, II i III klasy oraz organizowania zawodów i mistrzostw Polski w ratownictwie wodnym. Do obowiązków Komisji Sportowo-Egzaminacyjnej Okręgu należało przeprowadzanie szkoleń i egzaminów na odznaki II i III klasy. Do celów i zadań Referatu należało organizowanie i rozwój ratownictwa wodnego w Polsce, rozpowszechnienie umiejętności ratowania tonących⁶⁰⁹.

Podczas drugiej wojny światowej i okupacji hitlerowskiej nastąpiła przerwa w działaniu większości organizacji w Polsce, w tym także PZP⁶¹⁰. Po drugiej wojnie światowej w 1945 r. został reaktywowany PZP, a w 1947 r. powołano przy PZP Referat Ratownictwa Wodnego⁶¹¹. Od 1952 r. dzięki aktywności kierownika Zakładu Pływania AWF w Warszawie i działacza PZP elementy ratownictwa wodnego włączono do programu studiów Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie, opracowano także niezbędne materiały, przy wykorzystaniu jako matrycy przedwojennych programów szkoleń CIWF i PZP. W następnych latach ratownictwo wodne zostało włączone do programów studiów wszystkich uczelni wychowania fizycznego w Polsce. Na kursach dla instruktorów i trenerów pływania PZP były prowadzone zajęcia z ratownictwa⁶¹².

Od 1958 r. Warszawski Okręgowy Związek Pływacki zaczął organizować kursy dla ratowników wodnych, prowadzone według programu opracowanego do nich, za które odpowiadała Komisja Ratownictwa Wodnego. M. Witkowski wydał podręcznik pt. *Ratowanie tonących*. W Katowicach został przeprowadzony po raz pierwszy siedmiodniowy kurs instruktorów ratownictwa wodnego⁶¹³. W 1959 r. zmodyfikowano programy szkoleń na stopnie, a także wprowadzono legitymacje ratowników I i II klasy oraz instruktorów ratownictwa wodnego. W latach 1959–1960 zostało przeszkolonych 74 instruktorów ratownictwa wodnego⁶¹⁴.

Powstałe w 1962 r. WOPR w pierwszym okresie swojej działalności korzystało z programów opracowanych w PZP. Od 1967 r. WOPR, po uzyskaniu formalnego statusu stowarzyszenia, działało przez wiele lat na zasadzie wyłączności (monopolu), świadcząc w Polsce usługi w zakresie ratownictwa wodnego oraz kształcenia ratowników wodnych⁶¹⁵.

W latach 1965–1969 WOPR prowadził intensywną działalność organizacyjną, której efektem stało się uzyskanie osobowości prawnej oraz utworzenie jednostek terenowych we wszystkich województwach. Promocji WOPR towarzyszyło systematyczne przejmowanie spraw ratownictwa wodnego od PZP⁶¹⁶. Na podstawie zawartego porozumienia pomiędzy WOPR a PZP z dniem 30 kwietnia 1969 r. WOPR przejęło wszystkie sprawy związane z ratownictwem wodnym, wraz z dokumentacją dotyczącą szkolenia, instruktorów (ponad 200) i ratowników wodnych (około 16 000). W listopadzie 1969 r. zostały przygotowane,

⁶⁰⁹ Regulamin Referatu Ratownictwa Polskiego Związku Pływackiego, s. 1–2.

⁶¹⁰ I. Tabaczek-Bejster, *Działalność Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego 1962–1989*, s. 22.

⁶¹¹ *Sprawozdanie z działalności władz PZP w roku jubileuszowym 1947*, Poznań 1947, s. 4–5; *Ogólnopolskie Sympozjum WOPR*, s. 7.

⁶¹² *Konferencja naukowo-metodyczna z okazji 50-lecia Polskiego Związku Pływackiego*, red. R. Wysoczański, Warszawa 1975, s. 56–57; *Materiały na V Krajowy Zjazd WOPR*, s. 2–3.

⁶¹³ *Słownik biograficzny pracowników CIWF i AWF*, red. K. Hędzielek, A. Mazur, Warszawa 2005, s. 57.

⁶¹⁴ M. Witkowski, *Początki i rozwój ratownictwa wodnego w Polsce*, s. 152–153; I. Tabaczek-Bejster, *Działalność Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego 1962–1989*, s. 24.

⁶¹⁵ <http://wopr.pl/> [dostęp: 23.05.2015 r.].

⁶¹⁶ W. Witkowski, *Ogólny zarys ratownictwa wodnego na świecie i w Polsce*, s. 9.

oparte o założenia PZP, programy szkoleniowe i regulaminy zdobywania poszczególnych stopni⁶¹⁷: młodszy ratownik, ratownik wodny, starszy ratownik, a także instruktor ratownictwa wodnego WOPR i instruktor wykładowca WOPR (wprowadzone w styczniu 1970 r.). W ostatnim tygodniu grudnia 1969 r. został zorganizowany pierwszy kurs dla instruktorów ratownictwa wodnego (wg nowego programu)⁶¹⁸.

W latach 1969–1973 celem WOPR stała się stabilizacja i usprawnianie funkcjonowania struktur oraz rozwijanie działalności organizacyjnej⁶¹⁹. W 1975 r., na wniosek Komisji Szkoleniowej Zarządu Głównego WOPR, została wprowadzona do użytku instrukcja⁶²⁰, w której zostały ustanowione następujące stopnie ratowników i instruktorów WOPR:

- młodszy ratownik WOPR (po szkoleniu z 40. jednostkami dydaktycznymi [jd.]),
- ratownik wodny (70 jd.),
- starszy ratownik WOPR,
- instruktor ratownictwa WOPR (80 jd.),
- instruktor wykładowca WOPR (co najmniej posiadanie publikacji z zakresu ratownictwa wodnego, ożywiania, sportów wodnych itp. przyjętych przez Główną Komisję Szkoleniową)⁶²¹.

Dla członków WOPR przewidziano kurs 15-godzinny (4 jd. – zagadnień teoretycznych, 4 jd. – pierwszej pomocy na lądzie i 7 jd. ćwiczeń praktycznych).

W 1976 r. działało 29 (były tworzone w 6 województwach) jednostek wojewódzkich WOPR, barierę rozwoju w niektórych rejonach kraju stanowiła sprawność fizyczna kandydatów na ratowników, w tym ich umiejętności pływackie⁶²². WOPR otrzymał wówczas od Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki prawo nauczania pływania i wydawania kart pływackich. Wielotysięczna rzesza osób młodych została objęta programem nauki pływania, z której część zasilila szeregi ratowników wodnych. M. Witkowski w swojej publikacji stwierdził, że: „działalność propagandowa zmierza do zwiększenia bezpieczeństwa nad wodami, do tworzenia bezpiecznych miejsc do kąpeli, do zwiększenia kultury obcowania z wodą”⁶²³.

Szkolenia kadr stanowiły priorytet WOPR, systematycznie rosła liczba ratowników wodnych do 59 355 w 1986 r. Liczba młodszych ratowników WOPR wzrosła o 1919 osób, ratowników wodnych WOPR o 2903, przybyło 87 starszych ratowników WOPR i 70 instruktorów WOPR. Wskaźnik liczby zatrudnionych ratowników na 100 tys. mieszkańców (średnia krajowa ok. 150 ratowników na 100 tys. mieszkańców)⁶²⁴.

⁶¹⁷ Materiały szkoleniowe, instrukcje, regulaminy WOPR, Zarząd Główny WOPR, Warszawa 1969.

⁶¹⁸ http://www.wopr.adn.pl/page.php?page_id=18 [dostęp: 18.07.2015 r.].

⁶¹⁹ Tamże, s. 10.

⁶²⁰ *Instrukcja szkoleniowa nr 1/75 w sprawie zasad prowadzenia kursów szkoleniowych z zakresu ratownictwa wodnego różnych stopni*, wyd. Zarząd Główny WOPR, Warszawa 1975.

⁶²¹ Tamże, § 1, pkt 1.

⁶²² Tamże, s. 12.

⁶²³ W. Witkowski, *Ogólny zarys ratownictwa wodnego na świecie i w Polsce*, s. 12.

⁶²⁴ *XXV lat działalności WOPR w służbie społeczeństwa – sprawozdanie z działalności za lata 1982–1986*, wyd. Zarząd Główny WOPR, Warszawa 1987.

JERZY TELAK

Kolejna zmiana w szkoleniach nastąpiła w 1987 r. Na podstawie wniosku Komisji Szkoleniowej WOPR zostały skorygowane nazwy stopni w ratownictwie wodnym i ustalony wymiar szkolenia:

- młodszy ratownik wodny (44 jd.),
- ratownik wodny (80 jd.),
- starszy ratownik wodny (64 jd.),
- instruktor ratownictwa WOPR (80 jd.),
- instruktor wykładowca ratownictwa WOPR⁶²⁵.

Od kandydata na instruktora wykładowcę ratownictwa WOPR wymagano posiadania publikacji z zakresu ratownictwa wodnego, ożywiania osób, sportów wodnych itp. przyjętych przez Główną Komisję Szkoleniową WOPR. Utrzymany został 15-godzinny kurs podstawowy dla członków WOPR z 4 jd. zajęć teoretycznych i 11 jd. zajęć praktycznych⁶²⁶.

W latach 1987–1991 podstawowym zadaniem WOPR było szkolenie kadr. W tym okresie zostało wydane opracowanie dotyczące metodyki szkolenia ratowników wodnych oraz kasetę wideo z metodyką nauczania pływania, a w celu ujednolicenia wiedzy i umiejętności zostały scentralizowane szkolenia na stopień starszego ratownika i instruktora ratownictwa WOPR⁶²⁷.

W 1997 r. opracowano projekty programów szkoleń, które stanowiły podstawę dla programów szkolenia WOPR wprowadzonych 1 stycznia 2000 r. Tym samym instrukcje szkoleniowe zastąpiono programami szkolenia. Nieznacznej korekcie poddano nazwy stopni ratowników i instruktorów⁶²⁸ oraz określono zakresy kursów na stopnie młodszego ratownika, ratownika, starszego ratownika i instruktora WOPR. Kursy na stopnie młodszego ratownika i ratownika zostały powierzone do realizacji jednostkom terenowym WOPR, natomiast kursy dla starszych ratowników były realizowane centralnie w Ośrodku Szkolenia WOPR „Tama” w Rajgrodzie⁶²⁹. Zostały określone także wymagania dla kandydatów na stopień instruktora wykładowcy WOPR⁶³⁰. Kursy WOPR na poszczególne stopnie miały różne formy, ale zbliżone okresy realizacji: młodszy ratownik WOPR (50 jd.), ratownik WOPR (80 jd.), starszy ratownik WOPR (80 jd. na centralnym kursie stacjonarnym trwającym 10 dni), instruktor WOPR (80 jd. na centralnym kursie stacjonarnym trwającym 10 dni)⁶³¹.

⁶²⁵ Instrukcja szkoleniowa nr 1/87 Zarządu Głównego WOPR w sprawie zasad prowadzenia kursów szkoleniowych z zakresu ratownictwa wodnego, Warszawa 1987.

⁶²⁶ Tamże, s. 18.

⁶²⁷ Sprawozdanie z działalności WOPR w latach 1987–1992.

⁶²⁸ Uchwała nr 1/11/99 Prezydium Zarządu Głównego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w sprawie stopni w WOPR.

⁶²⁹ Uchwała nr 2/11/99 Prezydium Zarządu Głównego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w sprawie programów kursów szkoleniowych WOPR.

⁶³⁰ Uchwała nr 3/11/99 Prezydium Zarządu Głównego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w sprawie wymagań dla kandydatów na stopień instruktora wykładowcy WOPR.

⁶³¹ Uchwała nr 2/11/99 Prezydium Zarządu Głównego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w sprawie programów kursów szkoleniowych WOPR; W. Płóciennik, *Realizacja programów szkolenia w przypadkach zagrożeń na wodach i współdziałanie w tym zakresie ze strażami pożarnymi*, w: *Materiały Sympozjum „Ratownictwo Specjalistyczne”*, Polańczyk 2–3 października 2000 r., wyd. CNBOP-PIB, Józefów 2000.

W 2004 r. WOPR zobowiązał się do dokonania korekty programów WOPR w kierunku unifikacji ich z programami ILS Federation. W celu poprawy efektywności działania polskiej organizacji ratowników wodnych dr D. Mohr potwierdził potrzebę dokonania zmian w programach szkoleń WOPR w celu osiągnięcia w tym zakresie stanu zgodnego z istniejącym w innych organizacjach ILS Federation⁶³².

System szkolenia w ujęciu ogólnym ma na celu podnoszenie kwalifikacji. Może stanowić punkt wyjściowy do zdobywania kolejnych szczebli zawodowych, swoiste wspinanie się po „drabinie hierarchii”. Z jednej strony „podłożem aktywności społeczno-zawodowej załogi są osobiste potrzeby pracowników”, z drugiej strony „potrzeby ekonomiczno-społeczne zakładu pracy, jakie zgłasza pod adresem społeczności zakładowej kierownictwo firmy”. Korzystanie z możliwości stworzonych przez system szkolenia należy uznać za wyraz zaangażowania się funkcjonariuszy lub pracowników w instytucjach publicznych lub przedsiębiorstwach oraz członków w sprawy organizacji pozarządowych⁶³³.

Koncepcja zmiany w systemie i programów szkolenia WOPR została przygotowana w latach 2005–2007 przez prezesa WOPR, przy znaczącym udziale T. Zalewskiego⁶³⁴. Wykonawcą oprzyrządowania do programów szkoleń (np. dzienników szkoleń) był przewodniczący i członkowie Komisji Edukacji WOPR (2008–2013). Efekt prac Komisji rozpoczętych we wrześniu 2008 r. został zaprezentowany w 2009 r. na szkoleniu ratowników i instruktorów WOPR w Głuchołazach i skutkowało zmianami w programach szkolenia WOPR od 1 stycznia 2010 r.⁶³⁵ System ten wywołał wiele kontrowersji wśród instruktorów WOPR i ratowników wodnych.

W latach 2008–2011 przedstawiciele WOPR wzięli udział w kilkudziesięciu posiedzeniach komisji i podkomisji w Sejmie i Senacie RP dotyczących ustawowych regulacji prawnych spraw ratownictwa wodnego⁶³⁶, a następnie w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji, później MSW, przy opracowywaniu rozporządzeń, w tym dotyczącego szkoleń ratowników wodnych i instruktorów z zakresie ratownictwa wodnego⁶³⁷. W kwietniu i maju 2012 r. na podstawie załącznika – programu szkolenia ratowników wodnych – do projektu rozporządzenia MSW w sprawie szkoleń w ratownictwie wodnym został opracowany trzymodułowy rozkład treści programowych.

„Ramowy program szkolenia ratowników wodnych” stanowi załącznik do rozporządzenia w sprawie szkoleń w ratownictwie wodnym⁶³⁸. Szkolenia podstawowe dla ratowników wodnych mogą być realizowane w jednostkach WOPR i innych podmiotach działających

⁶³² Wypowiedź na konferencji prasowej, Warszawa, czerwiec 2005 r.; w 2005 r. dr Detlev Mohr pełnił funkcję Przewodniczącego Komisji Sportu ILSE, od 2012 r. jest Prezydentem ILS Federation of Europe, a od 2012 r. wiceprezydentem ILS.

⁶³³ J. Sikora, *Aktywność społeczno-zawodowa i społeczno-polityczna oraz stosunek pracowników do pracy w socjologii pracy*, w: *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, Poznań 1982

⁶³⁴ T. Zalewski: wiceprezes ZG WOPR właściwy w sprawach szkolenia (2008–2013), delegat na Walne Zgromadzenie ILSE i ILS (od 2008 r.), członek Zarządu głównego ILS (od 2012 r.), Prezes WOPR Województwa Zachodniopomorskiego.

⁶³⁵ http://wopr.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=294&Itemid=181 [dostęp: 29.05.2015 r.].

⁶³⁶ Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych.

⁶³⁷ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie szkoleń w ratownictwie wodnym.

⁶³⁸ Tamże.

JERZY TELAK

w zakresie ratownictwa wodnego oraz w Szkole Głównej Służby Pożarniczej i pozostałych szkołach PSP, a także w ramach szkolenia uzupełniającego i doskonalenia zawodowego w miarę możliwości w jednostkach ratowniczo-gaśniczych, również przez członków Związku OSP. Ratownikiem wodnym może być członek przedsiębiorstwa prywatnego lub organizacji pozarządowej – podmiotu ratownictwa wodnego, a także funkcjonariusz służby państwowej⁶³⁹.

W związku z wprowadzeniem ramowego programu szkolenia ratowników wodnych została zaproponowana jego realizacja w trzech modułach. Opracowany na podstawie rozporządzenia MSW pierwszy z trzech zaproponowanych modułów szkolenia ratownika wodnego, liczący 18 jd. w formie ćwiczeń, objął zakres tematyczny „Pływanie i techniki ratownictwa wodnego”. Moduł II szkolenia, liczący również 18 jd., objął tematy:

- pływanie i techniki ratownictwa wodnego,
- sprzęt wykorzystywany w ratownictwie wodnym.

Moduł III liczący 27 jd. powinien kończyć się egzaminem, po którego zdaniu otrzymuje się zaświadczenie o ukończeniu szkolenia ratownika wodnego. Zakres tematyczny modułu III objął:

- organizację ratownictwa wodnego – podstawy prawne,
- organizację pracy ratowników,
- sprzęt wykorzystywany w ratownictwie wodnym⁶⁴⁰.

Realizacja zajęć dydaktycznych w ramach szkolenia ratowników wodnych może być rozłożona w czasie⁶⁴¹. W WOPR została wypracowana przestrzeń dla szkolenia na stopień młodszego ratownika WOPR – od 12. roku życia (moduł I), ratownika WOPR – od 16. roku życia (moduł II) i moduł III – od 18. roku życia. W tym ujęciu moduł należy traktować jako etap szkolenia. Pełny kurs dla ratowników wodnych – od 18. roku życia (I, II, III moduł jednocześnie) realizowany może być przez jednostki WOPR i inne podmioty uprawnione do prowadzenia szkoleń w ratownictwie wodnym. Przy tworzeniu tego programu były brane pod uwagę propozycje i wnioski osób reprezentujących lub związanych z WOPR. Podział treści nauczania na trzy moduły uwzględniał uwarunkowania wynikające z przynależności WOPR do ILS Federation oraz tradycję szkoleń w zakresie ratownictwa wodnego. Ostatni centralny kurs na stopień starszego ratownika wodnego, młodszego instruktora WOPR i instruktora WOPR oraz instruktora w zakresie ratownictwa wodnego odbył się w Ośrodku Szkolenia WOPR „Tama” w Rajgrodzie w lipcu 2013 r. (zakończenie 19 lipca 2013 r.)⁶⁴². Po tym szkoleniu zostały nadane stopnie instruktora WOPR o ostatnim numerze 1191 (wg ewidencji centralnej WOPR)⁶⁴³.

⁶³⁹ Szerzej: J. Telak, *Działalność Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym*, w: *Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy w latach 1995–2015*.

⁶⁴⁰ Opracowane na podstawie rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie szkoleń w ratownictwie wodnym; por. J. Telak, *Organizacja pozarządowa ratowników wodnych w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej*; J. Telak, M. Zielinska, *Przygotowanie funkcjonariuszy Państwowej Straży Pożarnej do działań ratowniczych na obszarach wodnych – postulaty metodyczne*.

⁶⁴¹ Tamże.

⁶⁴² <http://www.wopr.pl/index.php?limitstart=152> [dostęp: 29.07.2015 r.].

⁶⁴³ Dane w biurze Zarządu Głównego WOPR w Warszawie.

Do 1970 r. szkolenie ratowników wodnych było prowadzone przez Okręgowe Związki Pływackie i Komisje Ratownictwa. Na podstawie Regulaminu Komisji Ratownictwa PZP z 17 grudnia 1956 r. szkolenia obejmowały trzy stopnie: instruktor ratownictwa, ratownik I klasy, ratownik II klasy. Kursy były prowadzone przez instruktorów lub trenerów pływania. W latach 50. i 60. XX w. kandydaci na ratowników rekrutowali się spośród zawodników sekcji pływackich i działaczy Okręgowego Związku Pływackiego obejmującego województwo kieleckie i lubelskie. W tym okresie działały sekcje pływackie w klubach: „Tęcza” w Kielcach, KSZO w Ostrowcu Świętokrzyskim, „Proch” w Pionkach, „Avia” w Świdniku, „Czarni” w Radomiu. Komisja Ratownictwa OZP w 1968 r. przekazała do WOPR 383 ratowników, w tym 7 instruktorów ratownictwa. Od przeprowadzonego pierwszego ogólnopolskiego kursu instruktorów ratownictwa w 1958 r. do 2013 r. instruktor PZP lub WOPR miał nadawany odrębny numer oraz wydawaną pieczętę. Stopnie instruktora WOPR w województwach kieleckich i świętokrzyskim uzyskało 28 ratowników⁶⁴⁴.

Rozwój cywilizacyjny, narastające potrzeby społeczne w zakresie bezpieczeństwa zmuszają podmioty ratownictwa wodnego do poszukiwania efektywnych form doskonalenia umiejętności zasobów osobowych oraz ich zgrywania w warunkach realnych zagrożeń w terenie. Optymalne rozwiązanie w postaci rywalizacji sportowej, przedstawione w następnej części monografii, zostało wprowadzone na terenie województwa świętokrzyskiego.

5.2. Sportowe ratownictwo wodne

5.2.1. Zawody sportowe w ratownictwie wodnym i pływackie z udziałem ratowników z województwa świętokrzyskiego

Sportowe ratownictwo wodne od wielu lat stanowi szczególną formę przygotowania ratowników wodnych do pracy zawodowej i działania w sytuacjach nadzwyczajnych. Środowisko sportowe w ratownictwie wodnym doskonalili i wypracowuje nowe techniki. Pod koniec lipca 1967 r. zostały zorganizowane na pływalni klubu sportowego Legia w Warszawie pierwsze zawody sportowe ratowników wodnych o tytuł Króla Ratowników. Inicjatorem tych zawodów była Redakcja Telewizji Polskiej, Polski Związek Pływacki i Zarząd Główny WOPR⁶⁴⁵.

W latach 70. ważnym elementem sprawdzenia i podnoszenia umiejętności ratowniczych były organizowane corocznie Mistrzostwa Województwa Kieleckiego w Ratownictwie Wodnym. Najlepsi ratownicy startowali w organizowanych przez Zarząd Główny WOPR Mistrzostwach Polski. Jednym z nich był Janusz Durdyń ratownik z Kielc, który w 1974 r. w Mistrzostwach RFN w Wolfsburgu zajął pierwsze miejsce. W historii ratownictwa wod-

⁶⁴⁴ Tamże.

⁶⁴⁵ I. Tabaczek-Bejster, G. Konieczny, *Rozwój sportu ratowniczego Polsce w latach 1967–2012. Zarys problematyki*, wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2013, s. 32.

JERZY TELAK

nego jest to pierwszy i jedyny złoty medal zdobyty przez kieleckiego lub świętokrzyskiego ratownika WOPR na zawodach międzynarodowych w sportowym ratownictwie wodnym. Zawody te były równocześnie eliminacjami do Mistrzostw Świata, które odbyły się w Australii. Kadra polskich ratowników przygotowywała się do tych mistrzostw na obozie przygotowawczym w Mielnie. W ostatniej chwili decyzją polityczną wyrażającą protest przeciwko udziałowi w mistrzostwach Republiki Południowej Afryki, reprezentacje krajów socjalistycznych wycofały się z udziału w mistrzostwach świata⁶⁴⁶.

W 1976 r. odbyły się Mistrzostwa w Ratownictwie Wodnym w Warnie w Bułgarii. Był to pierwszy wyjazd zagraniczny reprezentacji kraju na zawody w ratownictwie wodnym⁶⁴⁷.

Corocznie odbywały się Zawody Wojewódzkie Ratowników WOPR, podczas których byli wyłaniani najlepsi zawodnicy – reprezentanci kieleckiej organizacji na zawody krajowe. Wielu ratowników po zakończeniu kariery sportowej w pływaniu brało udział w Mistrzostwach Polski i Mistrzostwach Świata w Zawodach Pływackich⁶⁴⁸.

Z początkiem lat osiemdziesiątych Mistrzostwa Kielc w Ratownictwie Wodnym oraz Mistrzostwa Województwa Kieleckiego, a później Mistrzostwa Województwa Świętokrzyskiego, były organizowane nieregularnie. Kilkuletnie nieraz przerwy wynikały przede wszystkim z małej liczby ratowników zgłaszających się do udziału w zawodach. Mimo podejmowanych prób nie udało się stworzyć zespołu ratowników chętnych do systematycznych treningów, gwarantujących odpowiednie przygotowanie i chęć do rywalizacji w zawodach. Mistrzostwa odbywały się początkowo na pływalni odkrytej Klubu Sportowego „Tęcza” i na Zalewie Kieleckim, następnie na zbiorniku zaporowym w Cedzynie⁶⁴⁹.

Maratony pływackie w różnych latach organizowano na zalewie w Chańcy i na jeziorze w Cedzynie. Były to, w odróżnieniu od zmagania w konkurencjach ratownictwa wodnego, imprezy, w których brało udział kilkudziesięciu zawodników. Maratonom pływackim towarzyszyło zwykle znaczne zainteresowanie i doping osób wypoczywających nad wodą. Zdobyły one dużą popularność i co najważniejsze zawsze było wielu chętnych do udziału w zawodach. Brak środków finansowych był główną przyczyną zaprzestania ich organizacji⁶⁵⁰.

Prezes WOPR 19 czerwca 2010 r. otworzył XLIV Mistrzostwa Polski w Ratownictwie Wodnym. W uroczystości otwarcia wzięli udział m.in.: członek Prezydium ZG WOPR, członek ZG WOPR W. Mozer, Przewodniczący Komisji WOPR ds. Sportu. Na pływalni Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji „Rawszczyzna” w Ostrowcu Świętokrzyskim pierwsze miejsce w klasyfikacji generalnej mistrzostw i Puchar Prezesa WOPR zdobyła reprezentacja WOPR Województwa Mazowieckiego⁶⁵¹.

⁶⁴⁶ Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach za okres listopad 1973 – listopad 1974 r., Kielce, listopad 1974 r.

⁶⁴⁷ Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach zw 1976 r., Kielce, luty 1977 r.

⁶⁴⁸ Sprawozdanie Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego Województwa Świętokrzyskiego za okres od 23.02.1997 r. do 22.02.2003 r.

⁶⁴⁹ Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach w latach 1981–1986, w: Protokół z V Wojewódzkiego Zjazdu Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach w dniu 18.10.1986 r.

⁶⁵⁰ Sprawozdanie Zarządu Świętokrzyskiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach za okres od 22.02.2003 do 19.01.2008 r.

⁶⁵¹ http://www.wopr.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=483:szkolenie-starszych-ratownikow-wodnych [dostęp: 23.08.2014 r.].

Mistrzostwa zostały rozegrane 18–20 czerwca 2010 r., a przygotowane przez Komitet Organizacyjny w składzie: Prezes Oddziału WOPR w Ostrowcu Świętokrzyskim L. Gienza, Kierownik Wojewódzkiej Grupy Operacyjnej WOPR Województwa Świętokrzyskiego. Zawodnicy rywalizowali w 14 konkurencjach indywidualnych oraz w 4 konkurencjach zespołowych. Do udziału w mistrzostwach zgłosiły się drużyny:

- 1) Mazowieckie WOPR I,
- 2) Mazowieckie WOPR II,
- 3) WOPR Wielkopolska,
- 4) Śląskie WOPR I,
- 5) Śląskie WOPR II,
- 6) WOPR UP Lublin,
- 7) Kujawsko-Pomorskie WOPR,
- 8) WOPR Województwa Łódzkiego I,
- 9) WOPR Województwa Łódzkiego II,
- 10) Dolnośląskie WOPR,
- 11) Oświęcimskie WOPR,
- 12) WOPR Wrocław,
- 13) Świętokrzyskie WOPR,
- 14) WOPR Opole I,
- 15) WOPR Opole II,
- 16) WOPR Augustów,
- 17) WOPR 4K Szczytno,
- 18) WOPR Wałbrzych,
- 19) WOPR Połaniec,
- 20) Środowisko WOPR Warszawa,
- 21) Zgiersko-Łęczyckie WOPR,
- 22) WOPR Skierniewice,
- 23) WOPR Tomaszów Mazowiecki,
- 24) Ostrołęckie WOPR,
- 25) Żyrardowskie WOPR,
- 26) WOPR Tychy,
- 27) Formoza RIB Gdynia,
- 28) Sport Figielski Warszawa,
- 29) WKS RW Wejherowo⁶⁵².

W programie XLIV Mistrzostw Polski w Ratownictwie Wodnym znalazło się 18 konkurencji rozegranych w trzech blokach startowych, które zostały przedstawione w tabeli nr 21.

⁶⁵² Sprawozdanie z działalności WOPR w 2010 r., ZG WOPR, Warszawa 2011.

JERZY TELAK

Tabela 21. Wykaz konkurencji XLIV Mistrzostw Polski w Ratownictwie Wodnym

Lp.	Konkurencja	Dystans [m]	Kategoria
Blok I			
1	Pływanie z przeszkodami	200	Kobiet
2	Pływanie z przeszkodami	200	Mężczyzn
3	Sztafeta z przeszkodami	4x50	Kobiet
4	Sztafeta z przeszkodami	4x50	Mężczyzn
5	Ratowanie manekina	50	Kobiet
6	Ratowanie manekina	50	Mężczyzn
Blok II			
7	Ratowanie kombinowane	100	Kobiet
8	Ratowanie kombinowane	100	Mężczyzn
9	Ratowanie w płetwach	100	Kobiet
10	Ratowanie w płetwach	100	Mężczyzn
11	Sztafeta z pasem ratowniczym	4x50	Kobiet
12	Sztafeta z pasem ratowniczym	4x50	Mężczyzn
Blok III			
13	Super ratownik	200	Kobiet
14	Super ratownik	200	Mężczyzn
15	Ratownik	100	Kobiet
16	Ratownik	100	Mężczyzn
17	Sztafeta holowanie manekina	4x25	Kobiet
18	Sztafeta holowanie manekina	4x25	Mężczyzn

Źródło: opracowano na podstawie komunikatu Biura Zarządu Głównego WOPR.

Umieszczone w programie XLIV Mistrzostw Polski w Ratownictwie Wodnym konkurencje były zgodne z konkurencjami rekomendowanymi przez ILS Federation⁶⁵³.

5.2.2. Mistrzostwa Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie formą doskonalenia zasobów osobowych

Po powodziach w 1997 i 2001 r. w WOPR poszukiwano formuły efektywnego przygotowania zasobów służb publicznych i organizacji pozarządowych do działania w warunkach katastrofy naturalnej lub awarii technicznej, w tym w stanie klęski żywiołowej. Bezpośrednio po powodzi opadowej w województwie świętokrzyskim w 2001 r. pojawiła się

⁶⁵³ Sprawozdanie z działalności WOPR w latach 2008–2012, ZG WOPR, Warszawa 2013.

w WOPR koncepcja zorganizowania ćwiczeń w formie rywalizacji sportowej, obejmujących następujące konkurencje:

- wyścig równoległy na łodziach motorowych,
- wyścig drużynowy na łodziach motorowych (łodziach szybkich),
- wiosłowanie łodzią,
- wyścig drużynowy na pontonie z pagajami (krótkie wiosła),
- reanimacja na fantomie,
- rzut rzutką rękawową do celu⁶⁵⁴.

Mistrzostwa były rozgrywane zgodnie z poniżej zamieszczonym regulaminem, który został zbudowany na podstawie zakresu działania ratowników na otwartych obszarach wodnych. Na przestrzeni lat 2002–2015 niezmiennie mistrzostwa miały ten sam program i regulamin, który został zamieszczony w załączniku nr 2⁶⁵⁵.

Koncepcja rozgrywania w formie rywalizacji sportowej ćwiczeń, wypracowana w WOPR w Kielcach, została zaakceptowana przez wojewódzką administrację rządową i Komendanta Wojewódzkiego PSP. Wojewoda Świętokrzyski dojrzał potrzebę doskonalenia zasobów ratownictwa wodnego i ich zgrywania podczas ćwiczeń, a także angażowania do wspólnego działania służb publicznych i ratowników funkcjonujących w organizacjach pozarządowych. Corocznie organizowane przez Wojewodę Świętokrzyskiego we współpracy ze Świętokrzyskim Komendantem Wojewódzkim PSP, Wojewódzkim WOPR w Kielcach, Świętokrzyskim Oddziałem Okręgowym Polskiego Czerwonego Krzyża. Koordynację mistrzostw zapewniał Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach, z roku na rok były doskonalone, a ich organizacja należała do najważniejszych przedsięwzięć w tym zakresie.

Zgłoszenia były przyjmowane w Biurze Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach na początku przy ul. Żytniej 1, a następnie Krakowskiej 2. Celem mistrzostw było sprawdzenie przygotowania ratowników do skutecznego ratowania życia lub zdrowia osób, znajdujących się w stanie bezpośredniego zagrożenia na obszarach wodnych, a także poszerzanie wiedzy, doskonalenie umiejętności i wymiana doświadczeń z zakresu ratownictwa wodnego, pierwszej pomocy i ochrony ludności. Dydaktyczny cel zakładał unifikację technik ratownictwa wodnego i doskonalenie taktyki i metodyki działań w zakresie ratownictwa wodnego oraz zgrywanie zasobów poszczególnych służb publicznych i organizacji pozarządowych. Wszystkie zawody (2002–2015) odbyły się na plaży gminnej w Chańcy w ostatnią sobotę sierpnia 2002 r. o godzinie 11⁰⁰. Organizatorem zawodów był Wojewódzki WOPR w Kielcach wspólnie z Komendą Wojewódzką PSP i Wydziałem Zarządzania Kryzysowego Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego.

W I Mistrzostwach Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie „Chańca 2002” w dniu 30 sierpnia 2002 r. wystartowało 16 drużyn reprezentujących

⁶⁵⁴ Zbiór dokumentów, wykazy i protokoły Mistrzostw Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie (I–XIV, 2002–2015), Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach; <http://czkw.kielce.uw.gov.pl/czk/aktualnosci-i-komunikat/mistrzostwa/xiii-mistrzostwa/8842,Wyniki-koncowe-XIII-Mistrzostw.html> [dostęp: 31.08.2014 r.].

⁶⁵⁵ Zbiór dokumentów, wykazy i protokoły Mistrzostw Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie (I–XIV, 2002–2015).

JERZY TELAK

Policję, PSP, WOPR i OSP. Zwyciężyła drużyna Komendy Miejskiej Policji, z policjantami członkami WOPR. Druga była drużyna Jednostki Ratowniczo-Gaśniczej II PSP w Kielcach. Trzecie miejsce zajęła drużyna WOPR z Pływalni Miejskiej w Jędrzejowie⁶⁵⁶.

W II MWŚGSR „Chańcza 2003” 30 sierpnia 2003 r. pod patronatem Wojewody Świętokrzyskiego wystartowały i ukończyły 32 drużyny reprezentujące PSP, OSP, Policję, Wojsko Polskie, WOPR, Ośrodek Sportu i Rekreacji i pływalię miejską. Zawody obserwowali: Starosta Staszowski, wójtowie gmin Szydłów i Raków, przedstawiciele Komendy Wojewódzkiej PSP i Policji, Zarządu Wojewódzkiego OSP w Kielcach, Burmistrz Miasta Sandomierz i Wójt Gminy Miedziana Góra. Mistrzowski tytuł zdobyła Drużyna OSP w Woli Jachowej, wicemistrzem została II Drużyna Jednostki Ratowniczo-Gaśniczej PSP w Kielcach, a trzecie miejsce zajęła drużyna WOPR z Tarnobrzegu. Mistrzostwa Grup Szybkiego Reagowania na Wodach zostały zakwalifikowane przez Wojewodę Świętokrzyskiego jako szkolenie przeprowadzone w zakresie doskonalenia ochrony ludności. W poszczególnych konkurencjach Mistrzostw zwyciężyły różne drużyny. Wyścig równoległy na łodzi i wyścig drużynowy na łodzi wygrała drużyna OSP Połaniec (Tursko Małe). W wyścigu na pontonie z pagajami zwyciężyła drużyna OSP z Woli Jachowej. Konkurencję reanimacji na fantomie wygrała drużyna WOPR Busko-Raków. W konkurencji rzutu rzutką rękawową do celu zwycięstwo odniosła drużyna WOPR w Tarnobrzegu. Dziesięć drużyn najwyżej sklasyfikowanych w Mistrzostwach otrzymało nagrody rzeczowe – koła ślizgowe, a pozostałe drużyny odebrały rzutki rękawowe⁶⁵⁷.

III MWŚGSR „Chańcza 2004” 28 sierpnia 2004 r. rozpoczęło 39 drużyn reprezentujących PSP, OSP, Policję, Ośrodek Sportu i Rekreacji i pływalię miejską, WOPR, w tym reprezentacja WOPR w Opolu. Zwycięstwo odniosła drużyna OSP Nr 1 w Woli Jachowej przed drużyną WOPR w Rakowie i drużyną Jednostki Ratowniczo-Gaśniczej PSP Nr 2 w Kielcach. Najstarsza drużyna OSP Nr 1 z Woli Jachowej oraz WOPR Nr 1 Sandomierz – otrzymała puchary (*Victory*) za udział w mistrzostwach, jako kontynuatorzy 400 lat tradycji ratownictwa na wodach w Polsce. Pokaz ratownictwa wodnego wzbogacił program mistrzostw. Na zawody przybyło ponad 400 osób. Obserwatorami zawodów byli przedstawiciele samorządów powiatowych i gminnych oraz administracji rządowej, PSP, OSP i WOPR⁶⁵⁸.

IV MWŚGSR 27 sierpnia 2005 r. miały 49 drużyn reprezentujących PSP, OSP, Policję, Ośrodek Sportu i Rekreacji oraz pływalię miejską, WOPR. Wygrała drużyna WOPR w Chańczy, drugą była drużyna WOPR w Rakowie, a trzecią drużyna OSP w Mińsku⁶⁵⁹.

⁶⁵⁶ Wykazy i protokoły I Mistrzostw Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie „Chańcza 2002” Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach.

⁶⁵⁷ Wykazy i protokoły II Mistrzostw Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie „Chańcza 2003” Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach.

⁶⁵⁸ Wykazy i protokoły III Mistrzostw Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie „Chańcza 2004” Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach.

⁶⁵⁹ Wykazy i protokoły IV Mistrzostw Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie „Chańcza 2005” Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach.

26 sierpnia 2006 r. w V MWŚGSR z rozpoczynających zawody 55 drużyn ukończyło je 180 zawodników z 45 drużyn reprezentujących PSP, OSP, WOPR, Policję, Ośrodki Sportu i Rekreacji oraz pływalnie miejskie z województwa świętokrzyskiego. W zawodach wzięły udział również drużyny WOPR z Opola i Kluczborka. V Mistrzostwa wygrała drużyna OSP w Woli Jachowej, drugie miejsce zajęła drużyna OSP w Śladkowie Małym, a trzecia była drużyna Komendy Miejskiej Policji w Kielcach. Na czwartej pozycji zawody ukończyła drużyna OSP w Nowym Korczynie, na piątej drużyna OSP w Daleszycach, a na szóstej uplasowała się załoga Klubu Morskiego „Horn”⁶⁶⁰.

25 sierpnia 2007 r. odbyły się VI MWŚGSR pod patronatem Wojewody Świętokrzyskiego z 54 drużynami reprezentującymi PSP, OSP, Policję, jednostki WOPR w województwie świętokrzyskim oraz reprezentacje WOPR w Augustowie, Piasecznie i Górze Kalwarii. Trzy pierwsze miejsca podczas VI Mistrzostw zajęły drużyny OSP, pierwsze – ekipa OSP w Śladkowie Małym, drugie OSP w Rakowie i trzecie OSP w Woli Jachowej. Na czwartej pozycji zawody ukończyła drużyna Jednostki Ratowniczo-Gaśniczej nr 2 PSP w Kielcach. Na piątym miejscu zawody ukończyła drużyna OSP Kowała, na szóstej uplasowała się Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza PSP Nr 1 z Ostrowca Świętokrzyskiego. Drużyna reprezentująca Policję zajęła 9. miejsce. W kategorii kobiet zwyciężyła OSP w Ruszczy⁶⁶¹.

Po raz siódmy 30 sierpnia 2008 r. zostały przeprowadzone MWŚGSR z Patronem Mistrzostw Wojewodą Świętokrzyskim, z 51 drużynami reprezentującymi OSP, WOPR PSP, Policję z województwa świętokrzyskiego oraz WOPR Wielkopolska i WOPR Zielona Góra, a także Drużyna Ratunkowo-Poszukiwawcza w Górze Kalwarii. Zmagania ukończyło 49 drużyn. VII Mistrzostwa wygrała drużyna OSP Śladków Mały gm. Chmielnik, II miejsce zajęła OSP Wola Jachowa, III miejsce Komenda Powiatowa PSP Nr 1 Busko-Zdrój. Na czwartej pozycji zawody ukończyła drużyna WOPR Kryta Pływalnia „Neptun” Ożarów. Na piątym miejscu uplasowała się drużyna Komendy Miejskiej PSP z Kielc, a szóste miejsce zdobyła drużyna Komendy Miejskiej Policji w Kielcach. W mistrzostwach startowało 12 kobiet, na 42 pozycji uplasowała się drużyna kobiet z Sandomierza. Równolegle odbywało się szkolenie dla kierowników Grup Operacyjnych WOPR z udziałem Prezesa WOPR⁶⁶².

Po raz ósmy MWŚGSR 29 sierpnia 2009 r., w niekorzystnych warunkach atmosferycznych przy padającym deszczu, pod patronatem Wojewody Świętokrzyskiego, zostały przeprowadzone z udziałem 60 drużyn WOPR, OSP, PSP, Policji i ZHP. Wszystkie konkurencje ukończyło 56 drużyn z ponad 200 zawodnikami. Obok zespołów z województwa świętokrzyskiego w zawodach uczestniczyły reprezentacje WOPR województwa dolnośląskiego, województwa kujawsko-pomorskiego, województwa lubelskiego oraz drużyna WOPR w Tarnobrzegu, a także drużyna OSP w Opocznie i drużyna Harcerskiej Grupy Ratow-

⁶⁶⁰ Wykazy i protokoły V Mistrzostw Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie „Chańcza 2006” Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach.

⁶⁶¹ Wykazy i protokoły VI Mistrzostw Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie „Chańcza 2007” Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach.

⁶⁶² Wykazy i protokoły VII Mistrzostw Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie „Chańcza 2008” Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach.

JERZY TELAK

nicznej „Kraak” w Krakowie. Z powodu ulewnego deszczu nie można było dokończyć konkurencji wiosłowania łodzią na dystansie 100 m. Pierwsze miejsce zdobyła drużyna OSP w Kowali, drugie drużyna OSP w Rakowie, a trzecie drużyna Komendy Powiatowej PSP – Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza Nr 1 w Busku-Zdroju. Na czwartej pozycji zawody ukończyła drużyna Komendy Powiatowej PSP – Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza w Jędrzejowie. Na piątym miejscu uplasowała się drużyna Komendy Powiatowej PSP – Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza Nr 2 w Busku-Zdroju, na szóstym drużyna Komendy Powiatowej PSP – Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza Nr 1 w Ostrowcu Świętokrzyskim⁶⁶³.

Po powodzi w 2010 r. ranga MWŚGSR znacznie wzrosła. W IX MWŚGSR 28 sierpnia 2010 r. uczestniczyło ponad 200 ratowników w drużynach WOPR, OSP, PSP, Policji. Mistrzostwa wygrała I drużyna Klubu Płetwonurków Ligi Obrony Kraju „Kalmar” w Starachowicach, na drugim miejscu uplasowała się drużyna OSP w Kowali, trzecia była drużyna Komendy Powiatowej PSP w Pińczowie, czwarte miejsce zajęła drużyna OSP w Chańcy, piątą drużyną Komendy Powiatowej PSP w Busku-Zdroju, a szóstą drużyną PSP Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza w Jędrzejowie⁶⁶⁴.

27 sierpnia 2011 r. odbyły się X Otwarte MWŚGSR pod patronatem Wojewody Świętokrzyskiego. Rywalizowały 54 drużyny z ponad 200 zawodnikami, złożone ze świętokrzyskich strażaków PSP, druhow OSP, ratowników wodnych i policjantów oraz reprezentujące WOPR województwa lubelskiego i OSP Licheń Stary (województwo wielkopolskie). Bezkonkurencyjna okazała się drużyna OSP w Woli Jachowej (zwycięzca z 2003, 2004 i 2006 r.), na drugim miejscu uplasowała się I drużyna Klubu Płetwonurków Ligi Obrony Kraju „Kalmar” w Starachowicach, trzecie miejsce zajęła drużyna Komendy Powiatowej PSP w Opatowie, czwarte miejsce zdobyła drużyna Komendy Powiatowej PSP w Kazimierzy Wielkiej, piątą drużyną Komendy Powiatowej PSP w Pińczowie, a szóstą drużyną Komendy Powiatowej PSP – Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza I w Busku-Zdroju⁶⁶⁵.

25 sierpnia 2012 r. na zbiorniku wodnym Chańca koło Rakowa odbyły się XI Otwarte MWŚGSR, w których rywalizowali strażacy PSP i funkcjonariusze Policji, druhowie OSP i ratownicy wodni WOPR oraz Ośrodki Sportu i Rekreacji z ponad 200 zawodnikami. Oprócz jednostek z terenu województwa świętokrzyskiego w zawodach udział wzięła drużyna WOPR Nr 6 reprezentująca Opole Lubelskie. Pierwszą była drużyna WOPR Starachowice. Na drugim miejscu w klasyfikacji generalnej uplasowała się drużyna OSP Kowala, trzecie miejsce zajęła drużyna Komendy Powiatowej PSP z Pińczowa. Na 64 zgłoszone do startu, zawody ukończyło 55 drużyn⁶⁶⁶.

⁶⁶³ Wykazy i protokoły VIII Mistrzostw Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie „Chańca 2009” Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach.

⁶⁶⁴ Wykazy i protokoły IX Mistrzostw Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie „Chańca 2010” Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach.

⁶⁶⁵ Wykazy i protokoły X Mistrzostw Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie „Chańca 2011” Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach.

⁶⁶⁶ Wykazy i protokoły XI Mistrzostw Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie „Chańca 2012” Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach.

XII MWŚGSR 31 sierpnia 2013 r. miały na celu wyłonienie najlepszych z 61 drużyn, w tym: 19 PSP, 31 OSP, 10 WOPR, 1 Policji. Mistrzostwo zdobyła I Drużyna WOPR w Starachowicach, wyprzedzając zespoły OSP w Brzezi i OSP w Kowalach. Czwarta była drużyna Komendy Powiatowej PSP – Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza nr 2 w Busku-Zdroju, piąta – I Drużyna OSP w Woli Jachowej, a szósta – I Drużyna Komendy Powiatowej PSP w Pińczowie. Najlepszą drużyną kobiet była drużyna OSP w Chroberzy. W zawodach brały udział również drużyny kobiet z OSP: Wielka Wieś, Ślasków Mały, Chroberz oraz drużyna OSP ze Stalowej Woli z województwa podkarpackiego. W zawodach wystartowało 235 ratowników⁶⁶⁷.

30 sierpnia 2014 r. podczas XIII MWŚGSR, z Wojewodą Świętokrzyskim jako patronem zawodów, wygrała I Drużyna Komendy Powiatowej PSP w Pińczowie, drugie miejsce zajęła drużyna OSP w Kowali, a trzecie Starachowicka Grupa Ratownictwa Wodnego, czwarta była drużyna Jednostki Ratowniczo-Gaśniczej w Jędrzejowie, piąta drużyna Komendy Powiatowej PSP w Opatowie, a szóste Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza nr 3 w Kielcach. Najlepszą drużyną kobiet była drużyna OSP w Ślaskowie Małym, za nimi drużyna OSP w Chroberzy, a na trzecim miejscu drużyna OSP w Wielkiej Wsi⁶⁶⁸. W mistrzostwach wystartowało 55 drużyn z: PSP, Policji, OSP, WOPR i krytych pływalni⁶⁶⁹.

Podczas XIII MWŚGSR zostały przeprowadzone anonimowe badania ankietowe z udziałem 40 respondentów. Badana grupa składała się z wybranych spośród funkcjonariuszy PSP (mężczyzn) uprawiających sportowe ratownictwo wodne, biorących udział w mistrzostwach grup szybkiego reagowania.

Wśród badanych respondentów 52,5% to były osoby w wieku 25–34 lata, 22,5% w wieku 35–39 lat, 6% stanowią osoby w wieku 18–24 lata, 17,5% to były osoby w wieku 18–24 lat, 7,5% w przedziale 40–49 lat. Grupa wiekowa 25–34 najbardziej dynamiczna, sprawna i wytrenowana, nastawiona głównie na działalność rozwojową, ale nieposiadająca jeszcze dużego doświadczenia. Grupa osób w wieku 35–39 lat posiada duże doświadczenie i wysoką sprawność motoryczną. Osoby liczące 18–24 lat z racji młodego wieku posiadają małe doświadczenie i nie odgrywają znaczącej roli w zakresie decyzyjnym, stanowią podstawową siłę bezpośrednich działań ratowniczych. W wieku 40–49 lat to doświadczona kadra PSP, której sprawność fizyczna nie jest najwyższa, ale potencjał kierowniczy znaczny. Z ankietowanych respondentów 57,5% posiadało wyższe wykształcenie, 25% osoby z wykształceniem średnim maturalnym, po 7,5% osoby z wykształceniem średnim bez matury lub z wykształceniem niepełnym wyższym, 1% badanych osób posiadała stopień naukowy. Badana grupa posiadała stosunkowo wysokie wykształcenie. 47,5% badanych pełniło służbę w miastach do 20 tys. mieszkańców, 30% w miejscowościach o 20–100 tys. mieszkańców, 15% w miastach powyżej 100 tys., 7,5% na wsi.

⁶⁶⁷ Wykazy i protokoły XII Mistrzostw Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie „Chańcza 2013” Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach.

⁶⁶⁸ <http://czkw.kielce.uw.gov.pl/czl/aktualnosci-i-komunikat/mistrzostwa/xiii-mistrzostwa/8842,Wyniki-koncowe-XIII-Mistrzostw.html> [dostęp: 31.08.2014 r.].

⁶⁶⁹ <http://www.straz.gov.pl/page/index.php?str=19&id=47148> [dostęp: 31.08.2014 r.].

JERZY TELAK

Najliczniejsze grupy (po 37,5%) stanowili respondenci ze stażem służby w przedziale 0–5 lat lub 6–10 lat, 8% to grupa wiekowa 16–20, a 7,5% ankietowanych to osoby ze stażem 11–15 lat. Tylko 5% badanych miało 21–25 lat służby. Blisko 75% badanych miało staż służby do 10 lat, a więc byli to młodzi strażacy i z zestawienia 82,5% pełniący służbę w JRG PSP, czyli biorący bezpośredni udział w działaniach ratowniczych. Większość (35%) ankietowanych strażaków to podoficerowie, 25% posiadało stopnie szeregowie w PSP, po 8% to aspiranci lub oficerowie PSP. 90% respondentów pełniło służbę w systemie zmianowym, natomiast 10% w systemie 8-godzinny. Zdecydowana większość respondentów – 82,5% – pełniła służbę w jednostkach ratowniczo-gaśniczych PSP, które miały możliwość udziału bezpośredniego w działaniach ratowniczych, a 17,5% to funkcjonariusze komend miejskich i powiatowych PSP. Z przygotowanej do badań ankiety zostały wyodrębnione cztery czynniki:

- 1) **edukacyjny** – obejmujący ocenę szkolenia i doskonalenia zawodowego funkcjonariuszy PSP w zakresie ratownictwa wodnego;
- 2) **wyposażenia sprzętowego** – obejmujący ocenę adekwatności wyposażenia sprzętowego wobec zadań wykonywanych przez funkcjonariuszy PSP w zakresie ratownictwa wodnego;
- 3) **funkcjonalny** – obejmujący ocenę doświadczenia i przygotowania funkcjonariuszy PSP do działań na obszarach wodnych;
- 4) **operacyjny** – obejmujący ocenę współpracy PSP z WOPR, mające wpływ na ocenę funkcjonowania w PSP ratownictwa wodnego. W tabeli nr 22 zostały zestawione czynniki i pytania zamieszczone w ankiecie.

Tabela 22. Zestawienie obszarów poruszanych w ankiecie

Lp.	Czynniki	Pytania
1	Edukacja	1) jak oceniasz poziom przygotowania PSP do działań związanych z ratownictwem wodnym? 2) jak oceniasz poziom wyszkolenia funkcjonariuszy PSP w zakresie ratownictwa wodnego? 3) jak oceniasz system szkolenia PSP w kontekście szkoleń ratownictwa wodnego w zakresie podstawowym? 4) jak oceniasz system szkolenia PSP w kontekście szkoleń ratownictwa wodnego w zakresie specjalistycznym (nurkowym)? 5) jak oceniasz doskonalenie zawodowe w PSP w kontekście ratownictwa wodnego w zakresie podstawowym?
2	Wyposażenie sprzętowe	6) czy wyposażenie sprzętowe do ratownictwa wodnego w zakresie podstawowym, znajdujące się na samochodzie pierwszego wyjazdu, jest wystarczające do podjęcia skutecznych działań ratowniczych? 7) czy wyposażenie sprzętowe do ratownictwa wodnego w Twojej jednostce organizacyjnej jest adekwatne do charakterystyki obszaru chronionego? 8) czy wyposażenie sprzętowe do ratownictwa wodnego w Twojej jednostce organizacyjnej jest wystarczające do podjęcia skutecznych działań ratowniczych podczas powodzi?

3	Doświadczenie / przygotowanie do działań	9) czy brałeś udział w działaniach ratowniczych podczas powodzi? 10) czy brałeś udział w działaniach ratowniczych prowadzonych na obszarach wodnych? 11) czy uważasz, że podczas dysponowania funkcjonariuszy do działań ratowniczych podczas powodzi brane są pod uwagę predyspozycje strażaka lub jego kwalifikacje? 12) czy posiadasz uprawnienia ratownika wodnego (np. młodszego ratownika WOPR, ratownika WOPR itd.)? 13) czy posiadasz inne uprawnienia przydatne w ratownictwie wodnym (np. sternika motorowodnego, stermotorzysty, nurka itd.)? 14) czy czujesz się przygotowany do uczestniczenia w działaniach ratowniczych na obszarach wodnych?
4	Dane operacyjne / współdziałanie	15) czy podczas działań ratowniczych w czasie powodzi (w których brałeś udział) występowały problemy kompetencyjne (np. z WOPR, Policją, inne)? 16) czy podczas działań ratowniczych prowadzonych na obszarach wodnych (w których brałeś udział) występowały problemy kompetencyjne (np. z WOPR, Policją, inne)? 17) czy w przypadkach zagrożeń bezpieczeństwa powszechnego (np. powodzi) PSP powinna współpracować z ratownikami WOPR? 18) czy brałeś udział w działaniach ratowniczych, podczas których współpracowano z WOPR? 19) jak oceniasz współpracę z WOPR podczas działań ratowniczych? 20) czy procedury ratownictwa wodnego PSP i WOPR powinny być jednakowe?

Źródło: opracowano na podstawie ankiety do badań przeprowadzonych podczas XIII Otwartych Mistrzostw Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie, Chańcza 2014.

Analiza wyników badań została przeprowadzona w oparciu o odpowiedzi udzielone przez respondentów na pytania zamieszczone w ankiecie. W tabeli nr 23 zostały przedstawione procentowe wyniki udzielonych odpowiedzi przez respondentów na poszczególne pytania.

Tabela 23. Odpowiedzi na pytania ankietowe

Numer pytania	Bardzo źle/ zdecydowanie nie	Źle/nie	Nie mam zdania	Dobrze/tak	Bardzo dobrze/ zdecydowanie tak
1			2,5%	62,5%	35%
2	2,5%		7,5%	52,5%	37,5%
3	2,5%		7,5%	62,5%	27,5%
4	17,5%		12,5%	47,5%	22,5%
5	7,5%		10%	52,5%	30%
6	2,5%	2,5%	27,5%	55%	12,5%
7			15%	70%	15%

JERZY TELAK

8			20%	67,5%	12,5%
9				5%	95%
10				15%	85%
11	2,5%	5%	22,5%	60%	10%
12				65%	35%
13				41%	59%
14			5%	70%	25%
15	7,5%	5%	72,5%	12,5%	2,5%
16	10%	2,5%	77,5%	7,5%	2,5%
17	5%		5%	70%	20%
18				35%	65%
19	12,5%			70%	17,5%
20	20%		10%	55%	15%

Uwaga: Poprzez pogrubienie wskazano istotne statystycznie różnice.

Źródło: opracowano na podstawie wyników wywiadu ankietowego.

Z badania wynika, że czynnik 1 – edukacyjny uzyskał dobre oceny (47,5–62,5%) ankietowanych, bardzo dobre (22,5–37,5%). Krytycznie (bardzo źle) oceniło 17,5% respondentów system szkolenia PSP w zakresie specjalistycznym. Krytyczne oceny szkoleń w zakresie podstawowym w stosunku do szkoleń specjalistycznych wskazują na pewne niedostatki systemu edukacji w zakresie ratownictwa wodnego w PSP.

Dobre oceny (55–70%) oraz bardzo dobre (12,5–15%) uzyskał czynnik 2 – wyposażenie sprzętowe. Sprzęt, którym dysponuje PSP, pozwala na pełną realizację zadań z zakresu ratownictwa wodnego.

Czynnik 3 – funkcjonalny, obejmujący ocenę doświadczenia i przygotowania funkcjonariuszy PSP do działań na obszarach wodnych, wskazuje, że w większości przebadani strażacy brali udział w działaniach ratowniczych podczas powodzi oraz posiadali doświadczenia związane z udziałem w działaniach ratowniczych prowadzonych na obszarach wodnych. Zatem grupa respondentów posiadała doświadczenia w zakresie ratownictwa wodnego.

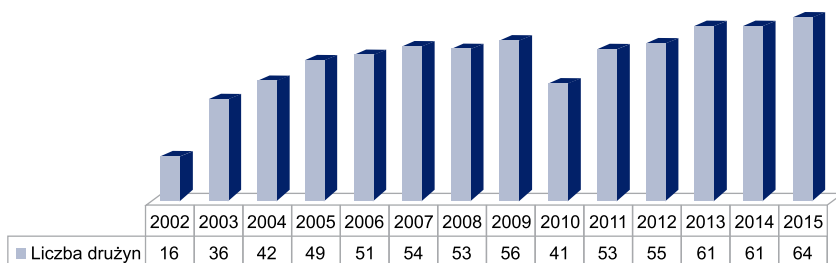
Z analizy badania czynnika 4 – operacyjnego wynika, że współpraca PSP z WOPR była pozytywnie oceniona przez ankietowanych. 10% ankietowanych stwierdziło, że występowały problemy kompetencyjne z WOPR, Policją i innymi podmiotami. Znaczny procent ankietowanych nie potrafił ocenić, czy podczas działań ratowniczych prowadzonych na obszarach wodnych (77,5) oraz podczas powodzi (72,5%) występowały problemy kompetencyjne. 70% badanych uważało, że procedury ratownictwa wodnego PSP i WOPR powinny być jednakowe, 20% uważało przeciwnie, 10% nie miało zdania na ten temat. W przypadkach zagrożeń bezpieczeństwa powszechnego, np. podczas powodzi, PSP powinna współpracować z ratownikami WOPR, pomimo tego, że 12,5% respondentów bardzo źle oceniło współpracę z WOPR, a 20% uważa, iż nie są potrzebne jednakowe procedury ratownictwa wodnego w PSP i WOPR. Na zadane pytanie – czy współzawodnictwo grup reagowania jest przydatne jako forma doskonalenia umiejętności z zakresu ratownic-

twą wodnego – wszyscy respondenci podczas XIII Otwartych Mistrzostw Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie „Chańcza 2014” odpowiedzieli, że tak i zdecydowanie tak.

Do uprawnień przydatnych funkcjonariuszom działającym w zakresie ratownictwa wodnego można zaliczyć uprawnienia ratownika wodnego i instruktora w zakresie ratownictwa wodnego⁶⁷⁰, stopnie ratowników i instruktorów WOPR, patent sternika motorowodnego⁶⁷¹, sternotorzysty⁶⁷², ewentualnie żeglarski oraz stopnie nurkowe. Utrzymanie gotowości funkcjonariuszy PSP przewidzianych do działań ratowniczych na obszarach wodnych powinno ułatwić przyjęcie systemu edukacji, w tym doskonalenia zawodowego, obejmującego szkolenia, w tym podstawowe dla ratowników wodnych, ćwiczenia i manewry.

W XIV MWŚGSR 29 sierpnia 2015 r. wystartowały sześćdziesiąt cztery drużyny, a zwyciężyła drużyna Jednostki Ratowniczo-Gaśniczej Komendy Powiatowej PSP w Starachowicach, druga była drużyna JRG nr 1 Komendy Miejskiej PSP w Kielcach, a trzecia Komendy Powiatowej PSP Pińczów II⁶⁷³. Na wykresie nr 3 został zamieszczony wykaz liczbowy startujących drużyn w latach 2002–2015.

Wykres. 3. Wykaz liczbowy startujących drużyn w latach 2002–2014

Źródło: opracowano na podstawie dokumentacji Komisji Sędziowskiej Mistrzostw Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie.

W pierwszych Mistrzostwach Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie w 2002 r. wzięło udział 16 czteroosobowych drużyn. W kolejnych latach liczba startujących drużyn wzrastała od 36 w 2003 r., poprzez 42 – 2004 r., 49 – 2005 r., 51 – 2006 r., 54 – 2007 r., w 2008 r. po raz pierwszy zmniejszyła się o jedną do 53 startujących drużyn i ponownie wzrosła do 56 w 2009 r. Spadek do 41 startujących w mistrzo-

⁶⁷⁰ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie szkoleń w ratownictwie wodnym.

⁶⁷¹ Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z dnia 9 kwietnia 2013 r. w sprawie uprawiania turystyki wodnej (Dz. U. poz. 460).

⁶⁷² Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 20 listopada 2014 r. w sprawie kwalifikacji zawodowych i składu załóg statków żeglugi śródlądowej (Dz. U. poz. 1686).

⁶⁷³ <http://www.kielce.uw.gov.pl/pl/biuro-prasowe/aktualnosci/9766,Zawody-ratownikow.html> [dostęp: 3.09.2015 r.].

JERZY TELAK

stwach drużyn miał miejsce w 2010 r., po tym nastąpił ponownie wzrost do 54 startujących w 2011 r. W 2012 r. zgłosiło się i mistrzostwa ukończyło 55 drużyn. W 2013 r. w zawodach wystartowało 61 drużyn: 19 drużyn PSP, 31 drużyn OSP, 10 drużyn WOPR, 1 drużyna Policji, ale zawody ukończyło 60 drużyn, jeden zespół ich nie ukończył i nie został sklasyfikowany. Także w 2014 r. zgłosiło się 61 drużyn, a sklasyfikowanych zostało 55. W 2015 r. wystartowała rekordowa liczba 64, w tym 19 drużyn PSP, 39 drużyn OSP, jedna z Policji i 5 drużyn wodnych. 3 drużyny składały się z kobiet, a 3 były mieszane.

Uczestniczące w mistrzostwach w 2015 r. 64 drużyny stanowią dowód na zapotrzebowanie na taką formę doskonalenia umiejętności zasobów osobowych służb publicznych i innych podmiotów działających na obszarach wodnych. Forma rywalizacji sportowej wymaga odpowiednich przygotowań – wielomiesięcznych ćwiczeń i treningów. Celem takich treningów i ćwiczeń jest coraz lepsze przygotowanie kadry, a wartość dodaną stanowi powiększająca się liczba kompetentnych osób do działania w zakresie ratownictwa wodnego oraz reagowania podczas zagrożeń lub zdarzeń negatywnych na wodach wywołanych siłami natury lub działalnością człowieka.

Sport jako: „forma aktywności człowieka, mająca na celu doskonalenie sprawności fizycznych w ramach współzawodnictwa, indywidualnie lub zbiorowo, według reguł umownych”⁶⁷⁴ odgrywa ważną rolę w życiu społecznym. Sportowe ratownictwo wodne jako dyscyplina sportu pojawiła się na ziemiach polskich na początku XX w. Pierwsze zawody ratowników zostały rozegrane w Warszawie w 1900 r. Dyscyplina ta cały czas ewoluuje, zmieniają się konkurencje i zasady ich rozgrywania, wprowadzane są nowe. Wpływa na to rozwój technik i sprzętu ratownictwa wodnego⁶⁷⁵. W niektórych przypadkach sportowe ratownictwo wodne przyjmuje formę wyczynową. Podejmowane jest ono dobrowolnie w drodze rywalizacji dla uzyskania maksymalnych wyników sportowych. Sport utożsamia się również z kulturą fizyczną, dbaniem o własne ciało, a także podziwianiem piękna zawodników uprawiających sport.

Nieodzowną instytucją dla sportu jest trening jako: „ćwiczenia wykonywane w celu uzyskania większej sprawności w uprawianej dyscyplinie sportu”, który także można określić jako: „ćwiczenie umiejętności innych niż sportowe”⁶⁷⁶. Trening sportowy należy postrzegać jako proces polegający na stosowaniu wobec organizmu narastających obciążeń, w których konsekwencji następuje wzrost poziomu cech motorycznych, a także naukę nawyków ruchowych do dyscypliny sportu. Zatem z punktu widzenia celu podnoszenia zdolności operacyjnej zasobów osobowych do reagowania kryzysowego za istotniejszy należy uznać trening, a nie samą rywalizację sportową. Jednak nie byłoby motywacji do treningu, gdyby nie związane z nim profity w postaci zwycięstwa, satysfakcji z osiągniętego wyniku lub poziomu sprawności fizycznej. Wpływ sportowego ratownictwa wodnego na poziom gotowości do działań trenujących ratowników jest proporcjonalny do osiągniętych w jego ramach wyników.

⁶⁷⁴ <http://sjp.pwn.pl/szukaj/sport.html> [dostęp: 9.02.2017 r.].

⁶⁷⁵ <http://www.lifesaving.pl/vevs.php> [dostęp: 9.02.2017 r.].

⁶⁷⁶ <http://sjp.pwn.pl/sjp/trening;2578637.html> [dostęp: 9.02.2017 r.].

5.3. Założenia reorganizacji szkolenia i doskonalenia ratowników wodnych

Do opracowania założeń rozwoju ratownictwa wodnego wzięto pod uwagę rozwiązania przyjęte przez ILS Federation oraz Światową Federację Działalności Podwodnej (*Confédération Mondiale des Activités Subaquatiques*, CMAS), zrzeszającą organizacje nurkowe, której celem jest promowanie i rozwijanie dyscyplin podwodnych, założoną w 1958 r.⁶⁷⁷, a także PSP⁶⁷⁸, z uwzględnieniem obowiązujących przepisów prawnych dotyczących bezpieczeństwa i porządku na obszarach wodnych.

W latach 2008–2012 zostały przeprowadzone anonimowe badania ankietowe grupy reprezentatywnej dla działaczy WOPR, składającej się ze 150 osób, wybranych spośród działaczy (ok. 250 osób zaangażowanych w zarządzanie i kierowanie), członków Rady Naukowej (37 osób posiadających stopnie naukowe), instruktorów WOPR (ok. 1100) oraz ratowników i starszych ratowników wodnych (ok. 300 członków grup reagowania).

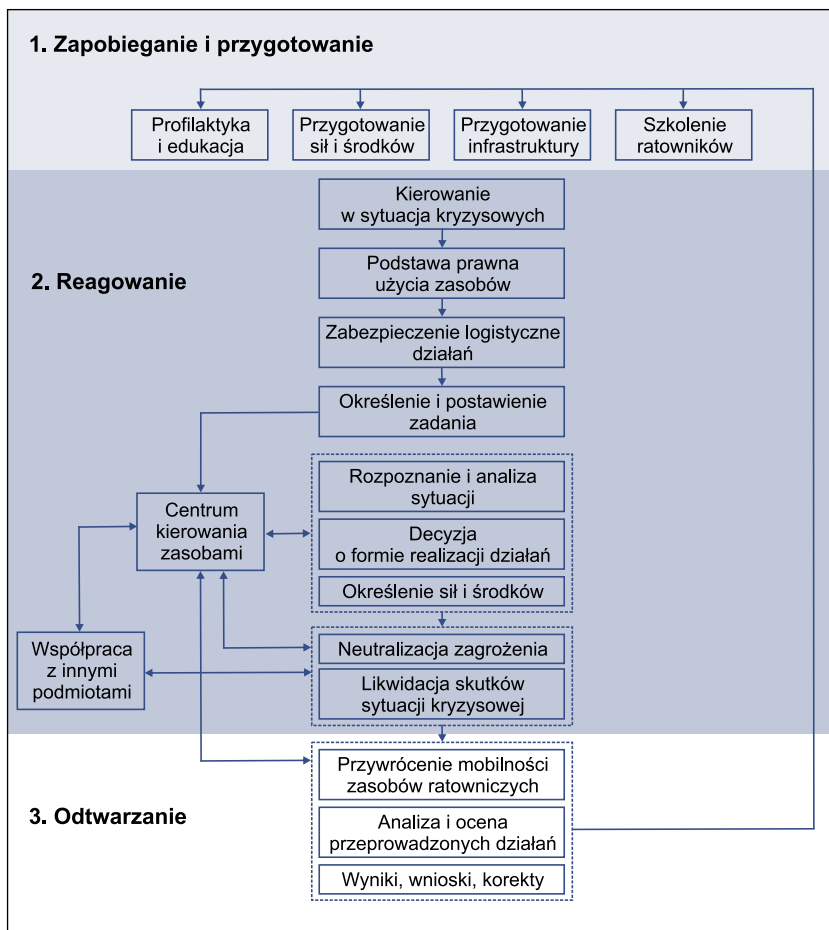
Wyniki badania pozwoliły zbudować model funkcjonowania organizacji ratownictwa wodnego, który po korektach może przyjąć nowy kształt z opcją funkcjonowania organizacji ratownictwa wodnego w ramach działań na rzecz bezpieczeństwa wewnętrznego. Można go rozpatrywać w trzech fazach, pierwsza faza – zapobieganie i przygotowanie, druga faza – reagowanie, trzecia faza – odbudowa⁶⁷⁹. Zmieniony model funkcjonowania organizacji działającej w zakresie ratownictwa wodnego został przedstawiony na schemacie nr 5. W pierwszej fazie **zapobiegania i przygotowania** pozarządowej organizacji ratownictwa wodnego powinny znaleźć się cztery obszary działania, tj.: przygotowanie sił i środków, edukacja społeczeństwa, przygotowanie infrastruktury, szkolenie ratowników wodnych. W pierwszym obszarze działań w ramach profilaktyki i edukacji społeczeństwa powinny znaleźć się w kolejności według kategorii wiekowych: niemowlaki i ich rodzice, dzieci w wieku przedszkolnym, w szczególności w wieku 5–6 lat, wraz z rodzicami, opiekunami, wychowawcami przedszkolnymi, następnie odrębnie dzieci w wieku szkolnym 7–9 lat i 10–11. Dla tej kategorii osób należy stworzyć lub doskonalić istniejące programy edukacyjne profilaktycznego oddziaływania wraz z elementami nauki pływania zaawansowanymi stosownie do ich wieku. Dzieci w wieku 12–14 lat powinno się zachęcać do wstąpienia w szeregi członków organizacji ratowników wodnych, a następnie nauczyć podstawowych umiejętności z zakresu ratownictwa wodnego. Młodzież w wieku 15–17 lat jest doskonałą grupą do nauczania technik ratownictwa wodnego, a po uzyskaniu pełnoletniości najsprawniejsze osoby mogą zostać ratownikami wodnymi. Z wyrafinowanymi programami profilaktycznymi należy występować do dorosłej części społeczeństwa, wskazując na zagrożenia występujące podczas pobytu osób na obszarach wodnych, w tym podczas sytuacji kryzysowej, klęski żywiołowej spowodowanej powodzią.

⁶⁷⁷ Siedziba CMAS: Via Tiziano, 74, 00-196 Roma (Włochy), tel. 0039 06 3211 0594/3, fax: 0039 06 3211 0595, e-mail: cmas@cmas.org; <http://www.cmas.org/>.

⁶⁷⁸ http://www.straz.gov.pl/panstwowa_straz_pozarna/ratownictwo_wodno-nurkowe [dostęp: 5.10.2016 r.].

⁶⁷⁹ Por. J. Telak, *Organizacja pozarządowa ratowników wodnych w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej*.

Schemat 5. Model funkcjonalny organizacji ratownictwa wodnego do reagowania

Źródło: opracowano na podstawie ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych i ustawy z dnia 27 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym.

W drugim obszarze obejmującym przygotowanie sił i środków mieszczą się zadania związane z prowadzeniem naboru członków organizacji i ich przeszkoleniem do realizacji zadań z zakresu ratownictwa wodnego. Obszar ten obejmuje osoby w różnych przedziałach wiekowych. Do istotnych zadań należy określenie zapotrzebowania na środki do realizacji zadań oraz wytypowanie optymalnego wyposażenia w sprzęt ratownictwa wodnego, w tym realizacji zadań edukacyjnych, a następnie jego nabycie.

Trzeci obszar obejmuje przygotowanie infrastruktury organizacji ratownictwa wodnego do działań, w tym łodzi, środków transportu naziemnego, wyposażenia ratowników (in-

dywidualnego i zespołowego). Istotnym dla tego obszaru jest ustalenie procedur działania i zasad współpracy i łączności z partnerami podczas działań w zakresie ratownictwa wodnego oraz przy przedsięwzięciach promocyjnych, informacyjnych, marketingowych itd. Systematyczne ćwiczenia oraz treningi indywidualne i zespołowe włącznie z manewrami prowadzonymi z innymi organizacjami ratowniczymi, a także ciągłe doszkalanie i doskonalenie umiejętności ratowników wodnych w czwartym obszarze powinny być traktowane priorytetowo. Tylko dobrze wyszkolony, o rozległej wiedzy i wysokich umiejętnościach, sprawny, w dobrej formie fizycznej ratownik wodny jest gwarantem efektywnej akcji ratowniczej, bezpiecznej dla niego i skutecznej dla osoby ratowanej. Ten zakres obejmuje czwarty obszar.

W drugiej fazie **reagowania**, czyli prowadzenia działań występuje wiele etapów. Pierwszym etapem jest zidentyfikowanie rodzaju i obszaru zagrożenia wywołującego sytuację kryzysową, w celu określenia poziomu kierowania działaniami. Kierownik grupy reagowania powinien kierować działaniami ratowników wodnych wg właściwości terytorialnej. Podejmowanie decyzji o włączeniu się do działań kryzysowych powinno być powiązane z analizą uprawnień do prowadzenia konkretnych działań oraz formalnych kwalifikacji ratowników wodnych do niesienia pomocy – co powinno być drugim etapem fazy prowadzenia działań. Użycie sił i środków powinno być zgodne z regulacjami ustawowymi oraz rozporządzeniami, zarządzeniami i decyzjami organów administracji publicznej, a także porozumieniami lub umowami z innymi organizacjami w sprawach wspólnych działań.

W trzecim etapie fazy reagowania należy wytypować osoby lub zespoły osobowe zapewniające wsparcie logistyczne stosowne do obszaru, rozmiarów i czasu trwania zdarzenia kryzysowego oraz zaangażowanych sił i środków. Logistyczne zabezpieczenie powinno obejmować przygotowanie odpowiedniego obszaru do rozwinięcia zasobów osobowych i sprzętowych, a podczas dłuższych akcji ratowniczych zapewnienia zaplecza socjalnego, dostaw żywności i paliwa, serwisu itd.

Czwarty etap działań powinien obejmować postawienie zadań poszczególnym grupom lub pojedynczym ratownikom wodnym przez kierownika. Należy zapewnić właściwy poziom współpracy z innymi organizacjami zaangażowanymi w działania na obszarze objętym kryzysem, w celu pełnego rozpoznania zagrożeń i analizy sytuacji kryzysowej oraz wypracowania trafnych i spójnych decyzji o sposobie realizacji działań ratowniczych, a dalej – określenia wielkości sił i środków do użycia w danej sytuacji oraz ich koordynacji.

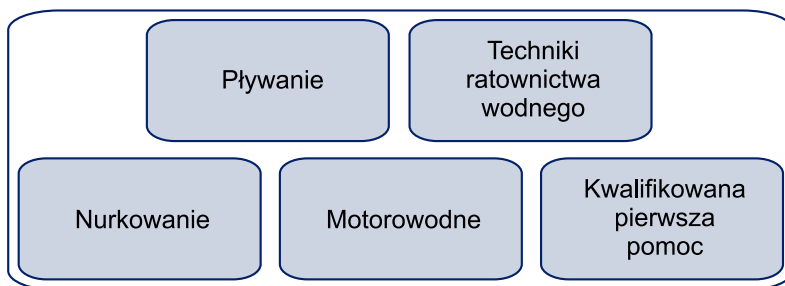
Piątym etapem powinno być bezpośrednie działanie ratowników wodnych: neutralizacja zagrożenia, ratowanie zagrożonego życia lub zdrowia osób przebywających na obszarze wodnym oraz likwidacja skutków sytuacji kryzysowej (niesienie pomocy osobom poszkodowanym). Dla skuteczności działania antykryzysowego należy współpracować z innymi podmiotami biorącymi udział w akcji. Dla powodzenia wielopodmiotowych, złożonych przedsięwzięć potrzebna jest koordynacja działań i poddanie jednolitemu kierownictwu okresowo zintegrowanych zasobów ratownictwa. Relacje te nie powinny być ograniczone do fazy reagowania.

Istotna jest także trzecia faza **odtworzenia**, wielokrotnie traktowana marginalnie w pozarządowych organizacjach ratownictwa wodnego, dotycząca przywrócenia zasobów do poziomu poprzedzającego reagowanie oraz oceny przeprowadzonych działań. Składową tej fazy po-

JERZY TELAK

winny być wszechstronna i wnikliwa analiza przeprowadzonych akcji ratowniczych i ocena przedsięwzięć, a niekiedy poszczególnych czynności, zrealizowanych podczas działania. Po tym powinien nastąpić etap formułowania wniosków, mających na celu doskonalenie lub wypracowanie nowych metod i taktyki prowadzenia działań z zakresu ratownictwa wodnego. Części składowe kompetencji ratownika wodnego zostały przedstawione na schemacie nr 6.

Schemat 6. Części składowe kompetencji ratownika wodnego

Źródło: opracowano na podstawie programów szkoleń ILS.

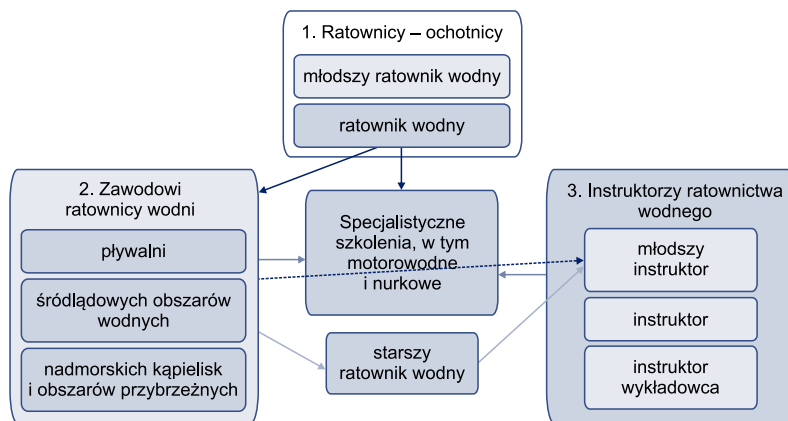
Rozważania na temat zakresu kompetencji ratownika wodnego należy rozpoczynać od podstawy, czyli umiejętności pływania. Najlepszym wiekiem do nauki pływania jest 10–14 lat. W tym wieku nauka pływania pełnosprawnego dziecka nie zajmuje więcej niż kilkanaście godzin. Najlepszymi kandydatami na ratowników wodnych mogą być byli zawodnicy pływania. Trening sportowy pozwala na wysokim poziomie wykształcić umiejętności techniczne, które stają się później doskonałą bazą do opanowania technik ratownictwa wodnego do prowadzenia bezprzrządowych, bezpośrednich akcji ratowniczych. Wielką trudność stanowi nauczanie pływania osób dorosłych, nie ze względu na brak takiej zdolności, a z powodu dłuższego niż u dzieci procesu nauczania. Bez względu na poziom umiejętności pływackich, czynny ratownik wodny powinien w tygodniu odbywać kilka treningów pływackich. Nauka pływania i prowadzenie treningów pływackich wymagają wysoko wykwalifikowanej kadry instruktorskiej i trenerskiej.

W zakresie przygotowania do ratownictwa wodnego na głębokościach poniżej 4 m ILS Federation oparła się o system edukacyjny CMAS. Organizacja ratownictwa wodnego, pomimo wspólnego celu ratowania życia lub zdrowia osób i mienia, różni się w skali globalnej, kontynentalnej i regionalnej. Straże pożarne, organizacje pozarządowe i przedsiębiorstwa, działające w państwach UE w zakresie ratownictwa wodno-nurkowego mają różne systemy organizacyjne. CMAS posiada w Polsce partnerów, tj.: Polski Związek Płetwonurkowania, Komisja Działalności Podwodnej Ligi Obrony Kraju, Komisja Działalności Podwodnej Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego.

Opanowanie technik ratownictwa wodnego powinno odbywać się na najniższym poziomie kształcenia ratowników wodnych. Na kolejnych szczeblach szkolenia techniki te powinny być doskonalone. System szkolenia ratowników dobrze jest opierać na wzorach

sprawdzonych, np. na skonstruowanym w przez ILS Federation, który został przedstawiony na schemacie nr 7.

Schemat 7. System szkolenia wg standardu ILS

Źródło: opracowano na podstawie danych ze strony internetowej <http://www.ilsf.org/certification> [dostęp: 6.11.2016 r.].

Do technik ratownictwa wodnego zalicza się elementy ratowania na wodach: bezpośredniego bez stosowania środków, z zastosowaniem podręcznego sprzętu, z użyciem łodzi wiosłowych, z użyciem łodzi motorowych. System szkolenia w ratownictwie wodnym obejmuje trzy podstawowe kategorie:

- 1) ratownicy wodni – ochotnicy;
- 2) zawodowi ratownicy wodni, specjaliści do pracy na:
 - a) pływalniach,
 - b) otwartych śródlądowych obszarach wodnych,
 - c) nadmorskich kąpieliskach i obszarach przybrzeżnych,
 - d) stanowiskach kierowników zespołów ratowników wodnych – starszy ratownik;
- 3) instruktorzy ratownictwa wodnego:
 - a) młodszy instruktor,
 - b) instruktor,
 - c) instruktor wykładowca.

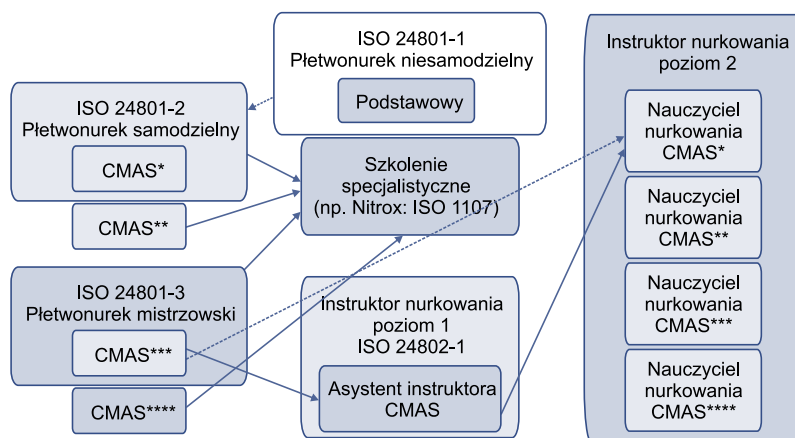
Specjalistyczne szkolenia z zakresu ratownictwa wodnego oraz motorowodne i nurkowe mają na celu wyposażenie w wiedzę i umiejętności, a w konsekwencji podniesienie kompetencji ratowników. Programy tych szkoleń powinny być implementowane lub opracowywane pod konkretne potrzeby. Przy opracowaniu własnych programów można zabiegać o ich akredytację w ILS Federation. Budowanie odrębnych, odrzucających standardy globalne, narodowych przepisów prawnych dotyczących systemu organizacji i edukacji ratowników wodnych może narażać na problemy unifikacyjne na arenie międzynarodowej.

JERZY TELAK

Certyfikacja ILS Federation, mająca na celu unifikację w skali globalnej, obejmuje stopnie: młodszy ratownik, ratownik, ratownik pływalni, ratownik wód śródlądowych, ratownik morski, młodszy instruktor, instruktor, instruktor ratownictwa na pływalni, instruktor ratownictwa na wodach śródlądowych, instruktor ratownictwa na morzu, ratownik nurkowy, nurek wód otwartych, ratownik nurek, mistrz ratownictwa nurkowego, instruktor ratownictwa nurkowego I stopnia, instruktor ratownictwa nurkowego II stopnia, instruktor ratownictwa nurkowego III stopnia, załogant łodzi ratunkowej, sternik łodzi ratunkowej, operator skutera wodnego, operator AED, instruktor AED, instruktor K9⁶⁸⁰.

Szkolenie ratowników wodnych w zakresie nurkowania powinno opierać się na systemie CMAS przyjętym w ILS Federation. Ratownicy wodni w zależności od motywacji lub potrzeb mogą podwyższać kwalifikacje pływaka poprzez zdobywanie kolejnych stopni w CMAS według systemu, który został przedstawiony na schemacie nr 8.

Schemat 8. System szkolenia wg standardu CMAS

Źródło: opracowano na podstawie danych ze strony internetowej <http://www.cmas.org/>
[dostęp: 6.11.2016 r.].

CMAS posiada rozwinięty system szkolenia, z którego należy wybierać elementy przydatne do ratownictwa wodnego⁶⁸¹. ILS Federation do swoich potrzeb implementował te szkolenia, które należą do pakietu podnoszącego kompetencje ratowników wodnych. Poziom wyszkolenia nurka CMAS*** do prowadzenia działalności w ratownictwie wodnym wydaje się być wystarczający. Ważne dla rozwijania szkolenia nurków jest posiadanie własnych instruktorów. Patenty i uprawnienia do prowadzenia ratowniczych łodzi motorowych powinny uwzględniać specyfikę śródlądowych zbiorników wodnych, w tym z wodą płynącą i szlakami

⁶⁸⁰ <http://www.ilsf.org/certification> [dostęp: 6.11.2016 r.].

⁶⁸¹ <http://www.cmas.org/> [dostęp: 6.11.2016 r.].

żeglownymi. Szkolenia motorowodne mają prowadzić do uzyskania przez ratowników wodnych prawa do pływania po wodach ogólnie dostępnych. Umiejętności posługiwania się ratowniczymi łodziami motorowymi powinni zdobywać na kursach i szkoleniach specjalistycznych dedykowanych ratownikom wodnym.

Patenty motorowodne uprawniają w Polsce do prowadzenia łodzi motorowych. Patent sternika motorowodnego jest dedykowany osobom, które ukończyły 14. rok życia, po zdaniu egzaminu na stopień sternika motorowodnego mogą prowadzić jachty motorowe po wodach śródlądowych, jachty o długości kadłuba do 12 m po morskich wodach wewnętrznych oraz pozostałych wodach morskich w strefie do 2 Mm od brzegu, w porze dziennej. Osoby w wieku poniżej 16. roku życia mogą realizować swoje uprawnienia na jachtach motorowodnych o mocy silnika do 60 kW. Patent motorowodnego sternika morskiego może uzyskać 18-letnia osoba, która odbyła 2 rejsy po wodach morskich (200 godzin żeglugi) i zdała egzamin. Uprawnia on do prowadzenia 18-metrowych jachtów motorowych po wodach śródlądowych i morskich. Kapitan motorowodny, po uzyskaniu patentu motorowodnego sternika morskiego, odbył 6 rejsów po wodach morskich (1200 godzin żeglugi, w tym 400 godzin samodzielnego prowadzenia 7,5-metrowego jachtu) oraz 1 rejs (100 godzin żeglugi na ponad 20-metrowym jachcie) i 1 rejs (100 godzin żeglugi po wodach pływowych) z zawinięciem do 2 portów pływowych. Kapitan motorowodny może prowadzić jachty motorowe po wodach śródlądowych i morskich⁶⁸².

Patent żeglarski stermotorzysty żeglugi śródlądowej można uzyskać po potwierdzeniu przez urząd żeglugi śródlądowej nabycia wymaganej praktyki pływania (zaświadczenie o wypływaniu 10 miesięcy w charakterze członka załogi łodzi motorowej z napędem mechanicznym przeznaczonej do przewozu osób lub rzeczy, asekuracji osób, zabezpieczenia robót, ratowania życia lub mienia) i złożeniu z wynikiem pozytywnym egzaminu z zakresu wymaganej wiedzy i umiejętności⁶⁸³.

W Polsce, z uwzględnieniem wytycznych Międzynarodowego Komitetu Ujednolicania Zasad Resuscytacji (*International Liaison Committee on Resuscitation*, ILCOR) oraz Europejskiej Rady Resuscytacji (*European Resuscitation Council*, ERC), sprawy niesienia pomocy zostały rozwiązane ustawowo⁶⁸⁴. Przygotowanie do niesienia pierwszej pomocy uwzględnia osiągnięcia globalne i kontynentalne oraz dorobek narodowy, według założeń przedstawionych na schemacie nr 9.

⁶⁸² Ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o żegludze śródlądowej (Dz. U. z 2013 r. poz. 1458, z późn. zm.) art. 37a ust. 15; rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z dnia 9 kwietnia 2013 r. w sprawie uprawiania turystyki wodnej; Patenty, Polski Związek Motorowodny, <http://www.motorowodniacy.org/patenty.html> [dostęp: 5.11.2016 r.].

⁶⁸³ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 20 listopada 2014 r. w sprawie kwalifikacji zawodowych i składu załóg statków żeglugi śródlądowej (Dz. U. poz. 1686).

⁶⁸⁴ Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym.

JERZY TELAK

Schemat 9. Wykaz podmiotów kreujących wytyczne z zakresu pierwszej pomocy

Źródło: opracowano na podstawie danych ze strony internetowej <http://www.ilcor.org/home/>
i <https://erc.europa.eu/> [dostęp: 6.11.2016 r.].

Zunifikowany system szkolenia w zakresie pierwszej pomocy dla wszystkich podmiotów niosących pierwszą pomoc stanowi wymóg dla współczesnego poziomu rozwoju cywilizacyjnego. Pierwsza pomoc powinna być niesiona w jednolitej formie z zastosowaniem jednego standardu w skali globalnej.

Pod uwagę należy brać świadczenie e-usługi dydaktycznej (edukacji zdalnej). Powinien zostać podjęty projekt – innowacja procesowa – poprzez sposób świadczenia usług szkoleniowych i doskonalenia zawodowego we współpracy z dydaktykami medialnymi. Sprzyjać temu powinna modyfikacja informatyczna opensourcowej platformy e-learningowej wraz z oprogramowaniem pozwalającym na kreacje i dystrybucje szkoleń e-learningowych, dla zdefiniowanej, docelowej grupy kandydatów na ratowników wodnych i policjantów z całego kraju. Wprowadzenie narzędzi nauczania na odległość wiąże się z wdrożeniem innowacji w formie zaawansowanej technologii cyfrowej. Technologia ta powinna stać się transparentną dla użytkowników, jako novum informatyczne, a następnie powinna kreować nowe zachowania i postawy w ramach procesów edukacyjnych poprzez usprawnioną formę kontaktów instruktora z uczestnikiem kursu w wirtualnej formie. Innowacje wynikające z wdrożenia nauczania na odległość powinny wpłynąć na obniżenie kosztów szkolenia i doskonalenia zawodowego ratowników wodnych i policjantów, a zarazem zwiększyć możliwości zdobywania wiedzy i podwyższania kwalifikacji.

Wskazany byłoby zaimplementowanie innowacyjne e-usługi szkoleniowej w zakresie szkolenia, której docelowym odbiorcą będzie osoba zainteresowana zdobyciem zawodu ratownika wodnego. Celem komplementarnym powinno być upowszechnienie nowoczesnych form szkolenia opartych na e-learningu. Projekt taki skierować można do tych grup, które charakteryzuje dynamiczny rozwój i duży potencjał w zakresie wykorzystania nowoczesnych technologii informatycznych. Kierunek na e-szkolenie wynika z dynamicznego postępu technologicznego i wyraźnego wzrostu udziału Internetu w edukacji pozaszkolnej. Realizacja takiej formy nauczania powinna przyczynić się do szybszego rozwoju nowoczesnych form szkolenia oraz powstania nowej grupy ratowników wodnych łączących wiedzę merytoryczną z doświadczeniem w branży elektronicznej, a także do doskonalenia części kapitału ludzkiego – osób zainteresowanych ratownictwem wodnym. Projekt taki poprzez nabycie pakietów dydaktycznych przez uczestników e-szkolenia doprowadzić może do zwiększenia zasobów informacji cyfrowej dotyczącej ratownictwa wodnego.

E-usługi mogą być świadczone w sposób całkowicie zautomatyzowany (zdalny), za pośrednictwem publicznej sieci telekomunikacyjnej (Internetu), na indywidualne zamówienie usługobiorcy, po zalogowaniu się na platformie. E-usługi polegają na zdalnym uczestnictwie w szkoleniu i pobieraniu danych poprzez publiczną sieć telekomunikacyjną. E-usługa może zautomatyzować proces szkolenia ratowników wodnych w zakresie teoretycznym poprzez całkowite wyeliminowanie czynnika ludzkiego – instruktora – w tej części procesu edukacji. System taki może prowadzić stałą kontrolę procesu nauczania, dbając o logiczną kolejność prezentowanych zagadnień oraz kontrolując czas szkolenia. Uczestnik szkolenia będzie mógł realizować program szkolenia teoretycznego, zaliczając kolejne zagadnienia, moduły w dowolnym czasie bez potrzeby angażowania wykładowców lub instruktorów. Uczestnictwo w e-szkoleniu może być niezależne od fizycznej lokalizacji uczestnika szkolenia, jedynym warunkiem korzystania z usługi będzie dostęp do Internetu. Treści zawarte w oferowanych przez e-usługę szkoleniach należy przedstawiać za pomocą animacji komputerowych z równolegle prezentowaną przez lektora wiedzą teoretyczną. Niezależnie od przedstawionych form szkoleniowych zasoby osobowe do reagowania na wodach powinny prowadzić corocznie cykliczne ćwiczenia, tj.:

- 1) konferencja (w okresie zimowym) przeprowadzana (w sobotę lub niedzielę) przed sezonem letnim, np. w kwietniu;
- 2) warsztaty i ćwiczenia, trzydniowe (od piątku do niedzieli), np. w maju;
- 3) sprawdziany umiejętności z próbnymi działaniami, jednodniowe (w sobotę), w formie rywalizacji sportowej, np. pod koniec sierpnia lub na początku września⁶⁸⁵.

W trakcie konferencji powinny być omówione sprawy bezpieczeństwa na obszarach wodnych na podstawie minionego roku, w tym przyczyny i skutki negatywnych zdarzeń oraz zagrożenia powodziowe, a także wybrane elementy, tj. fizyka wody, locja i nawigacja, budowle hydrotechniczne, sprzęt ratownictwa wodnego, szkolenia z ćwiczeniami i treningami, działania praktyczne, efekty stosowania poszczególnych procedur i taktyki oraz propozycje ich modyfikacji.

Podczas ćwiczeń powinny być omawiane dobre praktyki ratownictwa wodnego, testowane nowe środki ratownictwa wodnego, ćwiczone procedury, algorytmy i elementy działań ratowniczych, prowadzenie działań przy użyciu helikopterów ratunkowych, stosowanie systemów latających i pływających z pilotem i bezzałogowych oraz omawiane możliwości operacyjne poszczególnych jednostek. W ramach prelekcji powinny być omawiane poszczególne zagadnienia, a następnie w formie ćwiczeń w grupach roboczych – doskonalone: metodyka, taktyka i techniki postępowania. Przed rozpoczęciem ćwiczeń należy uwzględnić zastosowanie pełnej logistyki, kontrolę, udział obserwatorów, zaproszenie osób dowodzących i zarządzających w sytuacjach kryzysowych oraz przedstawicieli mediów. Zawody sportowe grup reagowania o charakterze rywalizacji, przygotowujące do działania na obszarach wodnych, powinny być rozgrywane podczas jednego dnia. Głównym celem zawodów powinno stać się przygotowanie różnych zasobów osobowych w zakresie tech-

⁶⁸⁵ Niektóre elementy szkolenia, ćwiczeń i zajęć praktycznych w działaniach przeciwpowodziowych można przyjąć z DLRG, l. dz. 300/p/12, Biuro ZG WOPR 17 lipca 2012 r., Sprawozdanie DLRG za 2011 r.

JERZY TELAK

nik ratownictwa wodnego, doskonalenie i unifikacja metod i taktyki działania, zgrywanie zespołów do prowadzenia wspólnie akcji ratowniczych.

Przy okazji rywalizacji poddaje się sprawdzeniu kompetencje poszczególnych grup do udziału w operacjach na obszarach wodnych przy wystąpieniu zagrożenia lub zdarzeniu negatywnym.

Dodatkowo, przy udziale obserwatorów zawodów ze środowiska administracji publicznej można nadać problematyce bezpieczeństwa na wodach wyższą rangę. W przypadku udziału publiczności ma miejsce promowanie bezpiecznego zachowania na obszarze wodnym lub terenie przywodnym oraz ratownictwa wodnego. Promocja taka wśród społeczeństwa pozwala na zdobywanie kandydatów do służby lub pracy w formacjach lub podmiotach działających w zakresie ratownictwa wodnego.

Mając na względzie praktykę, która wskazuje obszar pożądaných kompetencji grup reagowania i poszczególnych ratowników wodnych optymalnym jest rozgrywanie zawodów w 6 poniższych konkurencjach.

1. **Wyścig na łodziach motorowych**, do którego rozgrywania najlepszym sprzętem będzie łódź wykonana z polietylenu (np. typu Whaly), ze względu na materiał i technikę wykonania, jest niezatapialna (komory) i odporna na uszkodzenia mechaniczne i promieniowanie UV, o niewielkim zanurzeniu. Technologia produkcji wykorzystuje polietylen obrotowo-formowany. Należy on do materiałów odpornych na działanie: kwasów, zasad, soli i większości związków organicznych i chemicznych. Łódź taka charakteryzuje się wysokimi właściwościami ślizgowymi, a jej odporność na korozję gwarantuje długi czas użytkowania. Posiada podwójną warstwę kadłuba i wykonana jest z jednego kawałka, nie wymaga malowania i konserwacji, podlega pełnemu recyklingowi⁶⁸⁶. Charakteryzuje się szczególną odpornością na uszkodzenie lub zniszczenie⁶⁸⁷.
2. **Wyścig drużynowy na łodziach przeciwpowodziowych** (aluminiowe, sprzęt PSP)⁶⁸⁸.
3. **Wiosłowanie łodzią** na czas (wg regulaminu ILS Federation). Mogą być nieduże i lekkie łodzie Mazurek R, Jacek R, Jacek MR dla załogi jednoosobowej, o stateczności podłużnej i poprzecznej niedużej, ale o wysokiej zwrotności i małym zanurzeniu. Łódź BL, wzorowana na ratowniczych szalupach pełnomorskich, charakteryzuje się dużą wypornością i dobrą sterownością, a dwa komplety gniazd (osadów) na dółki pozwalają wiosłować dwóm wiosłarzom. Łodzie wiosłowe stanowią podstawowy sprzęt ratowniczy na kąpieliskach śródlądowych i morskich. Posiadają komory wypornościowe utrzymujące je na powierzchni przy całkowitym zalaniu⁶⁸⁹.
4. **Bezpośrednia akcja ratownicza** z przepłynięciem 50 m z linią asekuracyjną, podjęcie tonącego, ściągnięcie na brzeg z wykorzystaniem liny i pasa ratowniczego. Przy wypadku tonięcia poza granicami strzeżonego kąpieliska, na rzece, jeziorze lub morzu w akcji używa się kołowrotu ratowniczego z ok. 80 m nietonącej liny zakończonej szelkami ratowniczymi. Ratownik zabiera na szelkach linę, a po dopłynięciu osoby znajdującej się

⁶⁸⁶ <http://www.wopr.pl/ratownictwo/sprzt/pywajcy> [dostęp: 6.12.2016 r.].

⁶⁸⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=BODEso2P84o&feature=related> [dostęp: 6.12.2016 r.].

⁶⁸⁸ https://www.czerwonesamochody.com/details.php?image_id=13445; <http://www.wildlake.eu/> [dostęp: 6.12.2016 r.].

⁶⁸⁹ <http://www.wopr.pl/ratownictwo/sprzt/pywajcy?start=5> [dostęp: 6.12.2016 r.].

w stanie zagrożenia wraz z tonącym ściągany jest przez pozostałych członków zespołu na brzeg. Można także stosować zasobnik linowy. W pokrowcu (podobnym do rzutki rękawowej) umieszcza się ok. 80 m nietonącej liny zakończonej od spodu półsztywną pętlą (bardzo łatwo i szybko można ją założyć na nogę, pal czy pal ostrogi), a z drugiego końca szelkami ratowniczymi⁶⁹⁰. Pas ratowniczy typu „Węgorz” składa się z elastycznego, nietonącego, podłużnego pływaka z pianki polietylenowej. Do jednego końca do-czepiony jest karabińczyk, a do drugiego taśma z oczkami (co umożliwia zaczepienie karabińczyka) przechodząca w 2–4-metrowy odcinek liny zakończonej szelką ratowni-czą. W połowie długości pasa umocowany jest dodatkowy karabińczyk umożliwiający w miarę potrzeby podczepienie liny do ściągnięcia ratowanego na brzeg. Konstrukcja pozwala na zapięcie osoby o każdych wymiarach (tuszy) i utrzymuje na powierzchni dwie osoby o przeciętnej wadze (wyporność 9 kg, a w przygotowaniu większa – do 14,5 kg). Długość linki pozwala ratownikowi zanurkować do dna na standardowym kąpielisku (max głębokość do 4 m) bez potrzeby ściągnięcia szelek. Opływowy kształt nie stawia prawie żadnego oporu i pozwala w łatwy sposób pokonać fale czy nawet przybój. Konserwacja polega na myciu i wysuszeniu sprzętu⁶⁹¹.

5. **Rzut rzutką rękawową** do celu, która posiada kształt podłużnego worka, w którym znajduje się 300-gramowy obciążnik obszyty pianką poliuretanową (w celu ewentualnej ochrony przed skutkami uderzenia oraz uzyskania pływerności dodatniej) i 25 m pływającej linki, na końcu której są odpowiednie zaczepy (karabińczyk, pętle) służące do zamocowania do burty łodzi lub innego miejsca albo założenia na nadgarstek ratownika. Na dnie pokrowca znajduje się uchwyt dla ratowanego. W celu uzyskania właściwych efektów należy ją w odpowiedni sposób przygotować⁶⁹².

6. **Pierwsza pomoc**, w formie symulacji od podjęcia w wodzie do przekazania zespołowi ratownictwa medycznego, z wykorzystaniem sprzętu szkoleniowego PSP lub PCK.

Zakres zawodów i ich konkurencje były zbliżone do zakresu i konkurencji Mistrzostw Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie rozgrywanych od 2002 r. na jeziorze Chańcza. Modyfikacja polegała na wprowadzeniu konkurencji opartych na pożądanych umiejętnościach od ratowników wodnych. Wykaz konkurencji zawodów grup reagowania został przedstawiony na schemacie nr 10.

Udział w zawodach sportowych grup reagowania powinny brać drużyny PSP, OSP, Policji i podmiotów działających w zakresie bezpieczeństwa na obszarach wodnych, w tym ratownictwa wodnego z terenu właściwego województwa. Startujące zespoły powinny posiadać w swoich 4-osobowych składach co najmniej jednego zawodnika z patentem motorowodnym i dwóch pływonurków.

Gospodarzem i głównym organizatorem zawodów grup reagowania na wodach powinien być właściwy wojewoda, a odpowiedzialnym za koordynację wydział zarządzania kryzysowego (wydział bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego) urzędu wojewódzkiego. Odpowiedzialnym za logistykę takiego przedsięwzięcia powinien być komendant wojewódzki PSP przy wsparciu organizacji pozarządowych, tj.: WOPR, PCK, lokalnych podmiotów

⁶⁹⁰ <http://www.wopr.pl/ratownictwo/sprzt/podrczny> [dostęp: 6.12.2016 r.].

⁶⁹¹ <http://www.wopr.pl/ratownictwo/sprzt/podrczny/870-pas-ratowniczy> [dostęp: 6.12.2016 r.].

⁶⁹² <http://www.wopr.pl/ratownictwo/sprzt/podrczny?start=10> [dostęp: 6.12.2016 r.].

JERZY TELAK

Schemat 10. Wykaz konkurencji zawodów grup reagowania

Źródło: opracowano na podstawie ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych.

ratownictwa wodnego. Do zadań w ramach wsparcia PSP powinno należeć postawienie na starcie zawodów sprzętu, w tym po dwie łódzie motorowe typu Whaly, aluminiowe, ratownicze wiosłowe, z pełnym oprzyrządowaniem i wyposażeniem.

Zgłoszenia do udziału w zawodach składają lub przesyłają uczestnicy, zgodnie z komunikatem organizatora, w określonych przez organizatora terminie i formie. Organizator w ogłoszeniu powinien zastrzec sobie prawo do ograniczenia liczby startujących drużyn. O zakwalifikowaniu drużyny do udziału w zawodach może decydować kolejność zgłoszeń. Koszty związane z organizacją i przeprowadzeniem zawodów grup reagowania powinny pochodzić z budżetu przewidzianego i wnioskowanego przez wydział zarządzania kryzysowego (wydział bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego) urzędu wojewódzkiego oraz komendanta wojewódzkiego PSP. Nie powinno się nadmiernie obciążać organizacji pozarządowych. Środki na zakup medali, pucharów i nagród dla zwycięskich uczestników rywalizacji mogłyby pochodzić ze środków sponsorskich. Zespoły mają przybywać na zawody na koszt starostwa, gminy, organizacji delegującej lub własny. Zespoły startujące mogą przywieźć sprzęt osobisty nurka ABC, ubrania specjalistyczne, kamizelki ratunkowe, a w celu odbycia treningu znajdujące się w ich posiadaniu łódzie, rzutki itd.

W zawodach grup reagowania ma być prowadzona klasyfikacja tylko drużynowa, za poszczególne konkurencje w czasie ich wykonania, z zastosowaniem dodatkowych przeliczników za konkurencję rzutów. Punktacja końcowa składa się z sumy miejsc zajętych w poszczególnych konkurencjach. Przy równej liczbie zdobytych punktów wszystkich konkurencji o miejscu decydować mają wyniki czasowe.

Istotne znaczenie podczas rywalizacji sportowej posiada instytucja protestu. W przypadku podejrzenia popełnienia błędu przez sędziego, startującemu zespołowi przysługuje prawo do kwestionowania wyniku. Protest można składać na piśmie u sędziego głównego po zakończeniu konkurencji w czasie 5 min. Organizator przy proteście może przewidzieć złożenie określonej kaucji.

Organizator może wprowadzić limit czasowy przygotowania do startu, który ustali sędzia główny mistrzostw. W przypadku przekroczenia limitu drużyna może zostać zdyskwalifikowana w danej konkurencji.

Sprawdziany umiejętności z próbnymi działaniami powinny obejmować w szczególności ocenę konkurencji zawodów, szkolenia i działań praktycznych, omawianie działań specjalistycznych, możliwości przeniesienia operacyjnych taktyk do działań realnych oraz szanse na pogłębianie wspólnego szkolenia i działania w sytuacjach kryzysowych. System z konferencją, warsztatami i ćwiczeniami oraz sprawdzianami umiejętności, uzupełniony także próbnymi działaniami, powinien być realizowany na szczeblu województwa i centralnym. Niezależnie od tego należy pracować indywidualnie i zespołowo nad nowymi praktykami, które są wdrażane w zakres funkcjonujących taktyk operacyjnych. Zdobyta wiedza powinna być odświeżana i poszerzana, a wyuczone umiejętności należy utrzymywać na właściwym poziomie i w miarę możliwości doskonalić je w ramach systematycznie odbywanych ćwiczeń zespołowych i indywidualnych treningów. W zakresie wspólnych działań współpracują ze sobą wszystkie służby mające możliwość niesienia pomocy w warunkach kryzysowych, których kooperowanie na właściwym poziomie zależy od wspólnych ćwiczeń prowadzących do osiągnięcia odpowiedniego poziomu koordynacji.

Policja powinna prowadzić w CSP coroczne zajęcia w ramach doskonalenia zawodowego dla policjantów przewidzianych do służby na obszarach wodnych, wykorzystując programy szkolenia opracowane i sprawdzone w latach 1991–2016. Wskazane byłoby przeprowadzenie badań naukowych w zakresie obejmującym system szkolenia i doskonalenia policjantów wykonujących zadania służbowe na obszarach wodnych, a także systematyczne (co 4 lata) organizowanie konferencji poświęconych sprawom bezpieczeństwa na obszarach wodnych. Zawody sportowe w ratownictwie wodnym i pływackie z udziałem ratowników wodnych należy organizować jako formę doskonalenia umiejętności oraz utrzymania lub podnoszenia wydolności organizmu. Ponadto dzięki cyklicznie realizowanym zawodom następuje zacieśnianie więzi pomiędzy ratownikami wodnymi, skutkującej dalej utożsamianiem się z podmiotem działającym w zakresie ratownictwa wodnego, którego są członkami. Formy szkolenia ratowników wodnych należy zmienić w celu dostosowania do standardów globalnych. W celu osiągnięcia wyższej efektywności Mistrzostw Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie należy zmienić konkurencje, które wpłyną na poziom przygotowania ratowników do działania na obszarach wodnych w sytuacjach kryzysowych. Mistrzostwa pozwalają unifikować poziom wiedzy i umiejętności ratowników bez względu na ich przynależność służbową lub organizacyjną. Należy poprawić funkcjonalność KSRG i zachować więzi pomiędzy służbami i innymi podmiotami działającymi w zakresie ratownictwa wodnego.

ZAKOŃCZENIE

Ważnym obszarem bezpieczeństwa wewnętrznego państwa jest bezpieczeństwo osób przebywających na obszarach wodnych. Pomimo że województwo świętokrzyskie nie należy do wielkich wojewódzkich jednostek administracyjnych i nie znajduje się na jego obszarze wiele zbiorników wodnych, zagrożenie wystąpienia zdarzenia negatywnego na obszarze wodnym jest znaczne, w szczególności podczas powodzi.

Na życie społeczne w Polsce w latach 1990–2015 znaczący wpływ miała ekonomizacja wszystkich jego obszarów, nastąpił znaczący wzrost roli administracji publicznej. Ustawodawca przeprowadził wiele reform strukturalnych, w tym dotyczących bezpieczeństwa na obszarach wodnych, na to nałożyło się obniżenie rangi sektora pozarządowego. Zmiany legislacyjne w zakresie ratownictwa wodnego zbiegły się ze wzrostem liczby wypadków utonięcia osób w wodach polskich.

Dekompozycja WOPR, która miała miejsce w latach 2013–2015, powstanie wielu podmiotów gospodarczych i organizacji pozarządowych, w części z rodowodem WOPR, stawia PSP przed nowymi wyzwaniami. To po stronie PSP należy poszukiwać odpowiedzialności za zwalczanie skutków zdarzeń kryzysowych na obszarach wodnych. Na początku XXI w. PSP została wyposażona w profesjonalny, najnowszej generacji, zgodny z globalnymi standardami i pokrywający zapotrzebowanie, sprzęt do działania w warunkach powodzi i ratowania życia lub zdrowia osób na obszarach wodnych.

Działalność WOPR w województwie świętokrzyskim była owocna, a jego profilaktyczno-promocyjną aktywność należy kontynuować. WOPR nie dysponuje przygotowanymi grupami reagowania i sprzętem ratowniczym do efektywnego działania w zakresie bezpieczeństwa na wodach województwa świętokrzyskiego w sytuacjach nadzwyczajnych. Zaangażowanie w działalność organizacyjną w WOPR przejawia wąska grupa zasłużonych działaczy. Jednostki terenowe WOPR w Kielcach należy wzmacniać i wykorzystać ich do

świadczenie w zakresie ratownictwa wodnego. WOPR dysponował grupami reagowania, które efektywnie działały podczas zdarzeń nadzwyczajnych, a dorobek Grupy Operacyjnej WOPR w Kielcach w latach 2004–2012 jest znaczny.

W toku badań, których efektem jest niniejsza publikacja, został **zdefiniowany i oceniony poziom realizacji zadań na rzecz bezpieczeństwa oraz wskazane kierunki zmian dla podniesienia efektywności w zakresie szkolenia i doskonalenia ratowników do działania na obszarach wodnych w województwie świętokrzyskim.**

Została dokonana identyfikacja organizacji ratownictwa wodnego w ujęciu międzynarodowym i krajowym. **Organizacja ratownictwa wodnego ma tradycje międzynarodowe**, a Międzynarodowa Federacja Ratowania wspiera swoich członków w realizacji zadań statutowych. W tym mieści się oferta wykorzystania programów szkolenia i doskonalenia ratowników wodnych, opracowanych przez ekspertów z różnych państw oraz pomoc w doborze sprzętu ratowniczego, prowadząca do podnoszenia efektywności i unifikacji w wymiarze europejskim i globalnym. Polskie rozwiązania w tym zakresie czerpały i mogą czerpać rozwiązania, jakie są stosowane w tym obszarze na świecie, uwzględniając rodzimą specyfikę zagrożeń na obszarach wodnych i uwarunkowania formalnoprawne w tym zakresie.

Realizacja koncepcji administracji rządowej przejścia z formy scentralizowanej dominującej organizacji pozarządowej ratownictwa wodnego w kierunku rozproszenia zasobów i utworzenia wielu podmiotów działających w zakresie ratownictwa wodnego powinna być wsparta wiedzą i sprawdzonymi, globalnymi rozwiązaniami organizacyjnymi.

W ramach oceny organizacji ratownictwa wodnego w województwie świętokrzyskim stwierdzono, że zmiany legislacyjne negatywnie wpłynęły na kondycję WOPR i jego jednostki wojewódzkiej w Kielcach. Dorobek organizacji ratownictwa wodnego w województwie świętokrzyskim w latach 1968–2013 jest wielki i trudny do przecenienia. Jednocześnie zmiany dokonane po 2012 r. wpłynęły negatywnie na jednostkę wojewódzką WOPR w Kielcach. WOPR w województwie świętokrzyskim zaniechał wielu działań organizacyjnych, profilaktycznych, prewencyjnych i edukacyjnych oraz rozwiązał grupę operacyjną, działalność zawężył się do świadczenia usługi w zakresie ratownictwa wodnego na pływaniach i kąpieliskach.

Aktywność WOPR w województwie świętokrzyskim na rzecz bezpieczeństwa na wodach była wysoka do 2012 r., ale maleje po wprowadzeniu rządowych regulacji prawnych. Organizacja ta stała się pasywna, a jej celem jest wyłącznie przetrwanie. W Polsce istnieją możliwości efektywnego wykorzystania potencjału społecznego w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego, ale bez woli politycznej, środków finansowych, odpowiednich rozwiązań organizacyjnych i legislacyjnych tego się nie osiągnie. Włączanie podmiotów gospodarczych i organizacji pozarządowych w system reagowania i zarządzania kryzysowego leży w interesie społecznym. Organizacje pozarządowe nie zostały zabezpieczone przed nadmierną ingerencją administracji rządowej w wewnętrzne sprawy stowarzyszeń. W inicjatywy społeczne w zakresie ratownictwa wodnego ingerencja administracji publicznej powinna być jak najmniejsza i wyłącznie merytoryczna.

Wykorzystując, nieposiadającą odpowiednika, formę doskonalenia zasobów osobowych do reagowania podczas katastrof naturalnych i awarii technicznych, zastosowaną w woje-

wództwie świętokrzyskim poprzez rywalizację sportową, można podnosić zdolności zasobów osobowych do reagowania na obszarach wodnych. Forma ta po dokonaniu korekty konkurencji do rozegrania podczas jednodniowych zawodów powinna znaleźć zastosowanie w pozostałych województwach. Polskie podmioty uprawnione do wykonywania ratownictwa wodnego mają ograniczone możliwości korzystania z globalnych rozwiązań organizacyjnych i edukacyjnych. Rozwiązania prawne ograniczyły swobodę działania WOPR. Zagrożenia wpływają na organizację ratownictwa wodnego, a **zasoby osobowo-materiałowe WOPR podporządkowane są specyfice zagrożeń bezpieczeństwa na obszarach wodnych województwa świętokrzyskiego.**

Aktywność w zakresie bezpieczeństwa jednostki wojewódzkiej WOPR w Kielcach zmieniła się na przestrzeni lat. Współcześnie organizacja ratownictwa wodnego w województwie świętokrzyskim nie zapewnia pełnej ochrony obszarów wodnych, ale doświadczenia jednostki wojewódzkiej WOPR w Kielcach można wykorzystać. WOPR nie posiada odpowiednio przygotowanych grup do reagowania w sytuacji kryzysowej na wodach otwartych. Wraz z przejściem przez administrację rządową pełnej odpowiedzialności za stan bezpieczeństwa osób przebywających na obszarach wodnych rola organizacji ratowników o zasięgu krajowym i jego jednostek maleje. Krajowy system ratowniczo-gaśniczy, z wiodącą w nim rolą PSP, stanowi podstawową siłę podczas działań w warunkach kryzysowych na wodach. Przy aktualnym wyposażeniu PSP w sprzęt ratownictwa wodnego pozostają jedynie kwestie przygotowania zasobów osobowych i ich zgrania w ramach KSRG. Wartość dodaną stanowi stabilny, oparty na Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, system szkolenia policjantów wykonujących zadania na obszarach wodnych. **Skuteczność organizacji działań ratowniczych wzmacnia współpraca i współdziałanie ratowników wodnych z Policją i jednostkami Państwowej i Ochotniczej Straży Pożarnej.**

W publikacji zostały wskazane kierunki zmian dla zwiększenia efektywności systemu szkolenia. Do najistotniejszych zmian zalicza się powrót do szkoleń w standardach zbliżonych do standardów globalnych. Nie ma uzasadnienia tworzenie zamkniętych systemów szkolenia krajowego dla służb publicznych i organizacji pozarządowych, działających w zakresie zapewniania bezpieczeństwa i reagowania na obszarach wodnych, w kontekście sprawdzonych rozwiązań ILS Federation i CMAS.

W województwie świętokrzyskim można lepiej przygotować zasoby osobowe do działania na rzecz bezpieczeństwa na obszarach wodnych z uwzględnieniem globalnych rozwiązań systemowych i dobrych praktyk lokalnych. Charakter zagrożenia bezpieczeństwa na obszarach wodnych jest specyficzny na tle innych rejonów kraju, co ma wpływ na przygotowanie ratowników wodnych do działania. Wprowadzenie pożądaných zmian w systemie szkolenia i doskonalenia ratowników do działań na rzecz bezpieczeństwa na wodach wymaga najwyższej staranności.

Na podstawie przeprowadzonych badań nasunęły się następujące wnioski:

- 1) należy wykorzystywać dorobek Międzynarodowej Federacji Ratowania Życia dla poprawy systemu ratownictwa wodnego w Polsce;
- 2) administracja rządowa powinna wspierać administrację samorządową i organizacje pozarządowe w podniesieniu poziomu organizacji ratownictwa wodnego adekwatnie do specyfiki obszarów wodnych województwa świętokrzyskiego;

- 3) WOPR w Kielcach powinien wzmocnić i skonsolidować lub odbudować swoje terenowe struktury organizacyjne oraz reaktywować grupy reagowania do aktywnego działania w zakresie bezpieczeństwa na wodach otwartych;
- 4) należy wzmocnić udział podmiotów działających w zakresie ratownictwa wodnego w krajowym systemie ratowniczo-gaśniczym oraz ich współpracę ze strażami pożarnymi i Policją;
- 5) należy zmienić system i programy szkolenia w celu osiągnięcia zgodności ze standardami globalnymi w zakresie edukacji ratowników wodnych;
- 6) mistrzostwa Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie należy organizować w innych województwach.

Formy szkolenia ratowników wodnych nie są efektywne i należy dokonać zmian systemowych w celu dostosowania ich do standardów globalnych. Organizowane zawody sportowe w ratownictwie wodnym i pływackie z udziałem ratowników są korzystne dla utrzymania gotowości operacyjnej ratowników z województwa świętokrzyskiego i należy je kontynuować. Mistrzostwa Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie są znaczącym osiągnięciem organizacyjnym zainicjowanym przez WOPR, podjętym przez wojewódzką administrację rządową i PSP oraz wiele innych podmiotów. W celu efektywniejszego przygotowania ratowników do działania na obszarach wodnych należy dokonać modyfikacji konkurencji.

Po dokonaniu zmian systemowych i programowych podniesie się poziom przygotowania ratowników wodnych do działania na rzecz bezpieczeństwa na obszarach wodnych w województwie świętokrzyskim. Stosowanie jednakowych procedur ratownictwa wodnego, unifikacja sprzętu i zgrywanie podczas ćwiczeń i treningów zasobów osobowych powinno być standardem. Wysoką efektywność działań lokalnych, wykorzystanie w działaniach na rzecz bezpieczeństwa w sytuacjach kryzysowych wszystkich dostępnych zasobów powinna zapewnić wiodąca rola PSP, przy zapewnieniu właściwego zarządzania ze strony administracji publicznej. Programy szkolenia i doskonalenia ratowników wodnych do działań ratowniczych na obszarach wodnych oraz w warunkach klęsk żywiołowych i katastrof powinny być systematycznie doskonalone oraz wzbogacane o elementy rywalizacji.

BIBLIOGRAFIA

● Publikacje zwarte, artykuły

50-lecie Małopolskiego Związku Straży Pożarnych. 1875–1925, „Przegląd Pożarniczy” 1925, nr 10.

Andrysiak E., Obała E., *Józef Radwan (1858–1936). Prawnik, wydawca i działacz społeczny*, Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Kalisz 2014.

Bezpieczeństwo wewnętrzne RP w ujęciu systemowym i zadań administracji publicznej, red. B. Wiśniewski, S. Zalewski, Bielsko-Biała 2006.

Biblia Tysiąclecia, www.biblia.deon.pl/rozdzial.php?id=1225.

Bierens J., *Handbook of drowning*. Springer, Berlin 2006.

Boszko R., *Koncepcja ochrony bezpieczeństwa i porządku na obszarach wodnych w kraju*, Biuro Prewencji KGP, Warszawa 1997.

Cieślarczyk M., Kuriata R., *Kryzysy i sposoby radzenia sobie z nimi*, Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Kupieckiej, Łódź 2005.

Cisek G., *Szkolenie podchorążych Szkoły Głównej Służby Pożarniczej w zakresie ratownictwa wodnego*, „Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Służby Pożarniczej” 2016, nr 59/3, Warszawa 2016.

Cywilizacja i żywioły, Polskie Towarzystwo Geofizyczne Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej, Warszawa 2007.

Długowski W., Adelstein J., *Zbiór przepisów administracyjnych dotyczących organizacji Policji Państwowej*, Warszawa 1925.

Druga Księga Królewska, www.biblia.deon.pl/rozdzial.php?id=1258.

Dubik M., *Informacja o działalności WOPR na zbiorniku Sielpia*, ZW WOPR w Kielcach, Kielce.

- Euler C., Kluge H., Schwimmkunst, Verlag von EH Schroeder, Berlin 1870.
- Fehler W., *Bezpieczeństwo w środowisku lokalnym*, wyd. I, Warszawa 2009, file:///C:/Users/JT/AppData/Local/Microsoft/Windows/INetCache/IE/VNNY90MD/35-Przeg_epidem_3-2014-PL.pdf.
- Furs M., Telak J., Zieliński E., Zalewski T., Boniek B., *Prawne aspekty bezpieczeństwa osób przebywających na obszarach wodnych*, w: *Edukacja dla bezpieczeństwa zdrowia publicznego. Wybrane problemy*, red. B. Boniek, P. Paciorek, wyd. Wyższa Szkoła Gospodarki, Bydgoszcz 2014.
- Gikiewicz M., *Współdziałanie samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi w zakresie bezpieczeństwa na obszarach wodnych*, w: *Bezpieczna Woda*, cz. 2, red. J. Telak, O. Galarowicz, Warszawa 2015.
- Gloger Z., *Budownictwo drzewne i wyroby z drzewa w dawnej Polsce*, t. 1, Warszawa 1907.
- Gołębiewski J., *Zarządzanie kryzysowe na szczeblu samorządowym, teoria i praktyka*, Difin S.A., Warszawa 2015.
- Górska K., Rożej A., *Wybrane metody empiryczne w naukach o bezpieczeństwie*, „Bezpieczeństwo i Technika Pożarnicza” 2013, Vol. 30/2/13, wyd. CNBOP-PIB, Józefów.
- Gwiaździński T., *Ratownictwo wodne bez tajemnic*, wyd. Sport i Turystyka, Warszawa 1980.
- Halik R., Poznańska A., Seroka W., Wołyniak B., *Analiza „Wypadkowe utonięcia w Polsce w latach 2000–2012”*, „Przegląd Epidemiologiczny” 2014, nr 68, wyd. Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego Państwowego Zakładu Higieny i Polskiego Towarzystwa Epidemiologów i Lekarzy Chorób Zakaźnych, Warszawa.
- Hołyst B., *Utonięcia w Polsce i na Świecie*, w: *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*, wyd. 2 ZG WOPR, Warszawa 2007.
- Hołyst B., *Wiktymologia*, Wydawnictwo Prawnicze PWN, wyd. 3, Warszawa 2006, https://www.mos.gov.pl/g2/big/2009_06/89b828ed9a0e9cd94ed1c73a5dc298b4.pdf.
- Jakubczak R., *Obrona narodowa w tworzeniu bezpieczeństwa III RP: Podręcznik dla studentek i studentów*, Dom Wydawniczy Bellona, Warszawa 2003.
- Jakubowski Z., *Milicja Obywatelska 1944–1948*, Warszawa 1988.
- Jakubowski Z., *Organy bezpieczeństwa i porządku publicznego PRL*, Warszawa 1984.
- Jałoszyński K., *Charakterystyka współczesnych zagrożeń*, w: *Teoretyczne aspekty strategii bezpieczeństwa państwa*, red. A. Szerauc, Wydawnictwo Naukowe NOVUM, Płock 2010.
- Kaczmarczyk B., *Bezpieczeństwo i jego typologie*, w: „Bezpieczeństwo i Technika Pożarnicza” Vol. 31/3/13 wyd. CNBOP-PIB, Józefów 2013.
- Kitler W., *Bezpieczeństwo narodowe*, „Zeszyt Problemowy” 2010, nr 1(61), Towarzystwo Wiedzy Obronnej, Warszawa.
- Koba-Ryszewska T., *Przeszłość administracyjna ziem województwa kieleckiego*, w: *Z dziejów ziemi kieleckiej (1918–1944)*, Warszawa 1970.
- Kogut B., *Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy. Aspekty Prawne*, w: *Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy w latach 1995–2015. Postępy organizacyjno-prawne, logistyczne i taktyczno-ratownicze*, red. nauk. J. Konieczny, M. Schroeder, Garamond Oficyna Wydawnicza, Poznań 2015.
- Konferencja naukowo-metodyczna z okazji 50-lecia Polskiego Związku Pływackiego*, red. R. Wysochański, Warszawa 1975.

- Konieczny G., *Łódź typu BL w pracy ratowniczej*, w: *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*, wyd. 2 ZG WOPR, Warszawa 2007.
- Konieczny J., *Zarządzanie w sytuacjach kryzysowych, wypadkach i katastrofach*, Poznań –Warszawa 2001.
- Krawczyk J., Krawczyk Z., *Sportowy kajak ratowniczy*, w: *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*, wyd. 2 ZG WOPR, Warszawa 2007.
- Kubiak K., *Józef Radwan (1858-1936). Dziennikarz, wydawca drukarz*.
- Sesja Szkoleniowa z okazji 25 lat Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego*, red. T. Kurowski, K. Souczek, W. Mozer, wyd. ZW WOPR w Kielcach, Kielce 1987.
- Laskowski K., *Ratowanie tonących w Holandii*, „Wychowanie Fizyczne” 1936, nr 9–10, Warszawa.
- Lenartowicz W., Marciniak G., Krzyszkowski A., *Stowarzyszenie Ratowników im. Hieronima Gostomskiego*, w: *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*, wyd. 2 ZG WOPR, Warszawa 2007.
- Majer P., *Ustawy Polskiej Policji (1791–1990). Źródła z komentarzem*, Szczepiński 2007.
- Marcinkowski S., *Miasta Kielecczyny. Przemiany społeczno-gospodarcze 1815–1869*, Warszawa–Kraków 1980.
- Marczyński D., Telak J., *Współpraca Państwowej Straży Pożarnej z administracją publiczną w sytuacjach kryzysowych – wybrane zagadnienia*, w: *Wybrane zagadnienia z zakresu planowania cywilnego w systemie zarządzania kryzysowego RP*, red. D. Wróblewski, wyd. Centrum Naukowo-Badawcze Ochrony Przeciwpowodzi, Józefów 2014.
- Markowski B., *Z dziejów gospodarki miejskiej w Kielcach. Ser. 2, Okres od r. 1831 do 1845*, Warszawa 1935.
- Miasta polskie w Tysiącleciu*, tom I, red. S. Pazyra, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków, 1965–1967.
- Michniewicz R., *Ratownicy medyczni w ratownictwie wodnym*, w: *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*, wyd. 2, ZG WOPR, Warszawa 2007.
- Molasy R., *Elementy hydrologii i budowlę wodne*, wyd. ZG WOPR w Warszawie, Warszawa 1999.
- Molasy R., Mozer W., *I Ty możesz zostać młodszym ratownikiem* WOPR, wyd. ZG WOPR, Warszawa 2000.
- Molasy R., Mozer W., *Kurs podstawowej nauki pływania*, Kielce 1991.
- Molasy R., *Odpowiedzialność ratownika w świetle obowiązujących przepisów*, wyd. ZG WOPR w Warszawie, Warszawa 1999.
- Molasy R., *Organizacja pracy służby ratowniczej*, wyd. ZG WOPR w Warszawie, Warszawa 1999.
- Molasy R., *Przewidywanie pogody*, wyd. ZG WOPR w Warszawie, Warszawa 1999.
- Mozer W., Dubik M., *Informacja o działalności WOPR na jeziorze Chańcza*, Biuro ZW WOPR w Kielcach.
- Mozer W., *Historia ratownictwa wodnego w teorii i praktyce*, wyd. ZG WOPR, Skarżysko-Kamienna 2007.
- Mozer W., *Informacja w sprawie realizacji podstawowych zadań przez kierownika Wojewódzkiej Grupy Operacyjnej WOPR w Województwie Świętokrzyskim w latach 2004–2009*, Kielce 2010.

- Mozer W., *Z nami bezpieczniej: I Ty możesz pomóc!*, wyd. BOG&ART, Kielce 1999.
- Mozer W., *Z nami bezpieczniej: Nad wodą*, wyd. BOG&ART, Kielce 1992.
- Niedzielski J., *Ratownictwo Wodne w Warszawskim Towarzystwie Wioślarskim*, w: *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*, wyd. 2, ZG WOPR, Warszawa 2007.
- Nowak W., *Historia Kaliskiego Okręgu Carskiego Towarzystwa Ratowania Tonących*, w: *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*, wyd. 2, ZG WOPR, Warszawa 2007.
- Nowak W., *Zawsze na wznoszącej fali*, „Kalisia Nowa” 1998, nr 4, Kalisz.
- Nowakowski Z., *Bezpieczeństwo narodowe – ewolucja pojęcia i zakresu*, w: *Bezpieczeństwo narodowe i zarządzanie kryzysowe Polsce w XXI wieku – dylematy i wyzwania*, red. T. Jemioła, K. Rajchel, Warszawa 2008.
- Oettingen U., *Ochotnicza Straż Pożarna w Kielcach 1919–1939*, Kielce 2012.
- Oettingen U., *Towarzystwo Ochotniczej Straży Ogniowej w Kielcach 1873–1918*, Kielce 2010.
- Olżański T., *Jakie było i jakie powinno być Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe*, Warszawa 1965.
- Oxford – *Wielka Historia Świata. Cywilizacje Ameryki Północnej, Środkowej i Południowej. Olmekowie – Inkowie*, praca zbiorowa, t. 14, Polskie Media Amer. Com., Poznań 2006.
- Pająk J.Z., *Dzieje podziałów administracyjnych a granice regionu świętokrzyskiego*, w: *Region świętokrzyski. Mit czy rzeczywistość?*, Kielce 2001.
- Parnicki F., Siłakiewicz P., Różański P., *Oczekiwania wobec ratowników WOPR przez kąpiących się i wypoczywających nad wodą*, w: *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*, wyd. 2 ZG WOPR, Warszawa 2007.
- Pierwszy kurs przodowników pływania i ratownictwa w Wilnie*, „Na Posterunku” 1938, nr 35.
- Plóciennik W., *Realizacja programów szkolenia w przypadkach zagrożeń na wodach i współdziałanie w tym zakresie ze strażami pożarnymi*, w: *Materiały Sympozjum „Ratownictwo Specjalistyczne”*, Polańczyk 2–3 października 2000 r., wyd. CNBOP-PIB, Józefów 2000.
- Polski Związek Pływacki, rok założenia 1922, *Komunikat nr 63*, w: „Sport Wodny” 1926, nr 6, Warszawa, <http://pbc.gda.pl/dlibra/plain-content?id=4206>.
- Porada J., *Elementy hydrodynamiki w strefie brzegowej dla ratowników WOPR*, w: *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*, wyd. 2 ZG WOPR, Warszawa 2007.
- Postępy organizacyjno-prawne, logistyczne i taktyczno-ratownicze*, red. nauk. J. Konieczny, M. Schroeder, Garamond Oficyna Wydawnicza, Poznań 2015.
- Prawie wszystko o ratownictwie wodnym*, praca zbiorowa, Warszawa 1993, file:///C:/Users/JT/AppData/Local/Microsoft/Windows/INetCache/IE/VNNY90MD/PRAWIE%20WSZYSTKO%20O%20RATOWNICTWIE%20WODNYM.pdf.
- Prokop M.I., *Historia bezpieczeństwa ogniowego w Królestwie Polskim w latach 1831–1855*, Warszawa 1934.
- Ratownictwo medyczne w wypadkach masowych*, red. J. Cieckiewicz, Wrocław 2005.
- Ratownicy chcą mieć własną organizację*, „Głos Wielkopolski” 1965, nr 247.

- Róžański P., Parnicki F., Siłakiewicz P., *Motywy uczestnictwa studentów ZWWF w Białej Podlaskiej w szkoleniach z zakresu ratownictwa wodnego*, w: *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*, wyd. 2, ZG WOPR, Warszawa 2007.
- Sabat R., *Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy w samorządzie powiatowym. Analiza doświadczeń w powiecie kieleckim. Lata 1995–2015*, w: *Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy w latach 1995–2015. Postępy organizacyjno-prawne, logistyczne i taktyczno-ratownicze*, red. nauk. J. Konieczny, M. Schroeder, Garamond Oficyna Wydawnicza, Poznań 2015.
- Semadeni T., Zaleski A., *Pływanie*, Lwów–Warszawa–Kraków 1928.
- Sesja szkoleniowa z okazji 85 lat ratownictwa wodnego w Polsce*, wyd. ZW WOPR w Kielcach, Kielce 2–4 grudnia 1983.
- Sesja Szkoleniowa z okazji 25 lat Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego*, red. T. Kurowski, K. Souczek, W. Mozer, wyd. ZW WOPR w Kielcach, Kielce 1987.
- Siemiński M., *Środowiskowe zagrożenia zdrowotne – inne wyzwania*, Warszawa 2007.
- Sikora J., *Aktywność społeczno-zawodowa i społeczno-polityczna oraz stosunek pracowników do pracy w socjologii pracy*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1982, Poznań.
- Siłakiewicz P., Parnicki F., Róžański P., *Skuteczność prowadzenia akcji bezpośredniej z użyciem podręcznego sprzętu ratowniczego*, w: *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*, wyd. 2, ZG WOPR, Warszawa 2007.
- Zasłużeni dla medycyny*, red. J.H. Skalski, R.W. Gryglewski, Termedia Wydawnictwa Medyczne, Poznań 2009.
- Słomka J., *Pamiętniki włościanina*, Kraków 1912.
- Słownik biograficzny pracowników CIWF i AWF*, red. K. Hędzulek, A. Mazur, Warszawa 2005.
- Staniszewski W.R., *Ratowanie tonących*, „Na Posterunku” 1937, nr 19.
- Stańczyk J., *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, Warszawa 1996.
- Swajdo J., *Między Wisłą a Pilicą. Dzieje podziałów administracyjnych w regionie kielecko-radomskim do 1975 roku*, Kielce 2005.
- Sych M., *Resuscytacja: teoria i praktyka ożywiania*, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 1995.
- Szaflik J.R., *Dzieje Ochotniczych Straży Pożarnych w Polsce*, wyd. Fundacja Edukacja i Technika Ratownictwa, Warszawa 2005.
- Szaflik J.R., *Początki dziejów strażactwa*, „Strażak” 1978, nr 12.
- Szwarc Z., *Ratownictwo Wodne w Badaniach Naukowych Zakładu Pływania i Ratownictwa Wodnego Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie*, w: *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*, wyd. 2 ZG WOPR, Warszawa 2007.
- Tabaczek-Bejster I., *Działalność Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego 1962–1989*, wyd. ZG WOPR, Warszawa 2012.
- Tabaczek-Bejster I., Konieczny G., *Rozwój sportu ratowniczego Polsce w latach 1967–2012, Zarys problematyki*, wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2013.
- Telak J., *Działalność Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym*, w: *Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy w latach 1995–2015*.

- Telak J., *Organizacja pozarządowa ratowników wodnych w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej*, wyd. Lwowski Państwowy Uniwersytet Bezpieczeństwa Życia, Lwów 2017.
- Telak J., *O Wodnym Ochotniczym Pogotowiu Ratunkowym*, w: *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*, wyd. 2, ZG WOPR, Warszawa 2007.
- Telak J., *Propozycja kierunku rozwoju systemu szkolenia Państwowej Straży Pożarnej w zakresie ratownictwa wodnego*, „Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Służby Pożarniczej” 2014, nr 52(4), Warszawa.
- Telak J., *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w systemie reagowania kryzysowego*, wyd. ZG WOPR, Warszawa 2007.
- Telak J., Kozak T., Zieliński E., *Bezpieczeństwo na obszarach wodnych, wybrane aspekty*, w: *Bezpieczeństwo i ratownictwo*, red. J. Telak, E. Zieliński, wyd. Wyższa Szkoła Nauk o Zdrowiu w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2015,
- Telak J., Rodziewicz R., *Elementy ratownictwa wodnego w szkoleniu Policji*, w: *Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w jednoczącej się Europie*, wyd. 2, ZG WOPR, Warszawa 2007.
- Telak J., Rodziewicz R., *Szkolenia policjantów pełniących służbę prewencyjną na obszarach wodnych*, w: *Dydaktyka zawodowa. Dylematy i wyzwania*, red. R. Stawicki, wyd. Centrum Szkolenia Policji, Legionowo 2015.
- Telak J., Rodziewicz R., *Zarys historii Policji Wodnej (Rzecznej) w Polsce w latach 1919–2014*, w: *W cieniu służb. Ze studiów nad bezpieczeństwem państwa*, red. P. Kołakowski, B. Sprengel, M. Stefański, J. Zawadzki, wyd. Adam Marszałek w Toruniu, Toruń 2015.
- Telak J., Zalewski T., *Selected aspects of regulating safety of people in water areas in Poland*, w: *Specialist lifesaving – selected issues*, red. I. Tabaczek-Bejster, wyd. Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów 2013.
- Telak J., Zalewski T., Zieliński E., *Bezpieczeństwo i ratownictwo na obszarach wodnych – wybrane zagadnienia*, wyd. Bydgoskiej Szkoły Wyższej, Bydgoszcz 2014.
- Telak J., Zielińska M., *Przygotowanie funkcjonariuszy Państwowej Straży Pożarnej do działań ratowniczych na obszarach wodnych – postulaty metodyczne*, „Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Służby Pożarniczej” 2014, nr 49 (1), Warszawa.
- Tiszbirek T., *Ochotnicze Straże Pożarne w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym. Lata 1995–2015*, w: *Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy w latach 1995–2015. Postępy organizacyjno-prawne, logistyczne i taktyczno-ratownicze*, red. nauk. J. Konieczny, M. Schroeder, Garamond Oficyna Wydawnicza, Poznań 2015.
- Tuliszkowski J., *Zorganizowanie ochrony przeciwpożarowej w Polsce zjednoczonej*, „Przegląd Pożarniczy” 1919, nr 7–8.
- Uniwersalny słownik języka polskiego*, red. S. Dubisz, PWN, Warszawa 2006.
- Wernic L., *Jak ratować tonących*, wyd. Kaliski Okręg Towarzystwa Ratowania Tonących, Kalisz 1902 (reprint Agencja EMES, Kielce 1994).
- Węglowski T., *Analiza stanu bezpieczeństwa na wodach z 1996 roku*, Biuro Prewencji KGP, Warszawa 1997.
- Wielkopolskie ratownictwo wodne*, Poznań 1973.

- Witkowski M., *Początki i rozwój ratownictwa wodnego w Polsce*, „Wychowanie Fizyczne i Sport” 1973, nr 4, Warszawa.
- Witkowski W., *Ogólny zarys ratownictwa wodnego na świecie i w Polsce*, w: *Ogólnopolskie Sympozjum Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego*, red. Z. Wiatr, 8–9 maja 1976, Poznań 1976.
- Witman G.D., *Economic Cost of Drowning in Inland Lakes and Rivers*, w: „International Journal of Aquatic Research and Education. Human Kinetics” 2008, nr 1.
- Wnuk-Lipiński E., *Świat międzyepoki. Globalizacja, demokracja, państwo narodowe*, wyd. ZNAK, Kraków 2004.
- Wrzosek S., *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa jako element podsystemu celów działania administracji publicznej*, w: *Bezpieczeństwo wewnętrzne we współczesnym państwie*, red. E. Ura, K. Rajchel, M. Pomykała, S. Pieprzny, Rzeszów 2008.
- XXV lat działalności WOPR w służbie społeczeństwa – sprawozdanie z działalności za lata 1982–1986*, wyd. Zarząd Główny WOPR, Warszawa 1987.
- Z życia Komisariatu Rzecznego P.P. w Warszawie*, „Na Posterunku” 1933, Warszawa.
- Zalewski T., Telak J., *Szacowanie ryzyka i kategoryzacja wskaźnikami pomiarowymi rozwoju bezpieczeństwa wodnego*, w: *Stan, perspektywy i rozwój ratownictwa, kultury fizycznej i sportu w XXI wieku*, red. M. Napierała, A. Skaliy, W. Żukow, wyd. Wyższa Szkoła Gospodarki, Bydgoszcz 2011.
- Zasłużeni dla medycyny*, red. J.H. Skalski, R.W. Gryglewski, Termedia Wydawnictwa Medyczne, Poznań 2009.
- Zieliński E., Paciorek P., Wieczorek J., Zalewski T., Telak J., Sadaj-Owczarek K., Nowacka K., *Taktyka działania ratowników wodnych w zdarzeniu masowego tonięcia – studium przypadku „Wicie”*, w: *Edukacja dla bezpieczeństwa zdrowia publicznego. Wybrane problemy*, red. B. Boniek, P. Paciorek, wyd. Wyższa Szkoła Gospodarki, Bydgoszcz 2014.
- Żięba R., *O tożsamości nauk o bezpieczeństwie*, „Zeszyty Naukowe AON” 2012, nr 1(86).
- Żięba R., *Pojęcie, istota bezpieczeństwa państwa w stosunkach międzynarodowych*, „Sprawy Międzynarodowe” 1989, z. 10, Warszawa.

● Źródła prawa

Ustawy

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 24 lipca 1919 r. o policji państwowej (Dz. Pr. P. P. Nr 61 poz. 363) – uchylona 28 marca 1928 r.
- Ustawa tymczasowa z dnia 2 sierpnia 1919 r. o organizacji władz administracyjnych II instancji (Dz. Pr. P. P. Nr 65, poz. 395).
- Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855, z późn. zm.) – uchylona 15 września 2015 r.
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2016 r. poz. 1782, z późn. zm.).

- Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. z 2016 r. poz. 603, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2016 r. poz. 543).
- Ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa (Dz. U. Nr 96, poz. 603, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa (Dz. U. Nr 106, poz. 668).
- Ustawa z dnia 29 grudnia 1998 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z wdrożeniem reformy ustrojowej państwa (Dz. U. Nr 162, poz. 1126).
- Ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o żegludze śródlądowej (Dz. U. z 2013 r. poz. 1458, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2015 r. poz. 469, z późn. zm., Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 10 stycznia 2012 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – Prawo wodne, data ogłoszenia: 9 lutego 2012 r., poz. 145).
- Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie kłęski żywiołowej (Dz. U. z 2014 r. poz. 333).
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2016 r. poz. 1817).
- Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 198, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 249, poz. 2104).
- Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2016 r. poz. 1868, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2017 r. poz. 209, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1870).
- Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 656, z późn. zm.).

Rozporządzenia

- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych wydane w porozumieniu z Ministrem Robót Publicznych w przedmiocie organizacji policji państwowej pełniącej służbę na drogach wodnych (Dz. U. z 1918 r. Nr 23, poz. 132).
- Rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wewnętrznych, wydane w porozumieniu z Ministrem Robót Publicznych, w przedmiocie przejścia dotychczasowej Straży Rzecznej na Wiśle przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (M.P. z 1920 r. Nr 61, poz. 20).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 lipca 1992 r. w sprawie zakresu i trybu korzystania z praw przez kierującego działaniem ratowniczym (Dz. U. Nr 54, poz. 259).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 września 1998 r. w sprawie zakresu, szczegółowych warunków i trybu włączania jednostek ochrony prze-

- ciwpożarowej do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. Nr 121, poz. 798) – uchylone 17 października 2014 r.
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 grudnia 1999 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego (Dz. U. Nr 111, poz. 1311) – uchylone 11 lutego 2011 r.
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 22 września 2000 r. w sprawie szczegółowych zasad wyposażania jednostek organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. Nr 93, poz. 1035) – uchylone 27 grudnia 2014 r.
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad kierowania i współdziałania jednostek ochrony przeciwpożarowej biorących udział w działaniu ratowniczym (Dz. U. Nr 82, poz. 895).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu tworzenia gminnego zespołu reagowania, powiatowego i wojewódzkiego zespołu reagowania kryzysowego oraz Rządowego Zespołu Koordynacji Kryzysowej i ich funkcjonowania (Dz. U. Nr 215, poz. 1818) – uchylone 22 sierpnia 2007 r.
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 stycznia 2003 r. w sprawie kwalifikacji zawodowych i składu załóg statków żeglugi śródlądowej (Dz. U. Nr 50, poz. 427) – uchylone 24 lutego 2014 r.
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 25 maja 2004 r. w sprawie wykonywania prac podwodnych w jednostkach podległych lub nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych (Dz. U. Nr 138, poz. 1468, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 25 maja 2004 r. w sprawie kwalifikacji osób uprawnionych do wykonywania prac podwodnych, które uzyskały uprawnienia w jednostkach organizacyjnych podległych lub nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych (Dz. U. Nr 138, poz. 1469) – uchylone 11 sierpnia 2015 r.
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 19 marca 2007 r. w sprawie kursu w zakresie kwalifikowanej pierwszej pomocy (Dz. U. Nr 60, poz. 408).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 czerwca 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków odbywania szkoleń zawodowych oraz doskonalenia zawodowego w Policji (Dz. U. Nr 126, poz. 877).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 grudnia 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków, jakie muszą spełniać organizatorzy wypoczynku dla dzieci i młodzieży szkolnej, a także zasad jego organizowania i nadzorowania (Dz. U. Nr 218, poz. 1696) – uchylone 1 kwietnia 2016 r.
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2010 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz jej stosowania (Dz. U. Nr 82, poz. 537) – uchylone 1 stycznia 2015 r.
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. Nr 46, poz. 239).

- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 maja 2011 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wykonywania prac podwodnych w jednostkach organizacyjnych podległych lub nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych (Dz. U. Nr 128, poz. 728).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 23 stycznia 2012 r. w sprawie minimalnych wymagań dotyczących liczby ratowników wodnych zapewniających stałą kontrolę wyznaczonego obszaru wodnego (Dz. U. poz. 108).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 27 lutego 2012 r. w sprawie wymagań dotyczących wyposażenia wyznaczonych obszarów wodnych w sprzęt ratunkowy i pomocniczy, urządzenia sygnalizacyjne i ostrzegawcze oraz sprzęt medyczny, leki i artykuły sanitarne (Dz. U. poz. 261).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6 marca 2012 r. w sprawie sposobu oznakowania i zabezpieczenia obszarów wodnych oraz wzorów znaków zakazu, nakazu oraz znaków informacyjnych i flag (Dz. U. poz. 286).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie szkoleń w ratownictwie wodnym (Dz. U. poz. 747).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska, Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej, Ministra Administracji i Cyfryzacji oraz Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 grudnia 2012 r. w sprawie opracowywania map zagrożenia powodziowego oraz map ryzyka powodziowego (Dz. U. z 2013 r. poz. 104).
- Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z dnia 9 kwietnia 2013 r. w sprawie uprawiania turystyki wodnej (Dz. U. poz. 460).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 20 listopada 2014 r. w sprawie kwalifikacji zawodowych i składu załóg statków żeglugi śródlądowej (Dz. U. poz. 1686).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 15 września 2014 r. w sprawie zakresu, szczegółowych warunków i trybu włączania jednostek ochrony przeciwpożarowej do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. poz. 1317).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 listopada 2014 r. w sprawie szczegółowych zasad wyposażenia jednostek organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. poz. 1793).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 7 sierpnia 2015 r. w sprawie kwalifikacji osób uprawnionych do wykonywania prac podwodnych, które uzyskały uprawnienia w jednostkach organizacyjnych podległych lub nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych (Dz. U. poz. 1129).

Zarządzenia

- Zarządzenie Przewodniczącego Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki z dnia 8 września 1965 r. w sprawie zasad i trybu wydawania kart pływackich (M.P. Nr 53, poz. 278).
- Zarządzenie nr 83/65 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 27 sierpnia 1965 r. w sprawie poszukiwań zwłok ludzkich w zbiornikach wodnych (I. dz. AB-921/110/65).
- Zarządzenie nr 85 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 27 sierpnia 1990 r. w sprawie utworzenia Centrum Szkolenia Policji.

- Zarządzenie nr 13 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 18 stycznia 1991 r. w sprawie statutu Centrum Szkolenia Policji.
- Zarządzenie nr 50 Komendanta Głównego Milicji Obywatelskiej z dnia 7 czerwca 1968 r. w sprawie wytycznych dla ORMO w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego na wodach i terenach przywodnych (l. dz. AC-59/1/68).
- Zarządzenie nr 13 Komendanta Głównego Policji z dnia 26 marca 1996 r. w sprawie organizacji i zakresu działania specjalistycznych komisariatów wodnych Policji na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania.
- Zarządzenie nr 841 Komendanta Głównego Policji z dnia 26 lipca 2004 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę na wodach i terenach przywodnych (Dz. Urz. KGP z 2007 r. Nr 13, poz. 68).
- Zarządzenie nr 208 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 lutego 2007 r. w sprawie nadania statutu Centrum Szkolenia Policji w Legionowie (Dz. Urz. KGP Nr 4, poz. 39).
- Zarządzenie nr 1386 Komendanta Głównego Policji z dnia 17 listopada 2009 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę na wodach i terenach przywodnych (Dz. Urz. KGP z 2013 r. poz. 71, z późn. zm.).
- Zarządzenie nr 119 Komendanta Głównego Policji z dnia 17 maja 2012 r. zmieniające zarządzenie w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę na wodach i terenach przywodnych (Dz. Urz. KGP poz. 23).
- Zarządzenie nr 40 Komendanta Głównego Policji z dnia 6 listopada 2015 r. zmieniające zarządzenie w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę na wodach i terenach przywodnych (Dz. Urz. KGP poz. 98).
- Zarządzenie nr 142 Komendanta Centrum Szkolenia Policji w Legionowie z dnia 3 czerwca 1992 r. w sprawie przeprowadzenia kursu Policji Wodnej (l.dz. C-154/DW/92), archiwum CSP, spis 113, poz. 100.

Decyzje i rozkazy

- Decyzja SW.III-80/22/67 Prezydium Rady Narodowej m.st. w Warszawie z dnia 9 października 1967 r. w sprawie wpisu do rejestru stowarzyszeń Urzędu Spraw Wewnętrznych stowarzyszenia Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe z siedzibą w Warszawie, pod nr 893.
- Decyzja nr 45 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 kwietnia 1995 r. w sprawie wprowadzenia do użytku służbowego ramowego programu podstawowego szkolenia specjalistycznego funkcjonariuszy policji wodnej, Centralna Biblioteka Policyjna, l. dz. C-BP-152/DP/95, Dział Druków Zwartych, nr ewid. 88199.
- Decyzja nr 231 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 listopada 1998 r. w sprawie wprowadzenia do użytku służbowego programu szkolenia doskonalącego policjantów w specjalności: Policja Wodna (Dz. Urz. z 1999 r. Nr 8, poz. 47).
- Decyzja nr 140 Komendanta Głównego Policji z dnia 14 czerwca 2000 r. w sprawie wprowadzenia programu szkolenia w ramach doskonalenia zawodowego policjantów Policji Wodnej na stopień „Bosmana Żeglugi Śródlądowej” (Dz. Urz. KGP Nr 5, poz. 59) – uchylona.
- Decyzja nr 119 Komendanta Głównego Policji z dnia 6 kwietnia 2001 r. w sprawie zatwierdzenia pilotażowego programu szkolenia w ramach doskonalenia zawodowego policjan-

tów pełniących służbę na obszarach wodnych w zakresie techniki pływania poduszki (Dz. Urz. KGP Nr 6, poz. 70) – uchylona.

Decyzja nr 127 Komendanta Głównego Policji z dnia 19 kwietnia 2001 r. w sprawie wprowadzenia pilotażowego programu doskonalenia zawodowego dla policjantów pododdziałów antyterrorystycznych zakresu pływania łodzią służbową (Dz. Urz. KGP Nr 6, poz. 72).

Decyzja nr 75 Komendanta Głównego Policji z dnia 18 marca 2003 r. w sprawie programu szkolenia w ramach doskonalenia zawodowego dla policjantów wykonujących zadania służbowe na wodach (Dz. Urz. KGP Nr 8, poz. 40) – uchylona.

Decyzja nr 109 Komendanta Głównego Policji z dnia 9 kwietnia 2003 r. w sprawie programu szkolenia w ramach doskonalenia zawodowego policjantów wykonujących zadania służbowe na obszarach wodnych z wykorzystaniem poduszki – wersja pilotażowa (Dz. Urz. KGP z 2003 r. Nr 10, poz. 49).

Decyzja Nr 20 Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej z 30 kwietnia 2009 r. w sprawie powołania zespołu do spraw ratownictwa wodnego.

Decyzja nr 199 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie wprowadzenia programu szkolenia w ramach doskonalenia zawodowego policjantów na średni (II) stopień pletwonurka., dokument w Zakładzie Szkoleń Specjalnych CSP.

Decyzja nr 219 Komendanta Głównego Policji z dnia 29 września 2003 r. w sprawie programu szkolenia w ramach doskonalenia zawodowego policjantów minerów-pirotechników w zakresie neutralizacji ładunków wybuchowych w obszarze wód, dokument w Zakładzie Szkoleń Specjalnych CSP.

Decyzja nr 231 Komendanta Głównego Policji z dnia 8 października 2003 r. w sprawie wprowadzenia pilotażowego programu szkolenia w ramach doskonalenia zawodowego policjantów na stopień bosmana żeglugi śródlądowej (Dz. Urz. KGP Nr 19, poz. 98) – uchylona.

Decyzja nr 232 Komendanta Głównego Policji z dnia 8 października 2003 r. w sprawie programu szkolenia w ramach doskonalenia zawodowego policjantów w zakresie pływania łodzią służbową w trudnych warunkach atmosferycznych (Dz. Urz. KGP Nr 19, poz. 99).

Decyzja nr 61 Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej z 24 października 2007 r. w sprawie powołania komisji do spraw ratownictwa wodnego.

Decyzja nr 268 Komendanta Głównego Policji z dnia 15 listopada 2003 r. zmieniająca decyzję w sprawie wprowadzenia pilotażowego programu szkolenia w ramach doskonalenia zawodowego policjantów w zakresie pływania łodzią w trudnych warunkach atmosferycznych, KO CSP C-63 zał. DW.

Decyzja nr 93 Komendanta Głównego Policji z dnia 8 lutego 2007 r. w sprawie programu kursu doskonalenia zawodowego dla policjantów – kandydatów na nurków (Dz. Urz. KGP Nr 3, poz. 21).

Decyzja nr 489 Komendanta Głównego Policji z dnia 16 lipca 2007 r. w sprawie wprowadzenia programu kursu doskonalenia zawodowego dla policjantów wykonujących zadania na wodach i terenach przywodnych (Dz. Urz. KGP Nr 14, poz. 115).

Decyzja nr 869 Komendanta Głównego Policji z dnia 5 grudnia 2007 r. w sprawie programu kursu specjalistycznego dla policjantów wykonujących zadania na wodach i terenach przywodnych (Dz. Urz. KGP Nr 23, poz. 182, z późn. zm.).

- Decyzja nr 909 Komendanta Głównego Policji z dnia 11 grudnia 2007 r. w sprawie programu kursu specjalistycznego dla policjantów – kandydatów na nurków (Dz. Urz. z 2008 r. Nr 1, poz. 5).
- Decyzja nr 468 Komendanta Głównego Policji z dnia 21 lipca 2008 r. w sprawie programu kursu specjalistycznego dla policjantów prowadzących łodzie służbowe w trudnych warunkach atmosferycznych (Dz. Urz. KGP Nr 14, poz. 89).
- Decyzja nr 333 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 sierpnia 2009 r. zmieniająca decyzję w sprawie programu kursu specjalistycznego dla policjantów wykonujących zadania na wodach i terenach przywodnych (Dz. Urz. KGP Nr 12, poz. 59).
- Decyzja nr 393 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 grudnia 2012 r. zmieniająca decyzję w sprawie programu kursu specjalistycznego dla policjantów wykonujących zadania na wodach i terenach przywodnych (Dz. Urz. KGP z 2013 r. Nr 1, poz. 2).
- Decyzja Dyrektora Biura Szkolenia KGP Nr Sa-1105 z dnia 27 maja 1992 r.
- Decyzja nr 8 Dyrektora Biura Kadr i Szkolenia Komendy Głównej Policji z dnia 25 marca 2004 r. w sprawie wprowadzenia programu kursu doskonalenia zawodowego specjalizacyjnego policjantów wykonujących zadania służbowe na obszarach wodnych w zakresie umiejętności pływania, Centralna Biblioteka Policyjna, Dział Druków Zwartych nr ewid. br-5284.
- Decyzja nr 225 Świętokrzyskiego Komendanta Wojewódzkiego Policji w Kielcach z dnia 18 maja 2010 r. w sprawie operacji kryptonim „Powódź”.
- Decyzja nr 267 Świętokrzyskiego Komendanta Wojewódzkiego Policji w Kielcach z dnia 10 czerwca 2010 r. w sprawie dowództwa operacji „Powódź”, KWP w Kielcach, Kielce 2010.
- Decyzja Nr 273 Świętokrzyskiego Komendanta Wojewódzkiego Policji w Kielcach z dnia 15 czerwca 2010 r. w sprawie odwołania operacji policyjnej oraz sztabu dowódcy operacji Świętokrzyski Komendant Wojewódzki Policji w Kielcach kończącej operację „Powódź”, KWP w Kielcach, Kielce 2010.
- Decyzja Dowódcy Operacji „Powódź” Nr 262 z dnia 4 czerwca 2010 r., KWP w Kielcach, Kielce 2010.
- Decyzja Dowódcy Operacji „Powódź” Nr 263 z dnia 7 czerwca 2010 r., KWP w Kielcach, Kielce 2010.
- Rozkaz nr 1/73 Komendanta Głównego Milicji Obywatelskiej z dnia 16 stycznia 1973 r. z Instrukcją o zasadach organizacji i wykonywania służby na wodach (l.dz. AC-336/72).
- Rozkaz Komendanta Głównego PSP z dnia 18 stycznia 2010 r. w sprawie organizacji centralnego odwołu operacyjnego KSRG (stan na dzień 31 grudnia 2013 r.).

Akty prawne Unii Europejskiej

- Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz. Urz. UE L z dnia 22 grudnia 2000 r. ze zm.).
- Dyrektywa 2006/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 lutego 2006 r. (Dz. Urz. UE, 4.03.2006, L 64/37).
- Dyrektywa 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (Dz. Urz. UE L 288/27).

• Dokumenty organizacji

Constitution International Life Saving Federation of Europe, <http://europe.ilsf.org/>

Constitution International Life Saving Federation, <http://www.ilsf.org/>

Statut Świętokrzyskiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, KRS: 0000491071, REGON: 260743254.

Statut Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, KRS: 0000050111, REGON: 000822890.

Statut Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach, KRS: 0000088541, REGON: 000824681.

Uchwała nr 17 Rady Ministrów z dnia 12 lutego 2013 r. Strategia „Sprawne Państwo 2020” (M.P. poz. 136).

Uchwała nr 59/2014 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie przyjęcia Programu Ratownictwa i Ochrony Ludności na lata 2014–2020 (RM-111-43-14).

Uchwała nr 67 Rady Ministrów z dnia 9 kwietnia 2013 r. Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022 (M.P. poz. 377).

Uchwała nr 3/9/IX/12 Zarządu Głównego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego z dnia 20 kwietnia 2012 r. w sprawie przedstawicieli WOPR do stowarzyszeń.

Uchwała nr 7/5/IX/10 Zarządu Głównego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego z dnia 24 kwietnia z 2010 r. w sprawie Rady Naukowej Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego.

Uchwała 10/1/IX/08 Zarządu Głównego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego z dnia 13 kwietnia 2008 r. w sprawie organizacji.

Uchwała nr 3/11/99 Prezydium Zarządu Głównego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w sprawie wymagań dla kandydatów na stopień instruktora wykładowcy WOPR.

Uchwała nr 2/11/99 Prezydium Zarządu Głównego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w sprawie programów kursów szkoleniowych WOPR.

Uchwała nr 1/11/99 Prezydium Zarządu Głównego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w sprawie stopni w WOPR.

Uchwała nr 7/3/IX/08 Zarządu Głównego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego z dnia 25 kwietnia 2008 r. w sprawie zakresu zadań członków Zarządu Głównego WOPR.

Uchwała nr 2/26/06 Prezydium Zarządu Głównego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego z dnia 2 grudnia 2006 r. w sprawie koordynatora krajowego i kierowników grup operacyjnych Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego.

Porozumienie pomiędzy Komendantem Głównym Policji a Prezesem Zarządu Głównego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego zawartym dnia 20 czerwca 2007 r. w sprawie współdziałania w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego na wodach i terenach przywodnych (Dz. Urz. KGP Nr 13, poz. 106).

Porozumienie w sprawie określenia zasad współdziałania krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego z Wodnym Ochotniczym Pogotowiem Ratunkowym pomiędzy Komendantem Głównym PSP a Prezesem Zarządu Głównego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego zawarte 21 kwietnia 2006 r.

- Porozumienie zawarte dnia 6 stycznia 2003 r. w sprawie współpracy w zakresie szkolenia i doskonalenia zawodowego policjantów służby prewencyjnej na wodach pomiędzy Komendantem Wojewódzkim Policji w Olsztynie a Komendantem Centrum Szkolenia Policji w Legionowie.
- Porozumienie zawarte dnia 6 stycznia 2003 r. w sprawie współpracy w zakresie szkolenia i doskonalenia zawodowego policjantów służby prewencyjnej na wodach pomiędzy Komendantem Centrum Szkolenia Policji w Legionowie a Prezesem WOPR Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Prezesem Mazurskiego WOPR i Komandorem Stacji Mazurskiej Służby Ratowniczej.
- Postanowienie Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy XIII Wydział Gospodarczy KRS z 25 maja 2012 r.
- Materiały na V Krajowy Zjazd WOPR, Warszawa 1987.
- Materiały na I Zjazd Krajowy WOPR, Warszawa 1969.
- IX Zjazd Świętokrzyskiego WOPR, materiały zjazdowe, Kielce 19.01.2008 r.
- Materiały na VIII Zjazd Świętokrzyskiego WOPR, Kielce 2003.02.22.
- Materiały na VII Zjazd Kieleckiego WOPR, Kielce 1997.02.23.
- Materiały szkoleniowe, instrukcje, regulaminy WOPR, Zarząd Główny WOPR, Warszawa 1969.
- Protokół Komisji Uchwał i Wniosków X Zjazdu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach, Kielce 2013.
- Protokół z obrad IX Wojewódzkiego Zjazdu Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach w dniu 19.01.2008 r., Kielce 2008.
- Protokół z obrad VIII Wojewódzkiego Zjazdu Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach w dniu 22.02.2003 r., Kielce 2003.
- Protokół z obrad VII Wojewódzkiego Zjazdu Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach w dniu 23.02.1997 r., Kielce 1997.
- Protokół z obrad VI Wojewódzkiego Zjazdu Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach w dniu 5.10.1991 r., Kielce 1991.
- Protokół z V Wojewódzkiego Zjazdu Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach w dniu 18.10.1986 r., Kielce 1986.
- Protokół z obrad IV Wojewódzkiego Zjazdu Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach w dniu 4.10.1981 r., Kielce 1981.
- Protokół z posiedzenia Zarządu Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach w dniu 15.06.1980 r., Kielce 1980.
- Protokół z Zebrania Sprawozdawczo-Wyborczego Oddziału Miejskiego WOPR w Kielcach w dniu 23 marca 2002 r.
- Protokół z zebrania Założycielskiego Oddziału WOPR w Połańcu w dniu 14 grudnia 1999 r., Połaniec 1999.
- Protokół z Zebrania Założycielskiego Oddziału WOPR w Starachowicach z dnia 11 maja 2012 r., Starachowice 2012.
- Sprawozdanie z działalności WOPR w latach 2008–2012, ZG WOPR, Warszawa 2013.
- Sprawozdanie z działalności WOPR w 2011 r., wyd. ZG WOPR, Warszawa 2012.
- Sprawozdanie z działalności WOPR w 2010 r., ZG WOPR, Warszawa 2011.

- Sprawozdanie z działalności WOPR w latach 2003–2007, ZG WOPR, Warszawa 2008.
- Sprawozdanie z działalności WOPR w latach 1998–2002, ZG WOPR, Warszawa 2003.
- Sprawozdanie z działalności WOPR w latach 1992–1998, ZG WOPR, Warszawa 1998.
- Sprawozdanie z działalności WOPR w latach 1987–1992, ZG WOPR, Warszawa 1992.
- Sprawozdanie z działalności WOPR w latach 1982–1986, Warszawa 1987.
- Sprawozdanie z działalności WOPR w latach 1967–1972, ZG WOPR, Warszawa 1972.
- Sprawozdanie Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego za 2004 rok, Biuro ZG WOPR, Warszawa 2005.
- Sprawozdanie roczne WOPR za 1972 r., ZG WOPR, Warszawa 1973.
- Sprawozdania roczne WOPR za 1971 r., ZG WOPR, Warszawa 1972.
- Sprawozdania roczne WOPR za 1970 r., ZG WOPR, Warszawa 1971.
- Sprawozdania roczne WOPR za 1969 r., ZG WOPR, Warszawa 1970.
- Sprawozdania roczne WOPR za 1968 r., ZG WOPR, Warszawa 1969.
- Sprawozdania roczne WOPR za 1967 r., ZG WOPR, Warszawa 1968.
- Sprawozdania roczne WOPR za 1966 r., ZG WOPR, Warszawa 1967.
- Sprawozdanie z dotychczasowej działalności – projekt programu działania na lata 1969–1973, w: Organizacja WOPR, I Krajowy Zjazd WOPR.
- Sprawozdania roczne z realizacji umowy NIVEA WOPR, za lata 2001–2011, zbiór, ZG WOPR, Warszawa.
- Sprawozdanie roczne z działalności Zarządu WOPR w Kielcach za rok 1982, Kielce 1982.
- Sprawozdanie roczne z działalności Zarządu WOPR w Kielcach za rok 1981, Kielce 1981.
- Sprawozdanie roczne z działalności Zarządu WOPR w Kielcach za rok 1979, Kielce 1979.
- Sprawozdanie roczne z działalności Zarządu WOPR w Kielcach za 1978 r., Kielce 1978.
- Sprawozdanie kierownika grupy operacyjnej WOPR z przebiegu wykonania zadania i osiągniętych rezultatów w zakresie działalności ratowniczej w 2010 r., Kielce 2010.
- Sprawozdanie Oddziału WOPR w Ostrowcu Świętokrzyskim za 1979 r., Ostrowiec Świętokrzyski 1980.
- Sprawozdanie Oddziału WOPR w Ostrowcu Świętokrzyskim za 1978 r., Ostrowiec Świętokrzyski 1979.
- Sprawozdanie Oddziału WOPR w Ostrowcu Świętokrzyskim za 2010 rok, Ostrowiec Świętokrzyski 2011.
- Sprawozdanie Oddziału WOPR w Połaniecu za 2000 r., Połaniec 2001.
- Sprawozdanie z działalności Rady Naukowej WOPR w okresie od 1 stycznia 2012 r. do 31 grudnia 2012 r., „Sporty wodne i ratownictwo” 2013, nr 1, wyd. Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny w Radomiu, Radom 2013.
- Sprawozdanie Przewodniczącego Rady Naukowej WOPR w Szczyrku z dnia 8 stycznia 2014 r., ZG WOPR, Warszawa 2014.
- Sprawozdanie roczne z działalności Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach w roku 1981, Kielce 1982.
- Ogólnopolskie Sympozjum Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, Poznań 1976.
- Sprawozdanie z działalności Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego Województwa Świętokrzyskiego w 2015 roku, ZW WOPR w Kielcach, Kielce 2016.

- Sprawozdanie Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego Województwa Świętokrzyskiego za okres od 20.01.2008 r. do 16.02.2013 r., Kielce 2013.
- Sprawozdanie Zarządu Świętokrzyskiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach za okres od 22.02.2003 r. do 19.01.2008 r., Kielce 2008.
- Sprawozdanie Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego Województwa Świętokrzyskiego za okres od 23.02.1997 r. do 22.02.2003 r., Kielce 2003.
- Sprawozdanie Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach za okres od 5.10.1991 r. do 22.02.1997 r., Kielce 1997.
- Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach w latach 1987–1991, Kielce 1991.
- Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach w latach 1981–1986, Kielce 1986.
- Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach za rok 1984, Kielce 1985.
- Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach za rok 1983, Kielce 1984.
- Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego Województwa Świętokrzyskiego za rok 1979, Kielce 1980.
- Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach za 1978 r., Kielce 1979.
- Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w okresie II kadencji marzec 1973 r. – styczeń 1978 r., Kielce styczeń 1978 r.
- Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach w 1976 r., Kielce luty 1977 r.
- Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach za okres listopad 1973 r. – listopad 1974 r., Kielce 1974.
- Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach za lata 1969–1972, Kielce 1973.
- Sprawozdanie z działalności Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Tarnobrzegu w 1996 r., Tarnobrzeg 1997.
- Sprawozdanie z działalności ZW WOPR w Radomiu w 1976 r., ZW WOPR w Radomiu, Radom 1977.
- Faryna P., *Sprawozdanie kierownika grupy operacyjnej WOPR z przebiegu wykonania zadania i osiągniętych rezultatów w zakresie działalności ratowniczej w 2011 r.*, Kielce 2011.
- Rybak M., *Informacja o przedsięwzięciach edukacyjnych Kierownika WGO WOPR w 2009 i 2010 r.*, Połaniec 2010.
- Rybak M., *Działalność kierownika Wojewódzkiej Grupy Operacyjnej WOPR w Kielcach w 2008 r.*, Kielce 2008.
- Rybak M., *Sprawozdanie kierownika GO WOPR 2005*, Kielce 2005.
- Rybak M., *Sprawozdanie kierownika GO WOPR z 2010 r.*, Kielce 2010.
- Rybak M., *Sprawozdanie kierownika Wojewódzkiej Grupy Operacyjnej WOPR w Kielcach za 2007 r.*, Kielce 2007.

- Rybak M., *Sprawozdanie kierownika Wojewódzkiej Grupy Operacyjnej WOPR w Kielcach za 2006 r.*, Kielce 2006.
- Sorys R., *Sprawozdanie kierownika grupy operacyjnej WOPR z przebiegu wykonania zadania i osiągniętych rezultatów w zakresie działalności ratowniczej w 2012 r.*, Kielce 2012.
- Sprawozdanie kierownika grupy operacyjnej WOPR z przebiegu wykonania zadania i osiągniętych rezultatów w zakresie działalności ratowniczej za 2009 r., Kielce 2009.
- Dokumentacja I Walnego Zjazdu Ratowników i lista Członków WOPR w Ostrowcu Świętokrzyskim, Biuro ZW WOPR w Kielcach.
- Zbiór sprawozdań jednostki terenowej WOPR w Pińczowie, Biuro ZW WOPR w Kielcach.
- Zbiór umów przekazania sprzętu w nieodpłatne użytkowanie Biura Zarządu Głównego WOPR, Warszawa 2014.
- Regulamin Komisji Organizacyjno-Propagandowej Wojewódzkiego WOPR w Kielcach, ZW WOPR w Kielcach.
- Regulamin Komisji Sprzętowej Wojewódzkiego WOPR w Kielcach, ZW WOPR w Kielcach.
- Regulamin Komisji Szkoleniowej Wojewódzkiego WOPR w Kielcach, ZW WOPR w Kielcach.
- Księga Inwentarzowa nr 1, Biuro Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach.
- Materiały Biura Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach.
- Polityka Sprzętowa Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w latach 2010–2013, Komisja WOPR ds. Ratownictwa, ZG WOPR, Warszawa 2011.
- Analiza zagrożeń na wodach w województwie świętokrzyskim, Biuro Zarządu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach, Kielce 2012 r.
- Informacja Świętokrzyskiego WOPR z 17 lutego 2016, Kielce 2016.
- Informacja z działalności Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach w latach 1992–1998, Kielce 1998.
- Informacja z działalności Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Kielcach za okres 1986–1992, Kielce 1993.
- Informacja z działalności Wojewódzkiego WOPR w Kielcach (1978–1981), ZW WOPR w Kielcach, Kielce 1982.
- Informacja Zarządu jednostki terenowej WOPR w Ostrowcu Świętokrzyskim, Biuro ZW WOPR w Kielcach.
- Informacja Zarządu jednostki terenowej WOPR w Starachowicach, Biuro ZW WOPR w Kielcach.
- Biuletyn informacyjny ratownictwa wodnego, Warszawa 1967.
- Tymczasowy Regulamin WOPR, Biuletyn Informacyjny nr 3 Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki, Warszawa 1963.
- Instrukcja szkoleniowa nr 1/87 Zarządu Głównego WOPR w sprawie zasad prowadzenia kursów szkoleniowych z zakresu ratownictwa wodnego, Warszawa 1987.
- Instrukcja szkoleniowa nr 1/75 w sprawie zasad prowadzenia kursów szkoleniowych z zakresu ratownictwa wodnego różnych stopni, wyd. Zarząd Główny WOPR, Warszawa 1975.
- Program działania Milicji Obywatelskiej i Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej oraz Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w zakresie bezpieczeństwa i porządku na wodach, Biuro Prezencji KGMO, ZG WOPR, Warszawa 1977.

Program działania Milicji Obywatelskiej i Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w zakresie bezpieczeństwa i porządku na wodach, Biuro Prewencji i Ruchu Drogowego KG MO i Zarządu Głównego WOPR, Warszawa 1970.

Spotkanie w 50. rocznicę powstania WOPR, Komunikat, ZG WOPR, Warszawa 2012, <http://www.wopr.pl/index.php?limitstart=256>.

● Źródła internetowe

<http://czkw.kielce.uw.gov.pl/>
<http://dx.doi.org/>
<http://europe.ilsf.org/>
<http://mapy.isok.gov.pl/>
<http://mazurskiewopr.pl/>
<http://msr-okartowo.pl/>
<http://rcb.gov.pl/>
<http://straz.gov.pl/>
<http://wopr.pl/>
<http://www.chu-montpellier.fr/>
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/>
<http://www.cmas.org/>
<http://www.ilcor.org/>
<http://www.ilsf.org/>
<http://www.info.kalisz.pl/>
<http://www.isok.gov.pl/>
<http://www.kbzw.pan.pl/>
<http://www.kielce.uw.gov.pl/>
<http://www.kzgw.gov.pl/>
<http://www.motorowodniacy.org/>
<http://www.stat.gov.pl/>
<http://www.statystyka.policja.pl/>
<http://www.straz.gov.pl/>
<http://www.swietokrzyskiewopr.eu/>
<http://www.um.kielce.pl/>
<http://www.wcdp2015.org/>
<http://www.who.int/>
<http://www.wildlake.eu/>
<http://www.wopr.adn.pl/>
<http://www.wopr.pl/>
<http://www.worldconferenceondrowningprevention2011.org/>
<https://archive.org/>
<https://erc.europa.eu/>
<https://mswia.gov.pl/>

<https://pl.scribd.com/>
<https://www.czerwonesamochody.com/>
<https://www.msw.gov.pl/>
<https://www.mswia.gov.pl/>
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/>
<https://www.youtube.com/>

● Inne

Analiza działań jednostek Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego w akcji przeciwpowodziowej na obszarze południowo-zachodniej Polski w dniach 5–23 lipca 1997 r., Komenda Główna PSP, Krajowe Centrum Koordynacji Ratownictwa, Warszawa 1997.

Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Warszawa 2013.

Bilans działań jednostek Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego w akcjach ratowniczych przy usuwaniu skutków powodzi w dniach 23.07–6.08.2001 r., Komenda Główna PSP, Warszawa 2001.

Biuletyn informacyjny ratownictwa wodnego, Warszawa 1967.

Biuletyn Urzędowy Głównego Komitetu Kultury Fizycznej, Warszawa 1959.

Komunikat Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 listopada 2014 r. o podjęciu przez Radę Ministrów uchwały w sprawie przyjęcia Programu Ratownictwa i Ochrony Ludności na lata 2014–2020 (M.P. poz. 1076).

Krajowy Plan Rozwoju Sieci Jednostek Ratownictwa Specjalistycznego w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym, Komenda Główna PSP, Warszawa 2013.

Materiały Wydziału Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach.

Materiały operacyjne Komendy Wojewódzkiej PSP w Kielcach.

Materiały Krajowego Centrum Koordynacji Ratownictwa i Ochrony Ludności, Komenda Główna PSP, Warszawa 2015.

Ogólne wytyczne do planowania i organizowania ratownictwa na obszarach wodnych w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym, KG PSP, Warszawa 2005.

Ocena stanu bezpieczeństwa i porządku na wodach oraz aktualne zadania jednostek wodnych MO, „Biuletyn” 1965, nr 5, Oddział Służby Zewnętrznej KG MO (l. dz. ZW-430/65), Warszawa 1965.

Pismo l. dz. BE 07/1/2016 Wojewódzkiego WOPR w Kielcach z 18 stycznia 2016 r. w sprawie działalności Wojewódzkiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w 2015 r., Kielce 2016.

Pismo CKR-II-0754/55-1/13 Komendanta Głównego PSP z dnia 23 grudnia 2013 r. w sprawie wdrażania „Zasad organizacji ratownictwa wodnego w KSRG”.

Pismo l. dz. 6/p/w/2012 Prezesa WOPR z dnia 17 kwietnia 2012 r. do Dyrektora Departamentu Analiz i Nadzoru Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w sprawie danych WOPR dotyczących bezpieczeństwa na polskich obszarach wodnych w 2011 r.

- Pismo l. dz. 526/p/w/10 Prezesa WOPR z dnia 8 czerwca 2010 r. do Departamentu Analiz i Nadzoru Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie udziału WOPR w akcji przeciwpowodziowej, Biuro ZG WOPR, Warszawa 2010.
- Pismo Komendanta Głównego WOPR z dnia 12 października 1966 r. do Przewodniczącego GKFiT – wniosek w sprawie rejestracji WOPR.
- Sprawozdanie DLRG za 2011 r., l. dz. 300/p/12 Biuro ZG WOPR 17 lipca 2012 r.
- Podsumowanie katastrof z 2010 r., Główny Urząd Nadzoru Budowlanego, Warszawa 2011.
- Program kształcenia podoficerów Milicji Obywatelskiej o specjalności milicjant sternik służby wodnej Wojewódzkiego Ośrodka Szkolenia MO w Szczecinie, opracowany na podstawie Ramowego programu kształcenia funkcjonariuszy służby wodnej Milicji Obywatelskiej z dnia 25 maja 1984 r., Szef Służby Kadr i Doskonalenia Zawodowego MSW, Warszawa 1984.
- Program kursu specjalistycznego dla młodszych nurków wykonujących prace podwodne w zakresie ratownictwa, KG PSP dnia 18 listopada 2005 r.
- Ramowy program szkolenia specjalistycznego Policji Wodnej, Centrum Szkolenia Policji, Legionowo, kwiecień 1993.
- Ramowy Program Szkolenia Policjantów Wodnych z dnia 21 maja 1992 r., zatwierdzony przez Komendanta CSP 2 czerwca 1992 r., archiwum CSP, spis 113, poz. 100, s. 37.
- Raport końcowy z przeprowadzonej operacji policyjnej pod kryptonimem „Powódź” I etap przygotowawczy i etap planowania operacyjnego, sporządził: nadkom. Michał Jończyk, podpisał Szef Sztabu Dowódcy Operacji „Powódź” mł. insp. Jarosław Wojtylak.
- Raport podsumowujący działania ratownicze podczas gwałtownych opadów deszczu i burz w dniach 23.06–10.07.2009 r., Komenda Główna PSP, Krajowe Centrum Koordynacji Ratownictwa, zał. nr 7, Warszawa 2009.
- Raport podsumowujący przeciwpowodziowe działania ratownicze i działania związane z likwidacją zagrożeń podczas powodzi maj – czerwiec 2010, Komenda Główna PSP, Krajowe Centrum Koordynacji Ratownictwa i Ochrony Ludności, Warszawa 2010.
- Regulamin Nauki dotyczący szkolenia podstawowego i specjalistycznego policjantów prowadzonego w ramach Centrum Szkolenia Policji (l.dz. C-WP/119/91, Archiwum CSP, spis 318, poz. 14).
- Regulamin Referatu Ratownictwa Polskiego Związku Pływackiego, Warszawa 1937.
- Roczne sprawozdania Zakładu Prewencji z lat 1996–2003, zbiór Centrum Szkolenia Policji w Legionowie.
- Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 5 listopada 2014 r., Warszawa 2014, <https://www.bbn.gov.pl/ftp/SBN%20RP.pdf>.
- Strategia gospodarki wodnej, dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 13 września 2005 r., Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2005.
- Sprawozdanie Zakładu Służby Prewencyjnej CSP z 2003 r., Legionowo 2004.
- Sprawozdanie z działalności władz PZP w roku jubileuszowym 1947, Poznań 1947.
- Sprawozdanie KW MO w Gdańsku do KG MO za rok 1945, CA MSW.
- Sprawozdanie o stanie bezpieczeństwa na obszarach wodnych, na terenie podległym Komendzie Wojewódzkiej Policji w Kielcach w roku 2009.

Sprawozdanie o stanie bezpieczeństwa na obszarach wodnych, na terenie podległym Komendzie Wojewódzkiej Policji w Kielcach w roku 2008, KWP w Kielcach 2008.

Tymczasowe zasady prowadzenia prac podwodnych w działalności ratowniczej jednostek organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej, KG PSP, Warszawa 1993, Regulamin ratownictwa wodnego, KG PSP, Warszawa 1997.

Współdziałanie Policji i innych podmiotów w zakresie działań profilaktyczno-prewencyjnych dotyczących letniego wypoczynku, Wydział Prewencji i Wydział Ruchu Drogowego Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach z dnia 3.09.2013 r.

Wykaz baz i obiektów Wojewódzkiego WOPR w Kielcach, Biuro ZW WOPR w Kielcach.

Zadania Policji w ramach akcji „Bezpieczne wakacje 2011”, informacja na posiedzenie wojewódzkiego zespołu zarządzania kryzysowego w czerwcu 2011 r., Kielce, czerwiec 2011, E-T M-0151 /2b/2011.

Zasady organizacji ratownictwa wodnego w krajowym systemie ratowniczo-gaśniczym, zatwierdzone przez Komendanta Głównego PSP z listopada 2012 r. (zm. 07.2013).

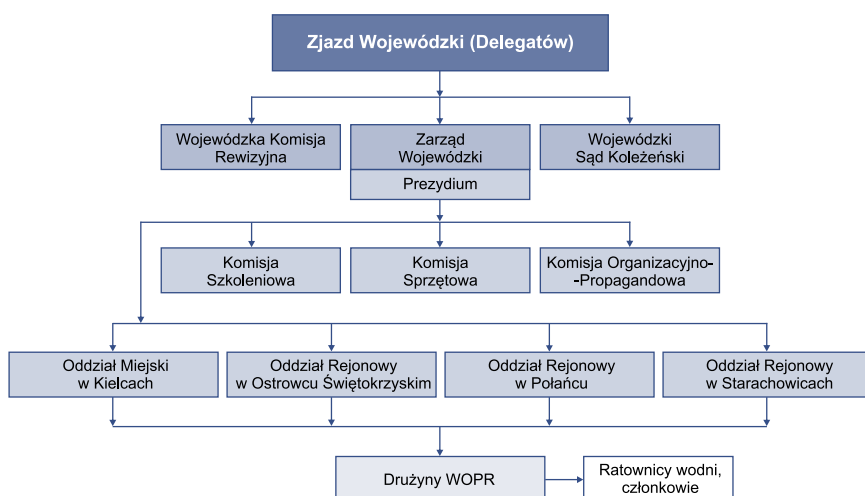
Zasady organizacji szkoleń z zakresu ratownictwa wodnego realizowanego przez PSP oraz uzyskiwania kwalifikacji instruktorskich MSWiA w szkoleniu nurkowym, KG PSP z dnia 3 kwietnia 2009 r.

Zbiór dokumentów, wykazy i protokoły Mistrzostw Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie (I-XIV, 2002-2015), Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1

Schemat 11. Struktura organizacyjna WOPR w Województwie Świętokrzyskim

Źródło: opracowano na podstawie statutu Wojewódzkiego WOPR w Kielcach.

Załącznik 2

REGULAMIN ZAWODÓW⁶⁹³

I. CEL ZAWODÓW

- propagowanie ratownictwa wodnego wśród społeczeństwa,
- sprawdzenie posiadanych umiejętności przygotowania drużyn do udziału w zagrożeniach kryzysowych na wodzie,
- wykazanie postępu i zebranie doświadczeń w wyszkoleniu ratowników.

II. UCZESTNICTWO W ZAWODACH

Udział w zawodach mogą wziąć drużyny PSP, OSP, Policji, WOPR i inni szkolący się w zakresie pomocy w zagrożeniach na wodzie z terenu gminy, powiatu, województwa, regionu, którzy:

- posiadają patent motorowodny – minimum jeden zawodnik,
- zgłoszą swój udział w formie pisemnej na karcie zgłoszenia do WBiZK ŚUW w Kielcach.

III. KOSZTY

Koszty związane z organizacją i przeprowadzeniem zawodów pokrywają: Komenda Wojewódzka PSP w Kielcach, Zarząd Wojewódzki WOPR w Kielcach, Świętokrzyski Zarząd Okręgowy Polskiego Czerwonego Krzyża w Kielcach oraz Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego ŚUW w Kielcach.

Drużyny przyjeżdżają na koszt własny lub gminy, starostwa, organizacji delegującej. Drużyny mogą przywieźć sprzęt będący w ich posiadaniu (łódzie, rzutki, kapoki itp.) – w celu odbycia treningu.

IV. KLASYFIKACJA

Zawody będą klasyfikowane tylko drużynowo

- czas płynięcia na łodzi w wyścigu równoległym,
- czas płynięcia drużynowego na łodzi,
- suma czasów przepłynięcia łodzią wiosłową dystansu 100 m,
- czas płynięcia na pontonie z pagajami,
- suma % skuteczności reanimacji na fantomie uzyskanych przez 4 zawodników drużyny,
- suma punktów zdobyta przez drużynę, po 3 rzuty każdy zawodnik.

Punktacja końcowa składa się z sumy miejsc zajętych w poszczególnych konkurencjach. Przy równej ilości zdobytych punktów wszystkich konkurencji o miejscu decyduje wynik uzyskany podczas reanimacji.

V. PROTESTY

Protesty można składać na piśmie u sędziego głównego po zakończeniu konkurencji.

⁶⁹³ Komunikat XIII Mistrzostw Województwa Świętokrzyskiego Grup Szybkiego Reagowania na Wodzie.

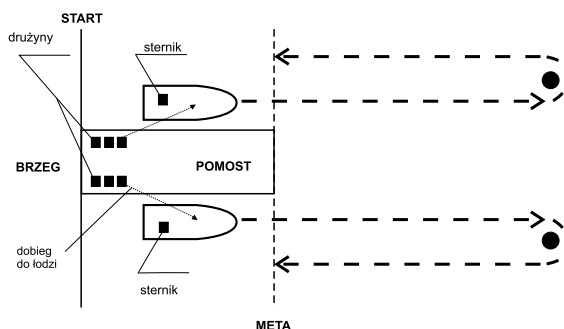
VI. KONKURENCJE

Uwaga: WSZYSCY ZAWODNICY W KAMIZELKACH RATUNKOWYCH!

1. Wyścig równoległy na łodziach:

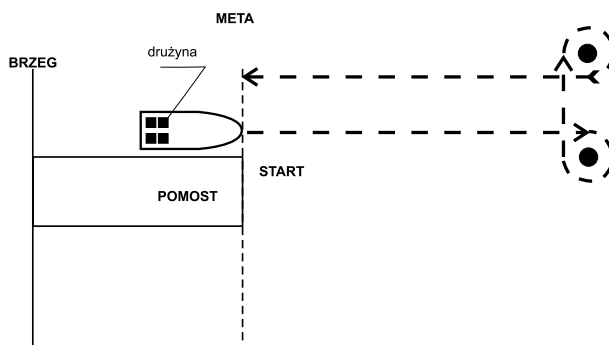
- 1) na sygnał sędziego z linii start drużyna dobiega do łodzi z uruchomionym silnikiem,
- 2) pokonuje trasę według schematu,
- 3) zatrzymanie czasomierza następuje po przekroczeniu linii mety – liczy się czas konkurencji.

Uwaga! Wprowadza się limit czasowy przygotowania do startu, który ustali sędzia główny mistrzostw. W przypadku przekroczenia limitu drużyna jest dyskwalifikowana w danej konkurencji.

2. Wyścig drużynowy na łodziach:

- 1) drużyna 4-osobowa zajmuje miejsca w łodzi, uruchamia silnik,
- 2) na sygnał sędziego pokonuje trasę wg schematu,
- 3) zatrzymanie czasomierza następuje po przekroczeniu linii mety – liczy się czas konkurencji.

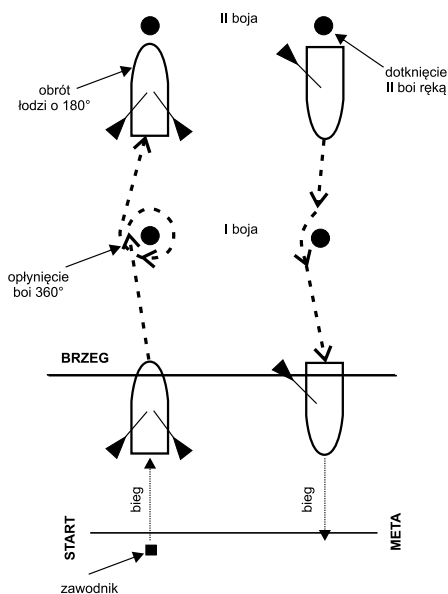
3. Wiosłowanie łodzią – 100 m:

Konkurencja odbywa się na łodzi wiosłowej wyposażonej w dwa wiosła. I boja umieszczona jest w środku trasy w odległości 25 m na linii prostopadłej do linii startu. II boja umieszczona na przedłużeniu boi pierwszej w odległości 50 m od linii startu.

Przebieg konkurencji:

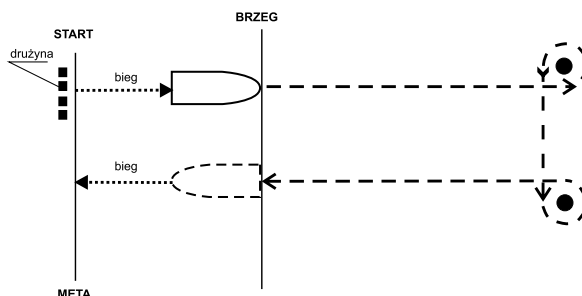
- 1) łódź znajduje się przy nabrzeżu z wyciągniętymi wiosłami,
- 2) na sygnał sędziego zawodnik dobiega do łodzi wiosłuje do pierwszej boi, którą opływa jeden raz (pełne okrążenie 360°),
- 3) po opłynięciu I boi zawodnik wiosłuje do boi II, podpływa do niej, dokonuje obrotu rufą do II boi i dotyka ją ręką,
- 4) następnie wraca na linię mety, posługując się wyłącznie jednym wiosłem,
- 5) po dopłynięciu do brzegu wyciąga łódź na brzeg i dobiega do mety – liczy się czas konkurencji.

W przypadku nieukończenia konkurencji sędzia wpisuje w arkusz wyników zawodnikowi karę: 10 minut.

4. Wyścig na pontonie z wiosłami krótkimi (pagajami):

- 1) na sygnał drużyna 4-osobowa z linii startu dobiega do pontonu,
- 2) wiosłuje po trasie określonej na schemacie,
- 3) dopływa do brzegu, wyciąga ponton na brzeg, biegnie do mety,
- 4) po przebiegnięciu przez ostatniego zawodnika linii mety sędzia zatrzymuje stoper – liczy się czas konkurencji.

5. Reanimacja na fantomie:

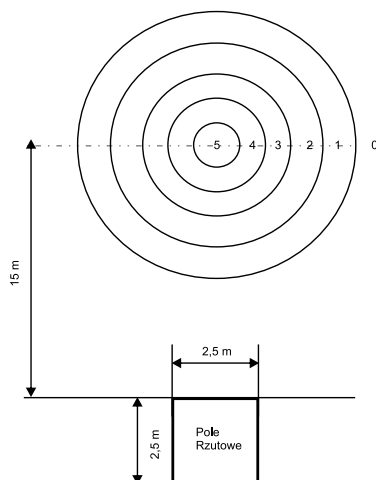
Każdy zawodnik z drużyny wykonuje w ciągu 1,5 minuty reanimację na fantomie. Liczy się suma osiągniętych procent poprawności wykonania reanimacji całej drużyny.

6. Rzut rzutką rękawową do celu:

Rzutka posiada 25-metrową linkę. W odległości 15 m od strefy rzutów znajduje się koło ratownicze oraz okręgi oddalone od siebie co 0,2 m.

Przebieg konkurencji:

- 1) zawodnik wykonuje 3 rzuty w czasie 1 min,
- 2) rzutki przygotowane są samodzielnie przez zawodnika,
- 3) rzut wykonywany jest w sposób dowolny w strefie rzutów,
- 4) punktowane są rzuty wykonane w regulaminowym czasie,
- 5) do punktacji liczy się sumę punktów z wykonanych rzutów.

Zawodnicy ponoszą sami odpowiedzialność za zaistniałe wypadki w czasie trwania Mistrzostw.

Niniejsza publikacja wychodzi naprzeciw oczekiwaniom środowisk naukowo-dydaktycznych wyższych uczelni w Polsce. Może być także wielce użyteczna nie tylko dla studentów (szczególnie tych, których interesuje problematyka bezpieczeństwa Polski), ale i administracji państwowej oraz samorządowej.

prof. dr hab. Ryszard Jakubczak

W sumie powstała bardzo potrzebna, niezwykle kompetentna praca o polskim ratownictwie wodnym. Wypełnia ona poważną lukę w badaniach nad polskim systemem bezpieczeństwa wewnętrznego. Należy się spodziewać, że dzięki Panu dr. Jerzemu Telakowi przyszli autorzy pochylający się nad holistycznym ujęciem bezpieczeństwa wewnętrznego w Polsce zaczną wreszcie uwzględniać w swoich koncepcjach także ratownictwo wodne.

dr hab. Bolesław Sprengel prof. UMK w Toruniu

Szczególnie wrażliwym w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego są zasoby osobowe podmiotów, działających w zakresie ratownictwa wodnego, w tym poziom ich gotowości operacyjnej. W pracy szczegółowo zostały omówione zadania realizowane przez ratowników wodnych w województwie świętokrzyskim. Poprzez identyfikację organizacji ratownictwa wodnego w ujęciu międzynarodowym i krajowym, przedstawienie dorobku WOPR w województwie świętokrzyskim, dokonanie oceny współpracy z jednostkami straży pożarnych i Policji, zostały nakreślone pożądane zmiany w systemie szkolenia i doskonalenia ratowników w województwie świętokrzyskim. Zmiany te powinny podnieść poziom przygotowania do działania na rzecz bezpieczeństwa na obszarach wodnych.

nadinsp. w st. sp. Adam Rapacki

Zastępca Komendanta Głównego Policji w latach 2000–2003,
Podsekretarz stanu w MSWiA w latach 2007–2011 oraz w MSW 2011–2012

Dr J. Telak podjął się zadania zdefiniowania i oceny realizacji zadań na rzecz bezpieczeństwa na obszarach wodnych w województwie świętokrzyskim. Analizie poddał system ratownictwa wodnego, na który składa się wiele czynników i podmiotów realizujących zadania na rzecz bezpieczeństwa obszarów wodnych. Nakreślił kluczowe wskazania zmian w procesie organizacji i szkolenia podmiotów ratownictwa wodnego, poprawy współdziałania, tak aby zwiększyć bezpieczeństwo obszarów wodnych. Mimo że monografia dotyczy jednego województwa, to jednak dzięki wielowymiarowemu ujęciu zagadnień bezpieczeństwa na wodach, w tym zaprezentowaniu analizy zagrożeń obszarów wodnych, uwarunkowań formalno-prawnych oraz podmiotów dbających o bezpieczeństwo na wodach uzyskano obraz ratownictwa wodnego w Polsce.

gen. bryg. w st. sp. Wiesław Leśniakiewicz

doktor honoris causa Lwowskiego Państwowego Uniwersytetu Bezpieczeństwa Życia,
członek Zarządu Głównego Związku Ochotniczych Pożarnych RP,
były: Komendant Główny PSP, Szef Obrony Cywilnej Kraju

ISBN 978-83-62455-34-8